

A 41. HONVÉD-GYALOGHADOSZTÁLY HARCAI A KÁRPÁTOKBAN 1915 TELÉN.

Írta: *Schay Gusztáv* nyűg. gyalogsági tábornok, a hadosztály akkori parancsnoka.

Bevezetés.

1915 telén és az azontúl egész április 20-ig terjedő időszakban a Kárpátok területe nehéz, véres küzdelmek színhelye volt. Kisebbség harcolt sokszoros túlerő ellen s a téli időjárás rendkívüli zordsága, hó, jég és vihar csak fokozta a harcok borzalmasságát.

Az oroszok nagy offenzívája Németország ellen 1914 november és december havában a lodzi, lovici és limanovai több napos ütközetekben meghiúsult s most, új irányban keresve a sikert, teljes, még megtörtlen erejükkel a Kárpátokon át Magyarország ellen fordultak. Ha tervük sikerül, ha Magyarországra betörve egyesülhetnek a szerbekkel, akkor a magyar-osztrák monarchiát megfosztották éltető alapjától, a termékeny magyar alföldtől, a központi hatalmakat elvágták balkáni szövetségeseiktől s végcéljukat, a központi hatalmak letörését, hatalmas lépéssel megközelítették.

Súlyos feladat háramlott így, az orosz túlerő áradatával szemben, a számban annyival kisebb magyar-osztrák hadseregre. A hadsereg főparancsnokság e feladatát támadással akarta megoldani, annál is inkább, mert az oroszok által körülzárt Przemysl kétségbeesett helyzete sürgős fölmentést követelt.

Már 1915 január második felében indultak meg a magyar-osztrák hadseregek (3-ik, német déli, Pflanzler-hadseregcsoport) a Kárpátoknak a Dukla-szorostól Máramarosig terjedő vonalából; céljuk a Przemysitől délre és délkeletre fekvő terület volt. A hosszú vonalon elszórt, gyenge támadó csapatok ereje azonban az orosz tömegek zárt falán szétporladt; a Pflanzler-hadseregcsoport némi sikere után az egész vonal visszavonulásra kényszerült.

Február második felében, a Lupkow- és Uzsoki-szoros közt csoportosuló 2. hadsereg kísérelt meg újabb támadást. Főereje Lisna körül összpontosítva, Baligrodon át Lisko irányában iparkodik az oroszok vonalát áttörni. Hiába. A támadás hősies, de csak helyi sikereket elérő

harcok után az oroszok mindig megújuló fala előtt, de különösen a rendkívüli kemény utótél fagyában és havában összeomlott.

Mikor azután március 22-én Przemysl is elesett, már csak a körömszakadásig folytatott szívós védelem menthette meg a helyzetet. Sikerült is. Hat héten át folyt a végkimerülésig fokozódott, idegbontó küzdelem. De végre az oroszok ereje megtört, offenzívájuk elhalt, Magyarország és vele a monarchia ezúttal meg volt mentve.

A lezajlott elkeseredett, de dicsőséges harcok sorában a 41. honvéd gyalog hadosztálynak — a 2. hadsereg keretében — jelentékeny szerep jutott, úgy a támadásban, mint a védelemben. A támadásban sikerült az oroszok dróttakadályokkal vértezett vonalán rést ütni; a védelemben a hadosztály rendületlenül megállta helyét az általános arcvonalunk oly szakaszában, melyen az ellenséges erők, a terepviszonyok rájuk nézve kedvező alakulata folytán, különös szívóssággal, folyton ismétlődő rohamokkal áttörni iparkodtak.

Hősiesen, szívós kitartással, halálraszántan küzdöttek a derék csapatok. Az ő érdemük elsősorban, hogy az oroszok rohama megakadt. A magasabb vezetőség — a lövészárokharc sajátos, az erők szabad mozgását és irányítását korlátozó jellege folytán — kevés alkalmat találhatott az érvényesülésre; tevékenysége főképen csak a harcoló csapat anyagi helyzetének javítására s jó szellemének fenntartására szorítkozhatott.

A következő sorokban a 41. ho.¹ harcait a Kárpátokban naplójegyzeteim és a ho. hadműveleti iratai alapján ecsetelem. Nem jönnek tehát tekintetbe mindazon adatok — akár a saját, akár az ellenség viszonyaira vonatkozólag — melyek később az események után, egyes személyek, iratok vagy tanulmányok útján tudomásomra jutottak. A mindenkori helyzeteket, az azokra vonatkozó adatokat, tehát csak olyan mérvben mutatom be, amilyen terjedelemben azok a cselekvés idejében a ho. parancsnokság előtt ismeretesek voltak; épúgy az események és intézkedésekhez fűzött megjegyzések csak az akkor, a helyszínen szült gondolatokat tükröztetik vissza.

A 41. ho. — úgy mint általában minden ho. — a világháború óriás méretű hadseregeiben csak egy elenyésző szám volt, tettei a lefolyt küzdelmek mérhetetlenségében eltűnnek; de megírtam azokat, mert azt gondolom, hogy a ho. volt hozzátartozói, kik résztvettek harcaiban, ha borzongó szívvel is, de szeretettel mélyednek el a nagy emlékek olvasásába. A katonák pedig általában eredményes tanulmánynak tekinthetik, ha egy nagyobb hadseregtest működésének részleteibe bepillantást nyerhetnek; azért is az adott parancsokat lehetőleg szószerint hoztam.

¹ Most és mindenkor «41. honvéd-gyaloghadosztály» helyett.

Az anyag tagozását következőképen fogom keresztülvinni:

I. szakasz:

a) A 41. ho. vasúton való szállítása az alsó Dunajectől Homonnára; előmenetele a Kárpátokon át Wola Michowa környékére; február 14—18-ig;

b) A kiutalt védelmi vonal megszállása; *támadás* annak kulminatiójáig; február 19—március 11-ig.

II. szakasz:

a) *Védelem* a Kárpátok északi lejtőin; (Galíciában); március 12—április 1-ig.

b) *Visszavonulás* a Kárpátok gerincén át azok déli lejtőire (Magyarországon); április 2—4-ig.

III. szakasz:

Védelem a Kárpátok déli lejtőin Telepócz vonalában; április 5-22-ig.

Visszatekintés.

I. SZAKASZ.

- a) A honvéd-gyaloghadosztály szállítása Homonnára, előmenetele a Kárpátokon át Wola Michowa környékére.

A 41. ho. 1915 febr. elején (a XIV. hdt., 4. hds. kötelékében) a Dunajec menti lövészárkokban, Tarnowtól lefelé állt; vele szemben, a folyó másik partján az oroszok. A ho. már végigküzdötte a hadjárat bevezető nagy harcait: résztvett a komarowi és rawaruskai ütközetekben, vérzett a második offenzíva alkalmával a San partján Pelkinicnél s harcolt a reakövetkező visszavonulásnál Krakkó környékén, Smilowice mellett, mindenütt elismerést és hírnevet szerezve. De súlyos veszteségek árán: kétezerre süllyedt fegyverlétszáma, a ho. mint ilyen megszűnt s 82. dandárrá alakulva, vonult 1914 december 21-én a Dunajec melletti állásokba. Itt azután, aránylagos nyugalomban (csak gyönges csatározások folytak, melyekben a ho. naponta kb. 8—10 embert vesztett halottakban és sebesültekben; nagyrészt azonban csak a legénység gondtalansága folytán, mely fitymálta a lövészárkok védelmét s többszöri parancs ellenére is szabadon járkált az árkok mögött) a dandár pótolhatta veszteségeit: menetszázadok beosztásával elérte megint a hadilétszámot, hiányos hadianyagát kiegészítette. A tisztek sorában mutatkozott tetemes hézagok betöltettek, de nagy maradt a hiány hivatásos tisztekben. A zászlóaljparancsnokok nagyrészt századosokból, a századparancsnokok negyedrésze (a 12. ezrednél fele) tartalékos vagy népfelkelő tisztekből került ki. Egy dandár- és három ezredparancsnok bevonult (Foglár tb., Sypniewski ezredes, Reichard és Dobák alezredesek) a hadosztály mint ilyen, 1915 január 10-én ismét megalakult. Rövidesen rendeződtek a ho. kötelékei, tiszt és legénység egységes testté összeolvadt, a kissé nyomott hangulat is engedett s így örömtelt hangulattal fogadtuk február 8-án a parancsot, mely a hadosztályt kivonta az első védelmi vonalból s kilátásba helyezte legközelebbi elszállítását vasúton, valószínűleg a Kárpátokba.

Keringő hírek szerint a Kárpátokban a 3. hadsereg, valamint a német déli hadsereg és a Pflanzler-hadseregcsoport támadó előnyomulásban vannak; sejtettük és reméltük, hogy e hadműveletben résztveszünk.

Február 10-én kaptuk a vasúti szállításra vonatkozó intézkedéseket. Ezek szerint a ho. február 11-től 16-ig terjedő időszakban a Slotwina — Bochnia—Biadoliny állomásokról 55 száztengelyes vonattal («Schnellfahrer») indul Krakkó—Oderberg—Kassán át Homonna —Szinna —Taksány körletbe; *minden* vonat 48 óra alatt teszi *meg az* utat, úgy hogy — a tervezet szerint — a ho. utolsó lépcsője február 18-án éri el rendeltetése helyét. (Tényleg február 22-én.)

A ho. *hadrendjét* a vasúti szállítás alkalmával az 1. melléklet mutatja.

41. honv. ho. hadrendje

1915. febr. 12.-én

Schay Gusztáv altb.

vkt. Márkus Lajos vkt. őrn.

Foglár József tbk.

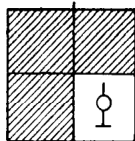
ddvkt.: Aschenbreier J. vkt. szds.

Schamschula Rezső tbk.

ddvkt.: Hautzinger G. vkt. szds.

2j

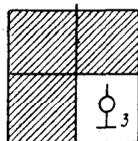

H.12.

Mayer Pál

alezr.

3162-196-59
(2830)

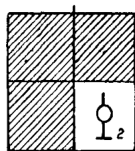

H.20.

lov. Sypniewszky

ezds.

3047-312-83
(2891)

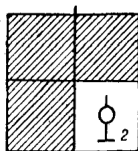

H.32.

Reichard J.

alezr.

3159-297-107
(2807)

H.31.

Dobák Géza

alezr.

3420-306-83
(3090)

4. h. h/III.

336-316-24

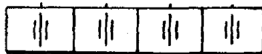
Strelec Gy.

alezr.

3j

Capp Gusztáv ezds.

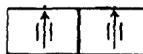

7. h. á. e.

Schwartz J.

örn.

690-525-62

8. II. t. t.

Steffan M.

örn.

489-373-58

4j

A1.

260-49-16

Hid 27.

280-65-16

4j

41.

10H-1308-393

41.

197-194-47

41.

83-60-30

41.

340-509-240

41.

352-211-85

5j

Tart 6/4

84-56-24

T6 6/5

110-86-27

Tart 3/3

3j

Tart 3/3

6/8

Megjegyzés. 1. A .ho. gyalogsapatainak hadrendje nem felelt meg a békebeli hadrendnek, amennyiben a ho. 81. dandára (az 1. és 17. h. gy. e.) és a 20 ho. 40. dandára kölcsönösen köteléket cseréltek.

2. A csapatjelek alatti számok a febr. 9-ki élelmezési állományt jelentik, a következő sorrendben: ember-ló-jármű. Alatta zárjelben a lőfegyverállomány.

3. A 7. honv. ágyúszrednél 20 ágyú (5/8 m.) volt; 4 ágyú a megelőző magas igénybevétel folytán használhatatlanná vált és a bécsi arzenálba küldetett.

4. A közöshadseregtől beosztva. A II/8. tarackosztály és az I/11. árkszászad csak a ho. vasútraszállása alkalmával léptek annak kötelékébe.

5. A ho. ezeket a vonalalakulatokat csak a vasúti szállítás alkalmával hozta magával. Homonnán a XIX. hadtestnek — melyhez a ho. beosztott — adattak át.

A csapatok élelemmel, lőszerrel teljesen el voltak látva; a tarackoknál 91 lövés lövegenként. Téli meleg ruha megvolt. Gyalogezredenként 30 skifelszerelés. Minden jármű szántalpakokkal felszerelve; hókarikák, jégtörők és kötelek hiányoztak.

Aknavetők, világító pisztolyok, kézigránátok nem voltak a ho.-nál; azokat a Dunajecnél a felváltó csapatoknak kellett átadni.

Február 11-én a hadsereg-prk (József Nándor fh., gy. tb.) minekutána a hadosztályprknak, annak jelentkezése alkalmával személyesen fejezte ki megelégedését, a ho. magatartása felett a következő elismerősorokkal búcsúzott a hadosztálytól:

«A 41. honvéd ho., mely a hadjárat kezdete óta majdnem szakadatlanul parancsnokságom alatt állott, most kiválik a 4. hds. kötelékéből.

A ho. Uhnounál (Rawa Ruskától északra, 1914 VIII. 27—29) szememláltára ment át a tűzkeresztségen s kiváló vitézségével már ezen első harcban teljes bizalmamat vívta ki. Meleg elismeréssel gondolok a sok csatára és ütközetre, melyekben a ho. ismételten a legjobban megfelelt; gondolok továbbá a néha válságos helyzetekre, melyekben a ho. állhatatosan ki tudott tartani.

Biztos vagyok benne, hogy a 41. ho. az új hadseregkötelékben is époly kiválóan megállja helyét. Legjobb kívánságaim fogják kísélni a jövőben is».

A ho. pság február 12-én, este 7 óra 40 perckor indult a slotwinai állomásra. Szomorú látványt nyújtott a pályaudvaron kb. 2000 kilakoltatott galíciai lakosnak elszállítása a harcvonalból hátrább eső körletekbe. Szegény, rongyos népség; sok gyerek, agg. Cipelik ágyneműjüket és egyéb szegényes holmijukat. Miután a tömeget csak részletekben bocsátják a vasúti kocsikhoz, az egymáshoz tartozók, gyerekek szülőktől gyakran elszakadnak; az asszonyok sírnak, a gyerekek jajveszékelnak. Megrendítő képe a háború elkerülhetetlen borzalmainak.

Február 14-én este 7 órakor érkeztünk Homonnára s onnan autóval késő éjjel szállásunkra, Cirókahosszúmezőre.

Homonnán, megérkezésünk alkalmával, megtudtuk a 2. hadsereg szálláscsináló tisztjétől, hogy a ho.-ból a 20. és 31. h. gy. e., a ho. lovasság és a tarackütegek már megérkeztek s a takcsány — homonnai vonal mentén elhelyeztettek; hogy — előttünk, a Kárpátokon túl, galíciai földön, az oroszokkal szemben a 3. hadsereghez tartozó VIII. és X. hadtestek harcolnak, nagyon nehezen tartják magukat, sőt Mezőlaborcnál az oroszok

vissza is nyomták arcvonalukat. (Később kiderült, hogy nem a VIII., hanem a XIX. hdt. harcol előttünk. Az előbbi — egyelőre csapatok nélkül, Szinnán tartózkodik —, az utóbbi pedig január 27. óta a X. hdt. jobbszárnyán harcvonalba került.) Megtudtuk továbbá, hogy a gyülekezésben lévő 2. hds. parancsnoksága (mely alá mi is tartozunk), Ungváron van s hogy a napokban, minket közvetlenül követve, a IV. hdt. parancsnoksága (Tersztyánszky lov. tb., ki alatt azután a «Tersztyánszky-hadsereg-csoport» a 2. hadsereg kötelékén belül alakult) a 32. ho.-al is megérkeznek.

Még február 14-én adtam ki a csapatok buzdítására és a hangulat emelésére a következő ho.-parancsot:

«A ho. újonnan alakulva, friss erővel megy a régi ellenség ellen, hogy azt a Kárpátokból kiűzze és megmentse édes hazánkat attól a pusztulástól, melynek Galíciában szemtanúi voltunk.

Elvárom, hogy a ho.-nak minden egyes tagja, tisztok és legénység egyaránt, megteszi ez alkalommal is kötelességét és méltónak mutatkozik a ho.-nak az elmúlt időkben véres küzdelmek árán szerzett kiváló hírnevéhez. Mutassuk meg, mit tud a honvéd, ha hazáját kell védenie! Bátran előre!»

Február 15-én a ho. folytatta gyülekezését kirakodó részeivel.

Én magam a vezérkari főnökkel autón Ungvárra mentem, a hadseregprkságnál jelentkezni.

Az út Homonnán túl (műút, chaussée), Barkó előtt igen rossz állapotban volt; egy helyen, óriási kátyú közepén két elakadt autó nagyon feltartóztatta a számos vonat közlekedését. Különbösen visszamenet magunk voltunk kénytelenek autónkat Homonna és Cirokahosszúmező közt épen arra haladó orosz foglyok által a feneketlen sárból kihúzatni.

Ungváron a gyengélkedő hadseregprk, Böhm Ermoili lov. tb., rövidesen személyes körülményeiről s általános dolgok iránt érdeklődött, de hadosztályom állapotáról, az arcvonal helyzetéről, a közel jövőben szándékolt hadműveletekről különös mód nem esett szó.

Átmentem ezek után a hadsereg vezérkari főnökéhez, dr. Bardolff vk. ezredeshez. Tőle megtudtam, hogy épen ma délben vették át a 3. hadsereg előttünk lévő jobb szárnya (XIX., XVIII., V. hadtestek és Szurmaj-csoport) fölött a parancsnokságot, s hogy még útban lévő más hadosztályok (13., 27., IV. hdt., a 31. és 32.-vel.) beérkezését várják meg, mielőtt a támadási hadműveletek megkezdődnének. A védelmi vonal a Kárpátokon túl, galíciai területen vonul végig, é. p. nagyjában a Beszkid hegyháttól (Lupkowitztól délre) Wola Michowán, Jablonkin, Tyskowan át, a San melletti Dwerniktől délre, Dydiowa és Tarnawatól nyugatra az Uzsoki szorosig. Wola Michowanál és Dwerniknél az oroszok benyomták arcvonalunkat. A német déli hadsereg (Munkácstól északra) Stryj irá-

nyában nem igen jut előre; Pflazer hadseregcsoportja jól halad. A hadosztály valószínűleg a XIX. hdt. (Cisnán) támogatására, egyelőre Zemplénoroszi—Telepóc vonalába kerül.

Igy legalább a viszonyokról — melyek közt a ho. a közel jövőben működni lesz hivatva — némiképp tájékozva, visszatérhettem a ho. törzsszállására.

A ho. 15-e folyamán összes csapataival és a löszertelep felével kirakodott s következőképen helyezkedett el:

Cirókaófalun 20. h.¹ gy. e. (egy-egy ½ zlj. Daran és Kistapolyán.)

Szirmán a 31. h. gy. e. és 7. h. á. e.

Cirókabélán a 12. h. gy. e. és Vu. árkászszázad.

Cirókahosszúmezőn a ho. pság, az összes dandárpságok, a 32. h. gy. e., egy taracküteg és a ²li hidászszázad.

Modrán két huszárszázad és egy taracküteg.

N agy kemence—*Homonna* körletében gyülekezett a ho. vonata.

Február 16.-án a ho. egy menettel közelebb jutott az arcvonalhoz.

Már d. e. 3 órakor érkezett a hadseregpság távirati utasítása (szokatlan módon francia nyelven szövegezve), mely szerint a 20. h. gy. e. minél előbb Cisnára meneteljen az ottani XIX. hdt. rendelkezésére. A hdt. az oroszok támadásaival szemben nehezen állja a helyét és támogatást kér.

D. e. 4 órakor vettük azután a már ungvári jelentkezésem alkalmával jelzett intézkedést az egész ho. előmenetelére a XIX. hdt. mögé, A parancs rendelkezése szerint:

«a XIX. hdt. Wola Michowánál, Lubnetől délre és Radziejowáii: 1 harcban áll.

A 41. ho. Zemplénoroszi—Telepóc—Szinna körletben akként összpontosítandó, hogy a ho. zöme Zemplénoroszi—Nagypolány—Cirok: -ófalú—Zellőre, egy gyalogezred Telepóc—Méhesfalvára kerüljön. Ho -vonat Takcsány S-innái. A ho.-löszeroszlopok, egy egy oszlopot minden löszernemből kivéve —, a ho.-vonatban.

Gyenge biztosítócsapatok általában a ganciai határ mentére előretolandók; biztosítóvonal műszakilag megerősítendő.

A Zellőről Solinkára és a Telepócról Wola-Michowára vezető utak, okvetlen azonban a Nagypolány—Cisnai országút, egyetértésben az ott már dolgozó munkásosztagokkal rendbehozandók; az előbbieket ágyúk használatára alkalmassá teendő.

Ilyen értelemben utasítottak rövidesen a csapatok a még ma teljesítendő meneteket tekintetében.

A hadseregpáncs után most már bizonyossá lett, hogy a ho. A

¹ A «h» *honvédet* jelent. Szükséges ezen jelzése a honvédezeknek, hogy később a szövegben összetévesztés hasonló számú közös ezredekkel elkerülhető legyen.

XIX. hdt.-nél találja beosztását, é. p. annak balszárnyán, Wola Michowa táján; arra vallott a telepóc—wola michovai útvonal különös hangsúlyozása.

Homályos volt az értelme a parancs azon pontjának, mely biztosító-csapatok előretolását követelte a galíciái határhátvonalra — tehát fel az erdős, úttalan magaslatra —, azonfelül még azok állásainak megerősítését is kívánta. Az előttünk harcoló XIX. hdt. ha csak lazán is összefüggő arcvonala — légvonalban — 7—4 Km.-re volt a határtól, galíciái területen; nem igen lehetett feltételezni, hogy akárcsak orosz járőrök is ezen a vonalon átjuthassanak; ha pedig egész arcvonalunk kényszerült volna oly tetemes mértékben — t. i. a határig —, hátrálni, akkor «gyenge» biztosító csapataink, akár műszakilag megerősített állásukban is, keveset lendíthettek volna a helyzetben. Azért a ho. pság, már a csapatok erejének kímélése szempontjából is, és tekintettel arra a körülményre, hogy a XIX. hdt. válságos helyzeténél fogva (hiszen a 20. h. gy. e.-et még hajnalban sürgősen Csnára indították) az egész ho. minden valószínűség szerint legközelebb előre fog indulni, akként rendelkezett, hogy mindegyik csoport az előtte lévő határvonal csak azon pontjait biztosítsa men e/előőrökkel, ahol azt utak átlépik; tehát az országúton Zemplénorosi és Rostokigm., a taligautakon Zellő és Solinka, illetve Telepóc és Balnica közt.

Az utak rendbehozására vonatkozó intézkedése a hadseregpkéságnak kevés értékkel birt. Az utak állapota a közelmúlt időben hóolvadás, eső és a szakadatlan vonatközlekedés által annyira leromlott, hogy kocsiközlekedésre alig voltak használhatók. Rendbehozásuk pedig különösen a Nagypolány—Csnai országúté, melyen 3 hadtest (XIX., XVIII. és V.) összes vonatforgalma bonyolódott le, égető szükségét képezett. Az utak karbantartásáról elsősorban a 2. hadsereg hadtápparancsnokságának kellett volna gondoskodni. De miután az visszamaradt Lengyelországban, az újonnan szervezett hadtápparancsnokság csak 18-ára alakult meg Ungváron, szükséges lett volna addig is egy szakavatott más közeget az utak rendbentartásával megbízni és neki megfelelő munkaerőt és anyagot rendelkezésre bocsájtani. Az nem történt. Az átvonuló csapatok, így a ho. is, nem érték rá útjavítási munkálatokkal alaposan foglalkozni; a vonalra beosztott népfelkelő-munkásosztagoknál pedig hiányzott a szakavatott vezetés.- így azután az országút állapota és vele a vonatok közlekedése szüntelen panaszra adott okot és a hadműveletek megkezdése idejében, amint később látni fogjuk, súlyos zavarokat idézett elő.

A ho.-nak most már kétségtelen alkalmazása a hegyekben, szükségessé tette, hogy a ho. pság a pótlás nehézségeivel számoljon és az utanszállítás lehető könnyítésére az intézkedéseket megtegye, annál is inkább, mert még az országút zavartalan használata is kétségesnek látszott. Elrendeltem tehát, hogy az összes csapatok lőszer és élelmiszer szállítá-

sára alkalmas hegyi felszereléseket rögtönözzenek, tekintet nélkül a költségekre. Szükség esetén a pótlást így a vonatok, esetleg a huszárok lovainak felmálházásával lehet majd eszközölni.

A csapatok az út mély sárában nehezen jutottak előre. A sűrű, rendetlen vonatközlekedés minduntalan feltartóztatta őket utukban. A vonatközlekedés szabályozásával megbízott VIII. hdt. pság nem igen tudott rendet teremteni. Fáradtan, elcsigázva értek az ezredek a parancs által kijelölt időben — d. u. 4^h-kor — új szálláshelyeikre; a 32. h. gy. e. különösen rossz úton csak d. u. 7^h-kor, biztosító csapata a Solinka fölötti magaslatra d. u. 11^h-kor.

A ho. pság maga délután autóval ment át Czirókaófalura. Az úton még mindig nagy vonatforgalom; az út állapota irgalmatlan rossz; az autó alig tud rajta átvergődni.

A ho. helyzetét 16-án este a 2. vázlat mutatja.

Február 17-én a csapatok elhelyezésében nem történt változás, pihentek; egy részük, különösen a műszaki osztagok — az utakat javította, más rész hegyi felszereléseket rögtönzött. A ho. vonatának kirakása Homonnán még folyamatban.

Magam, a vezérkari főnökkel — a hadseregparancsnokság utasítása folytán — Csnára mentem, az ottani hadtestparancsnokságnál, Trollmann altábornagnál jelentkezni, miután a ho. a XIX. hdt.-hez osztatott be.

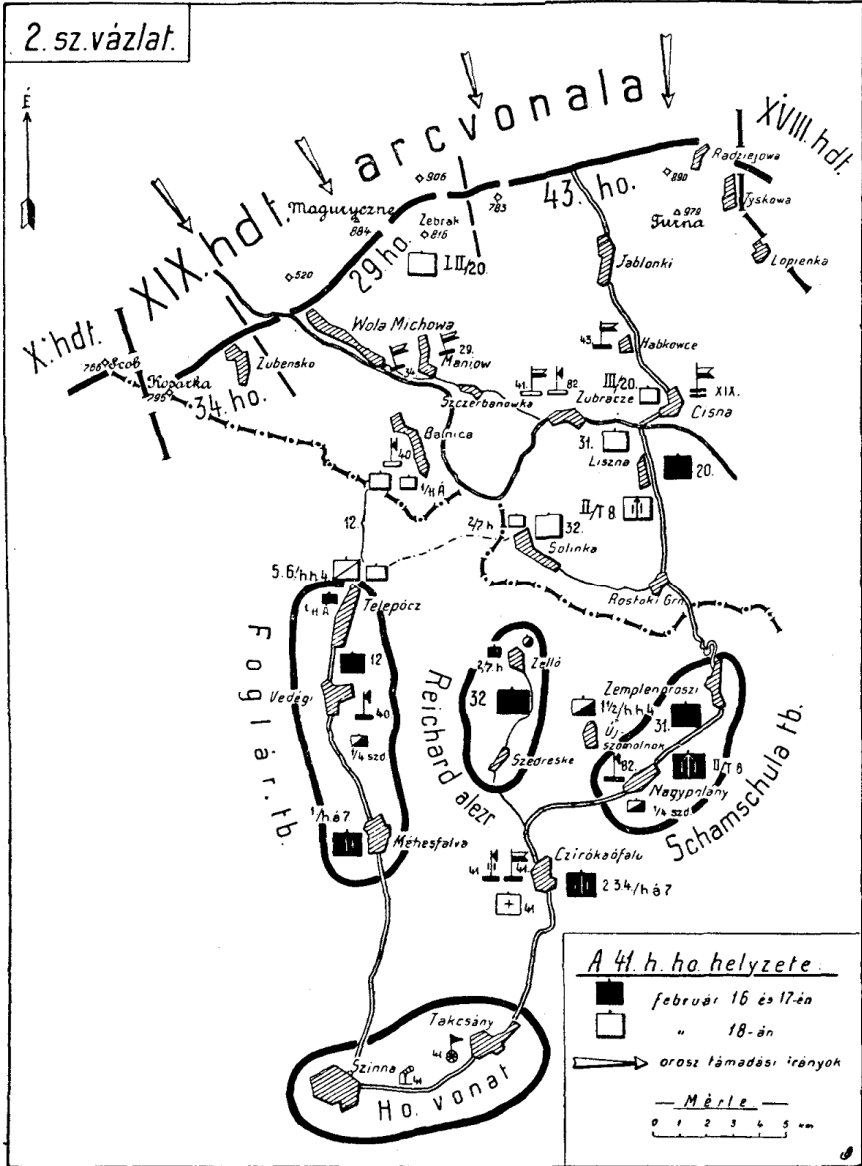
Az út Nagypolányig autóval még valahogyan járható volt, de azért úgy az út rossz állapota, mint az azon haladó, folyton megakadó sok jármű az előrejutást teljesen megakasztotta. A könnyű országos járművek a mély sárban a lovak erejének véksőkig való megfeszítése mellett is csak nagyon lassan, lépésről-lépésre, tudtak előre vergődni; a méternyi mély kátyúkban megrekedtek; tengely, kerék körött. Sokhelyütt előnyösebbnek mutatkozott, az országutat elhagyva, a földeken végighajtani. Az utat a megerőltetéstől elhullott lovak szegélyezték.

Lovon folytattuk tehát utunkat Zemplénorosziig s onnan — az út állapota megint tűrhetőbb lévén — kocsival Csnára értünk be.

Csnán a hdt. prk. a hdt. helyzetéről s a legközelebbi időben szándékolt hadműveletekről tájékoztattott. Ezek szerint az orosz túlerő fokozatosan visszanyomta az egész hdt. arcvonalát a 2. vázlatban feltüntetett vonalba — az engem különösen érdeklő balszárnyat (34. és 29. ho.) Wola Michowa magaslatáig — a Maguryczne, a 906 és 704 φ- magasságok épen a mai napon vesztek el. A hdt. alig tarthatja helyét; utolsó tartaléka elfogyott. Sürgős volt azért a ho. 20. ezredének elővonása; főereje az ezrednek a 29. ho.-nak a Zebrakon álló részeit fogja felváltani, egy zászlóalja hdt. tartalék.

A hdt. kötelékébe tartoznak a 34. (temesvári magyar), 29. (Theresien-

stadti cseh) és 43. (cernowitzi ruthén, lengyel) hadosztályok; mindhárom puskalétszáma csak 13.000.

A hdt.prk. szándéka a 41.ho.-tal február 20-án a Maguryczne magaslaton át támadást intézni s a Smolniktól keletre fekvő magaslatokat visszafoglalni.

Egyelőre a ho. holnap, azaz február 18-án következőképpen csoportosuljon:

ho. pság és 82. dd. pság Zubrace,
 40. dd. pság, 12 h. gy. e. és $\frac{1}{11}$ árkászszázad Balnica, lehetőleg Wola Michowa,
 32 h. gy. e. és $\frac{2}{7}$ hidászszázad Solinka,
 31 h. gy. e. Gisna-Liszna,
 20 h. gy. e. 2 zászlóalj Maniów, a 29. ho. rendelkezésére; 1 zlj. Cisna hdt. tartalék,
 tüzer dd. pság és II/8 tarackoszt. Liszna,
 7. honv. ágyús ezred és h. huszárosztag maradnak Cirókaófalun. illetve Uj-Szomolnokon.

Ho. vonat marad Takcsány-Szinna körletben. Ezen rendelkezések értelmében adta ki azután a ho. pság a 18-ra szóló parancsokat.

Cirókaófalura visszatérve vettem a csoportparancsnokok jelentéseit az utak állapotáról. Ezek szerint a Telepóc—B:ilnicai taligaút lövegek számára járhatatlan, a zellő—sólinkai út csak gyalogság számára alkalmas. A Zellőről fel a Cereninre vezető utak közül a legnyugatibb málhás állatok által járható. Utóbbin, valamint a telepóc—balnicai úton a műszaki századok dolgoznak, hogy azokat lövegek számára is járhatóvá tegyék.

Február 18-án a csapatok derűs, hűvös időben új szálláshelyeikre iparkodtak; a ho. pság Zubraczera ment.

Az utak valamivel jobb állapotban voltak, mert egyrészt az útjavítási munkálatok mégis csak némi eredménnyel jártak, másrészt az éjjeli fagy az úttest átázott talaját némiképp kiszáritotta, megkeményítette. Mindazonáltal a csapatok csak nagy nehezen jutottak előre: a cisnai országúton a nagy vonatközlekedés által akadályoztatva, a sólinkai, illetve balnicai úton pedig azok minősége folytán (taligautak) feltartóztatva. Amellett mindhárom útvonalon kb. 500 m magas hegynyergeken kellett átjutni. Különösen a 12. h. gy. e. küzdött nagy nehézségekkel; ütközetvonala minduntalan megakadt; a legénység kénytelen volt a kocsikat saját erejével elősegíteni. Az ezred így csak d. u. 3 óraker ért — fáradtan — Balnicára; egy zlj. a kocsik mellett az úton és Telepócon visszamaradt s csak 19-én reggel vonulhatott be az ezredhez az ütközetvonattal.

Kora reggel a hdt. pság egy intézkedése — a tegnapi parancs megváltoztatásával — a 31. h. gy. e. Cisnára indított részeit Zubraczera —, a ho. lovasságot Telepócra irányította. Utóbbi a parancs értelmében 19-én — vonat nélkül — Balnicán Strelec alezr. psága alatt a 29. és 34. ho. lovasságával egyesülve, a 34. ho. kötelékében tűzharcban talál alkal-

mazást. Telepőcra visszaküldött lovaik pedig — szükség esetén — mint máhás állatok, a pótlást eszközlik. Ez az intézkedés a lovasságot — mely mint ilyen, a hegyes terepben és a lövészárokharcban nem található működési területet — szintén előrevitte a harcvonalba s vele gyarapította a lövészárok tűzerejét.

Délután vettük a hdt. parancsát, mely a csnai jelentkezésem alkal-mával csak általánosságban nyilvánított támadási szándékot most konkrét alakba foglalta s a támadást 20-ra rendelte el:

«A 41. ho. holnap, 19-én, váltsa fel a 29. ho.-nak Wola Michowá-tól északra, a Zebrák-nyereg és a 750-Ó- (mindkét pont bezárólag) közti szakaszban álló csapatait s csoportosuljon 20-án a Maguryczne Z\ 883 és 704 (Smolnik ad Baligrodtól keletre) magaslatok elleni támadásra.

A Dzial hegyhát és Za Balanda (bezárólag) közt álló csapatok Schay altb. alá rendeltetnek.

A támadás északi oldalának biztosítására szükséges lesz a Zebrák nyeregtől északra fekvő 906 magaslatot is birtokba venni és a Dzial hegyhát—Za Balandai vonal feltétlen tartásáról gondoskodni.

A 86. Ldw. dd. pság (Jesser tb. a Zebrák nyergen (szakaszának átadása után a 43. ho.-hoz Habkowcere vonul be.

A III/20. h. zlj. a hdt. pság rendelkezésére Csnán marad.

A 29. ho. készenlébbe helyezkedik, hogy jobbszárnyával a 41. ho. támadásához csatlakozzék.

A 43. ho. kipróbált szívósságával tartja a jelenleg elfoglalt állásokat.

A Beszkid és Dzial hegyhátak közti tüzéség tüzét a 7. tüzér dd. prnoka, Soppe tb. (a hdt. egyik szerve) vezeti egységesen Schay altb. utasítása alapján.»

A hdt. parancs nehéz feladat elé állította a hadosztályt: 5 km széles szakaszban, erősen tagolt, erdős, teljesen ismeretlen hegyvidéken az oroszok három jól megerősített pontját (906-φ-, — Maguriczne, — 704-φ-) kellett egyszerre támadni, további 3 km szélességű vonalat (906-Ó—Za Balanda) «feltétlenül») biztosítani. Tájékozódásra, szemre-vételezésre nem állott kellő idő rendelkezésre. Amellett a szám szerint aránylag nagyon gyenge tüzéség (összesen 3³/₄ ágyús üteg és 3 tarack-üteg, köztük a ho-hoz tartozó 2 taracküteg, melyek csak 19-én d. u. me-hettek állásba s a támadás előkészítésében nem igen jöhettek tekintetbe) nem készíthette elő és nem támogathatta a támadást kívánt mértékben, annál kevésbbé, mert az elmúlt hosszú háborús időszakban történt rendkívüli igénybevétel folytán a lövegek teljesítőképessége tetemesen csökkent, találó biztosságuk érezhetően alábbszállt. Ennek a kevés tüzéségnek különben még a 29. és 34. ho. harcát is kellett támogatni.

Mindazonáltal biztunk a sikerben: a csapatok szelleme jó, fegyver-

állományuk nagy; az oroszok se tudják tűzértségüket — a terepviszonyok folytán — teljesen kihasználni, kézitusában pedig a mi embereink szilaj rajta-rajta természetükkel fölényesek az oroszokkal szemben. A ho. pság a hdt. intézkedéseinek értelmében 19-re elrendelte:

1. *A 29. ho. részeinek felváltását* a kijelölt harc vonalban. E célra a 12. h. gye. 2 zlja a 860 (kizárólag) és 750 (bezárólag) magaslatok közti szakaszba irányított azzal az utasítással, hogy a felváltást d. u. 2 óráig eszközölje. $\frac{1}{2}$ 11/31 h. zlj. Istvánffy alezredessel a za. balandai szakaszba ment; a 43. ho. ottani századai parancsa alá lépnek.

A zebraki szakaszba a 29. ho. már 18. folyamán a neki rendelkezésre bocsátott 20. h. gye.-nek 2 zlját irányította Sypniewski ezr. alatt.

Így 19.-e folyamán a ho. nak $4\frac{1}{2}$ zlja szállta meg a kiutalt védőszakaszt.

2. *A ho. főerejének* (32. h. gye., a 31. h. gye. $2\frac{3}{4}$ zlja, 2 műszaki század) *összpontosítását* 10^h d. e.-re *Maniówon*. Az összes dandár- és ezredparancsnokok (kivéve Sypniewski ezr. a Zebrakon), valamint a tűzernokok is oda rendeltettek. A 12 h. gye. Telepócon visszamaradt zlja Balnicán étkezik s csak azután d. u. 5^h-ra érhetett Maniówra.

Maniówon a csapatok pihennek, étkeznek s azután kijelölt helyeikre vonulnak, honnan a támadás 20-án megindul.

A ho.-nak többi — Maniówon nem összpontosított — csapatai közül a III/20. h. zlj Cisanán maradt mint hdt. tartalék; a 2 taracküteg 19-én a 7. tűz. ddr. parság utasítására a Dilecen (Maniówtól ény.) állásba ment; a 7. há. ezr. a csnai országút hasznavehetetlensége folytán Ciróka-ófalun maradt vissza; a ho. lovasság a 34. ho. kötelékébe lépett.

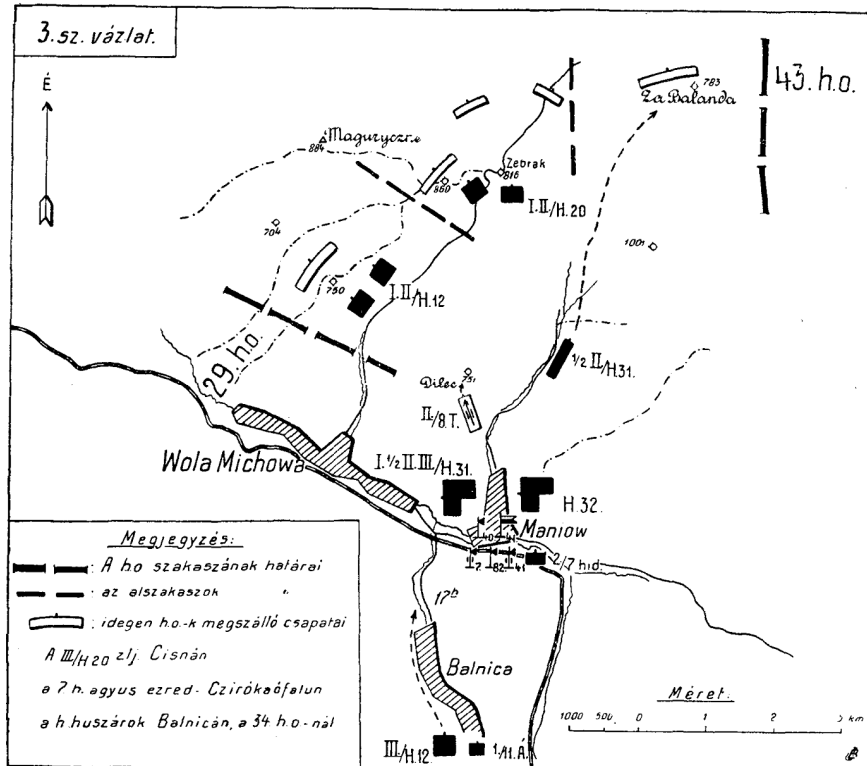
Az összpontosítást Maniówon a ho. parság szükségesnek találta, hogy így a ho. csapataival — melyeket a Dunajec óta együtt nem látott, — megint érintkezésbe lépjen, a parancsnokokat a közeli komoly akcióról személyesen tájékoztassa s nekik a 20.-Í támadásra a parancsokat átadja. Az összpontosítás annál inkább megtörténhetett, mert a helység az összes csapatok útjába esett, azokat tehát nem terhelte felesleges menetelésekkel. Parancskiadás után a parancsnokoknak még némi idő maradt volna a tájékozódásra és szemrevételezésre.

A hdt. intézkedése csak késő d. u. érkezett, azért a ho. parancs is csak d. u. 8^h-kor mehetett a csapatokhoz. Tekintettel a késő esti időszakra, a csapatok szétszórt elhelyezésére a közlekedési viszonyok nehézségére, az egyes csoportokkal telefon útján a parancsnak csak az őket érdeklő része közöltetett.

A ho.-nak február 19. d. e. 10^h-ra elrendelt helyzetét a 3. számú vázlat mutatja.

A délután folyamán a 29. ho. megkeresésére a 12. h. gye. egy zászlóalja bocsátott rendelkezésre arra az eshetőségre, hogy — amitől a

ho. parság tartott — az oroszok az éjjel újabb erős támadást intéznének a ho. nak csak gyengén megszállt szakasza ellen. Ebben az esetben a segítségül kért zlj. a Chliwny p.-tól keletre már előkészített védelmi vonal támpontjait szállna meg mindaddig, míg a 29. ho. visszamenő csapatai az így megszállt védelmi vonalat elérnék; akkor a zlj. megint bevonulna ezredéhez.

A hdt. pság elrendelte a csapatoknál nem okvetlenül szükséges vonatoknak — különösen eleség- és málhakocsiknak — összpontosítását. Takcsányon, hogy elejét vegye a vonattorlódásnak a harcvonal közvetlen háta mögött. Takcsányon a vonatok a 3/19. hdt. vonatsoportparancsnokság alá helyeztetek. Miután a ho. egészségügyi oszlopa egyelőre még Zemplénoroszin visszamaradt, a ho. betegeit és sebesülteit a 29. ho. egészségügyi oszlopának adta át, a Ciszán lévő csapatok pedig egyenesen a beteggyűjtőállomásnak a cisnai vasútállomáson.

A ho. helyzetét febr. 18-án este a 2. vázlat mutatja.

b) A védelmi vonal megszállása; támadás, annak kulminációjáig, február 19-től március 11-ig.

Február 19-én kora reggel a hdt. pság a 20-ra tervezett támadást telefonon lemondta s 19-re pihenőt rendelt. A délelőtt folyamán azután beérkezett a hdt. erre vonatkozó írásbeli rendelkezése is, mely szerint:

20-én a hdt. rendelkezésére még újabb dandárok (27. ho.) Rostoki grn.-ra érkeznek. A tervezett támadást a hdt. pság csak ezen újabb erők beérkezése után fogja keresztülvinni, miért is a mai napra rendelt előkészületek a támadáshoz elmaradnak.

A 41. ho. intézkedjen az iránt, hogy a védelmi vonal a Zebrák nyeregtől a 860 magaslaton át egész a 750 magaslatig biztosan kezünkben maradjon. Schay altb. átveszi a prkságot a Za Balandától a Zebrákon át egész a 750 magaslatig terjedő szakaszban, tehát a még a Zebrakon levő Jesser tb. csoportja (a 29. ho. ott álló csapatai) felett is. A 29.ho.-nak a Zebrák 750¹ közt lévő csapatai felváltásuk után ho.-ukhoz bevonulnak.

A 31. h. gy. e. egyelőre hdt.-tartalék Zubraczen.

Szemrevételezni, tüzérséget állásba hozni, minden előkészületet megtenni, megerősített állásokat tovább kiépíteni.

Miután a 43. ho.-nál a Tyskowi szakasz visszaszorított, a III/20. h. zlj. az ottani 58. dd. pság rendelkezésére bocsátott».

A csapatok már útban voltak, azok visszatartása, illetve visszairányítása nem mutatkozott célszerűnek. A 29. ho. csapatainak felváltása a védőszakaszokban a 20. h. gy. e., illetve a 12. h. gy. e. két zászlóalja által tovább folyt; a 12. h. gy. e. Telepócon visszamaradt zászlóalja az árkászszázaddal Wola Michowára irányított, hová a 40. dd. pság is került; a 32. h. gy. e. , a 11/31. h. zlj. és a hidászszázad Maniowon, a 31. h. gy. e. két zászlóalja Zubraczen maradtak, a II/8. tarackosztály a Maniówtól északra fekvő Dilecen ment állásba.

A ho. a védelmi szakaszokba való bevonulásával balról a 29. cseh (Theresienstadti), jobbról a 43. galíciai (Czernowitz) ho.-kal került szomszédságba. Előbbinek csapatai nagyjából németcsehek, a rövid idő óta alárendelt 11. (Pisek) és 28. (Prága) ezredek legénysége tisztán csehek; az érintkezés velők többszöri súrlódásokra adott alkalmat. A 43. ho.-al jó szomszédság állt fenn.

A délelőtt folyamán a vezérkari főnökkel átkocsiztam Maniówra, a 29. ho. psággal érintkezésbe lépni. Az út Solinka—Balnicán át nagyon rossz, a hidak megrongálva, az arra menetelő járművek folyton megakadnak, a fagyos talajon a patak felé lecsúsznak. Az alig 13 km távolságot

¹ Miután a számok mindig magaslatra vonatkoznak, a megjelölést (magaslat) a jövőben elhagyjuk.

így csak 3 óra alatt győztük le. Az egyenes út Szczerbanówkán át még rosszabb, járművekkel jelenleg nem járható. És ez az út — az erdei vasúton kívül, mely az élelmet és a betegeket szállítja — az egyetlen közlekedési vonalunk nyugatra, a cisnai országúthoz. Azonnal is ment a két műszaki századnak az utasítás, hozzák rendbe a két utat és mindjárt holnap fogjanak a munkába.

A 29. ho. pságnál tájékozást nyertünk a ho. állásairól, a csapatoknak elosztásáról; az ellenség igen tevékeny, különösen a Zebrák-nyereg és 750 ellen tör. Fel a Zebrákra csak a Chliwny-völgyön át vezető út jó; azonban hosszú darabon át közel az arcvonala mögött vezet s így némelykor az oroszok tüze alatt áll; ilyenkor a kevésbé jól járható Kraglicán át kell a Zebrákra jutni. A za balandai szakaszba Maniówból a Steciwlas és 1001-en át csak egy gyalogút vezet, 6 óra alatt; a szakasz tehát teljesen a levegőben lóg; most is élelmezését kelet felől, Jablonkin át kapja. A 34. ho. pság — mely szintén a XIX. hdt.-hez tartozik — Maniówtól 1 km-re nyugatra, a J. H.-ban van elhelyezve.

Maniówon jelentették, hogy a 12. h. gy. e. egy zlja, mely a 750-es szakaszba volt szánva, a parancs ellenére — tévedésből — felment a Zebrákra; az ezredprk., Mayer alezr., csak egy zljjal áll a neki kiutalt védelmi szakaszban. A Zebrákra ment zászlóaljzat nem lehetett visszairányítani, túlsók időbe került volna visszamenetelése. Utasítottam tehát a Maniówon levő 32. h. gy. e.-t, Mayer alezredes rendelkezésére egy zljat a 750 szakaszba előreküldeni. A közelfekvő gondolatot — Mayer alezredesnek saját ezredének Telepócon visszamaradt s most Wola Michowára irányított zászlóaljját alárendelni — nem lehetett megvalósítani, mert a zászlóalj még d. u. 5 órakor sem érte el új szálláshelyét s azonfelül nagyon fáradt volt.

A 29. ho.-nak maniowi tartózkodásunk alatt újból hangsúlyozott aggályára, hogy az oroszok a múlt éjjel abbamaradt támadásukat a 750 ellen (a kért zászlóaljzat tehát nem is igényelte) minden jel szerint ma éjjel hajtják végre, megbíztam Foglár tábornokot, a parancsa alá lépő Mayer-szakaszt szükség esetében a 12. h. gy. e.-nek Wola Michowára beérkező zászlóaljával támogatni.

Visszajövet, Zubraczen felhívtam telefonon a hdt. vezérkari főnökét, vennék el tőlem a za balandai szakaszt, mellyel összeköttetést fenntartani jóformán lehetetlen; csatolják inkább a 43. ho. védelmi vonalához, mellyel a terepviszonyok szerint természetesebb összefüggésben áll. Fél óra múlva megjött az igenlő válasz, Za Balanda a 43. ho.-hoz került.

Mindeddig a védelmi szakaszok megszállása iránt csak részletekben történt intézkedés, úgy a saját, mint a 29. ho. pság részéről — (utóbbi a 20. h. gy. e.-t irányította a Zebrákra) — és csak oly arányban, amely arányban azt a 29. ho. csapatainak felváltása okvetlen megkívánta.

Most az egész védelmi szakasz megszállásával s annak parancsom alá helyezésével a megszállás egységes szabályozása vált szükségessé. Ezt célozza a következő parancs:

Intézkedés febr. 20-ra. Zubracze, 1915 febr. 19-én d. u. 7 óra.

«Febr. 20. folyamán a ho.-nak kiutalt védelmi szakasz következőképen szállandó meg:

1. a) I. szakasz: Schamschula tb. a 603 -φ—tói (a Rabe felé vezető úton) kb. 800^x délkeletre fekvő magaslattól egész a 860 -φ-ig (mindkét pont bezárólag) a jelenleg már ott lévő csapatokkal (Synniewski ezredes alatt I., Ili/h. 20, II/h. 12) és a 32.h. gy. e. egy zászlóaljával (vele egy géppuskásosztag). Ez utóbbi zlj. most 630-nál (Chliwny völgy) Mayer alezr. szakasztartaléka; a Ili/h. 12. zlj. által történt felváltása után mint szakasztartalék a Zebrákra vonandó.

Miután a közel jövőben történő támadásunk alkalmával a szakasz jobbszárnya valószínűleg védelemben marad, a zebrak-rabei? úttól keletre fekvő része műszakilag különösen megerősítendő; drótakadályokat kiadós mértékben alkalmazni!

A 94. ezrednek még a Zebrakon levő százada s a vele ott tartózkodó géppuskásosztag a za balandi szakaszba küldendő; utóbbi szakasszal az összeköttetést folytatólagosan fenntartani, egy esetleges hézagot megfigyelni.

b) II. szakasz: Mayer alezredes, balra csatlakozva a 750 -φ- bezárólag a 12. h. gy. e. I. és III. zljával; utóbbi a 32. h. gy. e.-nek a 630-nál álló zlj-át váltsa fel.

Balra közvetlen csatlakozás a 29. ho.-hoz. (A 11. ezr. II. zlj-a.)

c) Hadosztálytartalék a 32. h. gy. e. két zlj-a, é. p. egy Wola Michowa keleti részében, egy az ezredpsággal Maniowon.

d) Hadtesttartalék: 31. h. gy.e. Szczerbanówkán és Zubraczen.

2, A mostani védelmi vonal mögött a Chliwny-völgy keleti lejtőin lévő második, már előkészített védelmi állás a szakaszprkok által tovább kiépítendő, Az állásokhoz vezető utak lehetőleg javítandók és olyformán jelölendők, hogy éjjel is könnyen megtalálhatók legyenek.

3 A műszaki századok kilépnek mostani csoportkötelékükből s külön parancsot kapnak; (Útjavítási munkákra.)

4. Foglár tb. rendelkezésemre Wola Michowán marad.

4. A szakaszprkok az állások megszállása után védelmi vonaluk részleges vázlatát, azontúl naponta d. e. 7 óra, 1 óra és d. u. 7 órakor helyzetjelentéseket küldjenek be. Különös események azonnal bejelentendők a 29. ho.-nak is.

5. Ho.-pság Zubraczen marad.

7. Felvételezési állomások: a 12. és 20. h. gy. e. számára Wola Michowa; 31. h. gy. e. Majdan; 32. h. gy. e. és II/8. tarackoszt. számára Maniów.

Az összes csapatok hegyi felszerelések rögtönzését folytassák. Az igényelt málhanyergék legközelebb kiadatnak.

8. Beteg és sebesült leadás: 12., 20. és 32. h. gy. e. számára a ho. egészségügyi oszlopa 20-án Wola Michowa keleti részében kötözőhelyet rendez be; a 31.h. gy. e. beteget a majdani betegnyugvó állomásnak adja le.

9. Összeköttetések: telefonállomások felállítva, illetve felállítandók Zubraczen, Maniowon, Wola Michowan, 750. magaslaton, Zebracon és 1001. magaslaton.

10. A parancs kiadatott a 3 dd. és 4 ezrszágnak, a 29. ho.-altudomásvételre közöltetett.»

Február 19. folyamán a ho. állásait a Zebrakon és a 750 -φ- nyugodtan, ellenségtől nem zavarva, elfoglalhatta. Balra, a 29. ho.-nál szintén nyugodt maradt a harc vonal. Ellenben jobbra, a 43. ho.-nál, heves harcok folytak a cisna-baligradi országút mindkét oldalán; különösen Tyskowa körül, a Korbania magaslaton, mely futólag az oroszok kezébe került, de ellentámadással az itt harcoló 58. dd. pság által megint visszavétetett. Ebben az ellentámadásban résztvett a 11/20. h. zlj. is, mely mint hdt. tartalék Csnáról Lopienkára előretolatott, majd az 58. dd. pság rendelkezésére bocsátott. A zlj. azonban csak mint dd. tartalék szerepelt, tűzbe nem került.

A ho. élelmezése hiányos. A vonatok a nagypolány-majdani országúton csak részletekben jutnak előre; az élelem, különösen kenyér nem érkezik idejében.

A ho. egészségügyi oszlopa 20-án délre Zubraczere rendeltetett; ugyanoda, kétnapi meneteléssel a ho. sánctszeroszlopa is, miután a védelmi vonalak kiépítésénél rá szükség volt.

A ho. gyalogezredeinél még mindig hiányzott négy géppuskás-osztag; mielőbbi pótlásukat a hdt. pságnál sűrgöttük.

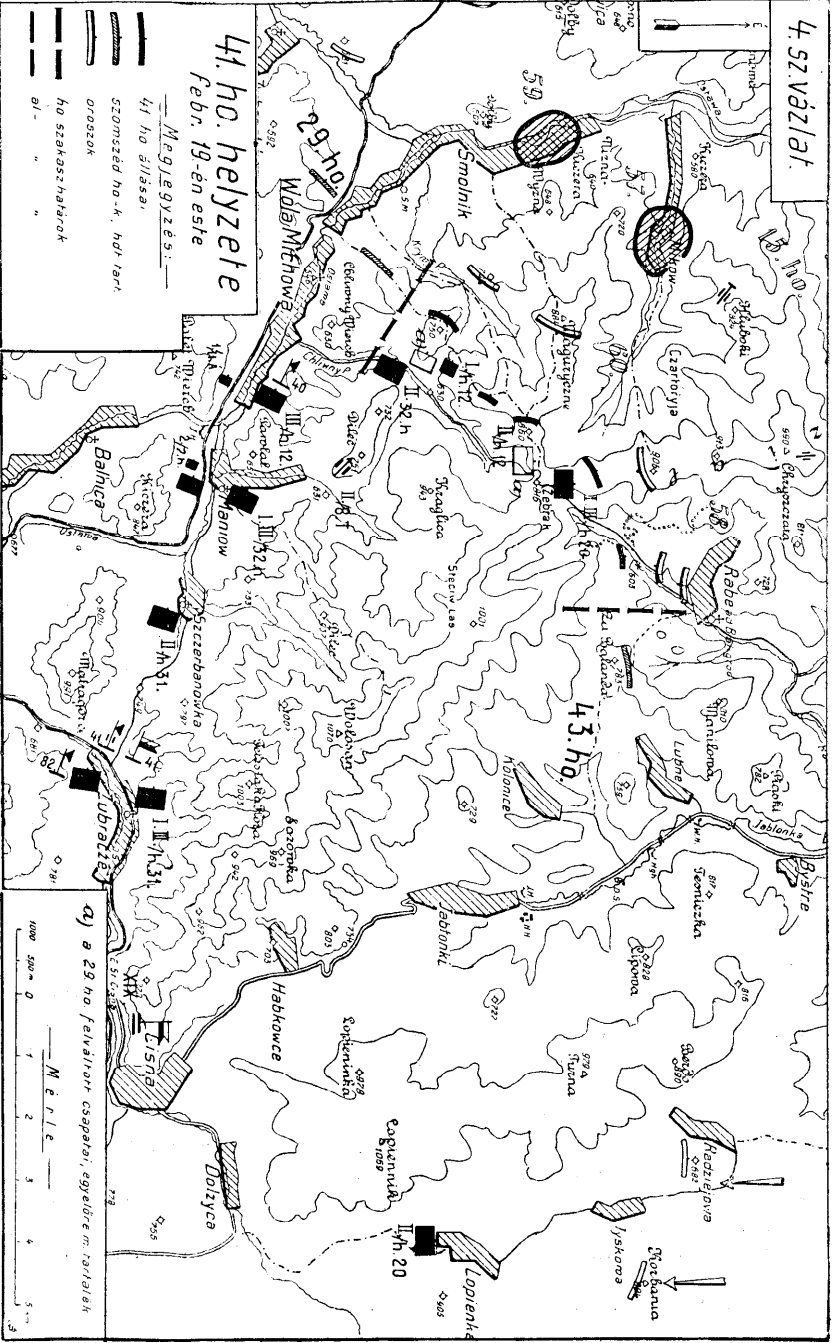
A ho. helyzete febr. 19-én este a 4. vázlaton van feltűntetve.

Megjegyzés: A Zebrák nyergen lévő szakasz prka, Jesser tb., ki a parancsot a szakasz fölött csak 20-án délbén adta át Schamschula tb.-nak s azután a 29. ho. felváltott csapataival, melyek addig mint szakasz tartalék a Zebrakon maradtak, bevonult a hadosztályához.

A ho. e. ü. int. Zemplénoroszin, a 7. honv. á. ezred Czirókaófalun, a ho.-vonat Takcsány-Szinna körzetben.

A ho.-lovasság a 34. ho. lövészárkaiban.

4. sz. vész/dt.

4. ho. helyzete
febr. 19-én este

- Megjegyzés:
- 4. ho. állása,
 - szomszéd ho.-k. hadi terei,
 - országok
 - ho. szakszabványok
 - aj-

a) a 29. no felkiallást csapatai, egyelőre m. terület

Méret: 1:50,000

Február 20. Február 20-án reggel kellemetlen meglepetés érte a ho. pságot. Vezérkari főnökömmel vasúton Maniówra szándékoztunk menni, hogy onnan — lóra szállva — a lövegállásokat a Dilecen és a védelmi szakaszokat a Zebrakon és a 750 magaslaton meglátogassuk, egyszerűs mind a támadási területet szemrevételezzük. Mialatt a késedelmező vonatot vártuk, beérkezett a Zebrák szakaszból a Jesser tábornok jelentése (a tábornok a 29. ho. felváltott csapataival még fenn volt a Zebrakon és a saját ho. három ott lévő zlj-a felett is rendelkezett; Schamschula tb. csak délben vette át a parancsot a Zebrákon), mely szerint az oroszok hajnalban 860 és 750 közt arcvonalunkba betörték s a védelmi szakasz balszárnyát visszanyomták; ellentámadásra a szakaszból egy század, az eseményről értesített Mayer-szakaszból (a 750-ön) pedig három század megy előre.

Az eset nem látszott súlyosnak s az ellentámadásra tett intézkedéseket a harcvonal helyreállítására elegendőknek véltem. Részemről tehát egyelőre nem történt intézkedés s a beérkező vonattal, d. e. 11 órakor, átmentünk Maniówra. Ki a terepre azonban nem lovagoltunk, mert a közben beállt sűrű, ködös esőtől alig lehetett száz lépésnyire is látni: céltalan lett volna a szakaszokba kimenni.

Maniówi tartózkodásunk alatt Foglár tb. Wola Michowából telefonon jelentette, hogy az oroszok reggeli rajtaütése a 12/6. századunkat érte, kb. 1000 lépésre délnyugatra a 860 -φ--tól. A század nagy veszteséget szenvedett, egy egész szakasza fogságba esett, sok ember kézitusában megsebesült, a századprk (Jeszenszky fh.) maga eltűnt. Az orosz támadás (12. lövészezred) sikeréhez valószínűleg az is hozzájárult, hogy a két védelmi szakasz közt nagyobb hézag volt, melyet a század nem tudott kitölteni s így a támadó ellenség oldalba foghatta. A vonalunkba beékelt oroszok ereje most kb. 200 emberre becsülhető.

Ezek után úgy véltem, hogy a Mayer-szakaszban lévő erők nem elegendők arra, hogy a betört ellenség visszaverésében nyomatékkal résztvehessenek, mert azonkívül a saját és a szomszéd szakasz közt létező hézagot is meg kellett szállniok és egy esetleges, egyenesen a 750 -<ra irányuló orosz támadásra elkészülve kellett lenni. Elrendeltem tehát d. u. 4 órakor, hogy:

«Foglár tb. továbbra is megtartja parságát a Mayer-szakasz fölött; feladata, Schamschula tb.-kal egyetértésben, az állásunkba betört oroszokat okvetlen visszavetni és az összeköttetést a szomszéd szakasszal megbízhatóan helyreállítani. Erre a célra szükség esetén a 32. h.gye. Wola Michowán lévő zlja áll rendelkezésére; ennek igénybevétele azonban azonnal bejelentendő».

Schamschula tb.-nak is parancs adatott, a támadást a maga részéről hathatósan támogatni.

Foglár tb.-nak a parancs nem volt közvetlenül közölhető, a telefon-összeköttetés hiányos működése folytán. Márkus őrnagy tehát maga ment át Wola Michowára a parancsot átadni s a tábornokot a helyzetről és szándékairról behatóan tájékoztatni.

Még Maniówon értesültem, hogy az ellentámadás mindkét szakaszból d. u. 2^h-kor öt századdal megindult és d. u. 5^h-ig a most kb. 3—4 századra becsült oroszok vonalát 100^x-ra megközelítette.

Este 7^h-kor Zubraczera visszamentünk.

Itt beérkezett jelentésekből kivehettem, hogy Foglár tb. szakasza, valamint a 29. ho. arcvonala ellen is, az oroszok erős támadást intéznek. Utasítottam tehát a Maniówon elhelyezett ho. tartalékot (32. h.gye. parsága és egy zlja), menjen azonnal Wola Michowára s foglaljon állást az ottani malom környékén; az ottani telefonállomáshoz állandóan vezényeljen egy tisztet. A zljat Foglár tb. szükség esetén igénybeveheti.

A d. u. 9^h-ig kialakult helyzetet a következő, a hdt. parsághoz intézett jelentés foglalja össze:

«Foglár tb. parancsa alá helyeztem a Mayer-szakaszt és a 1/32. h. zljat a ho. tartalékból; feladata kapcsolatosan a Schamschula-szakasz balszárnyán folyamatban lévő támadással, a 860 és 750 közt beférkőzött oroszokat visszavetni. Az akció előreláthatólag csak az éj folyamán fog érvényesülni.

A Schamschula- csoport támadása, mely egyenlő erős ellenségre talált, d. u. 6^h ig helyenként 100^x-re az ellenségtől megakadt; egyelőre bevárja a Foglár-csoport beavatkozását az ellenség oldalába és hátába.

Miután a 29. ho. ellen erősebb támadás indul, a ho.-nak valószínűleg támogatásra lesz szüksége — saját, Wola Michowára előretolt ho. tartaléknak azonban el kell készülnie lennie a 'most 750 ellsn irányuló orosz támadás visszaverésében résztvenni — kérek felhatalmazást, hogy a 31. h. gyének Szczerbanówkáa lévő zlját (hdt. tartalék) Maniówra előrevonhassam s szükség esetén alkalmazhassam».

Egy negyedórával később Foglár tb. jelentette, hogy a 750-φ- irányított orosz támadás visszaveretett; d. u. 11^h-kor pedig, hogy «az ellentámadás 750—860 közt sikerült, az arcvonal ott megint helyre van állítva». Az incidens tehát elintézettnek látszott.

20-án a ho. vonatai következőképen voltak elhelyezve:

a Kárpátok gerincétől északra az ütközetvonal Maniów—Solinka — Zubracze-körletben, a ho. egészségügyi oszlopa Szczerbanówkán, a sáncszer-oszlop Solinkán,

a Kárpátok gerincétől délre a 19/2. hdt. vonatcsoportban Zellő — Vendégi—Tüskés—Méhesfalva—Ujszomolnok körletében: a ho. egyesített élelmezési vonata, 2 gy. és 2á. lőszer-oszlop; a tábori sütőde Szinnán működésben; ugyanott felvételezési állomás.

4 lőszeroszlop és 6 élelmezési oszlop körforgalomban Takcsány — Majdan közt (Majdánról az erdei vasút szállítja az élelmet Maniów — Wola Michowára).

A 2/7. hidászszázad a hedseregparáság által a XVIII. hdthez, Dolzycára rendeltetett.

Február 21. Sajnos, a tegnapi jelentés az oroszok visszavetéséről a 860—750 közt tévesnek bizonyult; az ellenség még mindig ott volt arcvonalunkban és folyton erősbödött. Fogolyvallomások szerint az eredetileg beférkőzött orosz 60. ezred a tegnap délutáni órákban támadásunk hatásától már inogni kezdett, mikor a 12. lövészed még idejében a magaslatra ért és a helyzetet az oroszok számára megmentette. Tekintettel a megerősödött ellenségre — (kb 1000 emberre becslve) s hogy annak kiverése állásainkból, még mielőtt újabb segítséget nyer, sürgősen szükséges —, elhatároztam mindkét szakasz megerősítését s a támadás komoly folytatásának elrendelését. Ebben az értelemben következő parancs ment a két szakasznak:

«A 750 és 860 -φ- közt benyomult ellenség még a mai nap folyamán Foglár- és Schamschula-csoport együttes támadásával okvetlenül visszavetendő.

E célra rendelkezésre bocsátatik: Foglár tbnak a Wola Michowára rendelt 11/31. h.zlj, Schamschula tbnak a Zebrákra rendelt III/32. h.zlj Reichard alezredessel.

A támadás idejét Foglár tb. határozza meg s idejében közölje Schamschula tb.-al.

A tüzérség támogatása idejekorán közvetlenül igénylendő».

Ezen parancs értelmében a 11/31. és III/32. h.zlj. is utasított, azonnal Wola Michowára, illetve a Zebrákra előremenni, — míg a 31. h.gye.kézlja mintho. tartalék (a h dt. az ezredet megint a ho.-nak rendelkezésére bocsátotta) Maniówra vonatott előre.

Nem lett volna jogos, a támadás lassú menetét és eddigi eredménytelenségét a parancsnokok erélytelenségére vagy a csapatok hiányzó bátorságára visszavezetni. Mindketten teljesen megfeleltek s legjobb tudásukat és akaratukat latba vetették. De úgy a parancsnokoknak, mint a csapatoknak szokatlan volt még a harc hegységben, különösen ilyen erősen tagolt erdővel borított terepen, mint a milyenben arcvonalunk végighúzódott. Nem is volt elég idejük tájékozódni, amit azonfelül az időjárás is, a sűrű, ködös eső, rendkívül megnehezített. Súlylódásokat okozott a részletes térkép hiánya is, melyből minden ezrednél egyelőre csak egy példány állott rendelkezésre.

Este jelentette Foglár tb., hogy a ma délutánra elrendelt támadást nem hajthatta végre, mert Schamschula a támadás elhalasztására fel-

kérte, nem lévén neki elegendő tartalékereje erre a célra. A támadás időpontja holnap d. e. 6^h-ra állapított meg.

Kitűnt azután, hogy a Zebrákra rendelt III/32. h. zlj. ahelyett, hogy a Chliwny-völgyön vezető kocsúton iparkodott volna fel a nyeregbe, a Kraglicza-magaslaton keresztül vette sokkal hosszabb és fárasztóbb útját. A parancsnok úgy vélte, hogy a Chliwny-völgyben csapata esetleg az oroszok tűzébe kerül. Így azután a zlj. csak d. u. 7^p-kor kimerülten érhetett fel a magaslatra, s bevetése a harcba még az este kizárt volt.

Keresztelte mindezen intézkedéseket a déltájt váratlanul érkezett hdt. parancs, mely az általános támadást holnapra, 22-re elrendelte:

«A XIX. hdt. 22-én kora reggel támadni fog, é. p.: 41. ho., — északi oldala feltétlen biztosítása mellett, — Zebrák — 750 (Wola Michowától északra) vonalból általános irányban Korosno 648 és Dolhy 615-re. (Oslawicától délkeletre). E támadás keresztülvitelénél először is a Smolniktól keletre egészen a Jastrib patakig fekvő magaslatok (720, Niána- és Wyz4ia Kiczera) veendő birtokba.

A Maguryczne — 704 hegyhát, valamint a Smolniktól keletre fekvő magaslatok elérésénél, azok műszakilag megerősítendő; a Maguryczne a további előremenetelnél is megfelelő erővel megszállva tartandó. A Dziál hegyhát, — za balandai szakasz megbízhatóan kezünkben maradjon.

29. ho. jobb szárnya a 41. ho. támadásához csatlakozik általános iránnyal Terpiák 744-re; először is a Smolniktól keletre, a Jastrib paktól délre eső magaslatok érendők el. A ho. balszárnya mostani állásait tartsa.

A 29. és 41. h-o. tűzérsege Soppe ezredes (a 7. tüz. dd. parnoka, s mint ilyen a hdt. parság tűzérügyekben szerve) parancsa alatt a támadást Schay altb. utasítása szerint támogatja.

A 43. ho. megbízhatóan tartja állásait.

A 27. ho. (újonnan a hdt. kötelékébe lépett) hdt. tartalék: egy ezreddel (25-ik) Maniówon, egy ezreddsi (34-ik) Ciszán.

Toldalék a 41. ho. számára: a 860—720 hegyháton emelendő oldalsvéd-erődítmények arcvonalukkal nyugatra és északra is forduljanak..

A hdt. parancsa a támadási célokat igen messzire tűzi — az oroszok által alaposan megerősített Maguryczne — 704 Φ vonalat teljesen szó nélkül hagyja, mintha az csak egy könnyű szerrel vehető jelentéktelen akadály volna. Ha a támadás tényleg eléri az első célnak kitűzött 720 — Wyzna Kiczera vonalat, a ho., illetve a támadó arcvonal jobb oldala 5 km hos^zDan teljesen nyitva egy orosz támadásnak a Mików-

völgyből. Ezt a hátrányt részben ellensúlyozni iparkodik azon intézkedés, mely szerint a harc közben a Maguryczne — 720 hegyháton emelendő erődítvények arcvonalukkal észak felé is forduljanak. Alaposan ez az intézkedés azonban nem segíthetett a hátrányos helyzeten, annál kevésbbé, mert az erők a harcra is alig voltak elegendők, — erődítési munkálatokra nem igen maradt.

A ho. úgy szándékozott enyhíteni a bajon, hogy a Maguryczne bevétele után a tartalékokat lehetőleg a támadó csoport jobbszárnya mögé, a magaslatra vonja.

A támadás támogatására a két ho. tüzérsége egységes vezetés alatt egyesítettett. Mindamellettt a támogatás a tüzérség részéről csak hiányos lehetett és az is maradt. Nem kitűnő tüzérségünkön múlt. Az egységes vezetés alá összpontosított tüzér «tömeg» csak 6½ ütegből állt (2 taracküteg a 41. ho.-tól, — 1 tarack és 3½ ágyúüteg a 29. ho.-tól): a többi üteg a hátsó országban javítás alatt állt vagy másfelé elvezényeltetett; a 41. ho.-nak egész ágyúszerede még Czirókaófalun volt, mert a Nagypolány— majdani országúton nem lehetett előrehozni. A lövegek száma csak két tarackütegen volt 6—6, a többi ütegen 4—4, a félütegen 3 (ezek közt egy szétszedhető).

A tüzérségnek számszerinti inferioritásához anyagának minőség szerinti gyenge értéke is hozzájárult. A lövegek a megelőző tartós és megerőltetett igénybevétel folytán majdnem használhatatlanná váltak, csövük kiégett, irányító eszközük s általában egész szerkezetük meglazult, úgy hogy pontos céllovásról szó sem lehetett; a szórás oly nagy volt, hogy a tüzet be kellett szüntetni jóval előbb, mintsem támadó csapataink az ellenséges vonalat elérték volna, nehogy saját embereink általa veszélyeztetve legyenek.

Nagyon nélkülöztük a nehéz tüzérséget. Növelte a surlódásokat a hdt. pságnak intézkedése, mellyel a tüzérség közvetlen vezetését tüzérelőadójára, a 7. tüzér. dd. prkára bízta. Ezzel egy idegen, a ho. által nem ismert parancsnoklási közeg kapcsolódott be, dacára annak, hogy a ho.-nak magának is volt nagyobb ütegcsoport vezetésére hivatott közege a 41. tüzér dd. prkának személyében.

A hdt. intézkedése alapján a ho. részéről következő parancs ment a csapatokhoz (könyomattal, a parancskiadás alkalmával):

1. A XIX. hdt. 22-én kora reggel támadni fog.

2. Hadosztályunk támadásának általános iránya Korosno 648 és Dolhy 615, mindkét pont Smolnik ad Baligrodtól ényra; balról a 29. ho. támadásunkhoz csatlakozik.

3. Ehhez elrendelem:

a) Sypniewski ezredes a 20.h.gy.e. két zl jval tart ja állásait a Zebrák-tól északra fekvő magaslattól a 603-tól körülbelül 800-ra délkeletre fekvő

magaslatig (Bauer-zlj. jobb szárnya); itt csatlakozás a 43. ho .-hoz, mély-szintén jelenlegi állásaiban marad.

b) Schamschula tb. a 32. h. gy. e. két zljval és a 12. h. gy. e. egy zljval jelenlegi állásaiból, középpel a Maguryczne 720 hegygerincen végig először az előbbi magaslatot, azután 720—640 Niána—Kiczera vonalat támadja; a Mikóvi völgy megfelelően biztosítandó.

A Maguryczne, valamint a 720—640 Nizua Kiczera elérésével, ezen pontok műszakilag megerősítendőek és hátrahagyott osztagokkal megszállandók.

c) Foglár tb. a 12. h. gy. e. két zljval, a 31. és 32. h. gy. e. egy-egy zljval, — csatlakozva Schamschula tb. csoportjához — balszárnnyal 586-on (Krywy P. völgyben) át először a 704 magaslatot, azután a Wyzna Kiczera a Jastrib patakig támadja.

A 704 és a Wyzna Kiczera elérésével ezen pontok műszakilag megerősítendőek és hátrahagyott osztagokkal megszállandók.

d) Dobák alezds a 32. h. gy. e. két zljval ho. tart. egyelőre a Chliwny p. völgyében, Wola Michowától északra körülbelül 2000^x-re. A támadás előremenése arányában — parancsra — egy-egy zljval, a két támadó csoport mögött.

4. Soppe ezr. támogatja támadásunkat az összes tüzérséggel a neki már adott utasítások szerint.

δ. A támadás a mostani állásokból d. e. 5^h kezdődik.

6. Ho. pság 21-én d. u. 4^h-tól kezdve Maniówban, 22-én d. e. 7^h-tól kezdve a Chliwny-völgyben 630-nál; mindkét helyen telefonállomás.

7. A támadás előrehaladásánál a ho. távbeszélő osztag a Zebrák — Mahuryczne és 750—704 vonalakat kiépíti; a csoportprkok intézkednek az összeköttetés további fenntartása iránt.

8. A ho. egészségügyi oszlopa a Maniówtól délre fekvő házcsoportban egy szakaszt állít fel».

A ho. pság szükségesnek tartotta már 21-én a támadó csapatokkal közelebbi érintkezésbe lépni s azért már ezen a napon ment előre Maniówra. Harcállást áttekintő pont hiányában a Chliwny-völgyben választott.

Tekintettel a harcvonalunkba beékelt oroszokra, a ho. tart. is egyelőre még a Chliwny-völgyben maradt. Más intézkedés ellenük nem látszott szükségesnek: arcvonalunk általános, támadó előremenése bizonyára őket is visszavetette volna.

A tüzérség az ellenséges állásokra már be volt löve. Parancsnokuk utasítására az ütegek nagyobb részének tüze a Magurycznére és a 704-ie összpontosított, úgy hogy a két legfontosabb támadási pont oldalozó tűzbe is került. Tüzérségi megfigyelők az ütegek részéről a rajvonulban.

A parancsot Foglár tbkhoz egy vezérkari tiszt vitte, ki egyúttal

az ottani szakasz helyzetéről, különösen a beékelt oroszok elleni támadásnak állásáról tájékozódott.

D. u. 3^h-kor azután — ma is sűrű, ködös esőben — lóháton az alig járható, a hegygerincen és Szczerbánowkán át vezető úton átmentünk Maniówra; ott két parasztházban berendezkedtünk; telefon összeköttetést létesítettünk. Közben a Maniówon levő 29. ho. prkal megbeszéltem együtműködésünk részleteit a holnapi napra.

Este, 8^h-kor, a hdtpság azonban a másnapi támadást telefonon lemondta. Azonnal közölttem a szakaszparancsnokokkal, egyúttal újból meghagyva nekik, hogy azért holnap reggel az oroszokat 860—750 közt okvetlen visszavessék.

Éjfélkor a ho. pság azután visszatért szállására, Zubraczere.

A támadás lemondása a hdt. pság részéről minden indokolás nélkül történt. Amennyire megelégedéssel fogadtuk — (tekintettel arra, hogy a csapatok a rövid idő, főképen azonban az áttekintést gátló ködös időjárás folytán az ellenségről, annak erődítési műveiről és a terepről nem voltak kellőképen tájékozva, egy részük azonkívül fáradt a rossz utakon, szakadó esőben történt menetelésektől) — annyira bizalmatlanná tett a felsőbb vezetés céltudatos működése iránt. Úgylátszott, a hadsereg és a hadtestpság működésében nincs meg a kívánatos összhang; egyik nem tud a másiknak szándékáról, intézkedéseik ennélfogva keresztezik egymást, a csapatok érezhető hátrányára. Rövid két nap alatt most már másodszer maradt el a nagy felkészüléssel elrendelt támadás minden komolyabb megokolás nélkül, azt a benyomást keltve, hogy a támadási parancsok alaposabb meggondolás nélkül, a pillanatnyi hangulat behatása alatt keletkeznek. Ettől eltekintve az amúgy is nagyon igénybe vett csapatok cél nélkül izgalomba hozattak, nyugalmukból ok nélkül felzavartattak.

Még reggel a hdt. pság külön intézkedéssel a határvonalat a 41. és 43. ho. közt a Rabetől a Za Balanda írás «Z» betűjéhez és onnan tovább délfelé húzódó mélységvonalban állapította meg. Mindkét ho. itt hézag nélküli összeköttetést tartozik biztosítani.

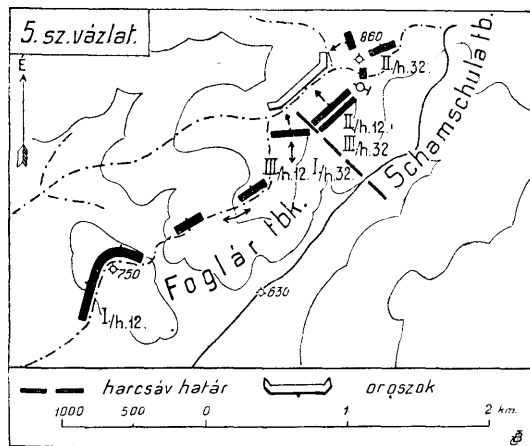
A javítási munkálatok a Zubracze —Solinka —Balinca —Maniówi kocsiúton serényen folytak az 1/11. árkászszázad prkának vezetése alatt. A század — melynek egy szakasza a Zebrakon talált beosztást — 134 munkást állított munkába; azonkívül még két, a 29. ho.-tól elkért katonai munkásosztagot.

A vonatközlekedés a nagypolány—rosztokigrn. országúton napról napra nagyobbodó súrlódások mellett bonyolódott le; ma azután a hdt. pság értesítése szerint a közlekedést egynéhány napra teljesen beszüntették. Egy majdnem katasztrofális esemény! A pótlás amúgy is fogyatékos működésénél ez az újabb akadály a csapatok ellátásában komoly zava-

rokat helyezett kilátásba. Az élelempótlás a ho. számára — kombináltan országos járművekkel és mállás állatokkal — a szinna —telepocz — balnicai útvonalra tététt át. A betegek és sebesültek egyelőre a ho. körletben maradnak.

Február 22.-e meghozta végre a 860—750 ↔ közt beékelt oroszok elleni hosszas támadási harcoknak a sikert; az oroszokat arcvonalunkból kivetették.

A két szakaszból a koncentrikus támadás — jobbról a 11/32 h.zlj részei, az arcvonalban a 11/12 és III/32 h.zljak, balról a III/12 és 1/32 h.zljak részei vegyest — d. e. 6 óraker az 5. sz. vázlat szerint megindult:

Megjegyzés: Az arcvonalai támadásnál a 11/12 h. zlj már eredetileg *első sorban* volt; a III/32. h. zlj csak a támadáskor vettetett a harcvonalba.

A támadás kb. d. e. 9ⁿ 30'-kor 20— 80^z-re megközelítette az ellenes állásokat, mire az oroszok sorai megrendülnek; a mieink rohamra indulnak s kézi tusában visszavetik az ellenfélt, mely majdnem megsemmisülve, az egész vonalon hátrál. 422 fogoly (a 60. és 12. lövészredtől) — köztük 5 tiszt — esett kezünkbe, 3 géppuska 100.000 hozzátartozó tölténnyel és kb. 700 fegyver került birtokunkba. A géppuskák közül egy még használható állapotban volt, azt a 12. h.gye.-nél azonnal szolgálatba is helyeztük.

A harcban személyes bátorságukkal különösen kitűntek Reichard alezr. a 32. h. ezr. Pap Ovidius szdos a III/12. h. zlj., Trajtlér szdos a 11/12. h. zlj, és Jurenák szdos az 1/32. h. zlj. parancsnoka. A nagyobbára fiatal, csak nemrég megérkezett menetszázadokkal besorozott legénység, dacára

annak, hogy ez volt első ütközetük, bátran és vitézül harcolt. Veszteségünk a kétnapos harcok alatt 60 halott és 250 sebesült.

A kifáradt legénység megjutalmazására egy tartalék adag elfogyasztását engedélyeztem s a csapatokhoz a következő ho. parancsot intéztem:

«Benső örömtől áthatva a legteljesebb elismerésemet fejezem ki a ho. mindazon csapatainak (32. h. gye. és a 12. h. gye. II. és III. zlja), melyek a többnapos, nehéz viszonyok közt felmutatott teljesítmények után ma egy kiválóan bátran és vitézül végrehajtott támadással az ellenség felett eredményeiben fényes győzelmet arattak, mely alkalommal 7 tiszt és 400 főnyi legénységet foglyul ejtettek, 3 géppuskát és nagyszámú fegyvert és lőszert zsákmányoltak.

Elismerésem és köszönetem illeti meg a támadást végrehajtott csapatok összes tisztjeit és legénységét, kiknek további működéséhez a legszebb reményeket fűzöm. Különösen ki kell emelnem Reichard alezrt., a 32. h. ezr. prkát és az ezrednek II. és III. zlját, valamint a 12. h. ezredtől Trajtler századost és zászlóalját, kiknek működéséhez a siker nagy része fűződik, (p. d. Pap és Jurenák szdsok utólag egy későbbi parancsban említettek).

A sikerült támadással a ho. arcvonala megint helyreállt.

Délben beérkezett a hdt. pság következő intézkedése «a kötelékek rendezésére»:

«A kötelékek rendezésére, és hogy a már hosszú időn át az ellenséggel szemben álló csapatoknak pihenés jusson, végre a következő hadműveletek előkészítésére — legkésőbb február 26-ig a következő műveletek viendők keresztül:

A *ál. ho.* mostani védőszakaszát a 783 Za Balanda-magaslaton túl még 1500^z-re terjeszti ki. Az ott álló csapatok mentől előbb felváltandók; annak megtörténével Wola Michowara vonuljanak be a 29. ho. rendelkezésére. A 41. ho. intézkedjen egy, a za balandai szakaszba vezető közlekedési út berendezése, valamint egy oda létesítendő telefon összeköttetés iránt. Hogy a Zebrák-nyereg környékén tüzéség biztosítottan állásba mehessen, foglalja el a ho. a 906 magaslatot és a Magurycznét; a minél előbb a Zebrákra felvonuló tüzéség állását azután úgy válassza, hogy a Chryszczatára is tudjon hatni.

A 27. *ho.* Schmidt altb.-al egyetértésben (a 43. ho. prka) felváltja a Za Balandatól 1500^x-re keletre eső ponttól egész Berdo 890 magaslatig (bezárólag) álló csapatokat; e szakasz fölött azután Kosak altb. (a 27. ho. prka) veszi át a parancsot.

A felváltott csapatok közül a 29. ho.-hoz tartozó részek rendelkezésemre Zubracze—Cisna körletébe irányítandók; a 86. dd. és a VIII. hdt.-hez tartozó részek pedig a Lopienkai szakaszban a 9. ho. Csapatait

és a II/20, honvéd zljat váltsák fel, az utóbbit akként, hogy az 25-én estére Szczerbanówkára, a 41. ho. rendelkezésére, biztosan beérjen.

Schmidt altb. (43. ho.) azután átveszi a parancsot a Berdo és Korbania (mindkét pont kizárólag) közti szakasz fölött.

Minden szakasz jelentse be a még szükséges ágyúütegek számát; az ütegek azután — a nagypolányi országút helyreállítása mérvében — átutaltatnak. Tarack- és hegyi ütegek nem állnak rendelkezésre.

Szándékom a 29. ho.-hoz tartozó csapatok bevonulása után a szakaszhatárt a 29. és 41. ho. közt a viszonyokhoz mérten újból szabályozni».

Ezzel a paranccsal a 41. ho.-ra pihenés helyett újabb súlyos harcok háramlottak: a Maguryczne és 906 bevétele. A hdt. pság e magaslatok bevétele már kétízben — 20-ra és 22-re szóló támadási parancsai-ban —, mint az *egész* hdt. támadási műveletét állította be; most ugyanezt az akciót — mint egy a legközelebbi időben teljesítendő feladatot — a ho.-tól követeli, csak úgy mellesleg, mintha az valami könnyűszerrel keresztülvihető művelet volna. De mi most már tudtuk, hogy e feladat teljesítésében nehéz küzdelmek várnak ránk. Tudtuk, hogy az oroszok akadályokkal jól ellátott, megerősített állásait, gyenge tüzérségi támogatás mellett (mert kevésszámú tüzérségünk támadásunkat nem igen készíthette elő, nehéz lövegek hiányában az ellenséges akadályokat nem rombolhatta le) csak súlyos veszteségek árán foglalhatjuk el. A tüzérségi támogatás északra, 906 felé egyáltalában hiányzott, mert az ütegek Wola Michowa körüli állásukból oda nem működhettek, őket a Zebrákra felvinni pedig az ellenséges vonalak közelsége folytán egyelőre nem lehetett.

A ho. védelmi szakasza azonfelül még a 8 km-re (légvonalban) kiszélesedett, keletre a za balandai magaslaton túl még 1500^x-re. Eltekintve a szakaszhatár gyakori változása által a védelemben előidézett nyugtalanságtól, ezzel a rendelkezéssel a ho. erejének egy része a főfeladattól — mely amúgy is a ho. egész erejét igényelte — elvonatott oly irányban, mely semmi összefüggésben nem állt nem a ho. feladatával, sem annak elhelyezésével a terepen. De miután 19.-én már rámutattam erre a körülményre s a hdtpróság akkor tőlem el is vette a za balandai szakaszt és a szomszéd 43. ho.-hoz csatolta, most újólág nem térhettem rá vissza. Megkértem azonban a hdt. pságot, tartaná a 43. ho.-nál levő és Lopienkán felváltandó, Szczerbanówkára irányított U/20. h. zljat. Csnán vissza, mert ezt a zljat szántam a za balandai szakaszba s az Csnáról rövidebb úton és kevesebb fáradsággal juthat új védelmi szakaszába. (A hdt. azután rövidesen értesített, hogy a zljat utasította, hogy 24-én Kolonicere meneteljen és 25-én a za balandai csoportot felváltsa.)

A hdt.-nek a kötelékek rendezésére tett intézkedése főleg a csapatoknak nagyfokú összekeveredését a Za Balanda —Berdo védelmi szakaszban szándékozott megszüntetni. Ebben a szakaszban a megelőző heves harcok sürgős támogatást követelő helyzetei folytán 3 ho.-nak — (29., 43. és 9., utóbbi a XIX.-el jobbról határos Χλ^ΓIII. hdt-nél beosztva) — részei tarka összevisszaságban álltak; most a 27. ho. által felváltva, illetékes ho.-okhoz bevonultak, a rend helyreállt. így a ho.-unk jobbról a 43. ho. helyett a 27. magyar (kassai) ho.-al jutott szomszédságba, mely ho. 2 nap előtt lépett a hdt. kötelékébe. A XIX. hdtnek most 5 ho.-ja volt, éspedig balról, a Beszkid hegyháttól (Kosárka) a Zebrákon át a .Korbania magaslatig (kizárólag) a 34., 29., 41., 27. és 43. ho.

Feltűnő és jellegzetes volt a hdt. pság kérdése ágyús ütegek szükségességéről. E szerint nem igen számíthattunk arra, hogy Czirókaófalun visszamaradt ágyúszredünket egészen visszakapjuk, túl nagy volt a hiány a többi ho.-nál is. De azért az egész ezredet igényeltük. Sajnos, hogy tarackok és hegyi lövegek nem álltak rendelkezésre; pedig épen azokra lett volna — tekintve a terepviszonyokat — égető szükség; épúgy nehezen nélkülöztünk nehéz lövegeket.

A ho. pság részéről a kötelékek rendezésére következő parancs ment a csapatokhoz:

«1. A ho. a ma reggel végrehajtott támadás által a 860—750 közötti magaslat birtokába jutván, azt, valamint az attól jobbra megszállott vonalat a támadás folytatásáig tartani fogja.

2. Az egész állás műszaki megerősítése folytatandó.

3. Az ezredkötelékek helyreállítása végett holnapi nap folyamán a jelenlegi csoportosításban a következő változásokat rendelem el:

a) Schamschula-csoportból a 11/12. — Foglár-csoportból az 1/32. h.zlj. mint csoporttartalék kivonandó és kölcsönösen felcserélendő.

Foglár-csoport tartaléka a 750-↔ mögött a Chliwny p. völgyében földkunyhókban helyezendő el; ugyanott a csoportpság.

b) A 11/31. h. zlj. mint ho. tartalék Szczerbanówkára meneteljen; a 31. h.gye. többi részei Maniówon maradnak, szintén mint ho. tartalék.

4. Élelmi cikkek felvételezése további intézkedésig Maniówon. Az állásokban lévő sebesültektől vagy foglyoktól származó fegyverek és felszerelési tárgyak minden további rendelkezés bevarása nélkül az

λ élelmezést oda szállító járműveken Maniówra küldendőek.

5. Betegek és sebesültek Schamschula-csoporttól a Zebrakon, — Foglár-csoporttól a Chliwny p. völgyében 630-φ—nál gyűjtendőek. A csoportok e helyeken egy-egy segélyhelyet állítsanak fel. A továbbszállítás onnan a ho. egészségügyi oszlopától, Maniówból, közvetlenül igénylendő országos járműveken fog történni».

A parancs foganatosítása után az ezredek — melyeknek zászlóaljai

az elmúlt napok harcai folyamán összegyűltek — kötelékükben megint rendbe jöttek. A két szakaszban még kintlevő egy-egy h. huszárszakasz is bevonult osztályához Telepócra, s csak 4—4 huszár maradt vissza jelentőszolgálatra.

A lőszer pótlására a hdt. pság a nap folyamán következőket rendelte el:

«Hogy a hadosztályok a nagypolány—rostoki grn. országút elzárása dacára, kellő mennyiségű lőszerrel legyenek ellátva, minden ho. részére egy lőszertelep állíttatik fel, egyelőre 1 gy. 1 ágy. és 1 tar.-oszlopnak megfelelő lőszerrel ellátva.

A telepek állomása: a 41. ho. számára Solinka.

A személyzetet a hadosztályok adják. Előhozatal a lőszer-oszlopok felmálházott lovaival a czirókaófalu — szedreske— zellő— solinkai útvonalon. A telepek pótlás iránti igénylésüket a hdt.-hez intézik. A pótlás ezidőszerinti nehézségét tekintve, a lőszerrel, különösen a tarackoknál, gazdaságosan kell bánni; «szórás» feltétlenül mellőzendő).

Az utóbbi intézkedés eléggé jellemzi a tüzérség harci működésében fennálló nehézségeket. A ho.-nál lévő tarackoknál különben a mai napon csak 85 lövés volt lövegenként.

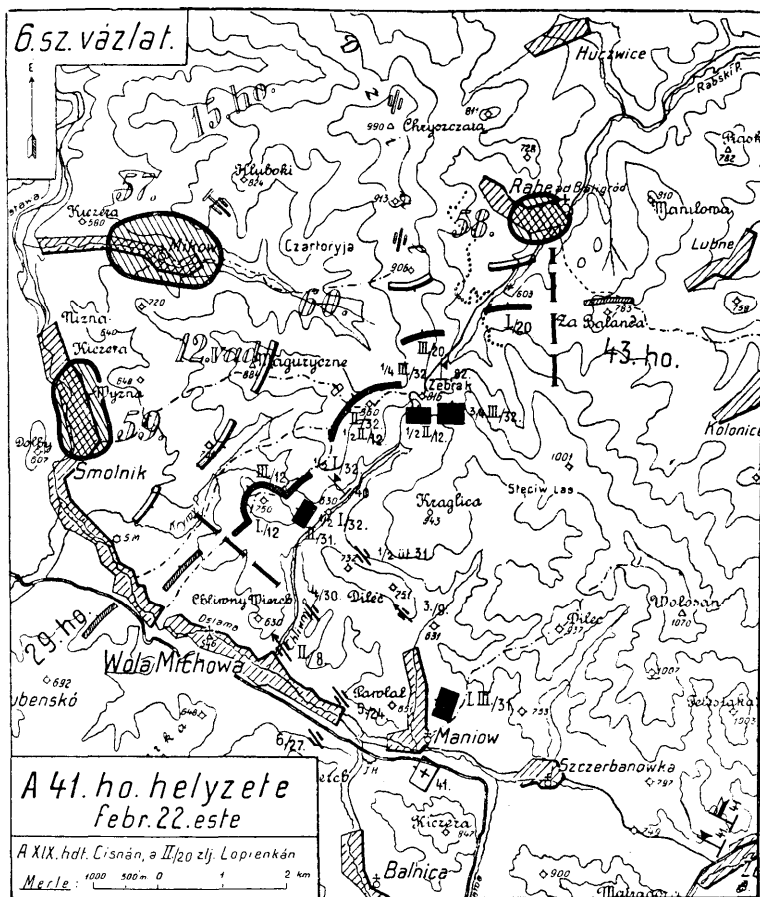
A foglyokat a XIX. hdt. intézkedésére Csnára, az ottani «hadtáp-állomás psághoz» kellett beszállítani; ott újból kihallgatták őket.

A 20. h.gye. eleségvonata — miután az ezred fenn a hegyekben azt nem vonhatta magához — Solinkára irányított a ho. által s ott a Zellőn állomásozó ho. egyesített eleségvonatra prkának rendeltetett alá.

A ho. helyzete 20-án este a 6. sz. vázlaton van feltüntetve.

Február 23.-a úgy a ho.-nál, mint a szomszéd szakaszokban — kisebb-nagyobb ellenséges tüzérségi és gyalogsági tűz mellett — csendesen múlt el. Az este erős havazás állt be, újabb megpróbáltatásoknak kitéve a folyton szabad ég alatt tanyázó, amúgy is meggyötört csapatokat.

Dél előtt folyamán vezérkari főnökömmel felmentem a Zebrákra, hogy az állásokat megnézzem s a harcban résztvett csapatokat személyesen is megdicsérjem. Utunk — lóháton — előbb Szczerbanóvkán keresztül a Dilec 751. magaslaton lévő ütegállásba vezetett. Az ütegpáncsnok jelentette, hogy az út a Kraglicán át a Zebrákra lóháton most nem járható; gyalog folytattuk tehát utunkat. Tapasztaltuk azonban, hogy egész jól lovon is maradhattunk volna. A Kraglicáról jó áttekintés nyílt a 704 — Maguryczne vonalban és a 906 magaslaton fekvő ellenséges hadállásokra, miért is ezt a pontot szemeltem ki a ho. pság harcállásának a legközelebbi támadásnál.

Megjegyzés: A 7. h. á. e. Czirókaófaluban, a huszárok a 34. ho.-nál, az árkász szd. útjavítási munkában Solinka-Balnica-Maniow közt, a sánctereszlop Solinkán, az ütközetvonalak Maniow-Solinka-Zubracze körletében, az egyesített élelmezési vonat Zellőn, az élelmezési- és lőszerzserzlopok részint a taksány-majdáni országúton az út elzárása folytán megrekedve, részint Szinnán és Méhesf alván; a tb. sütőde működésben Szinnán.

A II/8. tarack oszt. kivételével a többi üteg (3 ½ á. és 1 tarack üt.) a 29. ho.-hoz tartozott, a 41. ho. csak a támadás idejére rendelkezett velük.

Az oroszok, fogolyvallomások szerint, az utóbbi napokban a velünk szembenálló 15. ho.-nál kiegészítéseket soroltak be — nagyobbára újoncokat, az ezredek azért most magas létszámon vannak — századonként kb. 200 fő. Az újoncok közt feltűnően sok a lengyel. Élelmezésük minősége és mennyisége az utolsó időben alább szállt; a nehéz közlekedési viszonyok folytán ők is szenvednek.

A Zebrákon Schamschula tb-t. — a 20. és a 32. h. gye. parancsnokával — egy fakunyhóban találtam, erdő övezte katlan közepén, körös-

körül tábori tüzek és mozgókonyhák; itt táboroztak a tegnapi harcból kivont tartalékok. Megnéztük először is a 906 elleni támadási irányban a terepviszonyokat; az oroszok ágyúkat is vontak fel a 906 mögé s onnan érezhetően oldalazták a 860 magaslatot. Megállapítottuk, hogy nekünk is lehetséges ágyúkat felhozni a Zebrákra, a Chliwny-völgyön keresztül, s azonnal is intézkedtem, hogy a Dilecen levő üteg (abban egy szét-szedhető ágyú is volt) a Zebrákon állásba menjen.

A tábornokkal és az ezredparancsnokkal azután ismertettem szándékomat: a 906 és a Maguryczne elleni támadást 25-én végrehajtani s kifejtettem támadási tervem részleteit; a helyi viszonyokat alaposan ismerő parancsnokok hozzájárultak tervemhez. Kimentem a legénységhez is, megdicsértem őket s kérdezősködtem harcuk részleteiről. Bizakodó, kitűnő hangulatot találtam mindenütt.

A Zebrákon értesültem a «Tersztyánszky-hadseregcsoport» megalakulásáról, következő hadtestparanccsal:

«A 2. hadseregpság értesítése szerint Tersztyánszky lov. tb. 24-én Cisnára érkezik s átveszi 25-én a parancsnokságot a 2. hadseregnek a Solinka B.-től nyugatra álló részei felett.

A 24-én Cisna—Zubracze—Rostoki gm. körletbe érkező 32. ho. (Budapesti, magyar) számára ezen helységek szabaddá tétessenek.

A XIX. hdt.-pság 24-én Zubraczere kerül, honnan a 41. ho. pság egyidejűleg Szczerbanowkára vonuljon.

A harcvonat mögött álló csapatok elhelyezésére kiutaltatnak: Wola Michowa a 29. és 41. ho. — Maniów *csak* a 41. ho. számára».

A parancsnoklási viszonyok ilyen módon történt rendezése s az újból beérkezett erősítések (32. ho.) arra mutattak, hogy a 2. hadsereg-nél, különösen azonban a mi körletünkben legközelebb nagyobb hadműveletek várhatók.

Délután, mélyen sáros úton, a Chliwny-völgyön keresztül — hol a 750-φ-ηη parancsnokló Foglár tábornokkal találkoztam s vele szemben is a tegnapi siker fölötti megelégedésemnek adtam kifejezést — visszamentünk Zubraczere. Útközben a vezérkari főnök jelentette, hogy úgy Schamschula tb., mint az ezredparancsnokok a támadás időpontjának áthelyezését 25-éről 26-ára kívánák, azért, hogy idejük legyen a 20. és 31. h. gy. e. számára ma Vendégiről Balnicára érkezett 2—2 menet-századot (VII. menetzlj.) beosztani, a kötelékeket rendezni s általában a támadásra alaposan elkészülni. Miután a tüzérségnek is idő kellett a Zebrákra feljönni, tájékozódni és magát belőni, a támadás elhalasztásába 26-ára beleegyeztem, de úgy találtam, hogy a parancsnokok a megbeszélés alkalmával egyenesen nekem adhatták volna elő kíván-ságaikat.

Sötétben, átázott lábakkal, sűrű havazás közt, Zubraczere érve, kiadtam az utasításokat a támadási parancs megfogalmazására.

Távollétem alatt a hdt. pság a za balandai szakasz megszállása iránt újabban intézkedett. E szerint a ho. ne várja be a 11/20. h.-zlj bevonulását, hanem rendelje el azonnal az a balandai szakasz csapatainak felváltását, miután azok fejenként már csak egy tartalékadaggal rendelkeznek. Erre parancsban utasítottam a 31. h. gy. e.-t, indítsa Istvánffy alezredest zászlóaljával (Szczerbanóvkáról) és egy géppuskás-osztaggal már 24-én Cisnán át Kolonicere; ott a 27. ho.-al való megállapodás szerint, váltsa fel a za balandai szakaszban lévő 29. ho.-beli csapatokat. A 27. ho.-t pedig, erről értesítve, megkértem, gondoskodna a zászlóalj lőszer- és élelemszükségéről, valamint betegeinek ellátásáról. Hogy a za balandai szakasz mennyire távol esett a 41. ho. körletétől, és harcászatiilag is inkább a szomszéd 27. ho. érdekköréhez tartozott, mutatja az utóbbinak a felhívásomra adott igenlő felelete, melyben a többi közt az áll:

«A szakasz harcászatiilag ugyan a 41. ho. parancsa alatt áll, de a 27. ho. állásainak megtartására is különösen fontos szereppel bír. Azért, dacára aláhelyezésének, a 41. ho. alá, s mert Jablonki felől könnyebben támogatható, mint a Zebrákról, Urbarz tb. (a 27. ho. részéről szomszéd szakasz prka) tartson fel összeköttetést Za Balandával s adott esetben annak támogatására tegye meg a szükséges intézkedéseket.»

A II/8. tarack-osztály jelenti, hogy sürgős szüksége van telefonberendezésre (2 állomás stb.). A jelentés továbbítattott a XIX. hdt. prknak, azonkívül utasítás ment az ágyús-ezredhez Cirókaófalura, küldje előre Szczerbanowkára, minnél előbb, 4 lovasított telefon-járórét.

Február 24. Egész éjjel erős szél fúj, sűrű havazás mellett; a hőmérsék fagypontra alá szállt; nappal a hó elolvadt. A mostoha időjárás folytán betegségek, különösen fagyási esetek és vérhas, mindsűrűbben léptek fel. Utóbbi terjedése ellen a ho. orvosfőnökének javaslatára szigorúan betartandó óvintézkedések léptettek életbe; Zebrakon a sötét, vizes földkunyhóban elhelyezett kötözőhely számára fabódé felállítását terveztetett.

Kora reggel kiment a 26-ára tervezett támadásra szóló parancs:

«1. Hadosztályunk a kapott parancs értelmében 26-án a 906 magaslatot a Zebráktól északra és a Magurycznél támadni fogja.

2. Sypniewski ezredes a 20. h. gy. e.-nek a Zebrák—rabéi úttól nyugatra levő részeivel és a 31. h. gy. e. egy zljval, mely 25. estéig a Zebrák-nyeregére érkezik — a Zebrák-nyeregtől megtámadja, a rabéi úttól keletre fekvő állások tartásával — a 906 magaslatot és a kb. 1200

tőle keletre fekvő magaslatot. Utóbbi ellen, szükség szerint, a rabéi út-tól keletre álló csapatok részei különösen géppuskatűzzel működjenek.

Reichard alezredes a 32. h. gy. e.-el 860^x-ról a Magurycznét támadja.

Foglár tb. csoportjával — kivéve egy zljat, mely 25-éig este, mint ho. tartalék a Zebrákon legyen — egyelőre tartja állásait — csatlakozik jobbszárnyával Reichard alezredes támadásához és — az utóbbi előrehaladásának mértékében — a maga részéről, lehetőleg átmegy a 704 ⇨-elleni támadásra.

Istvánffy alezredes tartja a za balandai szakaszt.

Dobák alezredes a 31. h. gy. e. egy zljval — mely 25. estéig a Zebrákon legyen — és a 12. h. gy. e. $\frac{1}{2}$ zlj. ho. tartalék.

A 20. h. gy. e. II. zlja 25-én Szczerbanówkára érkezik; 26-án d.e. 5^h-kor Wola Michowán keresztül a Chliwny-völgyben a 630hoz ⇨vonuljon; ott ho. tartalék.

Schamschula tb. törzsével rendelkezésemre a Zebrák-nyergen.

3. Támadás kezdete a mostan elfoglalt állásokból d. e. 5^h-kor.

4. A támadó csoportok közt folytonos összeköttetés tartandó.

3. Az összes tüzérség támogatja a támadást Soppe tb.-nak adott utasítás szerint. Lövegek még ma a Zebrákra mennek, hogy onnan a 906 ⇨ és a tőle keletre fekvő magaslatra működjenek.

4. Ho. pság ma Szczerbanówkán; 25-én déltől kezdve a hídnál, 1800^x a Maniówi templomtól északra, egy fabarakban (a ho. pság által deszkából építve); 26-án a támadás alatt, a Kraglica 943 magaslaton (telefon-állomás).

5. Lőszerpótlás a vasúti megállónál, Maniówtól délre.

6. Beteg- és sebesült elszállítás a ho. e. ü. intézetbe Maniówon.

5. Élelmezés felvétel a Balnicai templomtól 2000^x délre fekvő útkeresztezésnél.»

A Zebrákon álló ho. tartalék a Mików-völgyet, vagyis a két támadó csoport közötti hézagot is figyelte.

A tüzérség akként csoportosított, hogy 1 $\frac{1}{2}$ ágyús- és 3 taracküteg (közte a $\frac{1}{2}$ ágyúsüteg 2, az egész 3 löveggel, a tarackütegek egyike 4, a többi kettő 6—6 löveggel, összesen tehát 21 löveg) a 41. tüzér dd. prka alatt a 906 és a Maguryczne elleni támadást támogatja; előbbi pont ellen az eziránt felkért 27. ho. is működik Kolonice felől. Három ágyúsüteg (kettő 4—4, a harmadik 6 löveggel, összesen 14 löveg) a 29. és 34. ho.-t támogatja abban az esetben, ha azok megtámadatnának; más-különben együttműködik a 41. ho. balszárnyával, különösen azon orosz erők ellen, melyek esetleg a Smolnik — Mikówi vonalból előretörnének. Tüzérségi megfigyelők a rajvonalba; a tüzérség a csoportparancsnokkal telefoni összeköttetésben.

Sajnos, a lőszerhiány folytán, a tüzérségi tüzet meg kellett szorítani s különösen betiltani oly ellenséges lövészárkok lövetését, melyeknek megszállása nincsen határozottan megállapítva.

A támadásról értesített 29. ho. jobbszárnyával Foglár tb. támadásához 704 ellen csatlakozni szándékozott.

Délelőtt még átmentünk Cisnára, a hdt. prkságnál a ho. egynéhány aktuális ügyét megbeszélni. Itt értesültem a hdt. prk részéről, Tersztyánszky lov. tb.-nak a legközelebbi időszak hadműveleteire vonatkozó szándékairól. Ezek szerint Tersztyánszky hadsereg-csoportja, mely két hadtestté tagozódik (XIX. hdt., a 34, 29. és 41. ho.-al, azután«Schmidt hdt.» a 27., 43. és a most beérkezett 32. ho.) támadni fog, és pedig a csoport jobbszárnya (Schmidt hdt.) 27-én kétoldalt a Cisna—Jablonkii országúttól Baligród felé, a csoport balszárnya (XIX. hdt.) 26-án Lupkóv felé; utóbbi támadás célja az oroszokat egyelőre az Oslawán túl visszaszorítani és így az összeköttetések szempontjából érzékeny és fontos térséget Cisna körül jobban biztosítani.

Előrelátható volt, hogy a hadműveletek így szándékolt keresztülvitele a 41. ho.-t igen nehéz helyzetbe sodorja és súlyos igényeket támaszt harci teljesítményeihez. A ho. a hadseregcsoport közepén, épen azon a helyen áll, hol annak arcvonala majdnem 90° alatt megtörik, jobbszárnyát északra, balszárnyát nyugatra fordítva. Akármelyik irányban is történik a támadás, a ho. minden esetben érdekelve van, az akcióban részt vesz, tartalékai majd ide, majd oda irányítatnak, nyugalomra nem kerülnek, kimerülnek, a kötelékek összevegyülnek. A támadási irányok szétágazása folytán a ho. arcvonala az előremenés mértékében mindjobban kiszélesedik, a harcban fogyó erőknek mindinkább szélesedő szakaszt kell biztosítani; szakadás, úr a Mikóv-völgy táján majdnem elkerülhetetlen. Hogy a ho. a XIX. hdt. szárnyán állt s így a Schmidt hdt.-el, tehát idegen parancsnoklási területtel szomszédságba került, csak növelte a súrlódások lehetőségét.

Délután átlvogoltunk új szállásunkra, Szczerbanówkára, útközben számos vonattal és az olvadó hóban gázoló, menetelő csapatokkal találkozva.

Harcvonalunkon egész napon át, aránylagos csend uralkodott; tüzérségünk a Maguryczne déli oldalán álló orosz géppuskát szétlőtt.

A már hatnapos táborozás szabad ég alatt, igen kedvezőtlen időjárás mellett, a legénységet észrevehetően kimerítette. Hozzájárult még a hiányos táplálkozás is: a Nagypolányi országút ideiglenes elzárása és annak következtében az élelempótlásnak áthelyezése a Telepóc —Balnicai útvonalra, oly hirtelenséggel történt, hogy a csapatokhoz az egy-napi kenyéradag helyett a napi kétszersült adagnak csak fele jutott; az amúgy is elcsigázott szervezetnek érezhető hiány.

Február 25. is nagyjában nyugodtan múlt el. Hűvös, szeles idő mellett, csendesen havazott.

Az előkészületek a holnapi támadáshoz folytak. A tüzérség a támadási pontokra belötte magát, a kevéssé átlátszó levegőviszonyoknál fogva megnehezített megfigyelés mellett. A Zebrákon egy háromágyús üteg (abban egy szétszedhető ágyú) ment állásba.

Fogolyvallomásokból megtudtuk, hogy az oroszok az 59. ezrednek egy zlj.-át előretolták Smolnikból a Maguryczne szakaszba.

Dél előtt folyamán Foglár tb. jelentette, hogy a legénység a szabadban való éjjelezés és egyáltalában nagy igénybevétele folytán, kifáradt, felváltása sürgős volna; a $\frac{1}{2}$ zlj. szakasztartalékot, mely csak 170 fegyvert számít (a támadási parancsal a Zebrákra irányítva, mint ho. tartalék), pedig tekintettel szakasza védőinek megfogyott számára, csak nehezen nélkülöznél.

A ho.-nak a felváltásra erők nem álltak rendelkezésre; felváltás közvetlenül az elrendelt támadás előtt, nem is lett volna ajánlatos; ilyen megokolással különben a szomszéd szakasz (860) védőit is fel kellett volna váltani, miután ugyanolyan megpróbáltatásoknak voltak kitéve. Ily értelemben értesített Foglár tb.; a kérdéses 34 zlj. szakaszában meghagyatott. Utóbbi némi pótlására a 11/20. h. zlj. utasítást kapott, hogy 26-án d. e. 5ⁿ-kor már a Chliwny-völgyben, 630- ϕ -nál legyen, ahelyett, hogy ebben az időpontban csak Szczerbanowkáról elindulna.

A hdt. pság a szomszéd ho.-k 26-ra szóló rendelkezéseiből azt a benyomást nyerte, hogy a ho.-nak 26-ra tervezett támadása nagyobb méreteket ölt s a hdt. pság szándéka ellenére az egész hadtestet magával sodorhatná. Ez irányban nyilvánított aggályaira a ho. azzal felelt, hogy a ho. is úgy, mint a hdt. pság a támadást csak «helyi akciónak» tekinti. A támadási parancsot a szomszéd ho.-nak csak tudtul adta, a 27. ho.-t ugyan tüzértámogatásra felkérve, míg a 29. ho. saját kezdeményezéséből elhatározta, hogy jobbszárnyával támadásunkhoz csatlakozik.

Nem igen volt érthető a hdt. pság szubtilis megkülönböztetése «helyi akció» és az «egész hadtest akciója» közt, mert tényleg a 26 ra tervezett támadás méreteiben és a szomszéd ho.-okra kiterjedő hatásában semmi sem különbözött a hdt. által 22-re elrendelt támadástól, mely mint a «hadtest» akciója szerepelt; akkor is a 41. ho. támadt s a 29. ho. csak jobbszárnyával csatlakozott volna, míg az arcvonal többi részei állásukat tartják. Azzal, hogy a hdt. a 26-ki támadást finom megkülönböztetéssel «helyi akciónak» keresztelte, a Maguryczne 704 elleni hadműveletet — a maga megtévesztésére — csak valami könnyű, melleleg megoldható feladatnak tekintette: tekintve az oroszok erős állásait, a mi részünkről pedig a tüzérségi támogatás majdnem teljes hiányát, teljesen téves fel-

fogás, mely a következő napokban a Maguryczne 704 ⇨ elleni erőszakolt támadásokra vezetett és a ho.-nak sok drága vérebe került.

A támadási parancs kiegészítésére különben még következő intézkedés ment a szakaszprkokhoz:

«1. Ha a támadási csoportok a 906, Maguryczne és 704 magaslatokat elérik vagy egyébként előbb megállapodásra kényszerülnek, ott magukat azonnal beássák s elért állásukat okvetlen megtartsák.

2. A támadás csoportprkai az előrehaladás mérvéhez képest a zebráki, illetve 750 magaslaton levő telefonállomással táviróösszeköttetést létesítsenek.

3. A tüzérség csoportprkai a támadó csoportokkal közvetlen telefon-összeköttetésben vannak; a támadó csoportok prkai tehát a támadás előrehaladásához képest a tüzér csoportokat közvetlen és azonnal értesítsék a tűz távolabb vitelét illetőleg, hogy a saját gyalogság veszélyeztetése elkerültessek.

4. Dobák alezr. a 906 és Maguryczne magaslatokra támadó csoportokkal folytonos összeköttetésben legyen, hogy közbelépés esetén a helyes irányt könnyen megtalálja.»

A háború folyamán többször felmerült a gyanú, hogy az ellenség deformált fegyvergolyókkal, ú. n. dum-dum töltényekkel lő. így most is kérdés intéztetett a hdtpság részéről, hogy sebesülések dum-dum töltényekkel történtek-e? A ho. válaszában megállapította, hogy a kárpáti harcokban eddigelé 234 lövés általi sebesülésnél csak egy lövés seb volt, mely dum-dum jelleggel bírt; ilyen töltény pedig nem találtott.

Az egész dum-dum izgalom, mely többször és más helyeken is ismétlődött, szerintem nagyrészt a túlfeszített idegek rémlátásainak eredménye volt. Egyes, ritka eseteket kivéve — mikor tényleg rosszakarat foroghatott fenn — a legtöbb esetben kimutatható volt, hogy a fegyvergolyók, mielőtt a testbe behatoltak, valami kemény tárgyhoz ütődve (faág, fatörzs, kő stb.) deformálódtak s így okozták a súlyosan roncsolt sebeket; véletlenül is kerülhetett meg nem felelő töltény az emberekhez, mint ahogyan nálunk is előfordult egyik-másik esetben a belövő töltényekkel. Retorzió (agyonlövetés stb.) legtöbb esetben nem volt helyén.

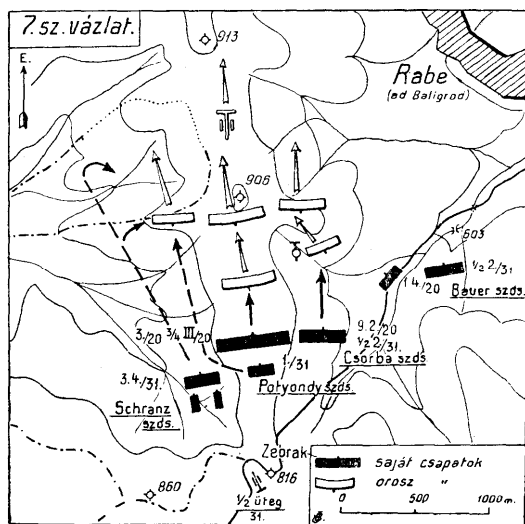
Az útjavítási munkák a ho.-nál serényen haladtak: a Zubrace — Solinka közti megrongált híd az 1/11. árkász század által helyreállítattott; dorong út készítése megkezdődött. Elrendeltük továbbá a Maniówból a Kraglicán át a Zebrákra vezető út rendbehozását.

Miután a lövészárók-harcban szükségelt hadianyagból csak két világítópisztoly 150 drb tölténnyel, továbbá 3 láda «Universal» kézi gránát volt a ho.-nál, ezek kiegészítését, valamint a hiányzó világító röppentyűk, aknavetők, fényszórók, továbbá szeges és sima drót pótlását szorgalmaztuk a hdt. pságnál.

A ho. sáncszer-ozslop Solinkáról Maniówra vonatott előre. Délután a ho. pság átköltözött a Maniówtól északra, a Dilec 751 alján épített barakkba.

Február 26. a ho. számára súlyos harcok napja volt; a 906-φ- kezünkbe került, a Magurycznél nem tudtuk legyúrni.

A ho. pság már d. e. 3 órakor lámpavilág mellett gyalog elindult a mély hóval borított úton harcállásába a Kraglicán. Ott egy kis földkunyhóban telefonállomás volt berendezve — egyébként semmi; a szabadban tartózkodtunk a sötétség beálltaig. Erős szél hordta a havat, a felhőket és sűrű fátyollal borította az egész tájat. így a harcvonalat, mint ahogyan azt feltételeztük, nem tekinthettük át s tájékozódást a harcmenetéről csak telefonértesítés útján nyerhettünk.

D. e. 5 órakor, a támadás kezdetére kitűzött órában, elmosódottan gyenge fegyvertűz hallatszott; szél és terepviszonyok (erdő, meredek hegyoldalak) elnyomtak minden hangot.

A telefonjelentések alapján azután megtudtuk, hogy a támadás az egész vonalon d. e. 5 órakor megindult. A Sypniewski csoport (a 20. h. gy. e III. és % I. zlj. és az 1/31. h. zlj.) — 1/2 1/31. h. zlj. mint csoport tartalék lépcsőben a balszárny mögött a 7. vázlat szerint — nagy lendülettel előretört 906 felé, d. e. 6 órakor rövid tüzelés után rohammal kiverte az oroszokat a 906-tól délre eső előállításukból s d. e. 7 órakor már a 906 magaslaton levő orosz fővédelmi vonal előtt állt. Itt hosszabb tűz-elő-

készítés folyt, melyet a csoporttartalék az ellenség jobbszárnyát átkaroló műveletével diadalmasan befejezett. Az oroszok a d. e. 8 órakor ellenük intézett általános rohamunknak nem tudtak ellentállni, megfutottak vagy megadták magukat. 10 tiszt, 700 legény kezünkben maradt, azonkívül 4 géppuskát és sok fegyvert és lőszert zsákmányoltunk. A mi veszteségeink is súlyosak voltak: elesett és megsebesült 390 (köztük 9 tiszt) eltűnt 26 ember. Sajnos, az átkaroló művelet alkalmával a nehezen áttekinthető terep és főképp az erős hófűvás következtében a csapatok a támadás hevében egymásra is lőttek s növelték ezáltal veszteségünket. Az elért magaslatot a Sypniewski-csoport megszállta és megerősítette; mögé $\frac{1}{2}$ III/31. hzlj. tartalékul előretolatott.

A hasonló hévvel támadó Reichard-csoport (32. hgye.) célját nem tudta elérni. Támadása d. e. 8^h-ig az ellenséges vonalakat — melyeket kb. 3 zlj. 7. géppuskával tartott megszállva, — 800^x-re megközelítette; de innen kezdve a 32-ek a nehéz terepviszonyok és az erős ellenséges tűz folytán csak lassan, súlyos veszteségek mellett küzdhették előre magukat; délre 200^x-re álltak az oroszokkal szemben. Tovább egyelőre nem bírták, pihenőre volt szükségük. Én egy tartalék adag elfogyasztását engedélyeztem és Reichard alezredesnek a ho. tartalékból $\frac{1}{2}$ 11/20. hzlj.-at, rövid időre azután $\frac{1}{2}$ III/31. hzlj.-át rendelkezésre bocsátottam. Ezt a két fél zlj. -at a jobb szárnyon harcba dobva, sikerült újra felvett támadással d. u. 6^h-ig a Magurycznét helyenként 30— 50^x megközelíteni; de a magaslatot bevenni lehetetlennek bizonyult: túlterhesek voltak az oroszok által épített védművek, jóformán sértetlenek akadályaik, melyeket tüzéségünk lerombolni nem tudott.

A sötétség beálltával a céltalan támadás folytatását beszünttettem; a 32-esek az elért vonalban beásták magukat.

A Reichard-csoporttal kapcsolatosan a Foglár-csoport is támadást intézett 704 ellen; hozzácsatlakozott a 29. ho. jobbszárnya. Támadásuk az oroszok erős állásaival szemben azonban szintén eredménytelen maradt.

Még a Kraglicán, — d. u. 6^h-kor, kiadtam a következő parancsot: «Az ellenség erősítéseket nyert; a támadás ma nem folytatandó. Minden csoport az elért állásban maradjon, azt műszakilag megerősítse és minden körülmények közt tartsa. A csoportok egymás közt legszorosabb csatlakozásban legyenek.

Schamschula tb. átveszi a parságot a Sypniewski és Reichard-csoport felett.

Az I. és $\frac{1}{2}$ III/31. hzlj. a Sypniewski-csoportból kivonandó és a $\frac{1}{2}$ 11/20. hzlj.-jal együtt a Zebrákon ho. tartalék.

A mai harc eredményéről örömmel megállapítom, hogy a 20. hgye., valamint a 31. hgye. egy részének sikerült a feladatául kitűzött

906 magaslatot elfoglalni és ez alkalommal 10 tisztet, kb. 700 főnyi legénységet elfogni és 4 géppuskát, valamint tömeges számú fegyvert zsákmányul ejteni».

Este 9^h-ra visszatérve Maniówi barakkunkba, ott várt a hdtparságnak 27-re kiadott támadási parancsa; nagyjában véve ugyanazon tartalommal, mint a 27-re szóló parancsa. Attól elütő csak azon intézkedése, hogy a támadásban most a 34. ho., valamint a 29. ho.-nak balszárnya is résztvesz, — továbbá, hogy a hdt. összes tüzérsége egységesen a 7. tüzér ddr.-parancsnok alá helyeztetik. Megemlítést érdemel, hogy a hdt., dacára a mai tapasztalatoknak, — melyek azt mutatták, hogy az oroszok igen erős állásait a Magurycznén és a 704 magaslaton nem lehet egykönnyen legyőzni és az ellenük intézendő támadás alapos előkészületeket igényel, — mégsem tudott lemondani a messzire tűzött támadási célokról, s az említett magaslatokat csak úgy melleleg elvehető pontoknak tekintette.

A parancs végén a hdt. közölte a hadsereg csoportparságnak «teljes elismerését a 41. ho.-nak mai szép sikere fölött» s hozzáfűzte a XIX. hdt.-parság dicséretét is.

A 27-re elrendelt támadásra, — mely tulaj donképen csak folytatása volt a mainak, — a ho.-parság következőképen intézkedett:

1. A XIX. hdt. holnap kora reggel támad, é. p. saját ho.-unk a jelenleg elfoglalt állásból 648 Wyzna-Kiczera és 615 Dolhy magaslatokra; a 29. ho. jobb szárnyával 744 Terpiákra.

Ezen támadásra rendelem:

a) Istvánffy alezds. tartja jelenlegi szakaszát..

b) Sypniewski ezds. a 20. hgye. I. és III. zlj.-val feltétlenül tartsa 960—603 közt ma elfoglalt állásait.

c) Schamschula tb. Reichard alezds. mai csoportjával (32. hgye., $\frac{1}{2}$ 11/20. és $\frac{1}{2}$ III/31. hgye.) támad közepével a Magurycznén át 648 Wyzna-Kiczera, — azután 648 Korosnóra. Csoporttartalékja, — leg-alább annak egy része, — a jobbszárnyon.

d) Foglár tb. jelenlegi csoportjával, Schamschula tb. csoportjához csatlakozva, támad é. p. balszárnnyával 607 Dolhyn át 615 Dolhyra;) (Oslawicától dk.-re); a 29. ho.-al szoros csatlakozásban maradjon.

A Schamschula- és Foglár-csoportok a Maguryczne 704, tovább a Wyzna-Kiczera — Dolhy 607 magaslatok elérése után azokat műszakilag megerősítsék és visszahagyott osztagokkal szállják meg.

e) Dobák alezds. a $\frac{1}{2}$ 11/20. és I. $\frac{1}{2}$ III/31.hzlj.-akkalho. tartalék a Zebrák-nyergen.

3. A támadás a jelenlegi állásokból d. e. 6^h-kor kezdendő.

4. A hdt. egész tüzérsége egységes vezetés alatt támogatja a támadást.

5. Ho. parság d. e. 6^h-tól kezdve a Zebrák-nyergen; ott telefon-állomás.

6. A támadó csoportok parnokai az előnyomulás mérvéhez képest táviróvonalat építsenek előre».

A ho. parság a tartalékot egészében a jobbszárny mögé, — egyelőre a Zebrákra, — rendelte, tekintettel a támadás előrehaladásával a Mików[^] völgy felől várható ellenséges behatásra.

A tüzérségi támogatást illetőleg később a hdtparság úgy intézkedett, hogy a tüzérség két csoportja (Glischke őrnagy alatt 1 ágyúsüteg 2 löveggel és egy szétszedhető ágyúval a Zebrákon, 1 taracküteg 4 löveggel a Dilecen; Steffan őrnagy a II/8. tarackosztály 12 löveggel és ½ ágyúsüteg 2 löveggel, — előbbi Wola Michowa két oldalán a Chliwny-völgy torkolatánál, utóbbi a Dilecen) a 44. tüzér ddr. parsága alatt közvetlenül a 41.ho.-t, — a többi tüzérség (3 ágyúsüteg 14 löveggel) a hdt. másik két ho.-át támogatja.

A 41. tüzér ddr. parság azután a ho. utasítása alapján elrendelte, hogy a Steffan-csoport főkép a támadást a Maguryczne — 704 vonalra támogassa, míg a Glischke-csoportból a Zebrákon levő három ágyú a Mików-völgybe hat és esetleg a 913 felől jövő orosz támadások ellen működik, — a tarack-üteg pedig a Maguryczne mindkét oldalára tüzel. A gyalogsággal való folytonos összeköttetés szükségessége különösen hangsúlyoztatott.

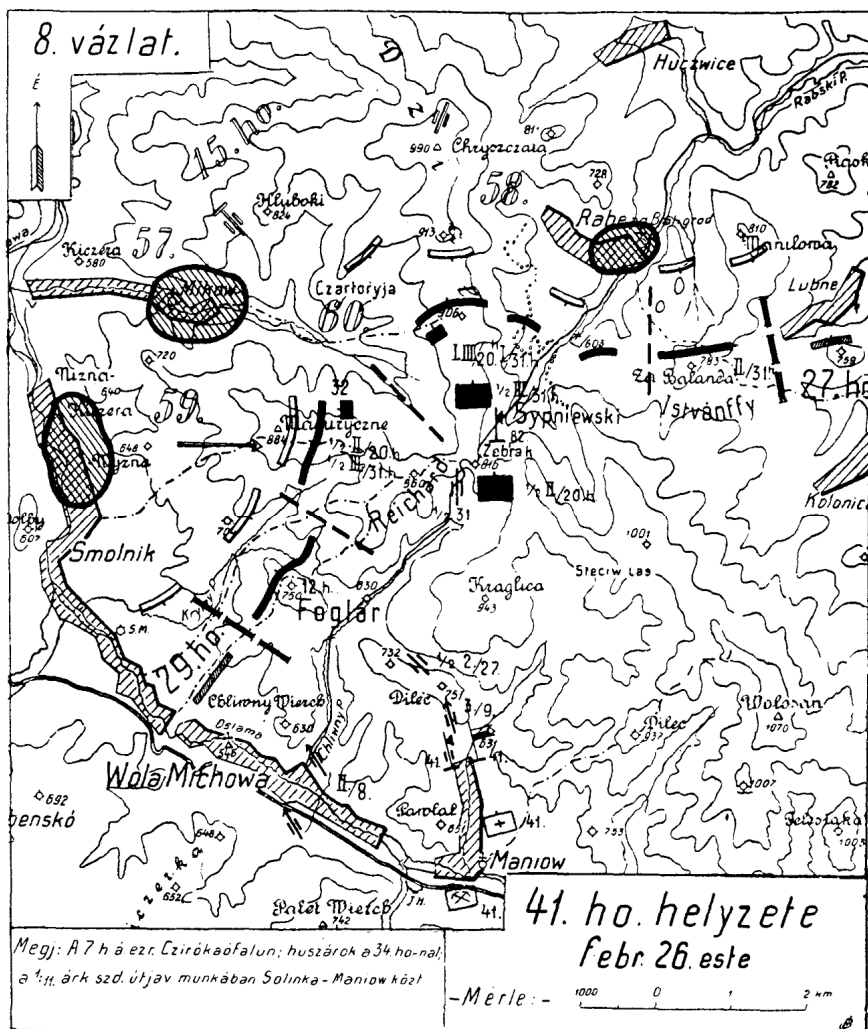
A pótlás keresztülvitelét a hdt. parság, —tekintettel a Nagypolányi országút ideiglenes elzárására, — újonnan szabályozta. A ho.-nak Szinna jelöltetett ki, mint felvételező állomás. Pótlási vonal: Szinna —Telepócz járművekkel, onnan Balincára málhás állatokkal, (felmáházott huszárlovak). A hdt. parság naponta egy élelemoszlopot indít Telepóczra, a ho. számára. A vonatok közlekedését a Szinna —Telepóczi vonalon a 2/19. hdt. vonatcsoport, parság (annak alárendelve a 41. ho. vonalparsága), — a Telepócz —Balnicai vonalon a 2/1. hdt. vonatcsoportparság szabályozza.

A lőszerpótlást az említett útvonalon a ho. maga eszközli, s e célra neki a 17. hdt. lőszeroszlop parsága alárendeltetik. Solinkán, — tekintettel a Nagypolányi országút elzárásnak előrelátható hosszú tartamára, — úgy gyalogsági, mint ágyú- és tarack-lőszerből egyenként legalább 1 ½ oszlop tartalmának megfelelő mennyiség gyűjtendő. Tényleg Solinkán a mai napon 330 rakasz gyalogsági, 510 ágyú- és 55 tarack-lőszer volt (a II/8. osztálynál az állásban lövegenként 48 lövés).

A nap folyamán a hdt. parság még értesített, hogy az igényelt szeges drót, — megfelelő szállítási eszközök híján, — csak 3—4 nap múlva szállítható. Raj kályhák és szegek nincsenek.

A ho. helyzetét este az 8. vázlat mutatja.

Február 27. A mai nap a tegnapi elkeseredett harcoknak folytatását hozta, — kevés sikerrel: a 704 csak múltán került birtokunkba, — a Magurycznét nem tudtuk elfoglalni.

D. e. 4^h-kor szeles, hűvös időben indultunk lóháton Zebráki harcállásunkba, Wola Michován és a Chliwny-völgyön keresztül, a 29. ho. jobbszárnya és a 750 magaslaton levő harcállásunk mögött elhaladva. D. e. 6^h-kor fölértünk a nyeregbe. Azonnal előretoltam a ho. tartalékból a 20. hgye. 5. századát a Mików-völgybe, töltsse ott ki a Schamschula- és Sypniewski-szakasz közti űrt és biztosítsa a két csoport belső szárnyát

Mików felül jövő esetleges támadások ellen. Ugyanakkor egy $\frac{1}{2}$ zljat (6/20. és az 1/31. hzljnak egy századát). Ágoston alezds. parsága alatt a 860 magaslatra indítottam, hogy közelebb legyen Schamschula esetleges támogatására.

A támadás az egész vonalon d. e. 6^h-kor megindult.

A Magurycznével szemben a támadók a mély hóban és az oroszok erős tüzeiben csak igen lassan jutottak előre. Támogatásuk mihamarább szükségesnek látszott. Azonban új erők számára a keskeny hegyháton nem igen volt hely; őket viszont a jobbszárnyon, az ellenség balszárnyának átkarolására alkalmazni nem látszott tanácsosnak, mert átkarolásukat az oroszok Mików felül oldalba és hátba fenyegethették. Elhatároztam tehát az új erőket balról, délről, Foglár szakaszából a Maguryczne átkarolására előrevinni. Erre a célra d. e. 9^h 15'-kor az Ágoston $\frac{1}{2}$ zljat Foglár tábornoknak rendeltem alá a következő paranccsal: (Ágoston $\frac{1}{2}$ zlj. alárendeltetik, — most indul 860-ról a Krywy-völgy felé vezető taliga-úton a Pap-csoport (Foglár-szakasz jobbszárnya) irányában. Tábornok úr ezzel a $\frac{1}{2}$ zljal elsősorban a Pap-csoportot (tehát a jobbszárnyat) vigye előre, hogy a Magurycznél, azt délről átkarolva, megtámadhassa, miután a Schamschula-csoport támadása az erős orosz állás előtt megakadt. Délről való átkarolás fontos. Ezt a műveletet támogassa azután úgy a Mayer-csoport (Foglár-szakasz balszárnya), mint a Wokonn-csoport (a 29. ho. jobbszárnya), erőteljes támadásával a 704 magaslat ellen. Wokonn-csoportot felszólítani b

Ezt a parancsot a vezérkari főnök személyesen telefonálta a 40. és 82. dd. parságnak, egyúttal útba indítva Ágostont 860-ról a 704 magaslat felé. A 29. ho. parság is felszólítottatott, támogatná saját erőteljes előmenetelével a Foglár-csoport előrejutását, miután utóbbinak térfoglalása előre sürgősen szükséges a Maguryczne délről szándékolt átkarolásának keresztülvitelére. Foglár délben 12^h-kor támad.

Nemsokára jött a 29. ho. felelete, mellyel közli a jobbszárny-szakaszhoz (Wokonn ezds) intézett parancsot: «Foglár tb.-nak a 704 magaslat bevétele a Wokonn-csoport hathatós támogatására van szüksége. Ezredes úr tehát a Krywy p.-tól délre fekvő állásai megtartása mellett, erősen tartandó jobbszárnyával vesse le a szemközt álló ellenséget a Krywy p.-tól északra fekvő magaslatról és támadja azután minden rendelkezésre álló erejével a 704 magaslatot délről».

Ezalatt a Schamschula-csoport óriási veszteségek mellett elszántan, halálmegvetéssel háromszor is támadta a Magurycznét, — hiába! Az oroszok a Magurycznén és kétoldali lejtőin igen erős támpontokat emeltek drótakadályokkal, fatorlaszokkal, majdnem gránátmentes fedezékekkel; harcvonalukba sok géppuskát, bombavetőt beállítva; kézi-gránátokat sűrűn alkalmaztak, s a Mików felül megszállt Czartoryjáról

érezhetően oldaloztak. A támadó csapatok kénytelenek voltak, 200^x-re visszamenni; ott beásták magukat.

A támadás a 704-φ- ellen délben kezdődött. A támadók 50— 80^x-re megközelítették az ellenséges állásokat, elkeseredett küzdelemben azokba behatolni iparkodtak; az ellenség erősítést nyer és visszaveri őket; tüzéségünk tüzét a 704 magaslatra összpontosítja. Végre d. u. 3^h-kor Foglár csoportja visszaveti az orosz és felér a 704 magaslatra; 100 fogoly és 2 gépfegyver kerül kezébe. De már d. u. 6^h-kor ellenséges túlerő leveti a 12-eseket a magaslatról; messzire vissza azonban nem mennek; a magaslat innenső lejtőjén megállapodnak s ott szívósan tartják magukat.

A Maguryczne ellen sem az arcvonaltámadása, sem Ágoston ½ zljának átkarolása nem tudott előrejutni. A harcvonaltámadás esetleg szükséges támogatására a még fennmaradt ho.-tartalékot, — III/31. h. zlj. (az 1/31. h. zljának még magmaradt egy századát már a d. u. folyamán Sypniewski szakaszába toltam, hogy kéznél legyen egy a 913 ⇄ vagy Rabe felül esetleg előtörő orosz támadást visszaverni. Dobák alezds alatt a 860 magaslatra vontam előre. Támadást intézni ezzel a zljalt azonban kilátástalan kísérletnek tetszett s csak célnélküli véráldozatot jelentett volna. A Maguryczne ellen nehéz tüzéség kellett, mely utat tör a támadásnak; ez pedig hiányzott.

Estére, a sötétség beálltával a helyzet azután akként alakult, hogy a Za Balandai és Sypniewski szakasz változatlanul tartotta állásait, — Schamschula a megghiúsult támadások után kb. 200^x-re állt a Maguryczne előtt; az oroszok ott és a Czartoryján új erőket vontak harcvonaltájukba; Foglár pedig az elért és megint elveszett 704 magaslat keleti lejtőjén beásta vonalait. Ez utóbbi magaslat visszanyerésére a 29. ho. felajánlotta a 94. ezr. egy zlját (cseh- német-, Turnau), mely még az este a 750 magaslaton Foglár parancsa alá lépett. Ezzel a zljalt egyetemben Foglár holnap d. e. 5^h-kor — támogatva a szomszéd Wokonn-csoport által, — megkísérli a 704 ⇄ visszaszerzését rajtaütéssel.

A mai nap támadásai igen nagy veszteséggel jártak, különösen a 12. és 32. h. gy. e. vérzett súlyosan; azonkívül hideg, vízhiány, éjjélkezés hóban a szabad ég alatt, hiányos étkezés a csapatokat nagy mértékben elővette, úgy, hogy teljesítőképességük tetemesen hanyatlott.

A harcok mai befejezésével, még a Zebrákon, kiadtam a rendelkezéseket éjjelre:

«1. A ho. mai támadása alatt ismét kiválóan viselkedett. Schamschula tb. csoportja háromszor is hajtott végre rohamot, mely ugyan az ellenség erős állásán megtört, de a csoport a magaslati vonal alatt megállott és ezen állását szívósan megtartotta.

Foglár tb. csoportjának sikerült a 704 magaslatot birtokba ejteni,

mely azonban egy túlerős orosz ellentámadás folytán megint elveszett. Ezen csoport kb. 100 foglyot ejtett és 2 géppuskát zsákmányolt. Sypniewski- és Istvánffy-csoportnál semmi különös esemény.

2. Ma éjjel minden csoport jelenlegi állásait tartsa.

3. A Schamschula- és Sypniewski-csoportok közötti hézagban összeköttetésre és a két csoport belső szárnyának biztosítására az 5/20. század tolatott be, mely jelenleg a Mików-völgyben a taligaút elágazásánál foglal állást.

Ezen század Schamschula tb.-nak rendeltetik alá. Sypniewski ezr. csoportjából egy erősebb őrs tolandó a 906-ról a Mików-völgybe vezető taligaúton előre, mely az 5/20. (Brunner fh.) századdal az összeköttetés fenntartsa.

4. Dobák alezr. egy századot ho. tartalékul a Zebrák-nyeregbe küldjön vissza, a többivel a 860 magaslaton marad, szintén mint h.o. tártaiék.

5. Foglár tb. csoportja holnapra külön parancsot kapott (az előbb említett rajtaütés 704-re). Amennyiben az Agoston- és Pap-csoportok között a parancsnoklási viszonyok szabályozása az együttműködés céljából szükségeltetik, az iránt Foglár tb. intézkedjék.

4. Ho. pság d. u. 9 órától Maniówon (Barakban).»

Este a Chliwny völgyön keresztül visszatérve, d. u. 9 órakor Maniówra érkeztünk. Ott röviddel megérkezésünk után Schamschula tb. telefonon jelentette, hogy az oroszok mindjárt a Zebrákról való távozásunk után és most ismét, d. u. 9 órakor, a Chryszczata felől megtámadták a 906 magaslatot; mind a kétszer visszaverettek.

D. u. 11 órakor érkezett a hdt. pság intézkedése 28-ra:

«1. A Schmidt hdt. (jobbra a XIX. hdt.-től és jobb szomszédja a ho.-nak) holnap a Baligrodi országút mindkét oldalán támadó előnyomulását megkezdi.

2. Saját hadtestünk ma (!) kezdeményezett támadása a már megjelölt irányban a Maguryczne-Dolhy 607 — E. St. Neu Lupków — 671 magaslat (Lupkówtól ény.-ra) vonalig minden erővel előreviendő.

Ezen vonal elérésével az műszakilag alaposan (!) megerősítendő és okvetlen tartandó.

A 41. ho. — melynek egy hegyi üteg és a 7. honv. ágyús ezr. két ütege alárendeltetik — azonkívül holnap reggel, lehetőleg nagy erővel támadjon a Za Balanda 783 magaslattól Huczvice felé húzódó mélyvonaltól nyugatra eső területen és ejtse birtokába a Chryszczatát, valamint a 811 és 728 magaslatokat Rabetől északra. Ezen a területen irányítsa főerejét — a Schmidt hdt. bal oldalának biztosítására — a Dzial hegyhátra. Támogassa továbbá lehetőleg a 27. ho. támadását a Maniówára oldalazó behatás által.

2 A hdt. tartalék 2 zlja minél előbb a Zebrák-nyergem legyen.

3. A ho. pságok minél előbb jelentsék szükségletüket tüzéségben, hogy lehetőleg erőteljes tüzértámogatást érhessenek el.»

Ez a parancs a ho.-t lehetetlen feladat elé állította. A 24-én kelt aggodalmak — mikor Cisanán a hdt. prk. részéről a Tersztyánszky hds.-csoport megalakulásáról s annak szándékairól értesültem — nagyon hamar beigazolódtak.

Az amúgy is már két nap óta súlyos harcban álló ho., az eddigi támadások folytatása mellett egy új, a mostanitol teljesen elütő irányban támadjon, minden előkészület nélkül; a ho. támadó arcvonalának szélessége megkétszereződik. Az eddigi támadások a ho. erejének kétharmadával (8 zlj), a harcoló csapatok legodaadóbb működése, azoknak nehéz veszteségei mellett, nem tudták legyűrni az oroszok jól megerősített állásait; most az újabban kívánt támadási irányban 4 zlj (mikor azután a Maguryczne és 704 felé nem marad ho. tartalék) foglaljon el ugyanilyen széles támadási szakaszban, minden tüzértüzelőkészítés nélkül, 2—3 egymás mögött lévő nem kevésbé jól megerősített ellenséges állást. (Az oroszoknak úgy a 913 magaslaton és a Chryszczatan, mint a Rabetől délre és északra eső magaslatokon voltak berendezett állásaik.)

Súlyosbította a helyzetet az a tény, hogy a Chryszczatara támadó csoport, minél inkább nyert tért észak felé, annál inkább távolodott a Magurycznei csoporttól, annál inkább nagyobbodott a két csoport közti űr és vele egy orosz oldalozás lehetősége Mików és a Cartoryja felől; pedig erő a Mików-völgy fedezésére nem állt rendelkezésre, miután a Schamschula és Foglár csoportokból nem lehetett kivoni semmit sem.

Igaz, hogy a hdt. igénylése a ho. teljesítményei iránt az előbbi támadási rendeletek követelményeivel szemben valamivel alábbszállt, amennyiben most megelégedett azzal, hogy a ho. balszárnyától csak (!) a Maguryczne és 704 magaslat bevétele követeli. De ez csak látszólagos engedmény volt, mert a messzire tűzött támadási célok (Korosno stb.) az oroszok erős állásait a Maguryczne 704 vonalban tekintve — egyelőre csak fikciók lehettek.

A hdt. kívánsága, hogy «a ho. a 27. hadosztály támadását a Manilowára oldalozó behatás által támogassa», szintén csak jámbor óhaj maradhatott. Hogyan?! A ho., mely a Maguryczne és a 704 magaslaton kívül most a Chryszczat és a Rabetől északra fekvő magaslatokat is támadja, még a Manilowa felé is hasson?! Honnan vegye egy ilyen művelethez az erőket?! A Dzial-hegyháton előremenő «főerők», mint ahogyan azt a hdt. pság ajánlja, onnan a 27. ho.-t a Manilowán (3—4 km távolság levegővonalban, közte egy 3—400 m. mély völgy) nem igen «biztosíthatja oldalban», még kevésbé segítheti.

Különben is a ho. jobbszárnyán a hdt. parancsa nagyon bizony-

talán helyzetet teremtett. A ho. za balandai szakaszának jobbszárnya a 783 magaslati ponton túl, attól 1500^x-re keletre fekszik. Ha az ottani szakaszban lévő egész 11/31. h. zljat a kijelölt, — Huczvice felé húzódó mélyvonaltól nyugatra eső támadási területre vonom, akkor több mint

1 km széles úr támad a 27. ho. felé, melynek elzárására tudtommal semmi intézkedés sem történt. Ha pedig a zljnak egy részét ott hagyom, akkor az elsősorban a Rabéi magaslatok ellen intézendő támadásnál érezhetően hiányzik, — (amúgy is, az egész 11/31. h. zlj bevonásával, a körülbelül

2 km széles rabéi támadási arcvonalra csak 1 ½ zlj állt rendelkezésre) — a 27. ho.-nak a Manilowa ellen irányított támadása pedig okvetlen magával sodorná. Talán ez utóbbit célozta a hdt. parancs pontja, mely «a Manilowai támadásnak lehetőleg oldalozó támogatását» ajánlotta? I Megfejtethetlen talány!

A parancs bekezdő beállítása, hogy csak «a mai harcokkal kezdődött volna a hdt. harci működése» a már előbb említett helytelen felfogásból eredhetett, mely szerint a ho. működése 26-án csak «helyi akciónak» tekintendő. A ho. 11.500 löfegyverállományával az egész hdt. erejének több mint a felét képviselte, amennyiben a 29. ho. csak 5700, a 34. ho. csak 2600 löfegyverállománnyal birt. Tehát a hdt. zöme már 26. óta harcban áll! Az ilyen müleges beállítás csak azt eredményezte, hogy a ho. harci teljesítményeit könnyű vállról elbírálva s ezzel magukat ámtva, — hiszen láttuk, hogy a 41. ho. volt a hdtnek tulajdonképeni ereje, — a hadosztályt erejét felülmúló követelményekkel terhelték, mint a későbbi események azt mutatták.

Nagyon örvendetes volt egy hegyi ütegnek és a 2 ágyús ütegnek beosztása; sajnos, hogy a 7. honv. ágyúsezrednek másik két ütege nem bocsátott szintén a ho. rendelkezésére (az ezred, mint már említettett, a nagypolányi országút elzárása folytán Czirókaófalun visszamaradt). A felszólítás tüzérség igénylésére, «hogy a hadosztályok erőteljes tüzer-támogatásban részesülhessenek», csak üres szó maradhatott. A parancs éjjel, 11 órakor érkezett. Hogyan lett volna lehetséges, az «igényelt tüzér-séget» az éjszaka folyamán állásba előrehozni; honnan vette volna az időt, magát az állásban berendezni és magát belőni (a belövést csak a lövészárkokból lehetett vezetni, oda pedig a parancsnoknak vagy a megfigyelő tisztnek messze útja volt sötétben, gyalog, hegyen, völgyön, erdön keresztül), hogy azután a már kora reggel meginduló támadást támogat-hassa?!

Mindezen kérdéseket tisztázni nem volt idő. Alig is kaptam volna a hdt. pságtól kielégítő utasítást, hiszen ő is érezte kötöttségét a hds. csop. psággal szemben. A holnapra elrendelt támadás kérdését tehát akként véltem megoldani, hogy: 1. a támadást, vagyis rajtaütést a 704 magaslatra — amint azt már elrendeltem — keresztülvitetem. 2. A Maguryczne

előtt — mely nehéz tüzérségi előkészítés nélkül a 860 magaslat felül bevehetetlennek bizonyult — megállunk; az átkaroló támadást a Foglár-szakaszból, tehát délről, azonban megkísérlem. 3. Észak felé a Sypniewsky- és Istvánffy-csoportok egyelőre csak készenlébe helyezkedjenek; holnap majd a helyzet szerint intézkedem. 4. Az újonnan alámrendelt ütegek a Chliwny-völgyben, illetve a Zebrákon menjenek állásba. 5. A hdt.-től a Zebrákra rendelt 2 zlj. hdt. tartaléknak okvetlen alámrendelését kérem.

Ez utóbbi kérelem éjfélkor ment a hdt. prksághoz: «A ho.-nak holnap négy irányban kell támadni: Rabe, Chryszczata, Maguryczne és 704 ellen. Miután az utóbbi két irányban támadó csoportokból nem vehetek el semmit — azok állománya a 22., 26. és 27-ki harcokban szenvedett súlyos veszteségek, valamint a kedvezőtlen időjárás folytán egyharmadára süllyedt — az északi irányban rendelt támadásokhoz csak a Sypniewski csop. (2 zlj), Istvánffy csop. (1 zlj) és a ho. tartalék (1 zlj) összesen 4 zlj áll rendelkezésemre.

Okvetlen szükséges tehát a Zebrákon levő hdt. tartalék 2 zlját mielőbb rendelkezésemre bocsátani. »

A támadás kezdetének pontos időmeghatározását is kértem, tekintettel arra, hogy a támadást északra kapcsolatosan a szomszéd hadtesttel kell keresztülvinni. Erre a bizonytalan választ kaptam: «hajnalban». A holnapra táviratilag kiadott parancs pedig a következő: 1. «A ho. holnap a támadást folytatja, azonfelül támogatja a baligrodi országút mentén támadó szomszéd Schmidt hadtestet.

2. Foglár tb. végrehajtja a már kapott megbízást (rajtaütés a 704-re d. e. 5 órakor) és tartja a 704 magaslatot annak birtokbavétele után. Ágoston alez. az alájarendelt csapatokkal folytatja támadását a Maguryczne ellen.

3. Schamschula tb. tartsa jelenlegi állását; támogassa lehetőség szerint balról Ágoston alezr. támadását, jobbfelé pedig oldalozzon egy esetleges orosz támadást Mików felől a Sypniewski-csoport balszárnyára. Szóbeli rendelkezések még holnap a helyszínen adatnak.

4. Sypniewski ezds. és Istvánffy alezds d. e. 6 órára csoportjaikat akként helyezték készenlébe, hogy azok adandó parancsra a Chryszczata, illetve Rabe irányában támadásra előre mehessenek. Istvánffy-csoportnak akkor majd szoros kapcsolatot kell tartani a 27. ho.-al.

5. Ho. tartalék (III/31) d. e. 6 órakor a Zebrák-nyergen.

6. A 7. h. á. e. 2 ütege a Chliwny-völgyben, egy hegyi üteg a Zebrákon állásba mennek és támogatják a ho. támadását.

7. Ho. pság d. e. 6 órakor a Zebrákon.»

A nap folyamán a négy gyalogezrednek elrendeltetett, hogy készítsenek az ezredutaszozsztagokkal kézi szánkókat sebesültek és anyag

szállítására; a hadbiztosság pedig utasított, ilyen szánkókat Szinnáról sürgősen az ezredekhez szállítani.

Sebesültek szállítására különben tegnap óta az összes rendelkezésre álló kocsik szakadatlan forgalomban vannak a segély-és kötözőhelyek közt.

A sánceszeroszlop 8 üres kocsija a Zebrákra küldetett, hogy onnan az összegyűjtött zsákmányolt fegyvert és hadianyagot Manilowra szállítsa, honnan vasúton Cisnára vitettek.

Jellegző a 26-án a 906 magaslaton elfogott orosz tisztak szellemére azoknak vallomása, illetve kijelentéseik, melyek szerint ugyan nagy nélkülözéseknek vannak kitéve, meleg ételt nem igen kapnak, de végleges győzelmükről meg vannak győződve: Przemysl nem szabadítható fel; Galícia az övék marad; Csehország és Magyarország felszabadíthatnak és önállósíthatnak. Béke csak «Poroszország» teljes leverése után lesz!

Február 28. A nap kevesebb mozgalommal járt, mintsem azt a hdt.-nek éjjeli, sokatölelő parancsa feltételezni engedte. A 704 körül ugyan elkeseredett harcok folytak, a magaslat végre kezünkbe került, de a többi szakaszokban az arcvonal aránylag nyugodt maradt.

Tiszta, szeles időben a ho. pság d. e. 6 órakor megint fent volt a Zebrákon. Itt arról értesült, hogy éjfélkor egy kb. 2 századból álló ellenséges csoport a Mików-völgyben, a Sypniewski és Schamschula szakaszok közt fennálló űrben előnyomult, de feltartóztatott és d. e. 3 órakor a Sypniewski szakasz tartálékának latbavetésével elfogott; 140 fogoly és ugyanannyi puská kezünkben maradt. A foglyok túlnyomó része a 60. ezredhez, 6 a 138. ezredhez tartozott; vallomásuk szerint a Mików-völgyi előretörésben a 60. ezr. 2 százada és a 138. ezr. III. zlja vett részt; a 138. ezr. csak tegnap érkezett a Kárpátokba és III. zlja a 60. ezr. támogatására azonnal előre tolatott a Mików-völgybe; az ezr., valamint a 60. ezr. századainak állománya kb. 200 ember.

D. e. 6 órakor érkezett a 27. ho. értesítése, hogy a ho. balszárnyával a Za Balanda 783-tól Huczvice felé vezető mélyvonal mentén támadásra előre fog menni; kéri Istvánffy alez. csatlakozását Rabe irányában», így a 27. ho.-al való csatlakozás kérdése némiképp tisztázódott. Istvánffy alezredesnek parancs ment: «Urbarz tb. a 27. ho. balszárny csoport jávai vírradatkor Manilowára támad, balszárnya Za Balandától a Rabétól 1000 lépésre északkeletre fekvő hídhoz levezető mély vonal mentén. Alezredes úr csoportjával ezen támadó csoport balszárnyához csatlakozva, a rabéi templom és az attól északra fekvő 728 magaslat irányában nyomuljon elő. Feladata elsősorban a Lypniewski- és Urbarz-csoportok közti hézagot kitölteni. Támadásba csak külön parancsra vagy könnyen visszavethető ellenséges állás ellen menjen át. Sűrű helyzetjelentés telefonon., az Urbarz-csoport helyzetéről is.»

Istvánffy alezredest, kinek csak 1 zlj állt rendelkezésre a 2 km széles szakasza számára, vissza kellett tartani, hogy ne menjen fejjel a falnak. Az oroszok a Rabetől délre eső magaslatokat erősen megszállva tartották — erősítést Istvánffynak nem küldhettem, mert a Chryszczata felé sem volt elegendő ereje a ho.-nak — tüzér előkészítés és támogatás pedig alig említésre méltó mértékben történhetett.

A Foglár-csoport d. e. 5 órakor kezdődő rajtaütéssel már d. e. 6 óra 30 perckor elfoglalta a 704 magaslatot s ott újból 100 foglyot ejtett. De nem maradt soká a magaslat háborítatlan birtokában. Az oroszok újból és újból támadást intéztek az elveszett magaslat visszaszerzésére. A magaslat ötször is birtokost cserélt. A 12-sek (Mayer alezr.) szívósan kitartva nem engedtek. A 29. ho.-nak a legváltásosabb harcok közepett tett kérését a IV/94. zlj (a Mayer-szakaszban harcolt) visszaadására, nem lehetett teljesíteni. Végre a magaslat a mi kezünkben maradt. A Mayer csoport (Foglár balszárnya) berendezkedett az oroszoktól elvett állásokban, míg azok a magaslat nyugoti lejtőjén, helyenként csak 50—80 lépésnyi távolságban beásták magukat.

A Maguryczne felé délről bekanyarodott Ágoston csoport (Foglár jobbszárnya) hiába folytatta az este abbahagyott támadását, nem tudott előrejutni s napnyugtáig álló tűzharcban maradt a szembenálló oroszokkal

Egyáltalában mindjobban kialakult a meggyőződés az erősen kiépített Maguryczne állások bevehetetlenségéről, ha nehéz tüzérségi tűz utat nem nyit a támadásnak. A hdt. pság is végre belátta a támadások folytatásának lehetetlenségét. Egy d. e. 9 óra 15 perckor kiadott parancsában azt mondja: «A 41. ho. jelentése szerint ellenséges állások a Magurycznén igen erősen kiépítve és megszállva; további támadások itt kilátástalanok, Annál nagyobb jelentőséggel bír az imént elfoglalt 704 birtoklása, mert az által —megfelelően a 41.ho. szándékának —a lehetőség adatik a Magurycznét megelőző tüzérségi tűz előkészítés után, délről és délnyugatról megtámadni.

Chryszczata ellen a támadás okvetlen előviendő. A hdt.-tartalék Egy zlja erre a célra alárendeltetik.»

Erre a ho. következőképen felelt:

«913 magaslaton erős orosz támpont, mögötte 2 hegyi-löveg; hegyhát kétoldalt erősen megszállva; 728 Rabetől északra és magaslatok a helységtől délre nagy mértékben megerősítve.

A Sypniewski csoport-baloldala a Czartoryja felől még mindig erősen fenyegetett, miután csapatmozgás ezen a területen ma reggel is megfigyeltetett.

A Schmidt hdt. előremenéséről még nem tudok semmit. Tüzérhatás 913-(J>-ra most folyamatban; a hegyi üteg épen most beérkezett. A viszonyok további felderítése és a tüzértűz hatásának érezhetővé válása mértékében elsősorban azon lesznek, a 913 ⇄ magaslatra támadni.»

A Sypniewski csoport támadása tehát elhalasztott, annál inkább, mert tűzérési előkészület még alig történhetett: A Zebrákon egyelőre csak 4 ágyú volt — a hegyi üteg 11 óra felé érkezett be s csak d. u. lőhetette be magát, a 7. h. á. e. 2 ütege csak d. u. ment állásba — a 27. ho. részéről az ígért tűzértámogatás elmaradt.

Az egész nap folyamán a Schmidt hdt. előremenetéről nem lehetett tudomást szerezni; a telefonösszeköttetés oda megszakadt és az eziránt felkért XIX. hdt. pság sem tudott értesítést szerezni. Csakkéső estetudtuk meg, hogy a szomszéd 27. ho. a Manilowa magaslatra ért, balszárnya Za Balandatól 1500 lépésre északra áll tűzharcban, vele összeköttetésben Istvánffy csoportja.

A támadás a 913 magaslatra mára azután végleg elmaradt. A helyzet este a sötétség beálltával, a hdt. pságnak ment jelentés akkép eseteli:

«Helyzet változatlan. Hegyi üteg tüzelését csak késő d. u. kezdhette. Holnap kora reggelre egy taracküteget hozatok a Zebrák nyeregére, hogy az itt lévő ütegekkel és a 7. h. ágyús ezrednek a Chliwny völgyben csak d. u. állásba menő ütegével a 913-on levő orosz támpontot lövessem s így a támadást előkészítem. Ho. prkság d. u. 6 óraker visszatér Maniówba. (Barak.)»

A csapatok állapota napról-napra hanyatlott. Már tíz napja, hogy szabadban, esőben, majd hóban, viharban tanyáztak, hiányos élelmezés mellett; a tizenkettesek különösen, már negyedik napja súlyos harcok közepette. Az élelmezés szállítása a harcvonalba a mély hóban csak nehezen működött; a nagyon nélkülözött rum, szalonna, nem volt kapható,

Este leérve Maniówra, vettük a hdt. pság intézkedéseit március 1-re:

a) «A 704 magaslat ma súlyos harcok közt ötször is birtokost cserélt.

c) Mindaddig, míg a fél 2/19. sz. nehéz tarack üteg — mely a 29. ho. psága alá lép — Wola Michowara nem érkezik (előreláthatólag március 1-én d. e. 9 óraker) és a 704 magaslatra alapos tűzérhatás el nem éretett, az elért vonalak feltétlen tartandók.

Tűzértűz előkészítés után a 41. ho. — támogatva a 29. ho. jobbszárnya által — támadja a 704 magaslatot és folytatólagosan a Magurycznét.

d) A 41. ho.-nak a Zebrákon álló tűzérsege holnap a támadást a 913 magaslatra alaposan előkészíti. A 27. ho. tűzérsege a Kamién magaslaton (Za Balandatól délre) a Schmidt hdt. pság részéről utasított d. e. 7^h-ra 8 percker időben szintén a 913 magaslatra tüzelni.

Ezen tűzérsegi keresztűz hatásától támogatva, a támadás, lehetőleg keletről átkarolva, megindítandó.

A 92. ezr. (cseh-német; Komotau) egy zászlóalja erre a célra a 41. ho.-nak alárendeltetik; az ezr. másik zlja hdt. tartalék a Zebrákon . . .»

A hdt. pság ezen intézkedésekkel végre arra a helyes álláspontra helyezkedett, hogy támadást az oroszok jól megerősített vonalai ellen nem lehet rögtönözni, azt alaposan elő kell készíteni, különösen tüzérségi tűzzel. Ennélfogva a 704 magaslat — mely ugyan gerincvonalában birtokunkban volt, de az oroszok csak 50—80 lépés távolságra még ugyanazon magaslat nyugati lejtőjén velünk szemben álltak — a Maguryczne és 913 ellen (már nem Chryszczata és 728— 811 Rabetől *északra!*) a támadás, csak «megfelelő tüzérségi előkészület *után*» kezdendő.

Nagy meglepéssel fogadtuk a nehéz tarack főlüteg bejelentését; nélküle — különösen a Maguryczne ellen — alig támadhattunk volna sikerrel. Nem volt szerencsés rendelkezés, ezt a nehéz üteget a 29. ho. parancsa alá helyezni: a támadás a 704 magaslaton levő oroszok ellen főleg a 41. ho. feladata volt, a 29. ho. csak közvetve segített. De a nehéz üteg már azért is a 41. ho. parancsa alá tartozott volna, mert a 704 magaslat és a Maguryczne elleni támadás egymással szoros összefüggésben állt; az utóbbinak közvetlenül követni kellett az előbbit. A Maguryczre pedig a 41. ho. egymaga támadt. Képtelenség, hogy az egyik ho. támad s a másik rendelkezik a tüzérséggel. Az, hogy a nehéz üteg Wola Michowanál, a 29. ho. arcvonala mögött ment állásba, nem változtat semmit az előbbi érvelés helyességén. A terepviszonyok folytán a 41. ho. tüzérségének jórésze a 29. ho. arcvonala mögött állt.

Még mielőtt a ho. holnapra szóló parancsa kibocsáttatott volna, a hdt. pság arról értesített, hogy a nehéz tarackok csak a 2-ra eső éjjelen építtetnek be, miután az ellenség a tarackok számára kiszemelt állásra nagyon jól be van löve; 1-én tehát a támadás a 704 magaslaton elmarad, hacsak arra előnyös alkalom nem nyílnék.

Ezen értesítés tekintetbevételével ment ki a március 1-re szóló ho. parancs:

1. «A tőlünk jobbra harcoló 27. ho.-nak sikerült ma a Manilowára feljutni.

A 704 magaslat birtoka nehéz harcok közt ötször változott; ez alkalommal, valamint a Sypniewski csoport balszárnyán az ellenség kisebbszerű vállalatánál ma mintegy 250 fogoly ejtetett.

2. Az általános támadást holnap folytatjuk; az korán reggel kezdődő 704, Maguryczne és 913 elleni tüzérségi harc által készítették elő. Ennek hatása jól megfigyelendő; befejezése külön is közöltetik.

3. A támadás kezdetéig a jelenleg elfoglalt állás tartandó.

4. A tüzérségi harc érvényesülése után:

a) Foglár csoport balszárnyával (Mayer alezr.) a 704 magaslaton lévő állásait tartja; támadásba esetleg akkor megy át, ha erre kedvező alkalom kínálkozik. Ezen támadást akkor a 29. ho. is jobbszárnyával támogatja. Az érintkező szárnyak szoros csatlakozásban legyenek.

A csoport jobbszárnya (Ágoston alezr.) a Maguryczne elleni állását tartja.

b) Schamschula tb. jelenlegi csoportját átveszi Reichr.rd alez. és a Foglár-csoporthoz csatlakozva, a Maguryczne állásait tartja.

c) Schamschula tb. Sypniewski ezds. és Istvánffy alez. csoportjával, továbbá a ho. tartalékkal (Dobák alez. 1 zlj), — mely holnap a helyszínen még külön paranccsal fog rendelkezésére bocsáttatni — d. e. 8 órától kezdve készen álljon, hogy a Chryszczata irányában, lehetőleg kelet felől átkarolva, támadjon s mindenekelőtt a 913 magaslatot birtokába vegye. Támadási terület jobbszárnyal a rabéi templom, balszárnyal a Dzial hátvonal mentén. A baloldal biztosítandó; a Mików irányba való biztosításról a ho. pság is gondoskodik. A 913 elleni tüzérségi harcban a 27. ho. tüzérsége d. e. 7—8 óra 30 perc közt a Za Balandától délre eső állásából szintén közreműködik.

5. A tüzérségi harc vezetését a 41. dd. pság külön utasításaim szerint eszközöli.

6. Ho. tartalék 1 zlj/92. a Zebrákon.

7. Ho. pság d. e. 8 órától kezdve a Zebrákon.»

A parancsban elrendelt átcsoportosítás az adott helyzet következménye: a 704 és a Maguryczne elleni műveletek összefüggése szükségessé tette a volt Schamschula-csoportot (most Reichard-csoport) a Foglár-csoporttal kapcsolatba hozni; ugyanabból az okból helyezettett Sypniewski és Istvánffy szakasza Schamschula egységes parancsa alá.

A tüzérség 3 csoportba foglaltatott össze: a) Plischke őrnagy csoportja a Zebrákon (2 ágyú, 2 tarack magán a nyergen, 2 ágyú és a hegyi üteg előre tolva 906 mögé), b) Steffan őrnagy csoportja a Chliwny-völgyben (8 tarack, azonkívül 2 ágyú a Dilecen) és c) Schwartz őrnagy csoportja (a 7. h. ágyús ezr. 2 ütege) szintén a Chliwny-völgyben, közel Wola Michowához. Március 1-én, Plischke és Schwartz a 913 magaslatra, Steffan a 704 Maguryczne vonal ellen működnek.

Március 1. Sűrű ködben, erős havazás közt a ho. pság felért a Zebrákra. Az átláthatatlan levegőviszonyok a belövést és a tüzértűz előkészítést lehetetlenné tették. A támadást el kellett halasztani és az a mai napra — miután az időviszonyok nem változtak — el is maradt. Délelőtt folyamán két tarackot felvontattunk a Zebrákra.

A Schamschula-csoportban Dobák alez. átvette a pságot az Istvánffy-szakasz és a Sypniewski-szakasznak a Rabe-^hvölgyben, a Rabéi út két oldalán elhelyezett részei fölött; úgy hogy most Schamschula-csoport bal szakaszát ($\frac{1}{2}$ I. III/20., $\frac{1}{2}$ 1/31. ^{zlj} Dzial-háton) Sypniewski ezds., — jobb szakaszát (11/31., $\frac{1}{2}$ 1/20. zlj a Rabe felé vezető völgyben és Za Balandán) Dobák alez. parancsnokolta.

D. u. 3^h körül Mików felől a Czartoryján át, sűrű ködben, ellensé-

ges csapatok közeledtek Sypniewski balszárnya felé. Fegyvertűz által fogadotva, körülbelül 200^x-re saját rajvonalunktól megállapodtak és kb. 1500^x szélességű vonalban beásták magukat. Támadást ellenük intézni a besötétedő időben nem lett volna tanácsos; készenlétben maradtunk tehát. Sypniewski ezredesnek a 31. h. gy. e. lázját bocsátottam rendelkezésre, ½ századot pedig a Zebrák-nyereg közvetlen biztosítására a Mików-völgy felé toltam előre.

Maniówra visszatérve, vettük a hdt. intézkedését 2-ra:

1. «Fogolyvallomások szerint az ellenség számára a tetemes erősítések érkeztek Lupkow környékére.

2. Holnap a 41. ho. a már II/29-re elrendelt támadást vigye keresztül. Az állások a Magurycznével szemben és a 704magaslaton tartandók; a 29. hotámadja a Smolnik déli végétől kétoldalt fekvő magaslatokat, hogy azután 704 ellen délről és délnyugatról bekanyarodhasson.

3. A hdt. tartalékból 1 zlj/92. a Zebrákon, 1 zlj/94. a 750 magaslaton.

4.A hdt. pság holnap a «J.H.))-ba,Maniówtól nyugatra helyezkedik el.» A ho. parancsa 2-ra így szól:

1.«A mára elrendelt tüzérségi előkészítés az időjárás által kedvezőtlenül befolyásolt megfigyelés folytán, kellő mérvben nem volt keresztülvihető; holnap, III/2-án újból kezdődik.

2. A 29. ho. Smolnik déli kijáratánál kétoldalt fekvő magaslatokra támad, hogy azután bekanyarodva, a 704 magaslatra délről és délnyugatról előnyomuljon.

3. Hadosztályunk a 704 magaslaton és a Maguryczne előtt elfoglalt állásait egyelőre tartani fogja; a támadást 913 magaslatra végrehajtja.

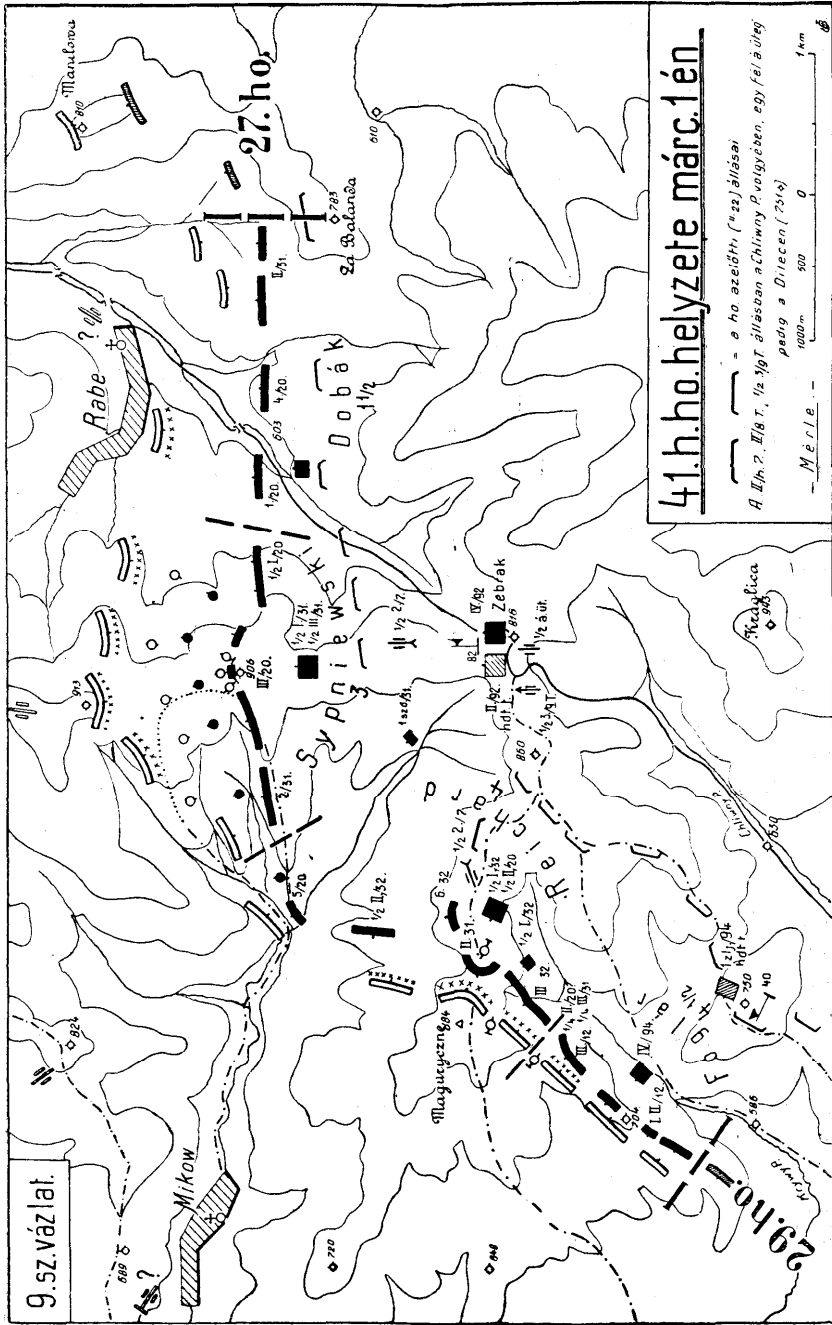
Az egyes csoportok számára a már elsejére kiadott parancsok holnapra is érvényben maradnak. Schamschula tb. csoportja a támadás keresztülviteléhez d. e. 7 óra 30 perctől kezdve készen legyen.

4. Ho. pság d. e. 7 óra 30 perctől a Zebrákon.»

A holnapi napra a ho.-nak a 913⇄ elleni támadás támogatására tüzérségből rendelkezésre állt: a 7. h. á. e. II. osztálya — egy tarack és egy hegyi üteg, valamint egy ágyú a Zebrákon. A többi ütegeket, illetve egyes ágyúkat (a Zebrákról) kivonták a ho. hatásköréből. Az ütegek állásai: 2 h. ágyús üteg a Chliwny völgyben, a tarackok, ½ hegyi üteg és az egyes ágyú (szétszedhető) a Zebrákon, illetve 906 mögött — ½ hegyi üteg 860 magaslat és a Maguryczne közt. A tüzelés 2-án kezdendő, mihelyt a megfigyelés lehetséges.

A nagypolányi országúton a kocsiközlekedés megint megindult. Remélni lehetett tehát az élelmezésnek javulását, a hadianyag kiadósabb pótlását és a betegek és sebesültek — kikkel az egészségi intézetek már túlságosan megteltek — sima elszállítását.

A ho helyzetét március 1-én este a 9. vázlat mutatja.

9. sz. vázlat.

27. h.o.

41. h. h.o. helyzete márc. 1-én

— o ho. azedőti (" 22) állásai
 A II h. 7. II/8 T. 1/2. 3/9 T. állásban a Chirny P. völgyében, egy fél átlóg
 padig a Dniecen (25/8)
 — M e r t e l e —
 0 500 1000 m 1 km

Megjegyzés: A Sypniewski és Dobák alszakaszok Schamschula tb. egységes parancsnoksága alatt állottak.

A 31. h. gy. e. 3/4 I. és 1/2 III. zlja a Sypniewski-szakaszban csak külön parancsra áll a szakasz rendelkezésére; egyelőre no. tart., mely a fenyegető orosz támadás folytán a szakaszba előretoltott.

Az eredetileg Za Balandától 1500x k-re eső ho. szakaszhatár egyenes parancs nélkül Za Balandára tolódott el azáltal, hogy a 27. ho. balszárnnyával a magaslatról északra vonuló mélyvonal mentén támadott.

A Reichard-szakaszban a 6/32. szd. állása és az A-nál előkészített állás egy esetleges orosz áttörést a Mikow völgyben oldalozna (utóbbi állás szükség esetén a tartalék egy része által megszállva).

Március 2. Az oroszok tegnap esti előnyomulásukat a Mikow-völgyben az éjjel nem folytatták; a 906 magaslaton csatározás; 704 magaslaton és a Maguryczne előtt csend.

A tüzelőelőkészítés d. e. 10 Mg annyira haladt, hogy indokoltnak találtam, a 913 magaslat támadására parancsot adni:

«1. Schamschula tb. csoportja a ho. tartalék 5 századával (% III. és % 1/31.) délben 12^h-kor kezdje a támadást a 913 magaslatra és az előnyomulást Rabere.

2. A tüzéség elsősorban ezt a támadást támogatja, azután le tartja az ellenséges tüzéséget Mikównál és Rabe felé is hat.

3. Ho. tartalék a 92. ezr. egy zlja feleúton 906 és Zebrák közt, honnan a ho. psághoz telefonösszeköttetés létesítendő.

4. A 92. ezrednek két géppuskásosztaga azonnal Schamschula tbhoz előreküldendő, kinek parancsa alá lépnek».

A 704 magaslaton tűzszünet állt be; az oroszok tüzéségükkel a 750 magaslatot lövik; az ottani hdt. tartalék nagy veszteségeket szenved.

Reichard szakaszában szintén csend. A saját összefüggő fedezékek, shrapnel védőkkel kb. 200^x-re az ellenségtől, elkészültek. Az oroszok, úgy látszik, itt egyelőre nem szándékoznak támadni; állásuk előtt hatalmas akadályok. A Mikow-völgybe előretolt szakaszoknál csatározás.

D. e. 11^h-kor az ellenség a 906 magaslatra ÉK., É. és ÉNy. irányból támadott, támogatva Rabe és Huboki felül jövő oldalozó tüzer-tűztől; Mikow felől 12 cm lövegek a Zebrakot lötték. Az oroszok támadása erős tüzünkkel megállíttatott ugyan de, tekintve az oroszoknak a 906 ellen kifejtett nagy erőfeszítését nem látszott tanácsosnak részünkről a 913 magaslatra támadni mindaddig, míg az ellenség Rabe-től délre és a Mikow-völgyben (a Czartoryján) még áll — mert onnan támadásunkat tüzéségével oldalba, sőt hátba foghatja. Mikor azután nemsokára Schamschula telefonon jelentette, hogy most Rabe felől is egy orosz zlj a 906 magaslatra támad, Dobák a rabéi erős állások előtt

képtelen előrenyomulni, az ő (Schamschula) nézete szerint a 913 magaslat megtartása, ha sikerülne is annak birtokbavétele, az ellenséges oldalozó tűz folytán lehetetlen — elhatároztam a támadás elhalasztását. Schamschulának parancs ment, hogy «a támadás 913 ellen egyelőre abba maradjon; a támadó csoport és a ho. tartalék azonban készenlétben maradjanak a támadást esetleg egy későbbi időpontban keresztülvinni; az oroszok támadását Schamschula várja be, vagy rövid lökessel vesse vissza».

A nap folyamán azután magam is megállapíthattam, hogy az oroszok három egymás mögött fekvő, jól megerősített vonalban állnak a 913 magaslaton, hogy számuk folyton gyarapodik, tüzértűzük növekszik; ennél fogva előnyösebb támadásukat bevárni, nem pedig csekélyebb erőmmel — jól kiépített állásainkat elhagyva — elibök menni. Ily mérlegelés alapján következő javaslatot terjesztettem a hdt. pság elé:

«Az ellenség tetemes erő kifejtéssel tartósan iparkodik a 906 magaslatot visszanyerni. Tegnap óta erősítéseket vont abba a szakaszba és ma élénken lövi Mików és Hubaki felől a 906 és Zebrák közti térséget (12 cm tarackokkal is) és oldalozza Rabe felől állásainkat.

Ma délben a 906 ⇄ állásunkat támadta, de súlyos veszteségek mellett visszamenni kényszerült s magát 500^x távolságban vonalainktól beásta. Több század Rabe felől is megközelítette a 906 magaslatot, de 200^x-re megálltak és szintén beásták magukat.

Lehetséges, hogy ilyen súlyos viszonyok közt is birtokunkba ejtjük a 913 magaslatot; de tekintve az ellenség látható erőlködéseit s újabb csapatokkal növekvő erejét — mit személyesen megfigyelhettem, de ami fogolyvallomásokból is kitűnik — a magaslat megtartására addig, míg a Maguryczne és 728 Rabetől északra birtokunkban nincs, alig van kilátás. Visszamenés pedig, előző látszólagos siker után, a legrosszabb hatással lenne a csapatok hangulatára.

Azonfelül vonalaink előretolása a 913 magaslatig mindjobban szélesítené a Dziál-hegyhát és a Maguryczne közti hézagot; annak elzárására pedig nem rendelkezem megfelelő erővel.

Indokoltnak vélem ezek után az elért állást egyelőre tartani már azért is, hogy a XIX. és a Schmidt-hadtestek arcvonalaik összefüggése ne legyen veszélyeztetve».

Estefelé a 906 magaslaton voltak még kisebb csatározások a szemközti lövészárkokkal, de nagyobb akció már nem látszott valószínűnek; visszavontam tehát a ho. tartalékot (1 zlj 92) a Zebrákra.

Visszamenet Maniówra betértem a helységtől Ny.-ra fekvő vadászházban — J. H. — elhelyezett hdtpsághoz és szóval is támogattam a 906 elleni támadásnak elhalasztására vonatkozó indítványomat. A hdt. pnok elfogadta érveimet s holnap ennél fogva a ho. védelmi állásban marad.

Szükség is volt egy kis pihenőre. A ho. eddig úgy a harcban, mint a zord időjárás és a nélkülözések elleni küzdelmekben súlyos megpróbáltatásokon ment keresztül és érezhető veszteségeket szenvedett. Kitűnik ez a következő állomány összehasonlításából:

		Puskaállomány :	
		II/15-én	III/1-én
12. h. gy. ezred	2764	891
20.	»	2763	2277
31.	»	2942	2863
32.	»	2747	1110
		<u>11.216</u>	<u>7.141</u>

Ezen adatok szerint a február 22., 26., 27. és 28. súlyos harcok után a március 1-i állomány a február 15-vel szemben (mikor a ho. Homonnán kirakodott) 4075 puskahiányt, vagyis veszteséget mutat; ha tekintetbe vesszük, hogy ez idő alatt a ho. 335 főnyi pótlást kapott, akkor a tizenöt nap összes vesztesége tényleg 4410 puska, vagyis ember (tisztokban a veszteség ugyanazon idő alatt 56); ez a február 15-i állománynak kb. 38%-a. Mégmagasabb számokat nyerünk, ha az egyes ezredek veszteségeit tekintjük, miután azok — legalább a harcok által — nem voltak egyformán igénybevéve. Legtöbb veszteséget szenvedett a 12. h. gy. e. (1869 = kb. 67%) és a 32. h. gy. e. (1726 = kb. 63%), jóval kevesebbet a 20. (650) és 31. h. gy. e. (187.)

Az egész ho. 4410 ember veszteségéből 2674 a halott és sebesült (28 tiszt), 410 a beteg (26 tiszt) és 1326 az eltűnt (2 tiszt); feltehető, hogy utóbbiaknak (nagyobb része, 1227, a 12. és 32. h. gy. e.-re esik) talán fele, mint a hó- és harcviszonyok folytán nem gyűjthető sebesült és halott a harctéren maradt, másik fele pedig fogságba esett.

Március 3-ra a hdttség következőket rendelte el:

«1. A 29. ho. jobbszárnya közelférközött az ellenségnek Smolnik déli kijáratánál fekvő vonalaihoz. A 41. ho. támadásokat a 906 magaslat ellen az ellenség számára súlyos veszteségekkel visszavert.

2. Holnap a támadás folytatása:

a) A 41. ho. — Foglár tb. csoportja kivételével — a Schmidt-hdttel fenntartandó összeköttetés szempontjából tartja jelenlegi állásait.

b) A 29. ho. — melynek Foglár tb. csoportja és a 94. ezred 2 zlja (hdt. tartalék) alárendelteknek — a 704 magaslatot teljesen birtokába veszi, biztosítva magát a Maguryczne ellen. Állásának többi vonala tartandó.

3. A 92. ezr. 1 zlja hdt. tartalék a Zebrákon».

A hónap így a holnapi napon ugyan aránylagos nyugalom ígérke-

zett; csak az amúgy is már legtöbbet szenvedett 12. h. gy. e. került újból akcióba.

A hónap március 3-ra szóló parancsa szerint:

«1. A 29. ho. jobbszárnya ma a 704 magaslaton levő ellenséges álláshoz közelebb jutott s holnap ezt megtámadja.

2. Ezen támadás végrehajtására Foglár tb. csoportja a 29. hónap alárendeltetik.

3. Hadosztályunk többi csoportjai jelenlegi állásukat tartják; az állások műszaki megerősítése folytatandó. Szeges drót d. e. II^b Zebrakon felvehető.

A tüzérség a 29. ho. támadása alatt a Magurycznél erős tűz alá veszi.

4. A ho. tartalék (IV/92. zlj) a Zebrák-nyergen.

5. Ho. pság egyelőre a mraniówi barakban.»

A tüzér ddprk külön utasítást kapott, a Foglár-csoport harcát a 704 magaslaton támogatni, s különösen oldalozó hatást és ellentámadást a Maguryczne felől megátolni.

Az 1/11. árkászszázad a wolamichowa —zebraki kociút javításába fogott, miután a zubracze—solinka— balnica— maniówi utat már rendbehozta.

A Zebrakon a ho. egészségügyi oszlopa sebesültgyűjtőh elvet rendezett be.

A 29. ho.-nak március 3-ra szóló parancsa, amennyiben az Foglár tb. csoportjára vonatkozik, következő tartalommal bírt:

«A támadás a 704 és a tőle északra fekvő magaslatra este, a sötétség beálltával, rajtaütésszerűen történjék. A támadást Haas alezds öt zljjal viszi végre, hozzácsatlakozik Foglár tb. csoportja, melynek feladata azonkívül a támadás biztosítása a Maguryczne ellen.

A támadás részleteit és kezdetének időpontját Foglár tb. és Haas alezds kölcsönös egyetértésben állapítsák meg.

A támadás alatt a 750 magaslat egy zlj által megszállva marad.

Ha a 704 teljesen birtokunkban van, a csapatok az elért vonalban azonnal ássák be magukat.

A támadás területe kétoldalt a 704 magaslati ponttól a tüzérség által egész napon át a támadás kezdetéig lövetik.»

Március 3. Az éjjel március 3-ra általában csendesesen telt el; az oroszok kisebb előtörései 906 és 704-φ- ellen visszaverettek.

A nap köddel, hóval, 4° faggyal köszöntött be. A tüzérség, parancs szerint, a belövést eszközölte a Magurycznere és a 704 magaslatra. Az egész arcvonalon aránylagos csendesség.

Délután az oroszok széles vonalban a Mików-völgyben, Czartoryján és 906 ellen ismételtén támadtak. Támadásaik visszeverettek; csak a

Mikóv-völgyben sikerült nekik vonalainkat visszaszorítani és a Schamschula- és Reiehard-szakaszok közzé magukat beékelni. Visszavetésükre előre küldtem — már a sötétség beálltával — a ho. tartalékot (ÍV/92), mely azonban a sötétség és magas hó folytán nehezen fejlődhetett harcra és csak igen lassan jutott előre; d. u. 11^h-or még nem érintkezett az oroszokkal. De legalább a fenyegetett, érzékeny irányban mégis valahogyan biztosítva voltunk.

A 29. ho. pság — mint később hallottuk — a nap folyamán jelentést tett a hdt. pságnak, hogy «a Maguryczne —704 összefüggő orosz vonal akadályokkal, oldalozó berendezésekkel, három egymásmögötti állásban erősen ki van építve; a csapatok erőállapota hanyatlott, pihenésre sürögős szükségük van. A ho. pság ennél fogva már le is mondta a ho. balszárnyának (Wola Michowától délre) tervezett támadását s javasolja a 704-φ elleni támadás abbahagyását is». A hdt. pság ezzel szemben úgy találta, hogy «mostani számbeli túlsúlyunkat (!) ki kell használni; a csapatoknak, úgy mint eddig — parancsnokaik behatására — meg kell feszíteni minden erejüket, mi tőlük csak telik. A hdt. elvárja, hogy a támadás a 704 magaslaton a legnagyobb eréllyel történik, hogy így a Maguryczne elleni támadás előkészítve legyen».

A 29. ho. támadása a sötétség beálltával meg is indult; d. u. 8^h 45'-kor sikerült az oroszok állásait a 704 magaslaton elfoglalni, de egy erős orosz ellentámadás visszavetette a támadókat, kik azután az oroszokkal szemben beásták magukat. A Foglár-csoportban a 12. h. gy. e. újból nagy veszteségeket szenvedett.

A hdt.-nek erélyes fellépése a 704 elleni támadás ügyében minden valószínűség szerint a ma velünk közölt hadsereg csoportpság rendeletével függ össze, mely szerint «a pság úgy tudja, hogy a hadseregcsoportban összefoglalt hadosztályok száma kétszerese a szemben álló orosz hadosztályok számának. Ebből a tényből folyólag kötelességünk az eddig ily kedvező mértékben még fenn nem állt számarányt felhasználva, erélyes, döntő csapást mérni az ellenségre».

A szándék, csapatot és parancsnokot buzdítani, mindenesetre helyeslendő. De a valósággal nem teljesen egyező adatok közlésével ezt a célt nem lehet elérni. Mindenki tudta, hogy túlerővel áll szemben és ha a hadosztályok számának összehasonlításánál részünkre talán bizonyos túlsúly mutatkozott is, ezt a túlsúlyt az orosz hadosztályok zászlóalj béli nagyobb erejük (nálunk 12—15, az oroszoknál 16 zlj) és csapataiknak majdnem mindenkor teljes létszáma az oroszok javára nagy mértékben nemcsak leszállította, hanem az ő előnyükre változtatta. Hozzá jött még, mint hatalmas tényező, tűzérési inferioritásunk úgy számban, mint az anyag elhasználtsága szempontjából; nehéz tűzérésünk alig volt. (A XIX. hdt.-hez pl. csak ma érkezett 2 drb 15 cm tarack.)

A mai napon a hadseregcsoporthoz még közölte, hogy díjakat tűz ki bizonyos számú, március 3. óta foglyul ejtett orosz vagy zsákmányolt fegyver után és pedig minden ezred 1000 orosz fogoly után 500 K-t kap legénysége számára; azonkívül 6000 K — a hds. csoporthoz parancsör-tisztjei által erre a célra gyűjtve — akként osztandó el, hogy minden orosz géppuska vagy elfogott orosz tiszt után 50 K, minden zsákmányolt ágyú után 200 K jut az elfogatásban vagy zsákmányolásban közvetlen résztvett legénységnek.

Ez az intézkedés nem volt valami szerencsés gondolat. A komoly, nemes honvédelmet sportvállalkozás színvonalára süllyesztette.

A 12. h. gy. e. a február 22. harcokban orosz géppuskákat zsákmányolt s — emlékeztetőül a fényes haditettre és első harcára a Kárpátokban — egyet közülök megtartani óhajtott. (A zsákmányolt fegyvereket előírás szerint be kellett szolgáltatni!) Ez iránt ma beérkezett kérését következő indítvánnyal a hdt. psághoz tettem át:

«Febr. 22-én a Wola Michowától északra fekvő 860—750 magaslatok közt vonalainkba beékelte oroszok elleni támadás alkalmával a 12. h. gy. e. 11. százada saját kezdeményezéséből rohamra indult.

A roham úgy a tisztek, mint a legénység részéről oly bátran és mérészen hajtattott végre, hogy a 7 század erős orosz csapat megadta magát. Ezen alkalommal 5 orosz tiszt és 407 legény elfogatott és számos hadianyagon kívül 3 géppuska is zsákmányoltatott. A zsákmányolt géppuskákegyike az ezred által az oroszok menekülő maradványai ellen fordítottatott.

Hogy az ezrednek fényes fegyvertényéről maradandó emléke legyen, kérem legfelsőbb helyen kieszközölni, hogy ezen géppuska az ezrednek örök időkre átengedtessek. Egyúttal az egész századot hadseregpsági dicséretre ajánlom».

Március 4-re a hdt. pság következőképen intézkedett:

«1. A már tegnap adott parancs értelmében a 29. ho. ma este a 704 magaslatot támadja.

2. A 704 magaslat bevétele után a 41. ho. — melynek azután a Foglár-csoport megint alárendeltetik — a Magurycznet támadja. Erre a célra a Zebrakon álló hdt. tartalék (1 zlj/92) a ho. parancsa alá helyeztetik.

A 29. ho. a 41. ho.-nak támadását baloldalban biztosítsa.

3. A 13. Ldw. ho. (alsó-ausztriai és morva, a napokban érkezett és most a 27. ho. jobbszárnyán a harcpontra rendeltetett) és a 27. ho. holnap d. e. 6^h 30'-kor a Tesniczka —Manilowa-vonalból támadnak; balhatár-vonal a 783 Za Balandatól északi irányban vonuló mélyvonal.

A 41. ho.-nak a Dzial-háton és attól keletre álló csapatai a 704-φ- és Magurycznel szemben elért eredményekhez képest és a Schmidt-hdt.

(27. ho.) előnyomulása mérvében, ehhez a támadáshoz csatlakoznak, fenn-tartva a szoros összeköttetést a 27. ho.-lyal.

5. A 67. ezrednek (újabbán a XIX. hdt. parancsa alá helyezve) egy zljá d. e. 8^h-tól hdt. tartalék a Zebrákon».

Egy pótló intézkedés még elrendelte:

«A Maguryczne elleni támadásnak keresztülvitelére a 41. hónapnak — a 704 magaslat bevétele után — az összes tüzérség Soppe tb. parancsa alatt alárendeltetik. Magától értetődik, hogy a tüzérség azért kész legyen, a hdt. más arcvonalrészeit is egy esetleges orosz támadás visszaverésében támogatni». Végül értesítést kaptunk, hogy a ho.-hoz tartozó 7. h. á. e. egy még hátul levő útege (a ho.-nál az ágyúezrednek csak 2 útege volt; a másik kettő visszamaradt Czirókaófalun) a 34. hóhoz osztatott be.

A 41. ho. támadása a holnapi napon a szomszédok magatartásától tétetett függővé. Miután a 29. ho.-nak a 704 ellen intézendő támadásáról és annak eredményéről egyelőre még nem érkezett értesítés, a saját hadosztályt a holnapi napra csak készenlétbe lehetett helyezni.

Erre vonatkozó parancs d. u. 7^h 30'-kor ment ki:

«1. A 29. ho. a Foglár-csoporttal együtt ma este a 704 magaslaton támad.

2. Ha ezen támadás sikerül, a saját ho. a Magurycznét támadni fogja; erre vonatkozólag külön intézkedés következik.

3. A 27. ho. holnap d. e. 6^h 30'-kor támadását folytatja; ennek előrehaladásához képest Scharnschula tb. csoportjának jobbszárnya a 27. ho.-lyal való állandó összefüggés fentartása végett, csatlakozik.

4. A Zebrakon levő hdt. tartalék (1 zlj./92) a ho.-nak van alárendelve; mint új hdt. tartalékholnap d. e. 8^h-kor 1 zlj./67. (magyar, Eperjes) lesz a Zebrakon.

2. Ho.-pság d. e. 7^h-kor a Zebrakon.»

Március 4. Borús, szeles időben, 5° fagy mellett gyöngén havazott.

A 29. ho. nem jutott a 704 magaslaton levő orosz állások birtokába, a 27. ho. nem ment előre: hiányoztak tehát a feltételek úgy a Maguryczne, mint a 913-^o elleni támadáshoz; a ho. védelmi állásában maradt.

Még az éjjel értesültünk, hogy egyrészt a 27. ho. a megfelelő tüzérségi előkészületet bevárja s előnyomulását csak d. e. 9^h 30'-kor kezdi; másrészt a 29. ho.-nak négyszeri támadása a 704 magaslaton eredmény nélkül maradt, a ho. volt állásaiba visszament. Előbbi értesítéséhez a XIX. hdt. pság még hozzáfűzte, hogy szükséges, hogy saját hadosztályunk a 27. ho.-lyal egyidejűleg a Rabetől délre eső magaslatokat támadja, addig pedig a mikóvi völgyben előrenyomult ellenség okvetlen visszavetendő. Ez a szó «okvetlen» túlgyakran fordul elő a parancsokban, de alig járul

hozzá, hogy azok inkább teljesítenek, ha nincs meg az illető parancsvetőben a határozott akarat, kötelességét minden körülmények közt híven teljesíteni; akkor pedig az okvetlen szó úgy sem szükséges, csak bosszant. Különben alig volt erőm a mikóvölgyi oroszokat feltartóztatni; a rabéi magaslatok támadására nem tellett volna.

A Mikóv-völgyben tegnap este előnyomult IV./92. zlj visszaszorította eleinte az oroszokat, de az ellenség ellentámadásai újból visszavetették. Támogatására d. e. 7^h-kor utolsó tartalékomat, a II./92. zljat küldtem előre, felszólítva egyidejűleg Reichard alezredest, irányítson szakaszából 1—2 századot az oroszok oldalába. A Sypniewski-szakasz a 906 magaslaton reggelig már több orosz támadást visszavert; erő a Mikóv-völgy felé nem állt rendelkezésére.

A Mikóv-völgyben előnyomuló 92. ezr. (mindkét zljnak összevéve csak 600 ember létszáma volt) egyetemben a már ott harcoló %II./20. tu zljjal, amely hóban az ellenséges túlerő (fogolyvallomások szerint a 138. és a 12. lövészezr.) hatalmas tűzében nehezen küzdött egész nap, míg estére sikerült jobbszárnyával a Schamschula-szakasszal egy magasságra jutni és ott szoros összeköttetést helyreállítani; a balszárny azonban még kb. 500^x-re a Reichard-szakasz jobbszárnya mögött maradt.

Tekintve a 92. ezr. csekély számbeli erejét és az oroszok erős törekvését a nekünk oly érzékeny irányban — a Zebrákra — előrejutni, megkértem a hdt. pságot, bocsátaná rendelkezésemre a hdt. tartalék egy századát (67. ezr., hadilétszámon), hogy azt szükség esetén a kilencvenkettesek támogatására alkalmazhassam. A hdt. pság igenlő válaszára a századot a 92-ek mögé a Mikóv-völgybe előretoltam.

A nap folyamán is a Schamsehula-szakasz több orosz támadást visszavert. A 704 magaslaton és a Maguryczenen gyengébb csatározások folytak. Előbbi szakasz vonalaiba az oroszok «Proklamatiókat» hajítottak át, megadásra szólítva fel a legénységet: 300.000 fogoly él már Oroszországban nyugodt békeségben, — mindenki, ki saját állásait elárulja, kitüntetésen kívül 150 rubelt kap és orosz állampolgár lesz — halállal fenyegették végül azokat, kiknél dum-dumtöltényeket találnak. Tehát itt is a dum-dum mese!

A szomszéd ho.-k értesítéseiből megtudtuk, hogy a 29. ho.-nál a helyzet egész napon át változatlan maradt, csak gyenge csatározások folytak; a 27. és 13. ho.-k támadása fagyban és hóban igen lassan jutott előre s estére csak megközelítette az orosz állásokat.

Miután a hdt. a holnapi napra nem intézkedett, a ho. részéről következőket rendeltem el:

«1. Az ellenség ma a Mikóv-völgyben jelentékeny erővel többszörös támadást intézett, melyek egy részét — különösen Schranz szds. csoportja — (a Sypniewski-szakasz balszárnyán) sikeresen visszavert;

az arcvonalon egyik pontján azonban az oroszok arcvonalkba beéke-
lődtek.

2. A ho. további működéséhez mindenekelőtt ezen benyomult orosz
erők visszavetése szükséges.

3. Ezen célra a 92. ezr. két zlja és a 14II/20. h. zlj Schubert őrgy
{a 92. ezr. pka) psága alatt folytatja ma megkezdett támadását s mint
alcsoport Schamschula tb.-nak alárendeltetik.

4. A Reichard- és Sypniewski-csoportok belső — a Mików-völgy
felé eső — szárnyainak biztosítására kellő gond fordítandó.

δ. A hdt. tartalékból (1 zlj/67) egy század a Mików-völgy biztos
elzárására Schamschula tb. parancsa alá lép; azonban csak sürgős szük-
ség esetén veendő tényleg igénybe.

6. Schamschula*csop. jobbszárnyának a 27. ho.-lyal való közvetlen
összeköttetésre vonatkozólag a mai intézkedés érvényben marad.

7. A tüzérség elsősorban a Maguryczne elleni működésre legyen
készzen».

A hdt. pság értesítése szerint a takcsány—zemplénoroszii or-
szágút — egy tábori vasút beépítése okából — egynéhány napon át kocsik
által felváltva csak egy irányban használható. Tehát újabb hiányok a
pótlásban!

Március 5. — 6° R mellett tovább havazott; helyenként a hó
már 1 m magas.

Az éjszaka és az egész nap — kisebb csatározásoktól eltekintve —
csendesesen múlt el; a 906 magaslat ellen az oroszok többször támadást
kísértek, de megint abbahagyták. Tüzérségünk a kijelölt célokra pon-
tosan belőtte magát s több hatásos telitalálatot ért el. Nagyon jól mű-
ködtek a hegyi üteg és a nehéz tarackok a Maguryczne ellen; utóbbi
pontra a belövést shrapnelllel kellett eszközölni, miután a magas hóban
a gránátok nem robbantak.

Schamschula tb.-ot utasítottam, vonjon ki szakaszából (Schubert-,
Sypniewski-, Dobák-alszakaszok) ½ zlj. honvédet s állítsa ho. tartalék-
nak a Zebrákra: a Zebrakon levő tüzérség iparkodjon a Mików-völgybe
hatni.

A szakaszok szeges drótot kaptak.

A csoportprkok jelentéseiből mindjobban kidomborodott a legény-
ség erőállapotának hanyatlása. A ho. védelmi szakaszának 1 nagy ki-
terjedése és ahhoz mérten a rendelkezésre álló erők elégtelensége nem
engedte a csapatok felváltását; szakadatlanul kint voltak a szabadban,
nappal harcoltak, éjjel állásaik kiépítésén dolgoztak; magas hó és erős
fagy növelte szenvedéseiket. Fagyások esetei szaporodtak. (Ezredenként

naponta kb. 40.) Ott, ahol vonalaink az ellenség állásait nagyon közel — 50—80 lépés — érték, mint p. o. a 704 magaslaton, a legénység a szűk-séges, folytonos éber figyelés miatt nem jutott nyugalomhoz; az ételmet is csak veszteségek árán oszthatták ki annál inkább, mert ilyen helyen az állásokat sem lehetett kellő mértékben kiépíteni. Az étel különben is hidegen és nem elegendő mennyiségben és minőségben jutott a csapatokhoz. Hiába kért a ho. pság szalonnát, teát, rumot, cukrot az étellemezés javítására, nem állott rendelkezésre. A bakancstalpak minősége silány volt; teljesen átmedvedtek.

E tekintetben jellemző a 12 h. gy. e. jelentése:

«A legénység erkölcsi állapota teljesen leszállt, tekintettel, hogy február 19. óta e magaslaton 21. és 22-én rohamokat hajtott végre, febr. 26-tól márc. 5-ig közvetlen érintkezésben állott az ellenséggel (30—200 lépésnyire); amellet eső, hó, hideg ellen is küzdött. Eredmény, hogy febr. 19-vel szemben, midőn az ezr. e magaslatokat elfoglalta és 44 havidíjas, 3130 legény étellemezési létszámot mutatott, a mai, márc. 5-ki étellemezési létszám, dacára hogy márc. 1-én 14 havidíjas és 441 legény bevonult, csak 44 havidíjas és 1550 legény. Veszteség tehát itt létünk alatt 14 havidíjas és 2016 legény; az utóbbiból megfagyott 9 fő. Katasztrófa elkerülése végett, tekintettel a legénység kimerülésére, kérem az ezr. sürgős felváltását.»

Nehéz szívvel vette a ho. pság. ezt a jelentést; ismerte a helyzetet, tudta hogy a jelentés csak gyenge képét mutatta a valóságnak — de nem tudott segíteni. Tudta azonban azt is, hogy ily helyzeteken vas-akarattal, önmegtadással túl lehet kerülni s ahhoz legalkalmasabb eszköz a tiszték példaadó magatartása s buzdító és vigasztaló szava azonfelül a csapatok szellemének ébrentartása.

Ily értelemben következő felelet ment az ezrednek:

«Bár teljes mértékben méltánylom azon teljesítményeket, melyeket az ezr. febr. 19. óta eredményteljesen felmutatott, a ho. jelenlegi helyzete még sem engedi meg, hogy az ezred az első vonalból kivonassék, miután a ho. többi ezredei is hasonló helyzetben és alkalmazásban levén, a felváltásra más csapatok rendelkezésre nem állnak.

A ho. oly feladat előtt áll, mely minden egyes erkölcsi és testi erejének a legvégsőkig való megfeszítését követeli. Csak ha e feladatot sikeresen megoldottuk, lehet kilátás arra, hogy az egyes csapattestek felváltva az első vonalból kivonassanak. Addig mindenkinek ott kell kitaratania, hova királya és hazája iránti kötelessége állította.

Elvárom az ezredparancsnoktól, valamint az ezr. összes tisztjeitől, hogy minden befolyásukat latba vetik a legénységnél, a megkívánt szellemi csorbítatlan fenntartására».

A magasabb pságok ezekről az állapotokról a mindennapi helyzet-

jelentésekből értesültek; azonkívül egyes esetekben külön jelentés is ment. Intézkedés részükről nem történt; valószínűleg nem is történhetett.

Az állások kiépítése tovább folyt; fatorlaszok és drótkadályok nagyrészen elkészültek. Ahol az ellenséges vonal közelsége megengedte, az élelem- és lőszerpótlás veszélytelen eszközlése céljából fedett vagy legalább álcázott utak készítették; közlekedő árkok a legelső vonalig berendezettek.

Az 1/11. árkászszázad utasítottatott, hozassa rendbe a neki alárendelt 7. és 9/101. sz. munkásosztagokkal a maniów—wola michowa —zebraki utat, a század maga d. e. 6^h-kor a Zebrákra meneteljen s 1 szakasszal Reichard alez., 3 szakasszal Schamschula tb. parancsa alá lépjen. Éjjelezésre a szakaszok esténként a Zebrákra bevonuljanak. A század (4 tiszt, 159 árkász), mióta febr. 20-án Balnicára érkezett, a zubracze—solinka—balnica—maniówi-, azután a zubracze—szcerbanówka—maniówi utakat rendbehozta; febr. 21. óta egy szakasz Schamschula tb.-nak volt alárendelve s annak szakaszában lövés- és közlekedő árkokat készített — drótkadályokat és lovak számára védőtetőket emelt — ellenséges megközelítő akadályokat szemrevételezett.

A ho. — Foglár tb. szakaszát kivéve — most már egynéhány napon át aránylagos nyugalomban volt; elérkezettnek találtam tehát az időt komolyan a Maguryczne támadásával foglalkozni. Nehéz tarackok rendelkezésre álltak, csapatok és parancsnokok a helyi viszonyokat alaposan megismerhették: a Maguryczne előtti szakaszak csapatai aránylag a legpihentebbek. Ha a Zebrakon lévő hdt. tartalék (67. ezs. 2 zlja) alárendeltetik, a támadás 7-én megindulhatna; keresztülvitelével Reichard alezredest bíznom meg.

Vezérkari főnököm átment a hdt. psághoz, hogy az ily értelemben tett javaslatomat bejelentse és a közelebbi részleteket megbeszélje, hogy a ho. működése beilleszkedjék a XIX. hdt. működésének keretébe. Javaslatomat a hdt. pság. kész volt elfogadni, csak a támadás időpontjául 7-e helyett inkább 6-át szerette volna s azért felszólított, indokolnám álláspontomat írásbelileg, hogy azt a hadseregcsop.-pság előtt képviselhesse.

Én erre következőképen feleltem:

«A Mików-völgyben az oroszok legalább 4 zljat vontak előre azon 3—4 zljon kívül, mely az előbbiekkal csatlakozásban egész a Dziát-hegyhátig vonalainkkal szemben áll.

Eltékintve attól, hogy ezen erők a miénket tetemesen felülmúlják, azok már fellépésüktől kezdve ismételtén támadtak s habár támadásaik

nagyban vissza is verettek, mégis egy helyen arcvonalunkat benyomták. Minden látszat szerint ezen támadások ismétlése várható.

Az ellentámadásaink által valahogyan helyreállt arcvonalunkat — mely alkalommal az utolsó ho. tartalékomat is harcba vettem s ez ideig onnan ki nem vonhattam — csak tegnap értük el. Ezen állásnak műszaki megerősítése csak a közeli időben történhet oly mértékben, hogy ismételt ellenséges támadásnak túlerővel biztosan ellentállhasson.

Miután a Maguryczne elleni támadásnak első feltétele, hogy a Mików-völgy a Zebrák felé megbízhatóan legyen elzárva és az ottani ellenséges erők lekötteszenek, szükségesnek tartom, hogy csapataink viszonyai a Mików-völgyben teljesen rendbe jöjjenek s így a Maguryczne elleni támadás a Mików-völgy felé megbízhatóan biztosítva legyen.

Ehhez a rendezéshez (állás kiépítése, akadályok emelése stb.) a holnap napot még okvetlen szükségesnek tartom már azért is, mert a legénység fáradt s támadás előtt pihenésre van szüksége».

Elvárhattam ezek szerint, hogy a ho. legközelebbi hadművelete a Maguryczne támadása lesz s hogy azt valószínűleg 7-én viszem keresztül. Meglepetésszerűen ért tehát a hdt. pságnak késő este érkezett parancsa, mely szerint hadosztályommal holnap már kora reggel a 913 magaslat és Rabe irányában támadjak:

«1. A IV. hdt. (újonnan megérkezett és most a baligródi országút két oldalán a 31. és 32. ho.-lyal —mindkettő budapesti, magyar —harcba vetve) holnap napkelte előtt egy ho.-lyal (32) a Jablonka-völgyben lökemszerűen támad, hogy az ellenséges arcvonalat áttörje.

A Schmidt-hdt. kora reggel támad, az ellenséget a Piaski és Manilowa magaslatokról teljesen visszaveti és a Rabski B. vonaláig nyomul előre.

2. A 41. ho. (a Foglár-csop. megint kötelékébe lép) a Dzial-hegyháton és attól keletre álló erejével, továbbá a 67. ezr. psága alatt annak 2 zljával csatlakozik a Schmidt-hdt. támadásához annak baloldalát fedve; jobbszárny iránya Rabe, balszárnyé a Chryszczata.

A 67. ezr. psága közvetlenül utasítandó.

A 41.. ho. többi része, valamint a 29. és 34. ho.-k tartsák mostani állásukat.

3. Tüzérség: a Zebrák-nyergen elhelyezett ütegek a 41. ho.-nak rendeltetnek alá. Mind a többi üteg a 7. tüzérrdd. pság alá kerül, melyhez a ho. pságok tüzértámogatás iránti igénylésüket intézzék. Legfőbb feladata a 7. tüzérrdd. pságnak a 41. ho. támadásának előkészítése és támogatása, azután visszavetése a 29. és 34. ho. elleni esetleges támadásoknak.

A tüzérségi állások csekély száma — melyek a Wola Michowa körüli területen ez időben lehetségesek — lehetetlenné teszi az egyes hadosztályokat az őket szervezetenként megillető számú üteggel ellátni,

szükséges tehát az összes tüzérséget — a tőle várt sokoldalú feladat megoldására — egy parancsnok kezében összefoglalni, ki az egyes ütegeket esetről-esetre utasítja ezt vagy azt a feladatot az egésznek keretében megoldani.

Elvárom a ho. parancsnokságoktól, hogy a 7. tüzérrd. psággal a legjobb megértésben fognak működni.

4. Hdt. tartalék 1 zlj/67. d. e. 8^h-kor a Zebrakon, ½ zlj/67. ugyanakkor a 750-ön».

A hdt. pság ezen rögtönzött rendelete a hadosztályt újból válságos helyzetbe sodorta. Eredménye volt ez a magasabb parancsnokságok teljes elzárkózottságának és visszavonultságának. A kárpáti harcok egész ideje alatt egy felsőbb parancsnokot — a hadtest parancsnoktól felfelé — sem láttam a ho.-nál! Nem csoda tehát, hogy tájékozottságuk a harcvonal viszonyairól gyakran nem fedte a valóságot, mi természetesen visszás intézkedéseket szült. Bizonyára nem a hdt. pság kezdeményezéséből indult ki ez a rendelkezés, hiszen homlokegyenest ellenkezett a d. u. folytatott eszmecsérének tartalmával. Kétségenkívül megint a hds. csop. pság beavatkozása okozta a visszas és kétséges helyzetet. Újból egy bizonyítéka a magasabb pságok közti harmonikus együttműködés teljes hiányának és beigazolása a már a hds. csop. pság működésének kezdetén kialakult véleményemnek, hogy t. i. a hds. csop. excentrikus, két irány felé törő támadási szándékának a 41. ho. — mely az általános arcvonal törési pontján áll — issza meg a levét: majd jobbfelé, majd megint balfelé kell támadnia, sokszor mind a két irányban.

A parancs késő este érkezett s így az éj folyamán kellett a hadosztályt — melynek figyelme az utóbbi időben inkább a Magurycznére volt irányítva — a már vasárnap kora reggel meginduló támadásra új irányba 913↔ Rabe felé — átállítani. Az igaz, hogy ezen támadási irányról volt már szó — a prkok a terepet és a támadási viszonyokat tanulmányozhatták — de a tüzérségnek csak kisebb része volt a 913 magaslatra és Rabéra belőve, az is az utolsó napokban inkább a Maguryczne ellen működött; most a tüzérség ezen részének a belövési elemeket kellett volna felülvizsgálni, a többi tüzérségnek magát a 913↔-Rabevonalra belőni, hogy azután a támadást magát előkészíthesse és további folyamán támogathassa; erre pedig nem volt se alkalom, se idő. Ezenkívül a támadó csapatoknak tetemes része (2 zlj/67. hadilétszámon!) még nem ismerte a terepet; az egyik zlj csak ma került fel a Zebrákra tartalékviszonyban, a másik csak holnap d. e. 4^h-kor érkezik oda.

Az a körülmény is súlyosan nehezedett a ho. elhatározására, hogy a viszonyok, melyek márc. 2-án arra készítették, a hdt.-nek a 913 magaslat elleni támadás elhalasztását, javasolni, nemcsak hogy még fennálltak,

de azóta határozottan jobban kiélesedtek: az oroszok tetemes túlerővel a Mików-völgyben álltak és fenyegették baloldalát a 913 ⇨ elleni támadásnak, Rabetől délre pedig mindjobban megerősítették állásaikat s onnan a 913 ⇨ felé tüzértűzzel hathatósan oldalaztak.

Mindezekben a hátrányos viszonyokon akként gondoltam — legalább is némiképp — túlkerülni, ha a támadás időpontját egy későbbi órára — d. e. 7^h — helyezem át. Ezzel időt nyerek, másnap reggel a szomszéd ho.-nál a parancs szerint már hajnalban kezdődő támadásnak eredményét vagy legalább kilátásait áttekinteni s aszerint saját csoportom támadását befolyásolni; a tüzéség legalább némi időt nyer a belövésre és a támadás előkészítésére; a támadás későbbi kezdetével azonkívül lépcső viszonylatba kerülök a szomszéd ho. balszárnya mögé, mi által feladatommak — a szomszéd hdt. balszárnyát biztosítani — teljesen megfelelek, támadó csoportom viszont Rabe felül akkor már nincsen annyira fenyegetve s nagyobb figyelmet is fordíthat a Mików-völgy felé.

Szokatlan és különös volt a hdt. rendelkezése a tüzéséggel. A 41. ho.-nak, mely a XIX. hdt. kötelékében holnap egyedül támad, csak a Zebrakon elhelyezett ütegek (½ tarack- és 1 hegyi üteg, az ott volt 3 tábori ágyút már márc. 3-án vették el s másfelé irányították!) rendeltettek alá, tehát teljesen elégtelen lövegszám; a többi ütegek egy tüzértábornok rendelkezésére bocsáttattak, kinél majd «a szükséges tüzértámogatást igényelni kell!» A hdt. pság maga, mintegy belátva rendelkezésének fonákságát azt parancsban jóformán mentegeti — nagyon gyengén és megtámadható érvekkel — s felszólítja a ho. pkokat, működjenek a tüzértábornokkal a «legjobb egyetértésben». Szerencsére a tüzértábornok, maga is érezve a helyzet tarthatatlanságát, «kölcsonös egyetértésben» átengedte a ho.-nak a közvetlen parancsnoklást — a Zebrakon elhelyezett ütegeken kívül — a II./7. h. ágyús osztály és három nehéz 15 cm tarack (mind a Chliwny-völgyben) fölött.

Ezek alapján adattak ki márc. 6-ra a ho. pság intézkedései, és pedig tekintettel az idő előrehaladottságára (II^b 30' éjjel), nem egy egységes parancsban, hanem külön-külön, elsősorban a leginkább érdekelt Schamschula-szakasznak, telefonon:

«A Schmidt-hdt. holnap, márc. 6-án, d. e. 5^h-kor jelenlegi állásaiból támad Piaski- és Manilowa-magaslatokra s a Rabski B. vonaláig nyomul előre. Saját ho.-nak a Dziál-háton és attól keletre levő részeivel a támadáshoz csatlakozik, hogy ezen hdt. baloldalát fedezze.

«Schamschula tb., kinek a 67. ezr. parancsnoka és 5 százada alárendeltetik (ebből 3 jelenleg a Zebakon, 2 márc. 6-án d. e. 4^b-kor odaérkezik), csoportjának a jelzett területen lévő részeivel d. e. 7^h-kor támad, balszárnyával a 913 magaslatra. Feladata ezen magaslatot és az attól keletre Rabe déli szegélyéhez vezető, hátvonalat birtokba venni. Jobbra

szoros csatlakozást tartson a Schmidt hdt. balszárnyával, balra biztosítva magát Mików felé a Czartoryja írás «y» betűjén át vezető határvonal elfoglalása által. Tartalékának egy része a balszárny mögött kész esetleges hézagokat az előrenyomulásnál kitölteni.

Schubert őrgy csoportja a 67. ezr. ottlévő századával Schamschula tb.-nak alárendelve marad; helyét szívósan tartva, az utóbbi támadását baloldaldalban biztosítja.

Foglár- és Reichard-csoportok jelenlegi állásaikat tartásák.

Ho. tartalék a 67. ezr. $\frac{1}{2}$ zlja d. e. 7^h-kor a Zebrák és 906 közt felelőn lévő nyergen, telefonösszeköttetést létesítsen a zebraki állomással.

A tüzérség virradattól kezdve a tüz. dd. prkság utasítása szerint előkészíti és támogatja a Schamschula-csoport támadását.

Ho. pság d. e. 7^h-tól a Zebrakon. "

Schamschula tb. közölje e parancsot a 67. ezr. parancsnokával, ki márc. 6-án d. e. 4^h-kor Zebrákra érzékik».

Foglár tb. és Reichard alez., valamint a 67. ezr. parancsnoka rövidesen értesítették, épúgy a Schmidt-hdt. és a szomszéd ho.-k.

A ho. puskaállománya a mai napon 12 h. gy. e. 1140, 20. h. gy. e. 1763, 31. h. gy. e. 2250, 32. h. gy. e. 933; az egész h. o. tehát 6086 puskával és ezredenként 4—4, összesen 16 géppuskával rendelkezett.

Ehhez hozzászámítandók az idegen csapattek (IV./94. és 23. vadászlj a Foglár-csoportban, II. IV/92. a Mików-völgyben és 2 zlj/67. a Zebrakon) összesen kb. 3000 puskával. A 23. vadászlj márc. 3-án került a Foglár-csoporthoz, mikor az a 29. ho. keretében a 704 magaslaton támadt.

Nehéz gonddal néztünk a következő nap elé!

Március 6. A nagy hideggel — 9° R — beköszöntött márc. 6-a nem igazolta be a hozzáfűzött aggodalmakat. A viszonyok hatalma nagyobb volt a parancsok erejénél.

A szomszéd 27. ho. balszárnyával nem ment előre (a nap folyamán megtudtuk, hogy az egész akció a baligrodi országút mentén nem járt kellő eredménnyel az orosz arcvonal nem törtetett át, a Piaski- és Manilowa-magaslatok nem kerültek birtokunkba) s így a 41. ho.-nak sem volt oka támadásra átmenni, tekintve a támadás fenyegetett voltát úgy jobbról, mint balról s azonkívül a tüzérelőkészítés majdnem teljes hiányát. A 15 cm-es tarackok a 913 magaslatra és a Rabetől délre fekvő magaslatokra nem is tudtak löni, a távolság túl nagy volt. Indítványoztam tehát a hdt. pkságnál, hogy a nehéz tüzérség egy szakaszát engedné át; azt a Zebrakon állásba hozzuk, honnan majd úgy a Chriszczata, mint Rabe felé, de a Magurycznere is tud működni.

A várakozásban az egész nap elmúlt; az általános nyugalmat csak apró csatározások zavarták; délfelé orosz tüzérség 3—4 órán keresztül lőtte a Zebrakot.

Estefelé visszavontam a ho. tartalékot a Zebrákra, a hdt. tartalékot visszaküldtem Wola Michowára s — miután a hdt. részéről intézkedés nem jött — kiadtam a következő, márc. 7-re szóló parancsot:

«1. A Schamschula-csoport mára rendelt, de elmaradt támadása holnap a tüzérség, különösen a Zebrakon állásba menő nehéz tarackok által előkészítetik.

2. Schamschula tb. csoportja készen legyen a támadást rövid értesítés után felvenni, ha az a tüzelőkészítés alapján lehetségesnek látszik, vagy a jobb szomszéd ho. (27.) maga támadásra átmegy; azért azzal állandó összeköttetésben maradni.

3. Ho. és hdt. tartalék d. e. 8^h-kor ott, hol ma voltak.

4. A ho.-nak alárendelt tüzérség a 913-φ- rabéi területet és a Magurycznét lövi a tü. dd. pk. utasítása szerint. A Zebrák nyeregnek a nehéz tarackok által netán veszélyeztetett részei a tüzer pk. felszólítására csapatok és vonatok által kiürítendő.

5. Ho. pság. egyelőre Maniówon a barakban».

Március 7. és 8. a ho. nagy napjai! Mindkét napon erős hideg (—8° R) heves északi szél mellett.

Az éjszaka márc. 7-re csendesen múlt el, csak a 740 körül volt átmenetileg erősebb lövöldözés.

A Zebrakon a tüzérség felvette a tüzet; két nehéz tarack a Chliwny-völgyben nehezen küzdött a Zebrákra feljutni.

A vezérkari főnök délelőtt átment a hdt. psághoz, hogy szóba hozza indítványomat, mely szerint még mindig szükségesnek tartanám elsősorban a Magurycznét — megfelelő tüzelőkészítés mellett — birtokunkba ejteni s csak azután, mikor az oroszok ezt a fontos támpontot és vele a Mików-völgyben lévő erejüknek lényeges támaszát elvesztették, a Chyszczatára támadni. A hdt. pság el is fogadta volna előterjesztésemet, ha nem érkezik a hadsereg-csop.-pság felhívása «gyors és erélyes intézkedésre» és «ne legyen szükséges lagymatagság miatt parancsnokokat felelősségre vonni». Ez döntött!

A hdt. pság elhatározta a támadást *még ma*, és pedig úgy a 913. magaslatra és Rabéra, mint a Magurycznere és 740 -φ-re; tehát mindjárt négy irányban!

Előzőleg azonban következő felhívást intézett a ho. pságokhoz, jelentsék a támadásra szerintök alkalmas időpontot:

«A Tersztyánszky hds. csop. általános helyzete erélyes támadást igényel a XIX. hdt. részéről is, a parancs szerint annak a Dzial-háttól

ÉK.-re levő erejével. Ezzel kapcsolatosan felette indokolt a Maguryczne és 704 elleni támadás is. A 29. és 41. ho.-k azonnal jelentsék a legközelebbi időpontot, melyben támadásra készek és annak keresztülvitele tehát elrendelhető lesz. Kívánatos még a mai est valamely órája. Felelet sürgős».

Erre délben elküldetett a ho. felelete:

«Két 15 cm tarack a Zebrákra rendeltetett, hogy onnan 913 -φ- és Rabe felé.hasson; ez a két tarack most útban van. Én azokat azonnal visszarendelem (vissza gyorsabban kerültek, mint fel a hegyre; azután a visszamaradt két másik tarack mellett újból állásba menve előbb lehetnek be magukat) s a Chliwny-völgyben a Maguryczne ellen állásba hozatom. Ha ezen visszarendelés és a Maguryczne elleni belövés d. u. 4^h-ig befejeződik, akkor a támadás erre a magaslatra — kétórai hatáslövés után — d. u. 6^h-kor kezdhető. Pontos jelentés eziránt csak valamivel később lehetséges.

A 704 -φ- ellen a döntő támadást a 29. ho. intézhetné, melyhez Foglár tb. szakaszának balszárnya csatlakozna, míg jobbszárnya a Magurycznétől délre fekvő védművét az oroszoknak támadná.

Kívánatos lenne, hogy három 15 cm tarack a ho.-nak alárendelve a Maguryczne és az említett, tőle délre fekvő védmű ellen működne, míg egy 15 cm tarack a 704 magaslatot lőhetne«. (913 ⇄ vagy Rabe felé a tarackok a nagy távolság miatt nem működhettek.)

A hdt. ezen indítványomat a következő parancsban elfogadta: (A nehéz tarackokból azonban csak kettőt rendelt a ho. alá.)

«A XIX. hdt. ma, 7-én, d. u. 6^h-kor a 704 ⇄ és a Maguryczne ellen, egyidejűleg a Dzial-háton és tőle keletre is támadni fog.

Ehhez a 41. ho. — melynek a 67. ezs. 3. zlja alárendeltetik — a Magurycznet birtokába veszi, egyszersmind erélyesen támad a Dzial-háton és attól keletre.

Foglár tb. csoportja balszárnnyával a 704., jobbszárnnyával a Maguryczne és a két említett magaslat közti hegyhát ellen támad.

A ½ nehéz taracküteg a Chliwny-völgyben a 41. ho.-nak rendeltetik alá.

A 29. ho. az ellenséget a 704-ről visszaveti; a ho. többi részei és a 34. ho. tartják állásaikat.

A 7. tüzérrd prkság azonnal előkészíti a támadásokat és támogatja azokat a ho. pságok igénylése alapján.

Hdt. tartalék ½ zlj./67. a 750 magaslaton».

Amilyen hirtelenül és váratlanul is jött ez a parancs, most mégis egészen más helyzetben találta a ho.-t, mint a hdt. pságnak előző rögtönzött intézkedései. úgy a Maguryczne, mint a 913 magaslat elleni támadásra a prkok már napokon át készültek, csapataikkal együtt tájékozva voltak; a tüzérség már tegnap és ma is lőtte a 913 magaslatot, valamint a Magú-

rycznet és a 704 -et, épügy a nehéz tarackok már be voltak löve a Magurycznére és most közvetlen a ho. alá rendeltettek. A 67. ezrednek 3 zlja pedig — már 5. óta a Zebrakon — tetemes erőfölletet jelentett, miután a zljak hadilétszámon voltak.

Azonnal is ment telefonon a parancs:

«1. Egész hadtestünk csatlakozva jobb szomszéd hadtestünkhöz, ma támad.

2. D. u. 6^h-kor: a) Schamschula tb. csoportjával és a 67. ezr. egy zljval (tehát összesen 6 század/67.) csatlakozva a jobb szomszéd ho.-hoz, támad 913-ra és megakadályozza az ellenség előretörését a Mikóvölgyben a Zebrák felé.

Reichard alezr. csoportjával és a 67. ezr.-nek már alárendelt két századával (még délben a Zebrákról Reichard szakaszába irányítva), valamint egy hegyi ágyús szakasszal, továbbá Ágoston alezr. csoportjával (Foglár-szakasz jobbszárnya) — mely alárendeltetik — elfoglalja a Magurycznet. Iparkodik, tekintettel az ellenséges tüzérség hatására, a magaslati ponton túl előre és jobbra teret nyerni.

Foglár tb. csoportjával (Ágoston-cs. kizárólag) támogatja a bal szomszéd ho. támadását a 704 magaslaton egyetértésben az 57. dd.-psággal.

Ho. tartalék $\frac{1}{2}$ zlj/67. a 860 magaslaton, $\frac{1}{2}$ zlj a Zebrákyergeren.

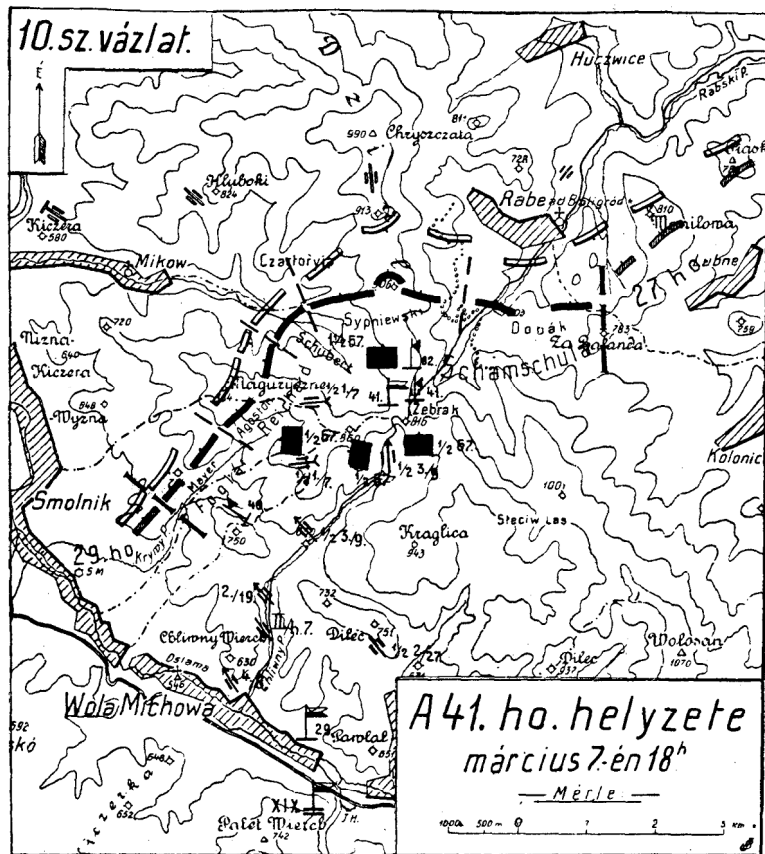
3. A tüzérség szóbeli utasítások szerint támogatja a támadást. A hegyi ágyús szakasz Reichard alezr. intézkedése szerint támogassa oldalozással a támadást a 704. magaslaton is.

3. Ho. pság d. u. 5^h-tól a Zebrákon.»

A Dzialháltól keletre, vagyis a Rabetől délre fekvő magaslatokra a ho. pság támadást — amit a hdt. pság szintén elrendelt — nem intézett, mert ahhoz — úgyis már három irányban támadva (913, Maguryczne és 704) — nem volt elegendő ereje. Különbén feltehettem, hogy a 913 magaslatra valamint a szomszéd ho.-nak a Manilowára intézett támadások sikerei a közbeékelte orosz állást Rabénál is alaposan megingatja. Bizalommal néztünk tehát az esti támadás eredményei elé.

A ho. pság d. u. 5^h-kor fenn volt a Zebrakon. A tüzelelkészítés folyt; a nehéz tarackok gránátjai pontosan becsaptak az orosz támpontba a Magurycznen.

A kitűzött órában megindult a támadás. (A ho. helyzetét ebben az időben a 10. vázlat mutatja.)

Megjegyzés:

Schamschula tb. 8 ½ zlj.	<p>Dobák alezds : II/h. 31., ½ I/h. 20 = 1 ½ zlj. Sypniewski ezds : ¼ I. ¼ III/h. 31., ½ I. III/20. 1 ¼ zlj/67. = 3 ½ zlj. Schubert örngy : 1 szd/67., II. IV/92., ¾ I/h. 31., ¾ II/h. 20. = 3 ¾ zlj.</p>
Reichard alezds 6 ½ zlj.	<p>Reichard alezds : 32. h. ½ III/h. 31., ½ zlj/67 = 4 zlj. Ágoston alezds : ¼ II/h. 20., ¼ III/h. 31., III/h. 12., 1 zlj/94. = 2 ½ zlj.</p>
Foglár tb. 3 zlj.	<p>Mayer alezds : I., II/h. 12., 23 vdzlj = 3 zlj.</p>
	<p>Ho. tartalék 1 zlj/67. Összesen 19 zlj</p>

Rövid idő múlva a Schamschula-csoport (Sypniewski ezr.) jelentette, hogy elfoglalta az oroszok előállítását 913 \rightarrow tól délre: 70 fogoly, D. u. 8^h 30'-kor már maga a főállás a magaslaton is birtokunkba került. 1 százados és 400 legény elfogva. A 20. és 31. h. gy. e., valamint a 67. ezr.

csapatái merész és bátor nekilendüléssel fényes sikert arattak. Mialatt a támadók a nyert állásban berendezkedtek, Schamschulát felszólítottam, iparkodjon a Mików-völgy felé az ottani orosz erőket oldalazva nyomást gyakorolni; egyszersmind utasítottam — miután fogolyvallomások szerint a Chryszczatot az ellenség nem szállta volna meg, tartalékai csak a magaslat mögött állnának — irányítana 1 —2 szakaszt a Chryszczatara, az ottani helyzet felderítésére. A támadó csoporttal magával azonnal a Chryszczataig előrenyomulni nem volt tanácsos, mert a megelőző támadás folytán összekavarodott kötelékek még nem jöttek rendbe, főképen pedig, mert ilyen messzemenő előretörésre a csoport még sem volt elég erős, tekintve az orosz erőket úgy a Mików-völgyben mint Rabenél, melyek a Chryszczataig előretörő csapatainkat még hátban is fenyegették; viszont 1 —2 szakasz balsiker esetében könnyebben átvághatta magát.

A Magurycznere a támadás nem igen akart megindulni. A nehéz tarackok már d. u. 4^h óta nagy sikerrel lötték a magaslaton lévő orosz támpontot, Reichard a ho. pság részéről történt többszöri felszólítás dacára nem mozdult. A ho. pság a több alkalommal kiválóan bevált parancsnokot — ki maga a helyszínen lévén, a helyzetet bizonyára legjobb tudása szerint ítélte meg s komoly köteleességtudásánál fogva csak fontos okok alapján halaszthatta el a támadás kezdetét — nem akarta parancsolólag befolyásolni és egyelőre türelemmel várta a dolgok fejlődését a Reichard-szakaszban.

A küzdelmek így — kb. d. u. 10^h-kor — fejlődésük legválságosabb pillanatát érték el: a Chryszczata birtokbavételének lehetősége mutatkozott — a Schamschula-(Sypniewski)-csoportnak behatása a Mików-völgy felé küszöbön állt — és a támadás a Magurycznere minden percben kezdetét vehette. A ho. pság tehát éjjelre is harcállásában, a Zebrakon maradt, hogy a harc menetét közelről befolyásolhassa.

A szomszéd ho.-k márc. 7-re kitűzött céljaikat — ahogyan az közléseikből kitűnt — nem érték el. A 29. ho. támadása a 704 magaslaton már első kezdeteiben megakadt; a támadók késő este közel az ellenséges vonalokhoz megállapodtak. A Schmidt-hdt. egész napon keresztül tartó súlyos küzdelemben se a Piaski- se a Manilowa-magaslatot nem tudta elfoglalni.

Az éj folyamán a Reichard-csoporttal váltott többszöri telefonbeszélgetés után végre kitűnt, hogy Reichard alez. szükségesnek találja a támadás kezdete előtt még a neki alárendelt hegyi üteget is a raj vonalba előre vinni. Ez ellen az ütegpáncsnok egész helyesen azzal érvelt, hogy a lövegnek helyzete a rajvonalba túl exponált (500^x-re az ellenségtől szabadon felállítva!), azoknak a legelőnytelenebb módon a mélységből fel a magaslatra kellene löni és — mint főérv — a helyváltozás után az üteg a sötétben nem löheti be magát. Növelte a nehézségeket még az a körül-

meny, hogy az üteg egyes részei nem voltak együtt egy helyen: a parancsnok elöl a rajvonalhoz közel, az üteg hátul a 860 magaslaton, a lovak pedig a Zebrakon; így sehogy sem tudtak összekerülni, tekintve a sötétséget és a rossz, elhavazott, részben jéggel borított utat.

A helyzet ilyen kialakulásánál a ho. pság d. e. 2^h-kor kénytelen volt a hadművelet menetébe a következő paranccsal belenyúlni:

«Reichard alez. d. e. 5^h-kor csoportjával a támadást a Magurycznere a tegnapi rendelkezés szerint *okvetlen* megindítsa. Ezen támadást támogatja:

a) Az 1/7 hegyi üteg jelenlegi állásából a 860 magaslaton. Az üteg különösen az ellenséges vonal azon részei ellen hasson, melyek a saját támadást oldalazzák. Az üteg megfigyelője Reichard alez.-nél tartózkodjon; a figyelőtől az üteghöz telefonösszeköttetés létesítendő. A tűz mindenkor azon területre irányítandó, melyet Reichard alez. a figyelő révén kijelölni fog.

b) A nehéz tarack félüteg a Chliwny-völgyből főképp az orosz támpontra a Magurycznen és a tőle nyugatra fekvő állások ellen működik. Reichard alez. a tűz áthelyezése iránti kívánságait a Zebrák-nyergen tartózkodó 41. tü. dd. psághoz intézze».

A nehéz tarackok különben a Magurycznet egész éjjelen át lassú tűz alatt tartották.

A Schamschula tb. által kiküldött szakasz éjfél után csakugyan a Chryszczatara jutott, melyet az ellenség akkor még nem tartott megszállva. Az adott körülmények közt azonban lehetetlen volt az előnyös helyzetet kihasználni. Az ellenség folyton nyugtalanította Schamschula tb. csoportját úgy balról, a Mików-völgy felől, mint jobbról, Rabe felől; teljesen le volt kötve elért állásai megtartásával. A szerencsés véletlenre kellett tehát egyelőre bízni, hogy kezünkben marad-e a Chryszczata vagy az oroszok előtörő tartalékai azt megint birtokukba veszik? Ho. tartalék nem állt rendelkezésre, az már a lefolyt harcokban elfogyott. A ho. pság így d. e. 3^h-kor a következő jelentéssel, illetve kéréssel fordult a hdt. psághoz:

«Sikerült a Chryszczatara gyenge erővel felérni. Fogolyvallomások szerint a magaslat északi lejtőjén 3 ellenséges zlj mint tartalék csoportosulna. Miután megfelelő erő hiányában a Chryszczata tartós birtoklása kétséges, további erők, lehetőleg a 750 magaslaton álló ½ zlj/67 (azért hozatott javaslatba, mert legközelebbi része a hdt. tartaléknak, különösen pedig mert hadilétszámon állt) sürgős alámrendelése kívánatos. Kérem ezen ½ zljat a Zebrákra irányítani. Egyelőre 3 tiszt és 516 fogoly küldetett be.

A támadás a Magurycznerre különböző súrlódások folytán csak d. e.

5^h-kor kezdődik. A ho. pság minden eszközzel azon lesz, hogy még a reggeli órákban egy nehéz tarackot a Zebrákra hozzon, hogy Rabe elleni hatásával a 27. ho. támadását is támogathassa».

A hdt. pság erre ugyan két századot a hdt. tartalékból a ho. alá rendelt, de ezek (a 42. cseh-német, theresienstadti ezr.) létszáma csak 200 löfegyver volt s csak d. e. 5^h 30'-kor indultak el Wola Michowaról.

A támadás a Magurycznere d. e. 5^h-kor megindult. Tüzértüz — különösen a nehéz tarackok — által jól előkészítve, a csapatok által teljes odaadással és elszántsággal keresztülvive, csakhamar elérte célját: a Maguryczne d. e. 7^h-kor a kezünkben volt. Az orosz támpont védői megadták magukat; újból 13 tisztet, 550 legényt foglyul ejtettünk, 4 géppuskát zsákmányoltunk. A Maguryczne bevétele és a kötelékek rendezése után a Reichard-csop. balszárnya a 704 -φ- felé bekanyarodott.

A hdt. pság a vett jelentés után a ho.-nak azonnal elismerését fejezte ki «a ma éjjel elért sikerekhez».

E közben megindult az oroszok ellentámadása széles vonalban — 3—4 zljjal — a Chryszczata északi lejtőjéről a 913 magaslat felé. A Chryszczatara előretolt szakaszunk a hegygerinc mentén még keresztül vághatta magát, 18 foglyot magával hozva. A 913 magaslaton Sypniewski csoportja az ellenségtől elfoglalt állásokban már berendezkedett, ott erősen megvetette lábát s várta az oroszok rohamát. Azok — támogatva még Rabe felől előretörő csapatoktól is — háromszor támadtak a d. e. folytán; mindannyiszor súlyos veszteségük mellett visszaverettek. (A harcban a hdt. tartaléknak Zebrákra küldött két 42. ezr.-beli szda is részt vett.) Így utólag beigazolást nyert a ho. intézkedése, mely Sypniewski csoportját az elfoglalt 913 magaslaton visszatartotta és nem engedett befolyást a csalogató helyzetnek.

Sajnos, Sypniewski csoportját az ecsetelt harcok annyira lekötötték, hogy a Mików-völgy felé az elrendelt nyomást nem gyakorolhatta, az elmaradt.

Mindezen eseményekről a ho. — d. e. 11^h 30'-kor — a hdt. pságnak következőkben számolt be:

«Saját, a Chryszczatara előretolt gyenge erőnk három oldalról megtámadva még veszteség nélkül átvághatta magát, 18 foglyot magával hozva.

Csoportunk a 913 magaslaton 3—4 zljtől Rabe irányából is megtámadtatott; ellenséges támadás vissza veretett. A za-balandai állást tartjuk.

Az eddigelé beszállított foglyok összege 16 tiszt, 1425 legény; nagymennyiségű, egyelőre át nem tekinthető hadianyag zsákmányoltatott.

Pap h. zlj (III/12 beosztva az Ágoston-csoportban) a Magurycznetől

704 felé bekanyarodott, támadásban van nevezett magaslatra; hozzá csatlakozva Foglár csoportja. Jelentések szerint oroszok onnan lassacskán visszamennek.

Egy 15 cm tarack valószínűleg d. u. 1^h körül tüzelését a Zebrakon megkezdi.

E pillanatban jelentik a 704 magaslat bevételeit; az oroszok a 29. ho. előtt is teljes visszavonulásban.

Szándékom mindkétoldali csatlakozásban a 720—648 ⇨ Kiczera Wyzna-vonalat elérni».

A ho.-nak ezen jelentését keresztezte a hdt.-nek intézkedése az üldözésre. A hdt. pság benne már honorálja a 704 magaslat elfoglalását, mielőtt az még elfoglaltatott volna, valószínűleg a 29. ho. (a 41. ho.-lyal is közölt) jelentése alapján, mely szerint az «a 704 ellen támadásra szándékozik átmenni, mihelyt a 41. ho. érezhetővé válik s azután Smolnik irányában az üldözést felvenni»

A hdt. rendelkezése következőképen hangzik:

«A 704 magaslat bevétele után: 29. ho. az üldözést Wyzna Kiczera és a Smolniktól keletre fekvő magaslatok irányában felveszi.

A 41. ho. fedi ezt az üldözést jobboldalban, amennyiben a Magurycznától 720 ⇨ felé vonulól hegyháton előrenyomul.

Furcsa átcserelése a szerepeknek! A parancs az oroszok legerősebb támpontjának, a Magurycznenek elfoglalását — miáltal az orosz arcvonala alapján megingott — nem is említi, ellenben kiemelve a 704 magaslat bevételeit, a helyzetet úgy tünteti fel, mintha a 29. ho. ejtette volna azt birtokába, a Foglár-, illetve Reichard-csoport tehát a 29. ho. eredményes támadását és az azt követő üldözését csak fedezze.

Tényleg a Maguryczne felől bekanyarodott Reichard-csoportnak bal-szárnya (Pap századosa III/12 h.zljjal) a Foglár-(Mayer-)csoporttal együtt vetették le az oroszokat a magaslatról, úgy, hogy utóbbiak még a 29. ho. előtt is — attól háborítlanul — visszamentek. Hogy a 29. ho.-nak Haas-csoportja, mely a 704 magaslaton már tegnap, 7-én este eredménytelenül támadott, ma, 8-án nem volt abban a helyzetben, hogy ismét támadjon, kiviláglik a 29. ho.-nak következő jelentéséből, melyet ma d. e. 2^h-kor a hdt. psághoz intézett és a 41. ho.-lyal is közölt:

«Saját (vagyis a 29. ho.-é) vonalunk az ellenséges akadályokat a 704 magaslaton helyenként 20^x-re megközelítette. Azokon keresztülhatolni a nagy veszteségek és erejében nem csökkenő hatalmas ellenséges tűz következtében *kizárt*. Az elért vonal csak helyenként tartható nappal is, miért elrendeltem a visszavonulást még hajnalhasadás előtt abba a vonalba, melyet feltétlenül tarthatunk! Miután a hdt. tartalék századainak bevetésével sem sikerült volna a 704 magaslat bevétele, azokat nem is vontam előre. A *támadás ismétlését a jelenlegi erővel nemcsak*

hogy kizártnak, de még a 750 magaslat birtokát is veszélyeztető vállalatnak tartom».

Ha még kétség volna, az utolsó kijelentés azt teljesen kizárja!

A ho. pság következőképpen intézkedett az előnyomulásra:

«1. A 704 magaslat is birtokunkba került! (a támadás többi eredményei minden alkalommal azonnal közöltettek a szakaszokkal.) Ellenség a 29. ho. és Foglár tb. arcvonala előtt általános visszavonulásban.

2. A 29. ho. Wyzna Kiczera és Smolniktól keletre fekvő magaslatok irányában nyomul előre.

3. Foglár tb. a IV/94. zlját kivonja (bevonul Wola Michowára a 29. ho.-hoz) és átveszi a pságot a Reichard-csop. fölött is. Ebből a két csoportból még kivonandók és ezredeikhez küldendők:

a 20. h. gy. e. 1 százada Ágoston alezredessel és

a 31. h. gy. e. 3 százada.

A 2 csop. megmaradó részével (12. és 32. h. gy. e., a 67. ezr. 3 százada és a hegyi üteg) Foglár tb. fedi a 29. ho. előnyomulását a jobboldalban s e célra birtokába veszi a 720 magaslatot (Mikowtól délre) a tőle délre fekvő mély vonalig, valamint megszállja északnak irányított arcvonallal a Maguryczne hátát egészen a Mikow-völgyig (kizárólag), kétoldalt csatlakozásban a szomszéd csoportokkal.

Állásokat műszakilag megerősíteni. A hegyi üteget a Magurycznere előrevonni és a visszamenő ellenséget, valamint a Czartoryja körüli területet tűz alá fogni.

Schamschula tb. csoportja (Dobák alez. kizárólag) jelenlegi állásait tartsa; ho. tartaléknak kivonja a 42. ezr. V_2 zlját, a 92. ezr. két zlját és lehetőleg részeit a 67. ezrednek.

Dobák alez. tartja szakaszát szoros kapcsolatban a 27. ho.-lyal és Schamschula tb.-kal.

Parancsnokok tartózkodási helye: Foglár tb. a Magurycznen, a többiek jelenlegi álláspontjaikon.

7. Ho. pság d. u. 6^h-tól Maniówon.

8. Tüzérség közreműködik az üldözésnél és lövi a czartoryja — chryszczata—rabéi területet a tűz. dd. pk. utasítása szerint. (A hegyi üteg Foglár tb.-nak közvetlenül alárendelve.)

Egy 15 cm tarack a Zebrakon állásba megy és még ma belövi magát a Rabetől délre eső magaslatokra és a Chryszczata —728 (Rabetől északra) vonalra».

A ho. pság szükségesnek tartotta a Reichard és az azelőtti Foglár-csoport összefoglalását az utóbbi parancsa alatt, miután a két csoport most egy cél felé működött. Támadást a Mikow-völgyben lévő oroszok ellen nem intézett, mert ahhoz nem volt elegendő erő; az előnyomulás

720 ⇨ irányában különben az ellenségnek ezt a részét közvetve úgyis hátba fenyegette.

Egyes osztagok kivonása az első vonalból a kötelékek rendezését, illetve az idegen csapatok visszaadásának előkészítését célozta.

Az üldözésre vonatkozó parancs alig ment ki, amikor megérkezett a hdt. pságnak intézkedése a támadási szakaszok újabb beosztására:

«A hds. csop. pság elrendelte következő, a támadási szakaszoknak újabb beosztását:

a 13. ho., csatlakozva a 31. ho.-hoz, átveszi a szakaszt a mélyvonalig, mely 783 Za Balandától északra vonul;

a 27. ho. balra csatlakozva azon vonalig, mely a 603 magaslati ponttól 800re-re nyugatra levő erdőszéltől Rabe nyugati kijáratához vezet.

Az ellenség előtt álló csapatok felváltása ma, a sötétség beálltával eszközlendő és a tartalékok mentől előbbi eltolása által előkészítendő.

A 41. ho.-nak felváltandó arcvonalrészében álló csapatai mint hdt. tartalék a Zebrakon gyűjtendőek.

A IV. hdt.-től (a hds. csop. pk. hadteste, melyet most az idősebb ho. pk. vezényelt) 1 zlj/44. ma Za Balandara irányítatik; a sötétség beálltával 603-on át a Zebrákra menetel, hol egyelőre mint hds. csop. tartalék marad.

Ellenséges támadásoknak visszaverése északról és nyugatról a Chryszczatara és Magurycznere a 41. ho. feladata; a Dzial-háttól keletre pedig a Schmidt-hdt. tartozik az ellenséget Rabe területén lekötni s oda tüzéséggel mentől előbb erőteljesen hatni».

A 41. ho. ezzel az intézkedéssel megszabadult a mindig csak kellemtelen függeléket képezett za-balandai szakasztól, védelmi szakaszának szélessége 6 km-re szállt le. Ezzel szemben a szomszéd ho.-k (27. és 13) támadási szakasza csak 2—2 km széles; világos jele annak, hogy a hds. csop. pság itt intézi határozó támadását.

A ho. erre az imént kiadott üldözési parancsát következőképen módosította:

«1. Schamschula tb. csoportjának keleti határa a 603-tól 800-φ-Γβ nyugatra Rabe nyugati végéhez vezető erdőszél; itt csatlakozás a 27. ho. szakaszához.

2. Dobák alez. csoportjából a 31. h.gy. e. századai hdt. tartalék a Zebrák-nyergen; a 20. h. gy. e. századai Schamschula tb. csoportjánál ezredükhöz bevonulnak. A 67. ezrednek a Schamschula-csoportnái ez által feleslegessé váló részei a Zebrakon ho. tartalék.

3. Mmdkét csoportnak ezen eltolódás által felszabaduló részeit a 27. ho. csapatai váltják fel; a felváltás az ellenséggel érintkezésben

álló részeknél csak a sötétség beálltával történik; előzetes érintkezés és megállapodás keresendő a 27. ho.-lyal.

4. A felváltás megtörténte telefonon jelentendő».

Délben a hds. pk. «a Maguryczne és Chryszczata viharos téli éjszakán történt hősies támadásához és bevételéhez» legteljesebb elismerését fejezte ki a ho.-nak; a hds. csop. pk. hozzáfűzte «meleg köszönetét legteljesebb mértékben». A csapatokkal azonnal közöltetett.

Estére Foglár tb. a 720 magaslatot 1200^x-re megközelítette. Az oroszok itt, valamint a Wyzna Kiczera még gyenge erővel álltak, úgy látszott, csak hátvédállásokban. Megfigyelések szerint a Korosno és Dolhy 615 magaslatokat (Oslawicatól keletre) megszállták és megerősítik.

A Schamschula-szakaszban csend; a kötelékek rendeződtek, a 27. ho. általi felváltás folyt.

A szomszéd 27. és 13. ho.-knál a támadások márc. 8-án sem érték el céljukat, a Manilowa és Piaski birtokbavételét.

A 41. ho. márc. 7-én és 8-án vívott harcaiban nagy és jelentős eredményeket ért el; nemcsak a Magurycznet, a 913 és a 704 magaslatokat foglalta el, de kényszerítette azonfelül az oroszokat vonalaikat tetemesen hátrább venni (Maguryczne 720 = 2 km) és még a 29. ho. előtt is visszavonulni. Az eredmény márc. 8-én estéig 16 tiszt és 1613 legény fogoly és 4 zsákmányolt géppuska.

Késő este jött a hdt. pságnak márc. 9-re szóló intézkedése:

1. «A hdt. ma a 913, Maguryczne és 704 magaslatokat bevette s az üldözést Wyzna Kiczera 720 irányában megindította.

2. Az ellenség Dolhy 607 magaslaton és attól délre beássa magát, úgy látszik a Korosno és Dolhy 615 magaslatokon is.

3. A hdt. a támadást holnap 9-én, a Chryszczata— Czartoryja — Wyzna Kiczera—Dolhy—607 E. St.. Neu Lupkow— 671 vonaláig folytatni fogja, és pedig:

41. ho. a 603 (Zebráktól ÉK.-re) Rabe nyugati vége és 704—Wyzna Kiczera (kizárólag) vonalak közti területen; fősúly a Czartoryja és Chryszczata elfoglalására helyezendő a 29. ho. északi oldalának biztosítása mellett.

29. ho. csatlakozva a 41. ho.-hoz az 581-től (Zubenskotól É.-ra) ÉNy-ra húzódó mélyvonalig; fősúly a Dolhy 607 magaslat elnyerésére fektendő. Az Oslawatól É.-ra fekvő részei a 29. ho.-nak, valamint a 24. ho. egyelőre tartják állásaikat, de minden alkalmat erélyesen felhasználnak előre tért nyerni. Ellenséges erők kivonását az arcvonalból azonnali támadással viszonzni. A márc. 9-re eső éjjelen tűzrajtaütések eszközlendők.

4. A tüzérség következőkép osztatik fel:

41. ho.: a hegyi üteg, a II/7 h. ágyús osztály, 2 közös ágyú ($\% > 2/27$), 3 taracküteg (3/9 és 3. 4/8), és $\frac{1}{2}$ nehéz taracküteg ...

5. A 29. ho.-nak a 41. ho.-nál lévő csapatai minél előbb ahhoz visszaküldendők.

6. Hdt. tartalék: a jelenleg 603-tól keletre álló részei a 41. ho.-nak a Zebrakon gyülekeznek;

94. ezr. a Maguryczenen, hová a telefonösszeköttetést a Zebráknyeréről a 29. ho. rendezte be ...

A hdt. pság fenti rendelkezését röviddel később azzal a közléssel toldotta meg, hogy a hds. csop. pság holnapra, 9-re, a Schmidt-hdt. támadását a Rabe körüli területre elrendelte.

A 41. ho. tüzérségével ezen támadást lehetőleg erélyesen támogassa. A Chryszczata támadását a 27. ho.-lyal összhangban keresztülvinni».

Különösnek tetszhet, hogy a hdt. pság az 1. pontban a mai nap sikereit úgy állítja oda, mintha azok az *egész* hdt. működésének eredményei volnának, pedig az *összes eredmény kizárólag* csak a 41. ho. támadásának volt köszönhető. Csapat- vagy seregtestek ilyen kiemelkedő tettet szokásban volt a parancsban külön feltüntetni.

A honvédség «barátai» a magasabb pságnál ezt most «elfelejtették!»

Örvendetes rendelkezése a parancsnak a tüzérség beosztása közvetlenül a ho. parancsa alá, és pedig aránylag kielégítő számban: 4 hegyi, 10 tábori ágyú, 16 tábori és 2 nehéz (15 cm) tarack. Csökkentette némileg ezen előnyös rendelkezés hatását a hdt. pság pótló intézkedése, mely szerint a ho. tüzérsége a 27. ho. támadását is Rabe körül támogassa. Tehát 3 irányban forgácsolódott el a tüzértűz: Rabe, Chryszczata, Czartoryje és a Maguryczen túl 720—Mików irányában.

A ho. március 9-re következőképen intézkedett:

«Az ellenségről és a hdt. holnapi támadási szándékáról a hdt. parancs értelmében, továbbá a) Foglár tb. csoportja jelenlegi állását tartja; a hegyi üteggel a Czartoryja hátvonalon levő ellenséges állást veszi oldalozó tűz alá. Balra szoros összeköttetést tart a 29. ho.-nak 704—Kiczera Wyzna irányában támadó jobbszárnyával, jobbra Schamschula tb. csoportjával.

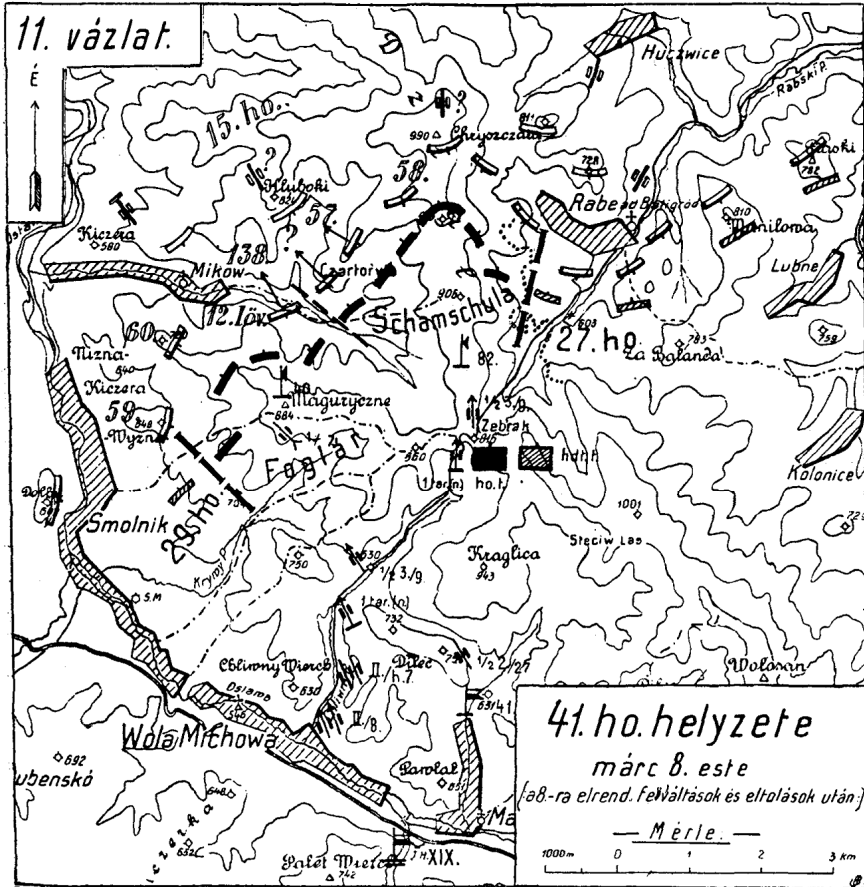
b) Schamschula tb. csoportja, kinek a ho.-tartalékból a % III/31. és % zlj/67. alárendelteknek, készen áll, hogy a 27. ho. balszárnyához csatlakozva Chryszczata—Czartoryja-vonalra támadjon; előzőleg jobbszárnyát a 27. ho. előrehaladása mérvében közelebb hozza Rabehez.

c) Baumann alez. a 67. ezr. 7 szdával ho. tartalék a Zebrákon; ugyanott a III/31. h. zlj hdt. tartalék.

d) a 92. ezr. (2 zlj) és a 42. ezr. $\frac{1}{2}$ zlja d. e. 8^h-kor a Maguryczen legyenek, hol a parancsnokok a telefonállomáson a 29. ho. további rendelkezéseit átveszik. (Schamschula tb. utasítja őket a Magurycznerre.)

e) A tüzérség — elsősorban a Zebrakon levő 15 cm tarack (az ár-
kászszázad 70 orosz fogoly segítségével a tarackot — a fák körül csavart
kötelekkel előre- és felvonszolva — 3 óra alatt felhozta a Zebrákra) —
támogatja a 27. ho. támadásait; e célból virradattól erős tűz alatt tartja
a Rabétól délre fekvő hátvonalat és az attól DK.-re levő hegyes kúpot.
Később a Chryszczata—728-vonalat tűz alá veszi s előkészíti és támo-
gatja a Schamschula-csop. támadását.

f) Ho. pság d. e. 10^h-től a Zebrakon».

Csapatelosztás : Schamschula tb.¹ : 20. h. I., $\frac{1}{4}$ III/h. 31.
Foglár tb.² : 12., 32. h. $\frac{1}{2}$ zlj. 67.
Ho. tart : $\frac{3}{4}$ III/h. 31., $2\frac{1}{2}$ zlj/67. 92. $\frac{1}{2}$ zlj. 42.
Hdt. tart : II/h. 31

¹ Schamschula tb. utasítottot, csoportjából a 67. e. századait kivonni és ho. tartalékul Zebrákra küldeni; hogy az összes századok ott vannak vagy egynéhány még a szakaszban visszamaradt, este nem volt áttekinthető.

² A IV/94. és a 23. vadászlj már bevonult a 29. ho-hoz.

A nagypolányi országút helyreállítása és a Zemplénorosziig épült tábori vasút elkészülése után — a hdt. pság értesítése szerint — mátol fogva a pótlás következőkép történik:

Lőszer felvételezés 41. ho. számára Majdan; közbeeső telep J. H. Mainówtól nyugatra; a solinkai telep feloszlik.

Élelempótlás a 41. ho. számára a szinna—telepóc—balnicai vonalon. A lépcsők Szinnán felvételeznek, Vendégin átmálháznak s onnan az élelmet Balnicára hegyi vonatszázadok szállítják málhásállatokkal. A csapatok Balnicán felvételeznek. A lovasság és az oszlopok lovai bevonulnak csapatjaikhoz.

Sebesültszállítás. Menetképesek Balnicán át Szinnára; Vendégin tábori kórház; Szinnán tartalékkórház.

Menetképtelenek az oszlopok üres kocsijain, valamint az erdei vasúton Majdánra szállítatnak, hol betegnyugvó állomás.

A helyzetet késő este a 11. vázlat mutatja.

Március 9. Március 9-én a Schamschula-csoport támadása abba maradt, miután a 27. ho. nem ment előre, támadását a következő éjjelre halasztotta. A 27. ho. szükségesnek találta, támadását a tüzéség által alaposan előkészíteni, azonkívül a Za Balanda szakasz csapatainak felváltása is nehézségeket okozott s még nem történt meg. A Schamschula-csoport ilyen körülmények közt nem kockáztathatott egy izolált előtörést: állása a 913 magaslapon úgyis már ékalakban ugrott ki észak felé; további előmenésnél gyenge erői, melyek amúgy sem igen érvényesülhettek a méter magas hóval borított hegyoldalokon, a még mindég a Rabetől délre fekvő magaslapon álló oroszok oldalzó tüzébe kerültek volna; a Mikówi-völgy felül pedig, az ottani, még teljesen nem tisztázott helyzet folytán — még mindég fenyegetettnek látszottak. A felderítő szolgálat csak nehezen működött: a magas hóban a felderítő járőrök az úttalan hegyoldalokon csak nagy küzködéssel, lassan jutottak előre, — voltak esetek, hogy járőrök egyes emberei a mély helyek szél által összehordott havában elsülyedtek és belefúltak — kilátás a távolba az erdővel borított vidéken pedig nem nyílt.

A Foglár-csoport sem ment előre. Az egész vonalon a kötelékek rendeződtek, a harcvonalból kivont részek gyülekeztek; a magas hóban az is csak lassan történhetett. A 92. ezs. 2. zászlóaljának felváltása pl. délig húzódt.

A délelőtt folyamán azután a felderítő járőrök jelentései és a szomszéd ho.-ok közlései alapján lassacskán áttekinthetővé vált a helyzet, a 41. ho. március 7-én és 8-án aratott sikereinek hordereje teljes mértékben kitűnt. Az oroszok vonalát a 913 magaslapon, de különösen a Maguryezne elvesztése annyira megingatta, hogy nemcsak a 41., de még balról

a 29., 34. és a 24. ho. jobbszárnya (utóbbi a szomszéd 3. hds. X. hadtestéhez tartozott), jobbról a 27. ho. előtt is, támadásunkat be nem várva, visszamentek a Magura (Lupkówtól Ny.-ra) — 671 — Obszar — Dolhy 615 — Korosno — Kiczera 580 (Mikówtól É.-ra) — Hluboki — Chryszczata — 728 (Rabetől É.-ra) vonaláig s ott állásaik megerősítésén dolgoztak. A szomszéd ho.-ok harc nélkül követhették a hátráló oroszokat.

Az oroszok csak a 720 magaslaton (Mikówtól D.-re) hagytak vissza: vissza kisebb erőt, mintegy utóvédállásban. Ezt felismerve, Foglár délfelé a 720 magaslatra támadt és az oroszokat onnan d. u. 3^h 30'-kor leszorította

A szomszéd 27. ho.-nál is elég volt egy gyenge nyomás, hogy az oroszok a Rabetől délre eső magaslatokról visszamenjenek a helységtől északra fekvő 811—728 vonalba. Schamschula, követve a 27. ho. itteni előmenését, jobbszárnyát délután szintén előrevette Rabevei egy vonalba.

A Schamschula szakasz jobbszárnyának előretolása és a 720 magaslat megszállása következtében, szükségesnek mutatkozott az arcvonal kiegyenlítése iránt intézkedni. Ez d. u. a következő paranccsal történt
«A ho. ma estig a következő vonalat foglalja el:

Foglár tb. csoportja 720 — Maguryczne határvonal északi szegélye — Czartoryja írás «Cz» betűjéig (bezárólag) Csatlakozás balra a 29. ho.-hoz (Haas csop. a 648 magaslaton) — jobbra Schamschula tb.-hoz.

Schamschula tb. csoportja balszárnyával a 913 magaslaton jelenlegi állásában marad, azonban a Czartoryja írás «Cz» betűjéhez levezető oldalhátra erős tábori őrsöket küld előre és helyreállítja az összeköttetést Foglár-csop. jobbszárnyával; a Dzial-háttól keletre levő részek, csatlakozva a 27. ho. előrehaladásához, elfoglalják a 913-tól Rabe nyugati végéhez levezető oldalhátvonalat.

Mindkét csoport sűrű járőrökkel felderít az ellenség állása felé.; eredmény mielőbb telefonon jelentendő. Ma d. u. 7^h-kor részletes helyzet vázlat küldendő a zebraki telefonállomáshoz.»

A Czartoryja-oldalhátra csak tábori őrsök küldettek, előre, tekintettel a magas hóval borított, itt különösen erdős, szakadékos területre, melyen az; amúgy is már kifárasztott csapatok alig küzdhették volna át magukat; kímélésük szempontjából állásaikban, a 913 magaslaton maradtak.

A febr. 22. óta vívott harcok is a ho. létszámát ijesztő mértékben megapasztották; azonkívül hó, fagy, vihar a csapatok teljesítőképességét mély fokra süllyesztette; magasra emelkedett a betegeknek — különösen fogyásoknak — száma. A ho. átlagban kb. 60% veszteséget szenvedett, létszáma már csak 3936 puskát mutatott fel (12. h. gy. e. 620, 20. h. gy. e. 1200, 31. h. gy. e. 1468, 32. h. gy. e. 648 puskát) dacára kb. 1300 ember beosztásának a menetszázadokkal. A hdt. pságnak ezen állapotokról Jelentés is tétetett, hozzáfűzve a kérelmet, hogy «ezen állapotok a ho.

jövendő alkalmazásánál, illetve a harcterületek kiosztásánál tekintetbe véssenek».

A nap folyamán Mayer alezr.; a 12. h. gy. e. derék parancsnoka, ki ezredét a 704 magaslat elleni súlyos harcokban példásan vezette, megbetegedett s elhagyta a harcteret. Az ezredpságot ideiglenesen Szentgyörgyi alezds., márc. 11-től kezdve végleg Ágoston alezds. vette át.

Arcvonalunk kiegyenlítésével a Chryszczata elleni támadásunknak esetleges fenyegetése Rabe vagy a mikóvi völgy felől megszűnt. A támadást a Zebrakon állásba ment nehéz tarack hathatósan előkészíthette — már d. u. kezdve tüzelését — elhatároztam tehát annak keresztülvitelét 10-re, habár az oroszok chryszczata—hluboki vonalukat fogolyva Homások szerint az újabban előrevont 22. ezreddel megerősítették. Támadási szándékomat be is jelentettem a hdt. pságnak.

Délután úgy hírlett, hogy Cisan egy új ho. (a 14., pozsonyi, magyar) vonult be; rendeltetése a XIX. hdt. támadását nyugati irányban, Radoszyce felé támogatni. Igen megörültünk a híreknek, mert a 41. ho. erejének végén járt, a támadás eredményes továbbvitelére már nem volt képes. A hdt. másik két hadosztálya — számbeli erejénél fogva — nem jött tekintetbe.

Sajnos, az este érkezett 10-re szóló hdt. parancs ezt a hír^t nem igazolta be. Szövege a következő:

«1. Az ellenség nagy mértékben megerősített állásokban 671 magaslat (Lupkowitzól Ny.-ra)—Obszar—Dolhy 615—Korosno—Kiczera 580 (Mikóvkatól É.-ra)—Hlubok—Chryszczata-vonalban.

2. Saját csapatok Kinska-magaslat (Lupkowitzól K.-re) Dolhy 607 — Wyzna Kiczera—Czartoryja 913 vonal birtokában.

3. Szándékom a Reskid és Korosno közti erős ellenséges állást — általános irányban Radoszyce felé — északról átkarolva megtámadni

4. Ehhez a 41. ho. holnap, 10-én vegye birtokába a Chryszczata — Hluboki—Kiczera 580 hegyhátat.

A 29. ho. fedezze a 41. ho. baloldalát, amennyiben megszállja a Nizna Kiczera és a Mikówka felé vonuló hegyhátat, erősítse meg alaposan jelenlegi állásait bezárólag a mélyvonalig, mely 1500^x-re Lupkowitzól keletre vonul s vonja előre tüzéségét.

A 34. ho. okvetlen tartsa jelenlegi állásait s azokat lehetőleg erősítse meg.

Hdt. tartalék 11/31 h. zlj. a Zebrákon». . .

A hdt. parancsa az ellenséges állásnak csak a Beskid—Korosno közti részét tartja olyan erősnek, hogy egyenes támadása nem látszik előnyösnek, azt csak szárnyának átkarolásával lehetne legyőzni. A parancs első pontjában a hdt. ugyan az egész orosz vonalat a Chryszczataig «nagy

mértékben megerősítettnek» mondja, de arról a 3-ik pontban már megfeledkezik s a Kiczera 580—Chriszczata-hegyhát elfoglalását egyszerű feladatnak tekinti, melyet a már veszedelmesen legyöngített 41. ho. könnyűszerrel megoldhatna. Pedig a helyzet nem felelt meg ilyen feltevésnek. Az oroszok vonala egész terjedelmében meg volt erősítve s amivel a beskid—korosnoi vonalszakasz erősebbnek tetszhetett: az előtérnek jobb áttekintése s azzal kapcsolatosan a jobb kilövés, azt a Kiczera 580—chryszczatai vonalrészben helyettesítették az előtér akadályai, melyek megközelítését — különösen az adott hóviszonyok folytán — módfelelt megnehezítették. Itt tehát nem lehetett «átkarolásról» szó (e kifejezést a hdt. parancs helytelenül használja, mely helytelen kifejezés azután megisméltendő lehetetlen követelményeknek szolgált alapul), legalább nem a hadművelet első szakaszában. Az első hadművelet tisztán «áttörés») volt s a 41. ho.-nak itt a faltörő kos szerepe jutott, mely a szomszédoknak — melyek addig «állásaikat tartották» — utat nyitott volna: a ho.-nak a már előbb kimutatott félelmetesen megcsappant erejénél fogva már eleve kevés kilátással bíró vállalkozás! De ha az áttörés sikerül is, a ho. ereje abban végkép elfogy s akkor mivel történjék az «átkarolás»? Nem volt ahhoz sem a ho.-nak, sem a hdt.-nek de még a hds. csop.-nak sem elég ereje; a tartalékok épen csak, hogy támadó hézagok némi betöltésére szolgálhattak. Kevés bizalom lehetett már a közvetlen támadás, az áttörés sikerében, de még kevesebb a végcél, az «átkarolás» lehetőségében!

A ho. márc. 10-re következőképen intézkedett: Ellenség, saját vonal és szándék hasonlóan, mint a hdt. parancsban. Azután

«1. A ho.-ból támadnak:

a) Schamschula tb. csoportjával és még 3 szd/67-el a ho. tartalékból d. e. 8^h 30'-kor 913— Czartoryja-vonalból a Chryszczata, azt birtoába veszi.

b) Foglár tb. csoportjával d. e. 8^b 30'-kor czartoryja—mikóvi templom vonalából Hlubokira, balszárnyát Mikóvka felé biztosítva; a hegyi üteg a Maguryczneről Hlubokira és a tőle ÉK.-re húzódó hegyhátra működjön.

2. Ho. tartalék a 67. ezr. 4 százada d. e. 8^h 30'-kor 906 magaslattól délre eső nyergen.

Hdt. tartalék 11/31. h. zlj a Zebrakon.

3. A nehéz tarack a Zebrakon a Chryszczatát lövi; a támadás megközelítésénél a tőle északra eső térséget.

A többi üteg (*U/h.* á. 7 osztály, $\frac{1}{2}$ 2/27 A., 3/9 és 3. 4/8 tar.) a tüzér dd. prk. intézkedése szerint lövi a 680 (Mikóvtól északra)— Chryszczata-hegyhátat.

A tüzet hajnalban kezdjék s a lőszer használatát akként szabá-

lyozzák, hogy fokozott hatás mellett is a támadás után megmaradjon még egy része.

4. Ho. pság és tüzér dd. prk. d. e. 8^h-tól a Zebrakon».

A 7. h. á. e. II. osztálya még éjjel Smolniktól keletre, a Jastrib völgyében ment állásba, a ½ 2/27 á. üteg a Zebráktól északra.

A ho. támadásához a 27. ho. is csatlakozni szándékozott, a maga részéről Raben át a 811—728 magaslatokra támadva.

Március 10. borús, viharos, hóföregetes nap; a magaslatokon alig egynéhány lépésre látni; —10° R

A Schamschula-csop. a rendkívüli nehéz viszonyok közt csak nagyon lassan jutott előre; a — légvonalban — kb. 1500^x hosszú utat a Chryszczatara — ellenséges behatás nélkül — csak 2½ óra alatt tette meg, azt is csak a hegygerincen előnyomuló csapatok; a balszárny, a mély von álon keresztül nehezen küzdve messze visszamaradt. A csapatok d. e. II^h-kor a Chryszczatara értek s azt csekély ellenállás leküzdése után birtokukba vették; az oroszok főereje már előbb a háromszögelési ponttól mintegy 800^x ÉK.-re, a Chryszczata északi lejtőjén berendezett támpontjukra visszavonult. A Sypniewsky-csoport (Schamschula jobbszárnya) a Chryszczatan beásta magát; rendeletemre úgy a Hluboki, mint a 811 magaslat irányában előrejutni iparkodott, hogy oldalozó behatásával az ezen pontokra előrenyomuló saját erőket támogassa. A felderítés járőrökkel a Dzial-háton északra, azután Kamionki és Huczvice irányában megkíséreltetett. Miután a Schamschula-csoport balszárnya (Dobák alez.) lemaradt, a fent nevezett feladatok teljesítésére a Sypniewski-alcsoportot megerősítettem a ho. tartalékokból a hegyháton előreküldött ½ zlj/67-el.

Foglár tb. csoportja is nehezen küzdött fel a Hluboki-magaslatra. A jobbszárny — Reichard alez. alcsoportja — az oroszok vonalát rövid távolságra érve nagy lendülettel rajtuk csapott s a Hlubokit elfoglalta; kb. 400 fogoly esett a rohamozók kezébe. De nem soká maradhattak a hegytető birtokában: az oroszok ellentámadása csakhamar levetette őket onnan; azonban 300^x-re a hegyhát oldalán újból megvetették lábukat. A balszárny — Szentgyörgyi alez. alcsoportja — visszamaradt, a hófúvatókban megakadt. Foglár segítséget kért. Erre a ho. tartaléknak (már csak ½ zlj/67) egy századát előre küldtem a Magurycznere Foglár rendelkezésére, Schamschulát pedig újból utasítottam a Chryszczataról Hluboki felé a hegyháton előrenyomulni; azonkívül megkértem a hdt. pságot, bocsátaná Foglár rendelkezésére a Magurycznén lévő ½ zlj/45-öt (hdt. tartalék). Ez meg is történt, sőt a hdt. pság a Zebrakon lévő 11/31. h. zlj hdt. tartalékot is visszahelyezte a ho. parancsa alá.

A jobb szomszéd ho. (27.) támadásáta 41. ho.-lyalegyidőben kezdte,

de a nehéz terep és hóviszonyok folytán nem igen tudott előre jutni sem egyenes irányban Raben keresztül, sem a helységtől nyugatra elvonuló oldalhátakon át. Délben ugyan egy zlj a 728 és 811 közti nyeregre felvergődött, egy $\frac{1}{2}$ zlj a 811 és Chryszczata közti hegyhátat elérte, de a főerő ($2\frac{1}{2}$ zlj) kénytelen volt a kitűzött irányról letérni és csak késő d. u. ért fel a 913 magaslatra (tehát a 41. ho. jobbszárnya mögé), hogy onnan — a hegyháton mégis valamivel könnyebb utat találva — a Chryszczatan át a 811 magaslat felé bekanyarodjon.

Balról a 29. ho. a 720 magaslatot egy századdal megszállta; tovább északra — közlése szerint — nem terjeszthette vonalát, mert ahhoz nem volt elég ereje.

A vihar egész nap tombolt, hordta a havat; a hideg nem engedett. A csapatok a Hluboki-hegyháton lévő ellenséges állások megközelítését hiába kísérelték meg: a mély hóban nem jutottak előre. Az iszonyatos időben az összeköttetések is megszakadtak; így a csoportok pontos helyzetéről — az ellenségről — nem volt tudomásom. Ilyen viszonyok közt a csapatokat nem hagyhattam éjszakán át az ellenséges vonalak előtt; visszarendeltem őket tehát egy hátrább eső vonalba — kivéve Sypniewski ezr. alcsoportját a Chryszczatan — d. u. 6^h-kor a következő paranccsal:

«A 20. h. gy. e. a Chryszczata magaslatot elfoglalta. Hluboki és 689 magaslat még az ellenség birtokában van. A 29. ho. jobbszárnya a 720 és a mikóvi templom között.

A támadás ma tovább nem folytatandó.

Foglár-csoport állást foglal a mikóvi templomtól északra, a Hluboki déli lejtőjén. Csatlakozás balra a 29. ho.-lyal a mikóvi templomnál, jobbra a Hluboki írás «o» betűjétől DK.-re levezető mélyvonalnál a Schamschulacsoporttal (Dobák alez.).

Schamschula-csoport birtokban tartja a Chryszczatát; balszárnyával (Dobák alezr.) a Hluboki írás «i» betűjéhez levezető széles oldalhátan foglal állást. Összeköttetést tart balra a Foglár-csoporttal, jobbra a 27. ho.-lyal.

Az egész arcvonala általában ÉNy.-ra, a Chryszczatan É.-ra irányítva.

A ho. tartalékból (11/31. h. zlj) 1—1 század a 906 magaslatra és a mikóvi völgyben levő taligaút elzárásához előretolatott, honnan a csoportparancsnokok által szükség esetén igénybe vehetők; alkalmazásuk telefonon azonnal jelentendő; 2 százada a ho. tartaléknak a Zebrakon marad.

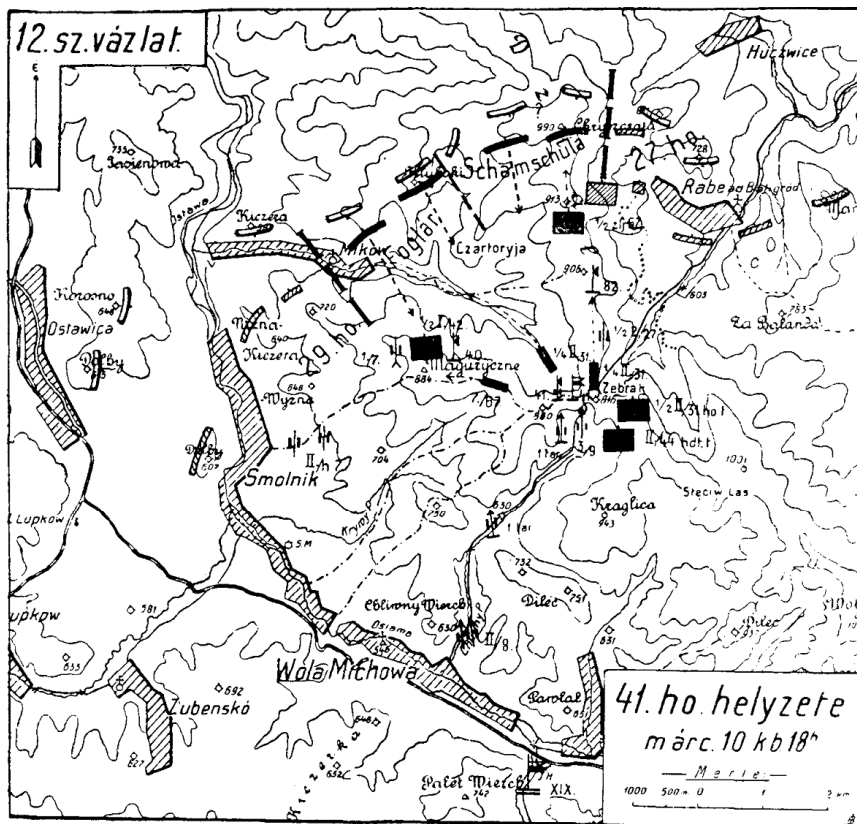
Ellenséges túlerő támadása esetén a Chryszczata— Czartoryja — Maguryczne-vonal okvetlen tartandó.

Ma egy tartalék élelemadag elfogyasztható».

Az árkászszázad eddigi beosztása a csoportokhoz a mai nappal

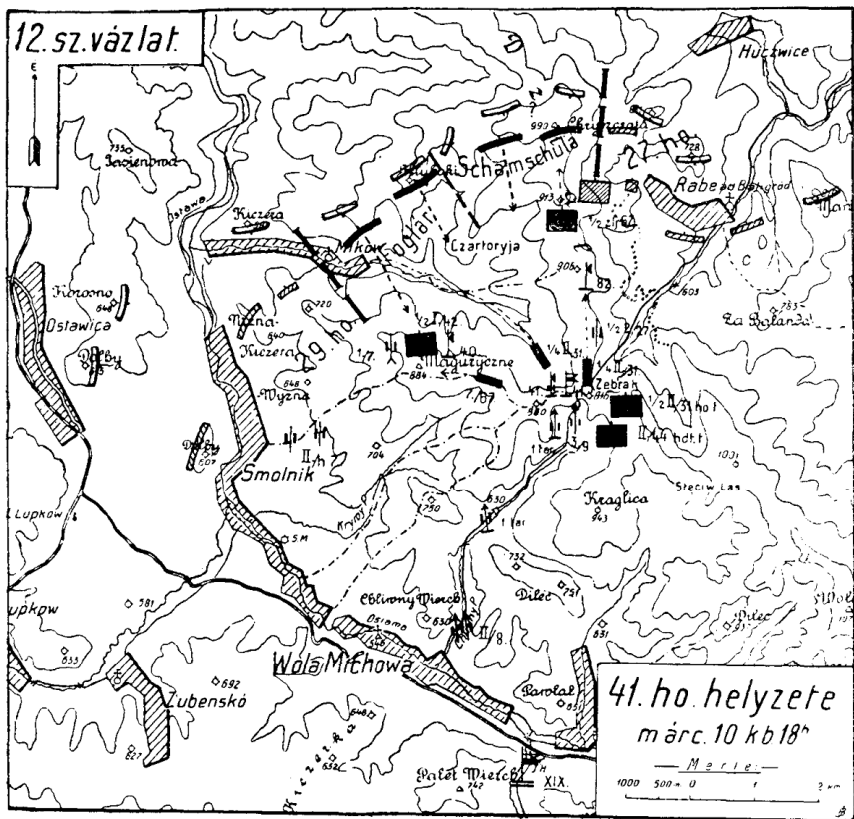
megszűnt; a század a tüzérség számára utat készített a Zebrákról a Chryszczatara.

A ho. helyzetét d. u. 6^h tájban a 12. vázlat mutatja.

Csapatelosztás :

- Schamschula tbk : 20. h. I. III/h. 31. 2¼ zlj/67
- Foglár tbnk : 12. 32. h. ¼ zlj/67. ½ I/42.
- Ho. tart : II/h. 31.
- Hdt. tart : II/44.

Csapatelosztás :

- Schamschula tbk : 20. h. I. III/h. 31. 2 ¼ zlj/67
- Foglár tbnk : 12. 32. h. ¼ zlj/67. ½ I/42.
- Ho. tart : II/h. 31.
- Hdt. tart. : IIIA

A ho. pság a hdt.-hez intézett helyzetjelentésében ezt a csapatok állapotáról is tájékoztatta, hogy azok nagymérvben kifáradtak; sok ember keze-lába a nagy hidegben, hóviharban, elfagyott; a géppuskák a hideg folytán hiányosan működtek.

Az ezredek, tekintettel a megfogyott létszámra, a századok számát is apasztották: a 12. és 32. h. gy. e. csak 8, a 31. h. gy. e. 9 században alakult; csak a 20. h. gy. e.-nek maradt meg mind a 12 százada.

Késő este a hdt. március 11-re a támadás folytatását rendelte el:

«1. A 41. ho. a Chryszczata-magaslatot elfoglalta és onnan részekkel

Hluboki és 811 felé bekanyarodik, felderítést Huczvice és Kami önki felé elrendelt; a Hluboki magaslatért még küzd.

2. A 41. ho. a Hluboki elfoglalása után az elért állás tartása mellett a 811 ellen, a 27. ho. támogatására megindított előnyomulását folytassa; egyidejűleg a Chryszczata északi és ÉNy. irányban fekvő előterületének elfoglalásával a további előnyomulás alapját vesse meg.

3. A 29. és 34. ho. elfoglalt állásaikban mielőbb támpontokat emeljenek és erős tartalékokat vonjanak ki az első vonalból.

A 29. ho. támpontot emeljen különösen a 720 magaslaton, Mików-tól félre.

Élénk felderítés minden irányban ajánlatos.

4. Hdt. tartalék: 11/44 zlj holnap kora reggel a Zebrákra indul; utakat lapátoljon a Chryszczata-ra és a Mików-völgybe.

Egyáltalában ajánlom, a tartalékok által utakat lapátoltatni ».

Egy pótintézkedésben a hdt. még elrendelte, hogy a 67. ezr. — a harci helyzet szerint minél előbb — a Chryszczatan összpontosítandó. Időpontot jelenteni.

A hdt. pság fenti rendelkezésében ugyan már — legalább némi- képen — tekintetbe veszi a ho. lefogyott létszámát és annak az utolsó napok rendkívüli teljesítményei által meggyengült fizikai erejét, amennyiben nem tűz ki messzefekvő támadási célokat, hanem csak közelpontok elérését rendeli, de az adott viszonyok közt ez a feladat is már túlhaladta a ho. erejét.

Miután a csapatok a mai napon túlságosan elfáradtak, végleges helyzetükről és az ellenségről tudomásom nem volt, március 11-re csak a következőket rendeltem el:

«1. A ho. holnap a Hlubokit birtokába vegye, azonkívül a Chryszczata É. és ÉNy. irányban fekvő előterületének elfoglalásával a további előnyomulás alapját vesse meg.

2. Ehhez a részletintézkedések majd csak a ma késő este elért helyzet pontos megállapítása után és az ellenségről még beérkező jelentések alapján holnap d. e. adatnak ki. Úgy a saját, mint az ellenséges helyzetéről a csop. prkok. legkésőbb holnap, 11-én d. e. 8^h-ig a Zebrákra telefonon jelentsenek. Addig is a jelenlegi állások tartandók.

3. Schamschula tb. a csoportjánál beosztott 67. ezredbeli századoknak (volt ho. tartalék) lehető nagy részét vonja ki a harcvonalból és összpontosítsa azokat mint csop. tartalékot a Chryszczatan.

4. 14 11/31. h. zlj ho. tartalék — a zljnak mostan a 906 magaslaton álló századával együtt — d. e. 8^h-kor a 913 magaslaton.

5. Tüzérség — a 15 cm tarack is — a Hlubokit lövi, mihelyt a látási viszonyok azt megengedik.

6. Hp. pság d. e. 8^h-tól a Zebrákon».

Március 11. Március 11-ike sem volt barátságosabb az előtte való napnál: borús ég, havazás, hideg (— 10° R); csak a vihar enyhült némikép. Kora reggel — d. e. 4^h 30' — érkezett a hdt. parancsnokságnak újabb rendelkezése a mai napra a hds. csop. pság utasításain alapulva: «A hds. csop. pság rendelkezése alapján a mára kiadott parancs következőkben változik:

A Schmidt-hdt. a mai nap folyamán átveszi a szakaszt a Dzialháltal bezárólag; balszárnyával pedig a 728—811 —Chryszczata-vonalat birtokába ejti. A Chryszczatan gyűjtendő 67. ezr. megint a 27. ho. kötelékébe lép.

A 41. ho. először is a Hlubokit elfoglalja és azt megfelelő erőkkel megszállja; azok ott erős támpontot emeljenek s azt okvetlen tartásák.

A 41. ho. azután — jobbszárnyát a Chryszczata—781 hátvonal birtokbavételével biztosítva — csoportosítsa erejét két oldalt Mikówtól támadásra a 735 Jasienowára; balszárny a mélyvonalhoz támaszkodva, mely a Nizna Kiczera és a 720-tól ÉNy.-ra lejtő hegyhát közt elvonul. A csoportosítás befejezése jelentendő.

A Zebrakon és a Dzialon lévő tüzérség egyelőre még a 41. ho. parancsa alatt marad, de — egyetértésben a 27. ho.-lyal — annak harcát is támogatja.

A 29. ho. egyelőre fedi a 41. ho. csoportosulását a támadáshoz, azután —lehetőleg erős jobbszárnyal — csatlakozik a 41. ho. támadásához 625 (Jasienowától délre) irányában.

A 29. ho. tüzérsége a két ho. ezen támadását a viszonyok szerint először a Smolniktól keletre, azután a helységtől nyugatra eső területről (607 Dolhy) támogatni fogja.

A 29. ho. balszárnya és a 34. ho. egyelőre tartásák állásukat, de minden alkalmat az előrejutásra erélyesen használjanak ki.

A hdt. tartalék (11/44. zlj) a Zebrák-nyergen marad. Telefonösszeköttetést a Zebrákról Mikówba a 41. ho. telefonosztaga létesítsen».

Ez a parancs annyira homlokegyenes ellentétben állt a valósággal és a lehetőségekkel, hogy még a hdt. pság is szükségesnek találta intézkedése elején kimondottan a hds. csop. pságra hivatkozni, amit máskor ilyen határozott formában nem tett. A parancs minden tekintet nélkül a csapatokra — az idő-, terep- és erőviszonyokra — az íróasztal mellett íródott. A feladat akkor is, ha a ho. teljes létszámon és friss erőben lett volna, nehéz; így a kb. 3000 emberre apasztott létszám, az utolsó súlyos napok által megtört testi erő mellett épenséggel kivihetetlen. A ho.-tól ugyan elvették a Chryszczatát és a szomszéd 27. ho.-hoz csatolták, de ugyanakkor elvették a 67. ezredet is, mely magasabb létszámával (száza-donkint kb. 100 ember) jelentős részét tette a ho. erejének.

A tüzérségről szóló rendelkezés nagyon hiányos, de egyelőre nem jött tekintetbe. A Zebrakon és a Dzial-háton levő tüzérség ugyan meghagyatott a ho.-nak, de vele a szomszéd ho.-t is támogatni kellett. A ho. tüzérségének nagyobb része (a 7. h. á. e. 2 útege, két taracküteg és egy 15 cm tarack) azonban lent volt a Chliwny-, illetve Oslawa-völgyben; kinek parancsa alá tartoznak azok? A Jasienowára tervezett támadást a 29. ho. tüzérségének kell támogatni, pedig a támadás főszereplője megint csak a 41. ho. lenne; a 29. ho. jobbszárnyával csak csatlakozik ezen támadáshoz?

A ho. pság teljes meggyőződéssel lehetetlennek tartotta a keresztülvitelét; legfeljebb a Hluboki elfoglalása jöhetett tekintetbe, az is csak a helyzetről való behatóbb tájékozódás után, mit a Zebrakon akartunk nyerni. Így egyelőre nem történt semmi intézkedés; felnyargaltunk a Zebrákra.

Utunk Wola Michowán keresztül, a 29. ho. arcvonala mögött vezetett; a helységben egy tüzérhadnagy vágatott elénk, jelentve, hogy az oroszok áttörték a 29. ho. vonalát Dolhy 607-nél s Wola Michowára nyomulnak előre; két ágyú kezükbe került. Különös volt, hogy semmi harci zajt, lövést, nem lehetett hallani. De miután a további intézkedés a már értesített 29. ho. pság hatáskörébe tartozott, tovább folytattuk utunkat a Zebrákra.

Itt tájékoztam a helyzetről a parancsnokok telefoni és személyes jelentései, valamint saját tapasztalásom alapján. Amint előre sejthettem, szomorúak voltak a nyert benyomások. A csapatok létszáma az utolsó két nap megpróbáltatásaiban szörnyen lefogyott: fizikai erejük — különösen a rendkívül súlyos időviszonyok folytán — a végkimerülés határán: a zászlóalj- és századparancsnokok nagy része megbetegedett. A támadás folytatása a ho. teljes megsemmisülését vonta volna maga után.

Így a Hluboki támadásától is elálltam; a hdt. pságnak pedig a következő jelentést tettem:

«A ho. az adott körülmények közt támadó erejének végére ért. Az emberek teljesen kimerültek. Az utolsó napok ismétlődő támadásainál, hóviharban és helyenként embermagasságú hóban, az ezredek létszáma teljesen lefogyott. A 12. h. gy. e. 230, a 20. 500, a 31. 1050, a 32. 330 löfegyvert; az egész ho. összesen 2110 löfegyvert számít. Sok ember keze-lába elfagyott; a sebesültek nagyrészt nem lehetett a harctérről elszállítani — megfagytak. A géppuskák befagytak. Tüzérség nem tud löni, mert a köd miatt megfigyelés lehetetlen. Élelmezés a Zebrák-nyeregtől való nagy távolságok és az adott út- és időviszonyok folytán fölötte hiányos. Aho. csak az elért Maguryczne —Czartoryja—Chryszczata-vonal tartására szorítkozhatik».

Ezzel a támadások végüket érték. A hds. csop. pság is végre tudára ébredt annak, hogy a csapatok teljesítőképességének határai vannak.

Közben értesültünk a 29. ho. arcvonalában lefolyt eseményekről. Az oroszok Dolby 607 és E. St. Neu Lupkóv közt meglepetésszerűen áttörték a 29. ho. vonalát, úgy látszott, az ott álló 11. (piseki, cseh) ezr. figyelmetlensége, de valószínűbb áruló közreműködése folytán. A ho. arcvonalának jobbszárnya azután a Nizna és Wyzna Kiczéről leszorult visszavonulási vonaláról s a Magurycznere, onnan le a 704 magaslatra került; a balszárny egyenes vonalban visszament előbbi állásaiba a Niedzwiedza gora egészen le az Oslawaig. A közben előrevont ho. és hdt. tartalék, valamint a balról szomszédos 34. ho. tartalékának oldalozó ellentámadása a harcvonalat megmerevítette és az oroszokat a Niedzwiedza gora— 704 vonal előtt megállította. De 2 ágyú elveszett, 2 nehéz tarack a két harcvonal közt megrekedt és 1000 ember (majdnem az egész 11. ezr.) fogságba esett. Sajnos, a 41. ho.-nak 2 mozgókonyhája (a Magurycznen levő 12 h. gy. e. elővonta őket Smolnikra) is odaveszett; a ho.-nak Smoiníktől keletre, a Jastrib-völgyben állásba ment II/7 h. á. osztálya azonban még idejében visszajöhetett.

A 29. ho. visszamenése következtében Foglár tb. csoportjának balszárnyát visszavette a Magurycznere. Mikor pedig az hírlett, hogy az oroszok már a 704 magaslatot is elfoglalták volna és a Chliwny-völgyet fenyegetik (mi azután később nem igazolódott be) a Zebrákra vont ho. tartalékból egy századot a 860 magaslatra, $\frac{1}{2}$ századot a Chliwny-völgybe, kb. $i\frac{1}{2}$ km-re a Zebráktól, előretoltam; a völgyben levő II/8. tarackosztályt és a 15 cm tarackot pedig visszarendeltem Wola Michowára.

A hdt. pság előbb említett jelentésemre csak annyiban reagált, hogy következő intézkedést adott ki:

«Saját állás ez idő szerint Chryszczata —Czartoryja —Maguryczne — 704—Niedzwiedza Ga.—581 Zubenskotól É.-ra, Kinska vonalában. Visszamenés ezen vonalon túl nem létezik(!) Kötelékeket rendezni. Mindent elkövetni, hogy minél előbb ellentámadásra lehessen átmenni».

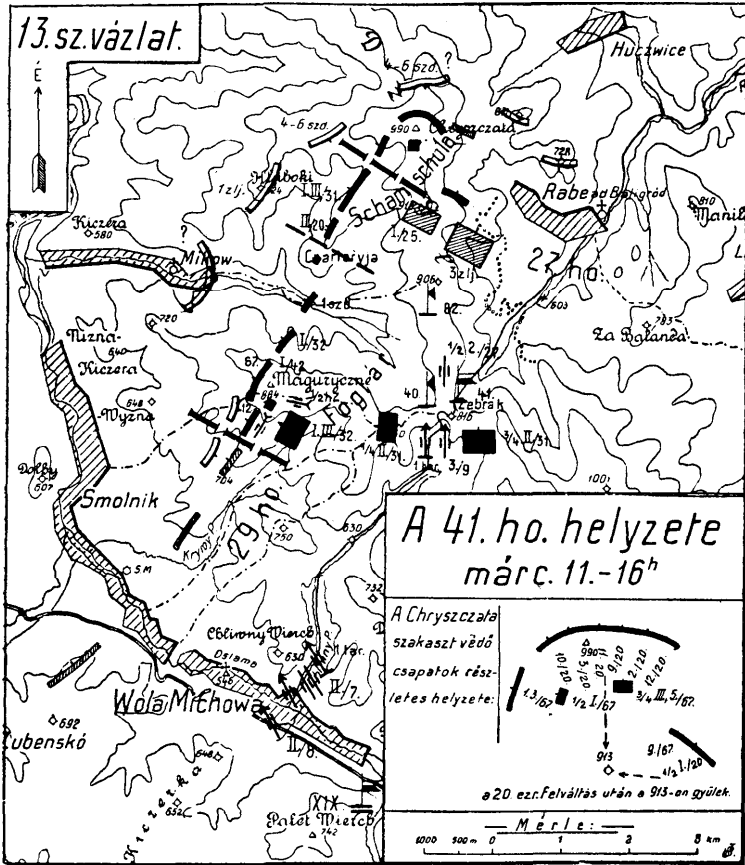
A ho. pság azt az intézkedést közölte a csoportparancsnokokkal, hozzáfűzve még: «a ho. mára tervezett támadása egyelőre elmarad. A 67. ezr. a Schamschula-csop.-nál gyülekezzen; előreláthatólag felváltja a 20. h. gy. ezredet».

Ezen parancs utolsó intézkedését kiegészítve, d. u. még elrendeltetett:

«A Schamschula-csop.-ban lévő 67. ezred 9 százada és 1 gp. osztaga továbbá ezen ezrednek a Zebrakon levő parancsnoksága és 1 gp. osztaga ma délután a 20. h. gy. ezrednek a Chryszczata-szakaszban álló részeit felváltja s a felváltás után a 27. ho. kötelékébe visszalép.

A felváltás lehetőleg még nappal történjék — ha nem, a sötétség beálltával.

A 20. h. gy. e. felváltott részei mint csop. tartalék a 906 magaslaton egyesítendők.

Megjegyzés: A tüzérség egyrészt a Jastrib-völgyből, másrészt a Chliwny-völgyből, mikor az oroszoktól fenyegetve látszott, Wola Michówara visszament.

Az új határvonal a Schamschula-csop. és a Chryszczata-szakasz közt a mélyvonal, mely a Dzial írás «i» betűjétől DNy-ra vezet. Ott kölcsönös szoros kapcsolat és állandó összeköttetés. A 67. ezrednek egy ma éj jel esetleg szükséges támogatása Schamschula tb. által eszközölhető.»

Erről jelentés ment a hdt. psághoz, hozzátéve: «a 67. ezr. 3 százada (az ezrednek egészben 12 százada volt a ho.-nál beosztva) a Maguryczenen van. A magaslat biztos megtartása e századok kivonását a harcponalból

mindaddig meg nem engedi, míg az ott lévő 12. h. gy. e. (230 puska) más csapatokkal meg nem erősítettik».

A 29. ho. a 704 magaslaton megmaradt; a 27. ho. a Rabetől északra eső 811 és 728 magaslatokat nem támadta; bevárta a Chryszczata-szakasz átvételét a 67. ezr. által, hogy azután onnan, végig a hátvonalon, könnyebben férhessen az ellenséges állás oldalába.

Holnapra, márc. 12-re a hdt. pság csak az állások tartását rendelte el, egyszersmind arra utalt, hogy erős tartalék alakításával a 29. ho.-nak esetleg szükséges támogatása lehetővé tétessék. A ho. pság ez értelemben rendelkezett; ho. tartalék, a 11/31. h. zlj egy százada a 860 magaslatra tolvá.

A ho. helyzete d. u. 4^h-kor a 13. vázlaton van feltüntetve.

A mai nap a ho., vele együtt a hdt. támadó hadműveletének végét hozta; az erők elfogytak, új erő nem állt rendelkezésre. A visszahatás is mutatkozott már: a 29. ho. rövid órák alatt eredeti állásába visszavetett s azzal kezdődött az orosz túlerő ellenállhatatlan előnyomulása, melyet már csak magyar földön tudtunk véglegesen feltartóztatni.

II. SZAKASZ.

a) Védelem a Kárpátok északi lejtőin (Galíciában) márc. 12-től ápr. 1-ig.

Március 12. Egyformán zord, borús idő; fagy (-7° R) és havazás. Az éj folyamán a 67. ezr. felváltotta a 20. h. gy. e. századait a Chryszczatan. Az éj maga különben csendesen telt el, az oroszok nem nyugtalanították vonalainkat.

Kora reggel a 29. ho. jelentette, hogy erős orosz támadás készül a 704 és a Krywy-pataktól délre eső magaslatok ellen; odébb a 34. ho. leszorult a Kinska-magaslatról. A hdt. pság erre egyetlen ho. tartalékot (11/31. h. zlj.) - d. e. 7^h 40'-kor - a 750 magaslatra rendelte a 29. ho. esetleges támogatására. Alig indult el azonban a zlj, mikor a Magurycznéről Reichard alezr. jelentése érkezett, hogy az ellenségnek erősebb támadó csoportja 720-ról a Maguryczne fejé törve, hegyi ütegünk által ugyan szétugrasztatott, de most ugyanabból az irányból ismét kb. 2 zlj, azonfelül 1 zlj a hegyhát északi lejtőjén, nagyobb erők a Jastrib-völgyből nyomulnak előre ugyancsak a Maguryczének tartva; fogolyvallomások szerint Mikówban és környékén négy ezr. van; azok már tegnap délre általános támadásra készültek, mely csak az uralkodó hóvihár miatt maradt el. Reichard nem bízik abban, hogy megfogyott csapataival ily erős támadással szemben állását tarthatná. Erre a hdt. pság által a 750 magaslatra irányított és már útban lévő ho. tartalékomból egy századot

visszarendeltem és Reichard parancsa alá helyeztem; a hdt. pságtól pedig — intézkedésemet és a helyzetet bejelentve — megfelelő erők alárendelését kértem. A hdt. pság — szintén nem rendelkezvén szabad erők fölött — a 27. ho.-hoz utasított, kérjek attól támogatást. Ettől végre d. u. 3^h-kor azt az ígéretet nyertem, hogy a 34. ezr.-nek I. és ½ III. zlját (összesen 400 puska) a Zebrák-nyeregére irányítja.

Szerencsére erre a támogatásra egyelőre nem volt szükség. Az oroszok úgy a 29., mint a saját ho. előtt is kb. 1000—1500*-re megálltak és beásták magukat. A hdt. pság a 11/31. h. ztfat megint rendelkezésemre bocsátotta, melyet én azután Reichardhoz¹ a Magurycznére irányítottam.

A ho. védelmi szakaszának megrövidítése folytán (a Chryszczatát elvették, épúgy a 704 magaslatot is) feleslegessé vált az alszakaszok eddigi száma s így elmaradhatott a szakaszok összefoglalása csoportokba a dandárparancsnokok alatt is. Ily értelemben ment ki — d. e. 9^h 30'-kor — a következő parancs:

«Az eddigi szakaszbeosztás továbbra is érvényben marad azon módosítással, hogy a Czartoryj a-szakasz pságát átveszi Dobák alezr., a Maguryczne-szakaszét (Mików-völgy bezárólag) Reichard alezr.; álláspontjuk Schamschula és Foglár tbkok eddigi álláspontjai.

Dobák alezr. telefonösszeköttetést létesítsen a Chryszczata-szakasz pkával (a 27. ho.-hoz tartozó) és különös figyelmet fordítson a Mików-völgy felé; saját erői és tartalékai a balszárnyon legyenek.

A 40. és 82. dd. pságok álláspontja a Zebrakon; előbbi gondoskodik az ottani táborhely közvetlen elzárásáról a Mików-völgy felé.

A 20. h. gy. e. I. és III. zlja mint ho. tartalék a Zebrákra vonul; 1 szd. kitolandó a 860 magaslatra; ott bekapcsol a ho. telefonvonalába.

A 20. és 31. h. gy. e.-nek I—II menetszázada ma este a Zebrákra érkezik; a 82. dd. pság intézkedjék azok beosztása iránt».

A nap folyamán az egész vonalon könnyű csatározás; orosz tüzérség Hluboki és az Oslawa-völgy felől úgy a Czartoryját, mint a Magurycznét élénk tűz alatt tartotta. Saját tüzérségünk eredményesen lőtt a -Hlubokira, Mikówra, a Maguryczne előterére 720 felé és a Jastrib-völgyön át a magaslatra vezető utakra; a Hlubokin az oroszok kénytelenek voltak erődítési munkáikat abbahagyni.

A 27. ho. két tábori ágyú átengedését kérte, hogy azokkal a 913 magaslatról a 811—728 vonal (Rabetól északra) ellen tervezett támadását támogathassa. Miután a saját ho. vonalai egyelőre nem voltak fenyegetve, a két ágyút átengedtem; azok a sötétség beálltával a 906 magaslaton (a 913 túlexponált s a tűzhatás szempontjából nem előnyösebb) állásba mentek.

Az árkászszázad útjavítási munkáit befejezte — épen kellő időben — mert most sürgősen szükségeltetett a védelmi szakaszokban erő-

dítési munkálatok keresztülvitelére; erre a célra 2 szakaszt a Reichard-csop., 1 szakaszt a Dobák-csop. rendelkezésére bocsátottam; egy szakasz a Zebrakon maradt.

A szomszéd Schmidt-hdt.-nél a 13. ho. légbe röpítette az oroszok egy támpontját a Manilován és a magaslatot elfoglalta; a közvetlen szomszéd 27. ho. változatlanul tartotta állásait.

A bal szomszéd 29. ho. előtt az oroszok raj vonalban 4— 500^x-re közeledtek, mögötte erős tartalékokkal. A ho. pság a vele szemben álló orosz erőket 10—12 zljra becsülte és azok támadását éjjelre várta. Ennek folytán a hdt. pság — d. u. 6^h 50'-kor — elrendelte, hogy a 41. ho. tartaléka (20. h. gy. e. 2 zlja) a Zebrákról azonnal Wola Michowára meneteljen, hol a 20. és 31. h. gy. e.-nek legközelebb odaérkező menetszáza-daival együtt a 29. ho. parancsa alá lép; a 27. ho.-tól átengedett 1½ zlj-ból (34. ezr.) pedig ½ zlj mint hdt. tartalék a 750-^h-ra induljon, míg 1 zlj mint ho. tartalék a Zebrakon maradhat. így a ho. tartalékom megint lefogyott egy zljra (200 puska), mellyel a Maguryczne —704 magaslati vonal ((biztos» megtartása — mint ahogyan azt a hdt. pság kívánta — nehezen volt keresztülvihető, ha az oroszok komolyan támadnának.

Az erdei vasút Cisnára már három napja nem közlekedett: nagy csapás a sebesültek és betegek ellátása szempontjából is, miután azok elszállítására kellő mennyiségű országos jármű nem állt rendelkezésre. Orvosokban is — úgy a csapatoknál, mint az e. ü. oszlopnál — nagy hiány mutatkozott. Jelentés erről a hdt. pságnak ment; vártuk intézkedéseinek eredményét.

Március 13-án. —4° R; borús, gyenge havazás.

Az éjszaka csendesesen miü-t a 29. ho.-nál is; nappal gyenge csatározás. Ellenséges tüzérség a Dolhy 607 magaslat mögötti állásából élénken tüzelt Maguryczne és 704 magaslatok közti állásunkra; tüzelése estefelé különösen a Magurycznére erősödött. Megfigyeltük egy orosz ezr.-nek mozdulatait a Maguryczne— 704— Wyzna Kiczera közti erdős területen, hová azután tüzérségünk eredményesen lőtt. Ezek szerint ellenséges támadás a 704—Maguryczne-vonalra valószínűnek látszott, miért is ho. tartalékomat (34. ezr. egy zlja) a Zebrákról a Magurycznezakaszba előretoltam, hogy megszállja a 704 és Maguryczne közti hegyhátnak, az utóbbi magaslattól kb. 1000^x délre fekvő, lépcsőszerű, sík részét, mely tapasztalatunk szerint a hegyhát megtartásában fontos szerepet játszott.

Miután így tartalékomból újból kifogytam, visszakértem a hdt. pságtól a tegnapi Wola Michowára, a 29. ho. támogatására elvezényelt

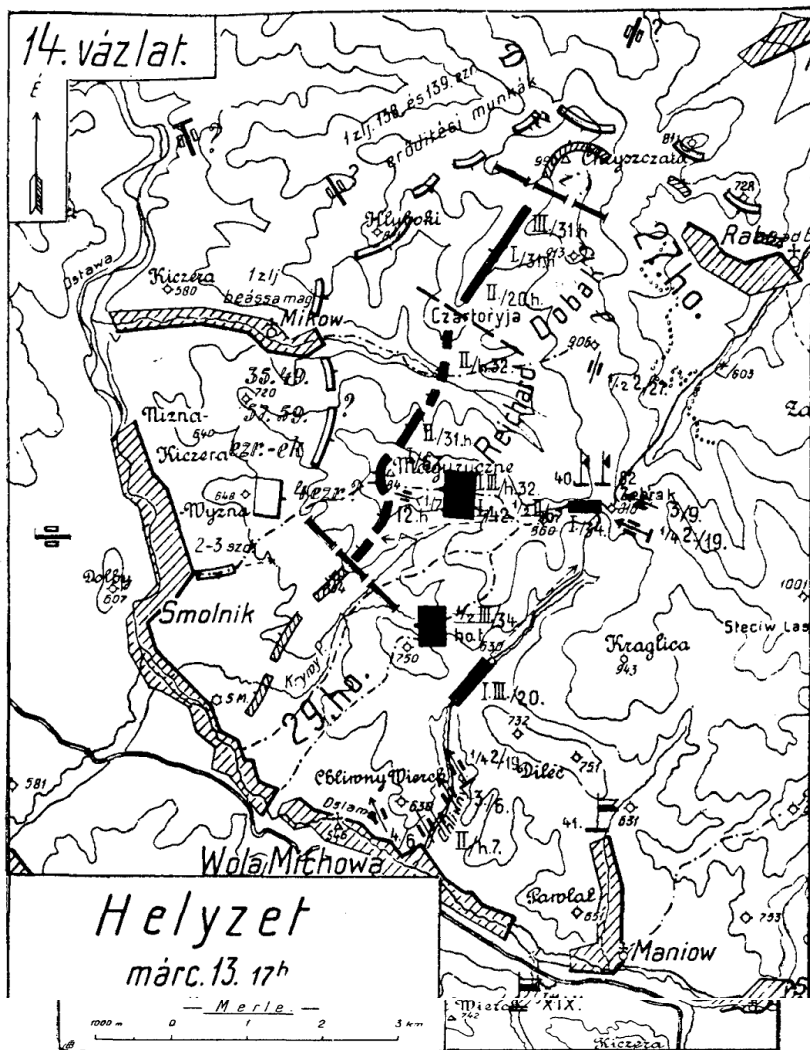
20. h. gy. ezredemet annál inkább, mert a 29. ho.-nál az oroszoknak a múlt éjjelre várt támadása elmaradt és ennél fogva a 20. h. gy. e. nem is került alkalmazásba. A hdt. pság teljesítette kérésemet (azonfelül még a 750 magaslaton mostanáig mint hdt. tart. lévő % III/34. zlját is rendelkezésemre bocsátotta) már azért is, mert számára a hds. csop. pság részéről új segítő erők érkeztek, melyekből a 23. ezr.-nek 2 zlját holnap reggelre mint hdt. tartalékot Zebrákra irányította. így a 20. h. gy. e. a mai napon késő este — d. u. 8ⁿ-kor — ismét visszakerült a Zebrákra; pihenés helyett mind a két napon menetelt. A 20. és 31. h. gy. e. menetszázadai is feljutottak a Zebrákra és beolvasztattak ezredeikbe (a 32. h. gy. e. 2 menetszázada holnap érkezik).

Estefelé az arcvonal egész kiterjedésében elcsendesedett.. Miután azonban fogolyvallomások szerint a Maguryczne—704 vonal előtt kb. 4 ellenséges ezr. (századonként 200—200 puskával) éjjeli támadásra készülne, éber figyelemben maradtunk egész éjjel; tűzértségünk — éjjeli lövésre megfelelően berendezve — készen állt a Maguryczne előtti területet tűz alá fogni, megfigyelői pedig éjen át a csoportprkok mellett maradtak.

Este érkezett a hdt. pság általános intézkedése a jelenlegi állások tartására és azok berendezésére; újabb rendelkezéseket nem igen hozott. Kilátásba helyezte azonban a Czartoryja szakasz átutalását a 27. ho.-hoz (a rövid idő múlva ráncszakadt események folytán nem került kivételre), mikor majd a 34. ezr.-nek támogatásra átengedett $i\frac{1}{2}$ zlját is vissza kell adni és elrendelte egy második védelmi vonal berendezését a 860—750 magaslati pontok közt (nagyjában a régi védelmi vonalunk) a műszaki századok és tartalékok segítségével.

Az élelmezés hiányos voltát a lovak is nagymértékben érezték. Ma a zabot pótló anyagok napi adagjának csak harmadrészét kapták, a pótlást lebonyolító málhás állatok pedig már négy napja csak rossz szénán éltek. Éhségükben a fák kérgét, az alacsony házak szalmafedelét rágták. Sok közülök el is hullott; a fennmaradtak ereje megfogyott. A közeli területen szénát már alig lehetett szerezni; az állapotokról értesített hds. hadtáp pság pedig csak nagynehezen és későn tudott azokon némiképp segíteni.

A ho. helyzetét márc. 13-án kb. 5^h d. u. a 14. vázlat mutatja.

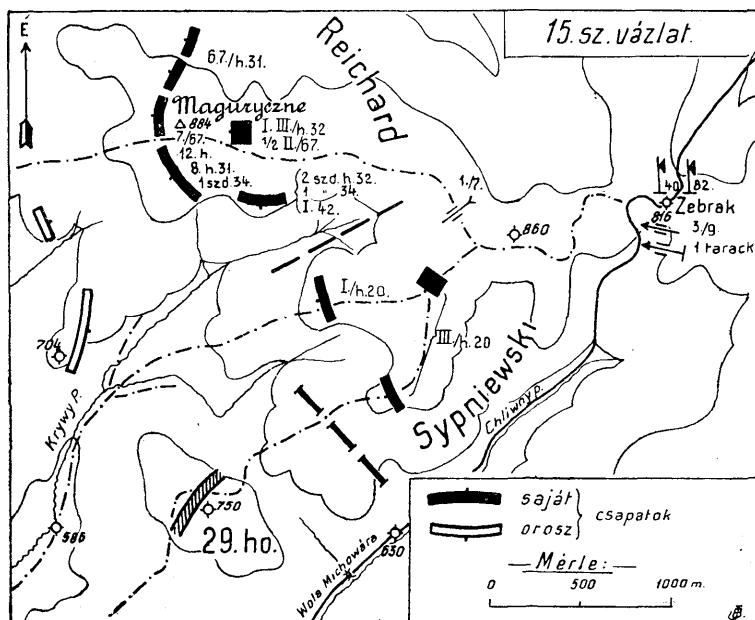
Megjegyzés : Csapatelosztás és puskáállomány.

Reichard- csoport	{	32. h. gy. e.	275 p. (+500 menetszd) és	4 gp.
		12.	236 p.	3 gp.
		II/h. 31. zlj	750 p.	—
		1/2 zlj 42.	48 p.	2 gp.
		3/4 zlj 67.	229 p.	—
			1538 p.	9 gp.
Dobák- csoport	{	I. III/h. 31.	571 p. (+250 menetszd) és	3 gp.
		II/h. 20.	265 p.	2 gp.
			836 p.	5 gp.
Ho. tart.	{	I/34. zlj	155 p.	4 gp.
		I. III/h. 20.	432 p. (+250 menetszd) és	4 gp.
			587 p.	8 gp.

Az I/34. zlj menetben a Magurycznéra, Reichard alezds. rendelkezésére.
Az I. III/h. 20. a Zebrákra menetel, mint ho. tartalék.
Fogolyvallomások szerint az orosz ezredeknél kétszerannyi ember volna, mint
úgyhogy az elsővonalbeli hiányt azonnal pótolhatják puskátlanokkal.

Március 14. Marc. 14-ike szomorú napja volt a ho.-nak: nála is beállt a visszahatás, a túlfeszített húr elvesztette ellentállóképességét; a húr elpattant. Amint szívós küzdelemben óriási fáradtság és áldozatok árán az utolsó napokban megszereztünk, azt most rövid órák alatt, egy csapásra nagyobbrészt elvesztettük: visszamentünk a 906—860 vonalba.

Már éjjélkor közölte a 29. ho., hogy állásait a Krywy-pataktól délre az oroszok túlereje támadja, helyenként azokat át is törte; az oroszok támadása szélességben mindinkább terjed; d. e. 2^h-kor a 29. ho. leszorult a 704 magaslatról is; visszavonult 750- Niedzwiedzia Ga vonalába.

A 29. ho. visszavonulásával tátongó rés támadt a Maguryczne és a 750 magaslát közt; az előbbinek baloldala nyitva állt az oroszok átkaroló támadásainak. A veszélyeztetett helyzet megmentésére ho. tartalékomat, a 20. h. gy. e. I. és III. zlját Sypniewski ezredes alatt a 860 magaslattól mintegy 1000^x DNy.-ra fekvő taligaútelágazáshoz irányítottam (d. e. 2^h 15'), hogy ott «megfelelő erők előretolásával biztosítsa az összeköttetést a Maguryczne és 750 közt és akadályozza meg az ellenség befészkelődését a két csoport között».

Reichard alezr. utasított balszárnyát a Maguryczne déli és délkeleti lejtőire visszahajlítani; a Chliwny-völgyben álló 15 cm tarackot visszarendeltem Wola Michowára; a többi otlévő üteg fogatait maga mellé vette, hogy szükség esetén azonnal elvonulhassanak.

D. e. 8^h-kor az oroszok előnyomulása az Oslawa völgyében megsúnt, a 704 magaslaton elfoglalt állásokban berendezkedtek. A 29. ho., megerősítve a 23. ezr.-nek előzőleg a Zebrákra szánt, most neki alárendelt 2 zljával, a 750 magaslaton megállt és kötelekeit rendezte. Ügy látszott, az oroszok tevékenysége a mai napra befejeződött.

A Reichard-csop.balszárnyának és a Sypniewski-csop.helyzete máre. 14-én kb. d. e. 3^h-kor a 15. vázlaton van feltüntetve:

A 41. ho. is elhelyezkedett új vonalában és annak megerősítésén dolgozott. A Reichard- és Sypniewski-szakaszok közt szakaszhatárnak a 704 magaslat alatt ÉK. irányban felhúzódó metsződést jelöltem ki; mindkét szakasz fölött Schamschula tb. vette át a parancsot.

A leírt események folytán veszélyeztetve láttam a Zebrák összekötő vonalát a Chliwny-völgyön keresztül az Oslawa-völgygel Wola Michowánál; utasítottam tehát az árkászszázad parancsnokát, szemrevételezzen azonnal egy útvonalat, mely a Zebrákról a Kraglica ÉK. lejtőjén le a völgybe és azon tovább Maniówra vezet. Ez az útvonal az összes rendelkezésre álló munkaerővel — % árkászszázad (a másik félszázad a Magurycznén marad) és az összes orosz foglyok — leggyorsabban kiépítendő először mint öszvérút, azután a lehetőség szerint kibővítve, mint kocsíút.

A délelőtt folyamán az oroszok mozgolódása különösen a Maguryczne előtt mind élénkebbé vált. Ügy Smolnik felől a Jastrib-völgyön keresztül, mint Mików felől újabb és újabb csapatok mutatkoztak és tűntek el a távoli előtér erdeiben; az oroszok szemlátomást támadásra csoportosultak. Lövegeink hiába működtek észrevehető jó eredménnyel tömegekben, a támadást fel nem tartóztathatták. A honvédek elszántan várták ellenségüket; maroknyi erejük meddig állhat majd ellen a rázúduló tömegnek? A ho. puskalétszáma — 14. vázlat — kb. 3000 (a menet-századok még nem voltak beosztva), egy orosz ezredé ugyanannyi (4 zlj à 800 puska). De legalább 4 ezred támad — tehát négyszeres túlerő — friss, újonnan érkezett erővel, míg az elcsigázott védők utolsó erejüket kiadták már a megelőzőtt márciusi harcokban.

Széles vonalban, mélyen tagolva indult meg az oroszok átkaroló támadása úgy a Maguryczne ellen, mint a Mików-völgyben, a Czartoryjára. A honvédek gyorstüze, a géppuskák egész utcákat nyitottak tömött soraikban, a tömeg tovább hömpölygött s ellenállhatatlan erővel rövid időn belül lesöpörte a védőket a Maguryczne magaslatáról, úgy, hogy csak egynéhány száz lépésnyire a háromszögelési ponton túl tudtak újból megállapodni d. e. 11^h-kor. A 32. h. gy. e.-nek egy, a 42. ezr.-nek két géppuskája a Magurycznén visszamaradt.

Ugyanabban az időben az oroszok támadása a Miktiw-völgyben a védők hatalmas tüzeiben megakadt; rövid ideig úgy látszott, hogy azzal

támadási akciójuk ma megszűnt. Nem soká tartott azonban az aránylagos nyugalom: egy újabb ezred tört elő a Mików—Hluboki-vonalból s heves rohamban visszaszorította a Reichard-és Dobák-csoportok belső szárnyát. Arcvonalunk áttörése fenyegetett s akkor az orosz áradat a széttört részeket elnyeli. Tartalékom nem volt. Nehéz szívvel elrendeltem a visszavonulást a 860—906 vonalba. Nagy ugrás! Talán előbb is meg lehetett volna állni esetleg balszárnyal a Maguryezne és 860 közt, jobbszárnyal a 913 magaslaton. De ez a vonal még túlszéles volt gyenge erőim számára, előugró jobbszárnya nagymértékben kitéve az ellenség átkaroló műveleteinek. A 860—906 vonal kisebb területre tömörítette csapataimat s nagyobb távolságba hozta őket az ellenségtől, megadva azzal a lehetőséget, hogy az annyira szükségelt nyugalomhoz jussanak, hacsak rövid időre is. Az oroszok ugyanis, tapasztalat szerint, a támadási célul kitűzött vonal elérése után nem igen szoktak azon túl előrenyomulni.

Ilyen értelemben ment ki d. u. 1^h-kor a parancs a visszavonulásra a még mindig elkeseredetten harcoló csapatokhoz:

«1. Az egész vonal visszaveendő 906—860 -φ- vonalába, mely okvetlen tartandó, és pedig:

Dobák alezr. 906 ⇄ tól (bezárólag) a Zebráktól a Mików-völgybe vezető metsződésig; innen (bezárólag) 860 ⇄ on át a 750 ⇄ felé vezető taligaúton Schamschula tb. csoportja; itt összeköttetés a 29. ho.-lyal. A Mików-völgy bizton elzárandó.

Dobák alezr. szólítsa fel a Chryszczatán lévő csoportot (27. ho.), hogy 906 -φ- felé csatlakozzon.

2. A 48. ezr. egy zlja Wola Michowáról útban a Zebrákra; Schamschula tb. rendelkezésére áll esetleges hézagok kitöltésére szakaszában.

3. Az egész, a Zebrakon levő tüzérség — a hegyi üteg kivételével — azonnal Wola Michowára induljon».

A 48. ezr. (nagykanizsai) zlját a hdt. pság bocsátotta rendelkezésre a ho.-nak — utóbbinak a visszavonulást közlő jelentésére — hogy azzal az Összeköttetést, a 29. ho.-lyal biztosítsa és az oroszok esetleges áttörését itt megakadályozza.

A tüzérség (1 nehéz tarack, 1 taracküteg és egy ½ ágyúsüteg) visszarendelése a Zebrákról szükséges volt, mert később visszajutása a Chliwny-völgyön keresztül a bizonytalan helyzet és az ellenség közelsége folytán kétségessé válhatott volna.

A hds. csop. pság a ho. jelentését a megtörtént visszavonulásról tudomásul vette d. u. 2^h-kor s utasította a Schmidt-hadtestet, vegye vissza a 27. ho.-t 906—Manilowa vonalába s támogassa a 41. ho. harcát minél előbb minden rendelkezésre álló erejével. A 27. ho. erre a 25. ezr.-flek (losonci) egy zlját — 200 puska — küldte a Zebrákra, hol az mint ho. tartalék állást foglalt.

A ho. visszavonulása a 860—906 vonalba egészbenvéve rendben történt; csak Dobák alezr.-nek a Czartoryján levő balszárny csoportja, mely Reichard jobbszárnyának visszavonulását a Mików-völgyben fedező, állásában tovább kitartott, az oroszok által erősen szorított és tetemes veszteséget szenvedett. A 31. h. gy. e.-nek 2 géppuskája akkor odaveszett.

A 27. ho.-nak a Chryszczatan álló csoportja (a 67. ezr. 9 százada és a 25. ezr. 4 százada) már d. u. 3^h-kor visszavonult a 906 magaslatra s azt megszállta, úgy, hogy Dobák alezr. az ezáltal megrövidült szakaszát erőteljesebben védhette. A hdt. pság által rendelkezésre bocsátott III/48. zlj Schamschula szakaszának balszárnyán a 29. ho. felé fennálló hézagot töltötte ki.

Az esti órákban így a ho. megrövidült védelmi vonalát egész kiterjedésében összefüggően megszállta s a szoros összekötötést a szomszédokkal helyreállította. Az oroszok a Maguryczne—Czartoryja-vonalon túl nem követtek. Csend állt be.

Este a hdt. pság közölte még a hads. csop. pság rendelkezését, mely szerint a XIX. hdt. mostani állását szíyósan tartsa; a 27. ho.-nak a 906 magaslaton lévő csapatai pedig alámrendeltetnek.

Sypniewski ezr., a 20. h. gy. e. pka beteget jelentett — már a 2-ik ezr. pk., ki a sorból kidőlt — s elhagyta a harcteret. Vele a ho. egy mindenkor megbízható, körültekintéssel működő ezr. pkot vesztett, ki ezredét erősen kezében tartotta. Alatta foglalta el csoportja a 906, 913 és Chryszczata-magaslatokat. Utódja a parancsnokságban Ágoston alezr. lett, ki az előbb neki szánt 12. h. gy. e.-det még nem vette át; utóbbinak parancsnoka továbbra is Szentgyörgyi alezr. maradt.

A ho. helyzete d. u. 4^b-kor a 16. mellékleten van feltüntetve.

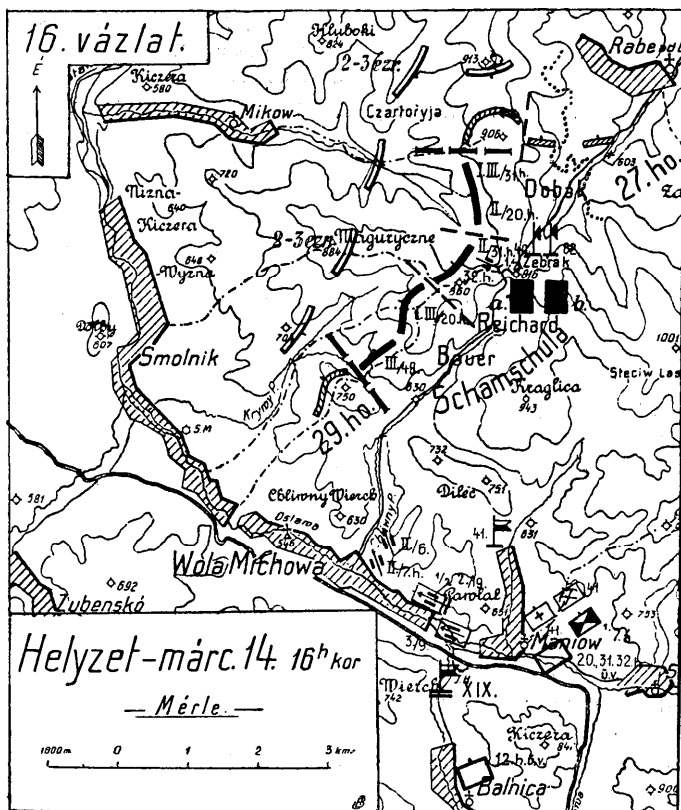
Március 15. Március 15-ike úgy nálunk, mint a szomszéd ho.-nál csendesen múlt; az oroszok elfoglalt állásaikban maradtak; a szemközi harcponalok csak helyenként váltottak egyes lövéseket.

Járőrök az előtér felderítésére nagyszámban küldettek előre; megállapították, hogy az oroszok a Czartoryja—Maguryczne 704 vonal megerősítésén dolgoznak; a 913 magaslaton csak ellenséges járőrök láthatók; a Mików-völgyben az oroszoknak tisztek által vezetett járőrei szétugrasztattak; fákön jelzéseket alkalmaztak, valószínűleg irányítás céljából legközelebbi előnyomulásuk számára. Járőreink, hasonló jelzéseket, egész -szabálytalanul alkalmazva, meghíúsították az ellenség szándékát. Fogolyvallomások szerint a Czartoryja tájékán az egész, Kielcéből érkezett 44. ho, állana,

A hol tüzésége Maniowtól.északra a völgyben, állásba ment; a Chliwny-völgy jelenleg nem látszott még elég biztosnak; erre a célra

már azért sem, mert az ottani állások a szomszéd 29. ho. arcvonala mögött feküdtek.

A Dobák-szakaszt és a tegnapi-este a h. o.-nak alárendelt Schmidbacher-szakaszt a 906 magaslaton Foglár tb. egységes parancsa alá csoportosítottam, így most az ő csoportja nagyjában véve a h. o.-nak északra irányított jobbszárnyát Schamschula tb. csoportja (Ágoston- és Reichard-alszakaszok) a Magurycznén a ho.-nak ÉNy.-ra irányított balszárnyát képezte.

Megjegyzés: Bauer szds átmenetileg vette át Sypniewski ezdstől a parancsnokságot, amíg Ágoston alezds a Dobák szakaszból bevonul.

A 906 magaslaton a 27. ho. csapatai (Schmidbacher alezds 9 szd 67. és 4 szd 25 ezd.-ből); este ez a szakasz is a 41. ho.-nak rendeltetett alá.

a = Schamschula-csoport tartaléka (12. h. gy. e. = 150 p. és 1/34. = 150 p.)

b = ho. tartalék (2 szd. 67., III/25. (167 p.) és a 32. h. gy. e. egy menetszda.)

Az 1/42. zlj a Magurycznéről való visszavonulás után a 29. ho.-hoz bevonult.

A tüzérség a Chwiny-völgy wola michalowai torkolatánál részint állásban» részint készenlétben.

A hdt. parságtól rendelkezésre bocsátott III/34. zlj mint ho. tartalék a Zebrákra ment.

Az utolsó félhónapban — márc. 1-től 15-ig — a ho. újból nagy veszteséget szenvedett; a márc. 3., 7., 8. és 10-én vívott súlyos harcok, a mostoha időjárás és nélkülözések megtizedelték sorait.

Az alábbi összeállítás kimutatja a márc. 1. és 15. puskaállomány közti különbséget (zárjelben a tisztekre vonatkozó adatok).

A puskaállomány volt

márc. 1-én

márc. 15-én

(aznap besorolt
menetszázadokkal)

12. h. gy. e.....	1334	(46)	208 (26)
20. « « «	2588	(54)	819 (34)
31. « « «... ..	2992	(46)	1750 (39)
32. « « « _	<u>1021(31)</u>	<u>479</u>	<u>(24)</u>
Összesen	7935 (177)		3256 (123)

Ezek szerint a ho. vesztesége 4697 (54) fő volna; ha tekintetbe vesszük azonban, hogy ebben az időszakban a 20. 31. és 32. h. gy. ezredhez menetszázadokkal, összesen 662 (22) fő vonult be a akkor a tényleges veszteség 5341 (76) fő, mi a márc. 1. állománynak kb. 67%-a.

Legtöbbet veszített — abszolúte véve a 29. h. gy. e.: 1997 (26) főt, azután a 31.: 1464 (16) és 12.: 1126 (21); - legkevesebbet a 32.: 754 (14). Meg kell jegyezni, hogy a 20. h. gy. ezr.-nek feltűnően sok volt a betege: 1150(21).

Az egész ho. 5341 (76) főnyi veszteségből 2186 (24) a halott és sebesült, 1943 (47) a beteg és 1212 (6) a fogságba esett és eltűnt.

Az ezredek a vésszesen megapadt állomány folytán századaik számát is leszállítani kényszerültek. A 12. és 32. h. gy. e. 3—3 századdal alakult 1 —1 zljban, a 20. h. gy. e. 6 századdal 3 zljban, a 31. h. gy. e. 9 századdal 3 zljban.

Lövegben is nagy hiány állt be. A 11/8. tarackosztálynak 7, a 3/9. tarackütegnek 3 tarackja vált hasznavehetetlenné. Ezek a tarackalakulatok azért ki is váltak a harcvonalból és a II/6. tarackosztállyal pótolattak.

Márc. 1. óta a négy gyal. ezr.-nél elhült 86 ló, a tüzérségnél és lőszer-ozlopnál 40.

Március 16—20. Március 16-tól 20-ig — tehát 5 napon keresztül — aránylagos csend és nyugalom uralkodott az egész arcvonalon, a szomszéd hok-nál is. A csapatok a pihenés által megint egy kis erőre juthattak,

létszámuk is szaporodott bevonuló menetalakulatokkal. Sajnos, az időjárás nagymértékben megakasztotta az erők teljes helyreállítását; újból rosszabbra fordult, borús, ködös idő után 19-én vihar mellett erősen esett; a lövészárkok víz alá kerültek; 20-án d. u. pedig kitisztult égnél a hőmérsék 3° R-ral szállt a fagypontra alá; az átázott honvédeken a ruha csonttá fagyott.

Márc. 16-án a kötelékek rendezésére a következő parancs ment a csapatoknak:

«1. A 34. ezr. I. zlja a harcvonalból kivonandó; a sötétség beálltával Za Balandára vonuljon, hol mint hdt. tartalék a Schmidt-hdt. számára megint saját ho.-ja kötelékébe lép. (A 11/25. zlj. már előbb vonult be ho.-hoz.)

2. A 11/20. és 11/31. h. zljak kölcsönösen szakaszt cserélnek; előbbi ezredével egyesül, utóbbinak egy részét Foglár tb. tartsa vissza csoport-tartalékának. A felváltás a szakaszprkok kölcsönös megállapodásával történjék.

3. A 67. ezr.-nek a 27. ho. által felajánlott 2 százada tartalék marad Schmidbacher alezr. szakasza (a 906 magaslaton) számára; állást foglal a Zebrakon.

4. Ho. tartalék a 12. h. gy. e. (1 zljban alakulva) és a IY/48 zlj; mindkettő a 48. ezr.-nek parancsnoka alatt.

5. A 12. és 32. h. gy. e.-nek ma d. u. a Zerbakra érkező menetszázadjai mielőbb besorozandók ezredeikhez.

6. Az állások műszaki megerősítése szakadatlanul folyjon; a szakaszparkok azok alapos kialakítását erélyesen szorgalmazzák. A ho. tartalék megfelelő fedezékeket teremtsen».

A ho. kényszerült visszavonulása a Magurycznéről és a Czartoryjáról minden valószínűség szerint végét jelentette támadási hadműveleteinek; ezzel harci tevékenységének egy dicső szakasza befejeződött, melyről szükségesnek találtam a csapatoknak a következő parancs-csal mintegy beszámolni:

«A ho. által a Kárpátokban febr. közepén megkezdett hadműveletek első időszaka majd egy hónapig tartott nehéz, de dicsőséges harcok egész sorozata után most bezárult.

Büszkeséggel tekinthet vissza a háború ez időszakára a ho. minden egyes tisztje és legénye. Hosszú időn át védelmi állásban szívósan kitarított, majd támadásával tért nyert ellenséget tartóztatott fel a ho.; majd maga is támadásba átmelve, elsőnek nyitott utat a hds. csop. széles arcvonalan; egyik fontos magaslatot a másik után vettek birtokukba véres áldozatok árán a ho. példátlan vitézséggel küzdő csapatai s vetették vissza az állásait szívósan védelmező ellenséget.

Majd 4000 fogoly 12 gp, és temérdek fegyver fényes bizonyága az elért eredményeknek; ezenkívül pedig előljáróink elismerése és dicsérete jutott osztályrészül a ho.-nak kiváló magatartásáért.

A számbeli nagy túlsúly, amit az ellenség a hadszíntér e részén erősbítések összevonásával elért, most feltartóztatták egész arcvonalunk további előrenyomulását.

Ezenkívül pedig még egy hatalmasabb ellenséggel kellett szembe szállnunk; a hideg tél teljes zordságával lépett fel s annyi áldozatot követelt, hogy erőnkől jelentékeny veszteséget szenvedtünk.

Az így beállott helyzet a legközelebbi időkre egy bizonyos mérvű megállapodást hoz létre, de emellett megköveteli, hogy állásainkban minden ellenséges támadással szemben kitartsunk. S amíg egyrészt ezzel készen szemben állunk az ellenséggel, másrészt el kell követnünk mindent, hogy az időjárás viszontagságai elől a csapatot lehetőleg megkímélve állásainkat nemcsak megtartsuk, de növeljük is.

A tiszték tevékenysége és a legénység buzdítása mellett lehetséges lesz a fedezékeket mihamarább annyira tökéletesíteni, hogy a csapatok az időjárás ellen szükségszerűség megóvassanak.

A meglévő főzőedények helyes kihasználása pedig lehetővé fogja tenni oly osztagoknak meleg étellel való ellátását is, melyekhez a mozgó-konyhák el nem juthatnak vagy amelyeknél az étkezés felmelegítése ki van zárva.

Amint a magasabb prkások részéről azok legjobb tudása szerint gondoskodás történik, hogy lehető kedvező anyagi helyzetet teremtsenek a csapatok számára, épúgy kell minden alprknak igyekeznie a nagy fáradalmak által előidézett kimerültséget leküzdeni és a helyzetet részleteiben javítani.

Remélem és elvárom, hogy a csapatok eddigi kiváló szelleme továbbra is csorbítatlanul fennmarad s képessé teszi azokat, az eddigi-dicsőségeket újabbakkal gyarapítani.

Ennek elérésében teljes biztossággal számítok a csapat-, osztály- és alosztályparancsnokok, valamint az összes tiszték odaadó támogatására».

Már említettem, hogy a honvédeknek kevés barátja volt a magasabb parancsnokságoknál. Hogy miért, azt talán — ismerve volt közjogi viszonyainkat — nem volna nehéz megmagyarázni. Ezt a többé-kevésbé burkolt ellenszenvet érezni lehetett — kevés kivétellel — mindenütt és mindenkor. A legtöbb esetben bajos volt, a tény — az érzéklésen túl — konkrét adatokkal támogatni s azért nem igen lehetett ellene tenni. A most említendő eset is egyike volt az ilyen, további tárgyalásra nem alkalmas mellőzéseknek.

A hds. csop. pság egy március 16-án közzétett parancsában általánosan közölte, hogy a 13. osztrák Landwehr ho. március 12-én az oroszok egy támpontját a Manilowan «kiváló bátorsággal keresztülvitt rohammal» elfoglalta s ezen alkalommal — ellentámadások visszavetésével — 3 tisztet, 1263 legényt elfogott, 6 gp-t zsákmányolt. Ezért a «fényes fegyvertettért» a hds. csop. pság «szívből jövő szerencsekívánatait tolmácsolja a vitéz csapatoknak, a parancsnokoknak, tiszteknek és az összes legénységnek pedig leghálásabb köszönetét és teljes elismerését fejezi ki a legfelsőbb szolgálat nevében». Ez eddig rendben van; a 13. ho. ezt a dicséretet teljesen megérdemelte. De négy nappal előbb — március 8-án — a 41. h. ho. az oroszoknak nemcsak egy, hanem *három* erős pontját foglalta el rohammal: a Magurycznét két támpontjával, a 913 és a 704 magaslatokat; két nappal később — március 10-én — még egy negyediket, a Chryszczatát is, összesen 16 tisztet, 1613 legényt elfogott és 4 gp-t zsákmányolt. Az orosz arcvonal megrázkódtatása olyan nagy volt, hogy az ellenség kényszerítve érezte magát nemcsak erről a négy magaslatról, hanem öt ho. (24., 34., 29., 42., 27.) arcvonala előtt - a Beskidtól a Dzialon át egészen Rabéig bezárólag — visszamenni.

A ho.-nak e ténykedéséről — egy rövid, a ho. prksághoz intézett telefonelismerésen túl — a parancsokban szó nem esett, sőt a hadsereg főparancsnokság kezdeményezésére a ho. prkságnak még körülményesen és alaposan meg kellett okolni, mért nem foglalta el és tartotta meg — a már elfoglalt 3 ponton kívül — a Chryszczatát már márc. 8-án?

Nem esetleges egyéni hiúság kielégítéséről van itten szó, hiszen a prkok azután részesültek a szokásos rendjelkitüntetésben. De a csapatok érezték nehéz harcuk értékét, tudták, hogy legjobbjukat adták oda, küzdöttek teljes odaadással: az ilyen megkülönböző értékelés joggal csak elkeseredést támaszthatott bennük s szellemüket csak kártékonyán befolyásolhatta.

A csapatok állásaik erősítésén serényen dolgoztak. Szeges drót azonban kevés állt rendelkezésre, úgyhogy az akadályok nagyrészt csak ágtorlaszok képezték, melyek kb. 1 m magasságig dróttal voltak körülfonva. A lövészárkok egy része hóba volt vágva álló lövészek számára.

Az időjárás hirtelen megváltozása folytán — sűrűn esett — a fedezékek kiépítése égető szükségét képezett; a ho. egész arcvonalán és körletén nem volt egyetlen fedett hely, úgyhogy még a tartalékok sem kerültek tető alá; a szakadó esőben a lövészárkok és fedezékek a legrövidebb idő alatt vízzel teltek meg. Sürgősen kértünk tehát a hdt. prságtól deszkákat, tetőfedőlapokat stb., hogy legalább az első vonalból pihenésre visszavonult részek számára tetőket emelhessünk.

A hds.csop.pszágintézkedésére egy második védelmi állás rendezendő be Za Balanda—Kraglica—Dilec 751—wola-michowai vasútállomás stb. vonalában. Szakaszhatórok a 41. ho. számára jobbra a Zebráktól az 1004 magaslat felé vezető hegyhát (kizárólag), balra a Dilec 751 (bezárólag). A ho. egy vezérkari és egy tüzértörzsbeli tisztje, valamint az árkászszázad pka szemrevételezték a védelmi vonal menetét; az árkászszázad egy munkásosztag (100 munkás) és orosz foglyok segítségével végezte a munkálatokat márc. 16-tól 20-ig terjedő időszakban.

A 19. vázlat mutatja a 2. védelmi állás részleteit.

A hdt. pság egy általános parancsában úgy találta, hogy az ütegállások nagyrésze előnytelen távol esik az ellenségtől s ennél fogva különösen annak tüzéréjét nem foghatja kellőleg tűz alá. A ho.-k tegyenek jelentést tüzéréjüknek szándékolt előnyösebb elhelyezéséről.

Erre a hopság a már elfoglalt ütegállásokat következő jelentésében védelmébe vette:

A ho. feladata egyelőre a 906—860 ⇄ és tovább 750⇄ felé húzódó vonalat tartani.

Tüzérégből e célra rendelkezésre áll a II/7 h. ágyús osztály, a II/6. tarackoszt, egy % 15 cm taracküteg és az ½ hegyi ágyús üteg.

Tüzérégi állásokra alkalmas területek a Chliwny völgy, a Maniowtól északra emelkedő völgy a két említett völgy közt fekvő hegyhát és a Zebrák.

A 41. ho. tüzéréjének elhelyezését lásd a 17. vázlaton.

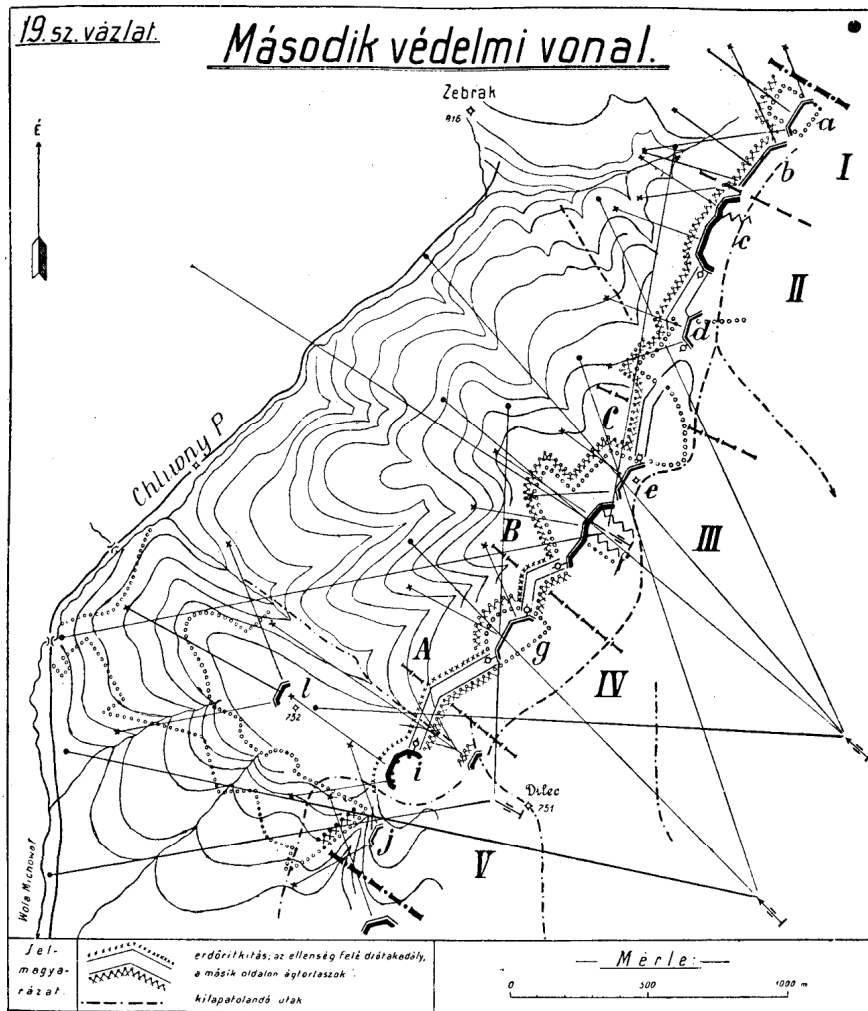
A II/7. h. ágyús osztály a Maniow-völgyben áll, mert a Chliwny völgyből a nehezen átlóhető nyugati magaslatok folytán a nyugatra fekvő előteret csak 3800 m távolságtól kezdve uralhatná; észak felé onnan csak a Maguryczne—860 magaslati vonal vehető tűz alá. Mostani állásából az osztály — lőtávolságon belül — a védelmi vonaltól nyugatra fekvő egész területet uralja.

A II/6. tarackosztály — a Chliwny-völgyben elhelyezve — nagyjában ugyanazt a területet uralja, mint a II/7. h. ágyús osztály; csak lőtávolsága nyugat felé 1500 m-rel kitolva. Sötétség beálltával a tarackosztály — könnyen fenyegető visszavonulása folytán — Wola Michowa keleti végére megy vissza.

A % nehéz taracküteg a Maniow-völgyben ugyanazt a területet uralja, mint a II/7. h. ágyús osztály.

A hegyi üteg 860 magaslaton Maguryczne és Czartoryja, valamint 913⇄ ellen működik.

Ezen elfoglalt állásokon kívül olyanok még a Maniow- és Chliwny-völgy közti hegyháton és a Zebrakon lehetségesek.

Megjegyzés a 19. vázlatához:

- I. szakasz 2 szd. kilövés 800—1000. a— és b-ben 1—1 szd
 II. " 1 zlj. " 700—800x. c—2, d-ben 1 szd
 III. " 1 zlj. " 100—200x. e—1, f-ben 2 szd
 IV. " 1 zlj. " 100—200x. g—2 szd
 V. " 1 zlj. " 600—700x. i—1½, j—¼, l—¼ szd

A = igen sűrű erdő sok bokorral. B = magastörzsű erdő. C = igen ritka erdő

Tartalékok: az I. és II. szakasz számára a C támponttól keletre,
 a III. és IV. " " a Kraglicán,
 az V. " " a Dilecen.

Tüzérség: Hegyi tüz. a Kraglicán és a Dilecen, tb. tarackok a maniowi völgyben, nehéz tarackok a maniowi templomtól közvetlen délre, ágyúk Maniow—Sczerbanowka közt, esetleg Balnicától északra.

Kilátásba vett megszállás: a) Foglár tbk csapataival (67. ezr. kivéve) az I. és II. szkszt, b) Schamschula tbk szkszának jobbszárnyával és a ho. tart. egy részével a III. és IV. szkszt, c) 48. ezr. az V. szkszt, d) Ho. tart. annakidején lesz kijelölve.

Az előbb említett hegyháton lehetséges állások a Pawlal 615 ⇨ és Dilec 751 ⇨ magaslatokon csak hegyi szállításra berendezett lövegekkel és alapos útjavítási munkálatok után érhetők el. Pawlal nem nyújtana lényeges előnyöket sem nyugati, sem északi irányban; Dilec csak északi irányban kb. 1500 m lőtávolságtöbbletet.

A zebraki állás tarackok elhelyezésére mindenesetre nagyon előnyös lenne, mert löterülete Magurycznétől a Mików-völgyön át egész Rabéig terjedne de az állás túl exponált; egyetlen lehetséges visszavonulási útja a védelmi vonallal párhuzamosan, attól csak 800—1000 m távolságra vezet.

Az összes állásban lévő ütegek Ny. és DNy. irányban a 29. szomszéd ho. előterületére is hathatnak. A 27. ho. támogatása, míg a Zebrakon lövegek nem állanak, kizárt.

Újabban fellépő, védelmi vonalunkra tüzelő ellenséges ütegek — amennyiben egyáltalában fölfedeztetnek — csak a Chliwny-völgyből volnának tűz alá foghatók. Ott már állnak tábori tarackjaink; ágyúinkat is már most oda áthelyezni, pazarlás lenne, mert azok — mint előbb kimutattam — onnan a tulajdonképeni védelmi harcban — a közvetlen előteret nem uralván — nem vehetnének részt. A nehéz tarackok előre vonása, talán Wola Michowára, nagyobbítaná ugyan a lőtávolságot nyugatra kb. 2 km-rel, de nem vélem tanácsosnak ezen nehezen mozgatható, válságos helyzetben súlyos közlekedési zavarokat okozó lövegek felállítását oly helyen, hol utak minden irányból összefutnak; nyugati irányban különben hiányzanak is megfelelő célok a nehéz tarackok számára.

Ha a védelmi vonal a Zebráktól — attól É. és Ny. irányban — megint távolodik, akkor a nyergen, úgy mint az annakkelőtte is történt, lövegek okvetlen állásba fognak menni».

A ho. ütegállásaiban ezek után változás nem történt.

Marc. 19-én az arcvonalon uralkodó aránylagos csendet a hdt. pságnak egy intézkedése szakította meg, mely szerint a ho.-k az ellenségnek egy készülődő általános támadás benyomását keltsék s azzal meghiúsítsák az oroszok esetleges szándékát, az utóbbi napokban magunkra vont tetemes erejükből részeket más harcterületre eltolni. E célból «19-én d. u. 1^h-tól kezdve az összes ütegek lassú céltűzet adjanak le, és pedig a 41 ho.-nál a Magurycznétől 704 ⇨-ig bezárólag a 29. ho.-nál az erdei vasútig bezárólag és a 34. ho.-nál Lupkowig. D. u. 3^h-tól kezdve a tűz összpontosítandó, a 41. ho.-nál különösen a Magurycznére. Ez a tüzelés is lassan és pontosan célozva történjék és a gyalogsági tűz lankadásán túl még félórán keresztül folytatandó.

D. u. 4^h-kor azután — a Magurycznétől Wola Michowáig és az

584 ⇨ től az 570 hídig terjedő szakaszokban — gyalogság kezdje jól célt, lassú tüzelését s azt a sötétség beálltáig folytassa.

Ha az ellenség valahol állásait otthagyná (!) akkor azokat el kell foglalni és az így elért eredményt kiépíteni!»

Ilyen értelemben utasítottak ezután a szakaszparancsnokok.

Az ilyen «tűzrajtaütések» rendszerint nem érik el céljukat, különösen, ha «lőszermegtakarításhoz» vannak kötve. Valamirevaló ellenfélre nem hatnak és kár az elhasznált lőszerért. Az oroszok is próbálkoztak velünk szemben egynéhány esetben ilyen «tűzrajtaütéssel», meglehetősen közömbösen vettük. Tényleg most sem értünk el eredményt. A szakaszok ott, hol az ellenséges vonalak távolsága azt megkövetelte, a gyalogsági tűz leadására osztagokat küldtek előre; a tűzéréség lőtt, az oroszok csak nagyon gyengén feleltek. Minden a régiben maradt.

Marc. 20-ig az ellenség meglehetősen nyugalomban maradt, csak a Zebrák 860 ⇨ vonalunkat lőtte időnként nehéz tűzérésszel is; a Magurycznén előállást épített. Fogoly vallomások szerint kiegészítették állományukat, úgyhogy a századok 250 emberből állottak; azonkívül 16-án egy új ho. érkezett volna a Niddáról, abban a 120. ezred; a Czar-toryján pedig a 133. ezr.-nek egy emberét fogtuk el, ki ezredével — állítása szerint — 15-én érkezett Tarnow vidékéről.

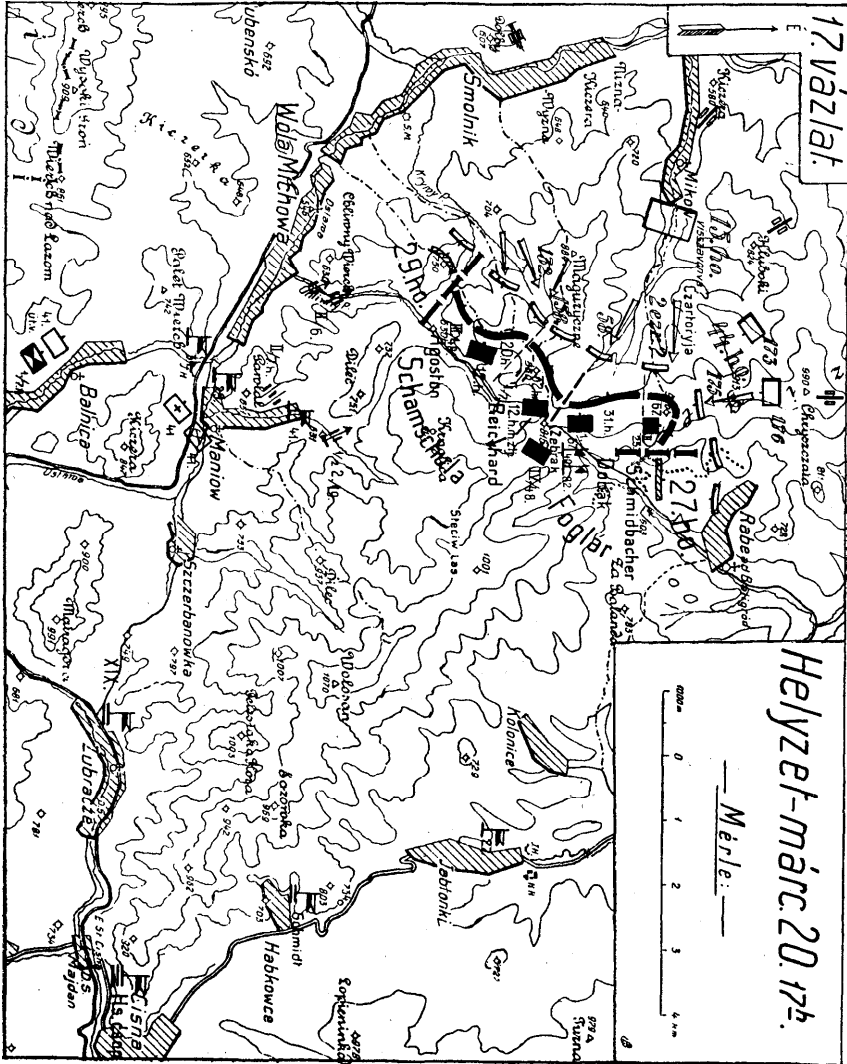
Marc. 20-án az oroszok arcvonala megélenkült; tűzéréségük már kora reggel hevesen tüzelt úgy a mi, mint a 29. ho. vonalára (a 27. ho. előtt csend maradt); d. e. 5^h-kor azután megindult támadásuk az Oslawa völgyében, a 750 magaslattól délre a 29. ho. arcvonala ellen; délre támadásuk a ho. és a hdt. tartalék egy részének bevetésével visszavetett, épügy egy d. u. következő második támadásuk.

D. e. 9^h-kor megállapíthattuk, hogy az oroszok a Krywy-völgy felső részében, a 860. 750 ⇨ közti állásunkkal szemben gyülekeznek; járőreik sűrűn lepték el az előteret; a Maguryczne felől, a Mików-völgyben és a 913 magaslat felől is közeledtek gyenge vonalakban vagy kisebb csoportokban. Minden jel arra vallott, hogy estére a mi ho.-unk ellen is készül támadás. Éles figyelem és készség egész vonalunkon! A szakaszok tartalékjaikat közelebb vonták a rajvonalhoz; a 12. h. gy. e. (csak 1 zljba alakulva) az Ágoston-csop. mögé, menetzlja (melyet az adott körülmények folytán most nem lehetett besorozni) a 860 magaslat mögé tolatott előre. Foglár tb. az 1/67. századot Dobák, — a 67. ezr.-nek 2 századját a Zebrákról Schmidbacher mögé rendelte.

Az Oroszok estére a 906 és 860 magaslatokat 2—600 x-re megközelítették — Dobák és Ágoston előtt 1200 x-re is elmaradtak; támadásra nem mentek át. Erejük 860-φ- előtt kb. 4 zljra, 960-φ- előtt 2—3 zljra becsültetési. Foglyok bmondása szerint a Mikow-völgyben 2 ezr. volna;

általános támadás a 860—zebraki vonalunkra ma éjjelre rendeltetett el. Elkészülve vártuk.

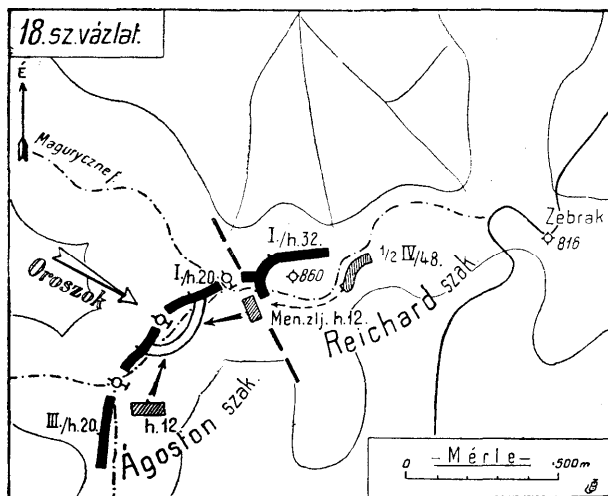
A márc. 20. helyzetet d. u. 5^h-kor a 17. Vázlat mutatja.

Megjegyzés: A II/7. h. ágyús oszt.-nak 8, a II/6. tarackos oszt.-nak 12, a ½ nehéz tarackos ütegnek 2, a hegyi ágyús ütegnek 3 használható lövege van. összesen 25 löveg. A ho. egyesített élelmezési vonala Méhesfalván.

Március 21. A foglyok által bementett éjjeli támadás egész arcvonalunkra tényleg megtörtént s folytatódott egész napon át.

D. e. 3^h-kor az Ágoston-szakaszban, a 860 magaslattól DNy-ra — ugyanazon a helyen, mint febr. 20-án — az oroszok kúszva megközelítették védelmi vonalunknak egy előnyös pontját s ott, a kimerültségtől talán már nem eléggé figyelmes fülelő örökét leszúrták. Ezek vészkiáltása hallható volt ugyan, az ottani géppuska és a körülötte lévő néhány ember tüzelt is, de eredménytelenül; az erdős völgyből rajtaütésszerűig előtörő ellenség lemeszárolta őket, az orosz bent volt állásunkban.

Részünkről azonnal megtétettek az intézkedések az ellentámadásra. Közvetlenül rendelkezésre állt e célra a 12. h. gy. e. és annak menetzlja (lásd a 17. vázlatot), odairányított azonkívül a Zebrakon levő ho. tartalékból a 141V/48, zlj. Ezek a csapatok Szentgyörgyi alezr. parancsa alatt az állásunkba betört ellenséget a 18. vázlat szerint kétoldalt fogták s rövid, de heves tusa után onnan d. e. 5^h 30'-re ismét kiverték; a 48-asok már csak a befejezett harc után érkeztek; 170 fogoly kezünkben maradt, jóval több orosz halott és sebesült borította a harcteret.

Az Ágoston-szakasszal egyidejűleg a Reichard-szakaszban a 860 magaslattól d. e. 4^h-kor, de a támadás erős tűzünkben összeomlott, az oroszok rendkívül nagy veszteséget szenvedve visszahúzódtak. A Dobák-szakasz csapatai is az éj folyamán az oroszoknak két támadását verték vissza d. e. 7^h-kor egy harmadikat.

Kevésbé sikeres volt a Schmidbacher-szakasz védekezése a 906 magaslattól. Miután az oroszoknak egy d., e. 7^h-kor indított nehéz támadása itt megghiúsult, egy második vállalkozásuk d. e. 8^h kor eredménytelenül járt: sűrű tömegben rohamozó vonaluk a kétségbeesetten harcoló védőt leszorította a magaslattól s az csak a következő, 906 → és

Zebrák közt fele úton fekvő kúpon tudott újból megállapodni. Az elveszett állás visszanyerésére a még fennmaradt $\frac{1}{2}$ IV/48. zlj ho. tartalékomat rendeltem Schmidbacher alezr. parancsa alá; egyszersmind felkértem a 27. hopságot, irányítaná ttízértüzét a 906 magaslatra, miután saját tüzérségünk oda nem igen működhet (csak a hegyi üteg lötte azután parancsra a magaslatot). A 27. ho. a tüzértámogatást megígérte és még a 25. ezr.-nek egy századát is elküldte a Schmidbacher-szakaszba. Az ellentámadás azonban itt sehogysem akart megindulni: az odarendelt támogató csapatok csak lassan gyülekeztek s végre Foglár tb. jelentette — kb. d. e. 11^h-kor, — hogy Schmidbacher alez. aggályait fejezte ki az ellentámadással szemben: vélekedése szerint ugyanis az sok véráldozatot követelne s siker esetében is nagyon nehéz lenne a túl exponált 906 magaslatot tartani. Én ezt a nézetet sehogy sem osztottam. Az ellentámadásra új, friss erőket bocsátottam rendelkezésre, melyek az éppen elfoglalt állásban még be nem rendezkedett ellenséget mindenesetre annál kevesebb áldozattal vetik vissza, minél előbb történik az ellentámadás; az elvesztett állást pedig vissza kellett foglalni, már csak erkölcsi szempontból is, nehogy az újbóli kudarc a csapatok szellemét károsan befolyásolja. Ami pedig a 906 magaslatnak esetleges visszafoglalása utáni megtartását illeti, arról voltak tapasztalataink, hiszen nem először állunk ezen a magaslaton.

Magam szólítottam tehát Foglár tb.-ot a telefonhoz, kifejtettem előbbi nézetemet s felszólítottam, győződjék meg személyesen a helyszínen a helyzetről s tegyen azután jelentést; hozzátettem még végül, hogy «bizonyosra veszem, hogy személyes tájékozódása után ő is osztani fogja nézetemet».

Tényleg Foglár tb. nemsokára jelentette, hogy az ellentámadást ő is lehetségesnek tartja s azt el is fogja rendelni; a 27. ho. tüzérsége már eredményesen lövi a 906 magaslatot.

Erre — hogy a támadási rendeletnek nagyobb nyomatékot adjak, — azt d. u. 3^h-kor még a következő parancsba foglaltam:

«Foglár tb. foglalja el a 67. ezr.-del, a 25. ezr. egy századával és a 48. ezr. $\frac{1}{2}$ zljával (ho. tartalék) még a sötétség beállta előtt a 906 magaslatot. A 27. ho. tüzérsége, a hegyi ütegünk és egy tarackütegünk í a Chliwny-völgyből már lövik ezt a magaslatot. Foglár tb. a támadás időpontját jelentse a 27. ho.-nak is».

Ezek után a támadás nemsokára megindult s rövid tüzelés után $\frac{1}{2}$ óra alatt levetette az oroszokat a magaslatról; 480 fogoly, köztük 4 tiszt, kezünkben maradt.

Ezzel a mai harcok befejeződtek; arcvonalunk csorbítatlan maradt; két helyen, hol az oroszok betörték, megint visszaverettek. A szomszéd 29. ho. ellen a délelőtti órákban az Oslawa-völgyben

támadás látszott készülni, de elmaradt. A Schmidt-hdt. vonalain egész nap csend uralkodott; az esti órákban azonban az oroszok hevesen támadták a Manilowát s ott, a 27. és 13. ho. érintkezési vonalán két helyen be is törtek.

Még az elmúlt éjjel a hdt. pság elrendelte a IV/48. zlj (ho. tartalékomban a Zebrakon) felváltását a 69. ezr.-nek (székesfehérvári) egy zljával. Ez utóbbi zlj azonban csak d. e. II^h-kor érkezett a Zebrákra (készt, mert a Chliwny-völgy az oroszok tűzértüze alatt állt), addig a IV/48. zlj bevonatott a harcba: $\frac{1}{2}$ zlj az Ágoston-szakaszbari, V² zlj a Schmidbacher-szakaszban; a felváltás most, nappal, lehetlen volt. Estére azután a 69. ezr. zljnak felét Foglárnak bocsátottam rendelkezésre azzal az utasítással, hogy váltsa fel az éj folyamán a Schmidbacher-szakaszban levő $\frac{1}{2}$ IV/48. zljat, a 27. ho.-tól rendelkezésre bocsátott 25. ezr.-beli szdot pedig irányítsa mielőbb vissza ho.-jához; holnap reggel majd még a második fél zlját a 69. ezr.-nek is parancsa alá helyezem tartaléknak a 906 magaslat számára. (Azt az éjjelen át mint ho. tartalékot a Zebrakon visszatartottam.)

A IV/48. zlj holnap reggelre a Zebrakon összpontosított, hogy onnan, az ezr. psággal együtt, a hdt. parancs értelmében Zubraczére vonuljon; helyébe a 12. h. gy. e. vonatott vissza a Zebrákra, mint ho. tartalék.

Az itt példának kissé részletesebben megbeszélte csapatfelváltások és eltolások alapján rá akarok mutatni azokra a hátrányokra, melyek a ho. csekély puskalétszáma és a neki kitűzött támadási célok, valamint védelmi szakaszának kiterjedése közti aránytalanságból eredtek. Ez az aránytalanság szükségessé tette a ho. folytonos támogatását más csapatokkal s miután a támogatásra rendelt csapatok csak rövid időre maradtak, folyton is változtak. Ez nagy bizonytalanságot hozott az összes intézkedésekbe és nehéz súrlódásokat vont maga után. A ho. pság nem ismerte a parancsnokokat és a csapatokat; azoknak pedig — a helyi viszonyokat nem ismerve — nem igen állt érdekükben vendégszereplésük alatt teljes odaadással működni. A csapatok folytonos változása a harc-vonalban annak biztos megtartását is veszélyeztette, azonfelül a ho. pság éber figyelmét igényelte: hogyan és mikor lehetne ezeket a felváltásokat legcsekélyebb hátránnyal eszközölni.

A máii napon a 31., valamint a 10. h. gy. ezr.-ének VIII. menetzljai érkeztek/Holnap ezredeikbe soroztatnak, é. p. a miskolci 10. h. gy. ezr.-e kivételesen a létszámában nagyon lefogyott 41. ho. rendelkezésére bocsátva — egy-egy századdal a 12., 20. és 32. h. gy. e.-hez. Beolvasztásuk

után a hdt. parancsa szerint a 67. ezr.-nek legalább 2 zlját (a 906- ϕ -on) kellett felváltani.

A ho. puskalétszáma különben —az idegen csapatokat is tekintetbe véve — a mai napon:

	<i>puska</i>	<i>géppuska</i>	
12. h. gy. e.	962	2	VIII. menetzlj bennfoglalva.
20. "	1327	6	
31. "	884	2	
32. "	594	2	
48. " (III., IV. zlj)	1850	4	
I/69. zlj	720	4	
67. ezr.	1907	8	
Osszesen	8244	28	

Az utak Maniówból északra a völgyön keresztül a Zebrákra és nyugatnak a Dilecen át a Chliwny-völgybe elkészültek; csapatok, valamint málhás állatok jól használhatták.

Tekintettel a gyakori éjjeli harcokra, világítópisztolyok, töltények és röppenytűk kiszállítását a hdt.-nél újból sürgettük.

A hdt. pság ma közölte velünk a rendeletet, mely szerint az «Ü» (gyakorló) töltények használata tilos; azok azonnal beszállítassanak Takcsányra. Világos az összefüggés a már említett dum-dum-kérdéssel!

Március 22—27-ig. A márc. 21-i mozgalmas napot 6 napos, márc. 27-ig tartó, aránylag nyugodt időszak követte. Az oroszok, úgy látszott, támadásaikat most inkább a szomszédok vonalai ellen intézték, hátha ott nagyobb eredményeket érhetnek el, mint amilyenekkel velünk szemben dicsekedhettek: nálunk pedig a kötelékek rendezése, a védelmi szakaszok határainak helyesbítése s a nagyszámban beérkező menet-alakulatoknak besorozása foglalkoztatta és tartotta mozgásban a csapatokat.

Az oroszok 22-én ugyan még kétszer támadták a 906 magaslatot, de visszaverettek, mire az egész arcvonalon visszavonultak a 704 — Maguryczne — Czartoryja— 913 vonalba, a megjelölt főpontokat erősen megszállva és alaposan megerősítve. Azontúl csak arra szorítottak, hogy időnként tüzértűz alá fogták állásainkat, különösen a 906 magaslatot és a Zebrákot; egyszer-máskor pedig sűrűbb őrzjáratokkal szemrevételezték vonalainkat. Utóbbi mi is cselekedtük az ellenséges állásokkal szemben, különösen abból a szempontból, hogy esetleges nagyobb csapatkivonásokat az oroszok vonalából idejében észrevegyünk és támadással — legalább annak fenyegetésével — meghiúsítsuk.

A hdt. pság nézete szerint az ilyen szemrevételezés, illetve felderítés célja az is legyen: «az ellenség vonalainak gyenge pontjait kipuhatolni, hogy azok elfoglalásával ismét tért nyerjünk». Magában véve mindenestre elismerést érdemlő törekvés az előrejutásra. De az adott körülmények közt az elcsigázott csapatoknak elsősorban nyugalomra volt szükségük, azután ajánlatos volt legalább a létszám emelkedését bevárni, mi a menetlajak beérkezésével csak 29-e körül történhetett.

A 41. ho.-lyal szemben különben — a hdt. pságnak megfigyelések, járőr- és kémjelentések alapján összeállított s 24-én velünk közölt vázlata szerint — az oroszok 15. a ho.-lyal (57., y_e 58., 59. és 60. ezr.) és a 132., 133. és ½174 ezr.-del állnának; összesen 23 zljban kb. 18.500 puskával!

A ho. arcvonalán uralkodó nyugalommal ellentétben, a szomszédoknál — jobbra a Schmidt-hdt.-nél, balra a XIX. hdt. balszárnyán a 34. ho.-nál — élénk harcok folytak.

A Schmidt-hdt. 27. ho.-lya (közvetlen szomszédunk) már 22-én egész napon át tartó súlyos harcban visszavetett Za Balanda—603-φ (a Rabe, felé vezető úton) vonalba és a rákövetkező napokon csak nehezen tartotta új állását az oroszok ismételt támadásaival szemben; a 13. és 32. ho.-kpedig25-énés26-ánélkeseredett harcokat vívtak a Piski- és Tesnicka-magaslatok körül, azokat elvesztésük után ellentámadással megint visszanyerve. A Manilowa magaslatát is ostromolták az oroszok. Hogy a hds. csop. jobbszárnyán, a baligrodí úttól keletre a Solinkáig, mily események játszódtak le, nem tudtuk; azokról bennünket nem értesítettek.

A 34. ho. — a XIX. hdt. balszárnyán — szintén már 22-én leszorult a Lupkowitzi délre eső magaslatokról s visszavonult — különösen tekintettel bal szomszédjánál, a 3. hds.-nek X. hdt.-nél történő eseményekre — egészen Zubensko —Tousty Dil-vonalba. A X. hdt. ugyanis az oroszok által, Mezőlaborctól délre és a Lab orca-völgytől keletre, többnapos heves harcokban visszavetett és jobbszárnyával — 24. ho. — a Virava-völgyben Világ környékéig visszament. A 34. ho. kényszerülten csatlakozott ehhez a visszavonuláshoz azonfelül kiterjesztette védelmi vonalat a Tousty Dilen túl egészen az Ostry hrún-magaslatig — Világtól ÉK.-re — hogy így a 24. ho.-t tehermentesítse.

Míndezek a harcok — úgy jobbról, mint balról — és további fejleményük összefüggnek a 41. ho.-nál történetekkel annyiban, hogy egyrészt velük kapcsolatban a ho.-nál nagymérvű csapatfelváltások és szakaszhatáreltolások foganatosítottak, másrészt — a XIX. hdt.-nél és így a ho.-nál is — a közeljövőben a hadműveletek főleg a szomszédok harcaiktól befolyásolva alakultak ki.

A csapatfelváltások már 21-én kezdődtek, mikor az 1/69. zlj a IV/48. zlj felváltására a Zebrákra érkezett. Ez a felváltás még meg sem

történt, mikor a hdt. pság — 22-én d. u. 2^h-kor — elrendelte, hogy az 1/69. zlj azonnal induljon Zubenskóra a 34. ho.-t válságos helyzetében támogatni, a IV/48. zljat pedig — tekintettel a 10. és 31. h. gy. e.-ek menet-zljainak beérkezésére — a honvédek váltsák fel, felváltása után a Zebrakon maradjon a 27. ho. rendelkezésére.

23-án a IV/48. zlj Za Balandára irányított mint ho. tartalék a 27. ho. számára. Miután azonban a zljnak a 906 szakasz harcvonalaiba beosztott fele a honvédek által (31. h. gy. e.) még nem váltatott fel (a menetszázadok beosztására idő kellett), csak az egyik $\frac{1}{2}$ zlj indított utnak; a másik — felváltása után — később követte. A 860 magaslat mögött mint tartalék álló 12. h. gy. e. is besorolta menetszázadait és 2 zljat alakítva, azokból egyik a 860 ↯ mögött maradt, míg a másik a Zebrákra vonult, mindkettő mint ho. tartalék.

24-én a III/48. zljat az Ágoston-szakaszban kellett felváltani. A szakasz a felváltást a maga erejével még nem eszközölte, mert a 32. h. gy. e. menetszázadai még nem voltak beosztva. Azért a III/48. helyébe ideiglenesen a 860-φ- mögött álló 11/12 h. zlj lépett mindaddig, míg a 32. h. gy. e. menetszázadait be nem olvasztotta. Mikor ez megtörtént, az Ágoston-szakaszban a 20. h. gy. e. felváltotta a 11/12 h. zljat s e célból balra húzódott, a 32. h. gy. e. balra kiterjeszkedett és a 11/12 h. zlj megint a 860 mögé vonult mint ho. tartalék; a III/48. zlj pedig a Chlywny-völgyben hdt. tart. a 630 pontnál.

25-én a hdt. pság d. u. 4^h-kor beérkezett intézkedésére a 29. ho.-tól még ma éjjel a 750 magaslatot kellett átvenni és a 23. ezr.-nek ott lévő 2 zlját felváltani. Felváltásra a 12. h. gy. ezredet rendeltem; helyébe ho. tartaléknak a Zebrakon a 31. h. gy. ezr.-nek két, a 32. h. gy. ezr.-nek egy százada lépett. A 750 szakasz Schamschula tb. csoportjához csatoltatott. A 23. ezr.-nek két zlja a Zebrákra irányított a Schmidt-hdt. számára.

26-án d. u. 4^h-kor a hdt. pság újból egy zljnak kivonását rendelte el a 906 szakaszból; a zlj szintén a Schmidt-hdt.-hez kerülne.

Arcvonalunknak ezt az újabb gyengítését nem találtam megengedhetőnek s a hdt.-hez intézett jelentésemben következőképen szólaltam fel ellene:

«Három nap előtt a III/48. zljat váltottam föl (1000 puska); tegnap a 23. ezr. 2 zlját (800 puska) a 750 magaslaton. A felváltások által összes tartalékaim elfogytak; kénytelen voltam harcvonalom gyengítésével abból 3 századot kivonni, hogy a hopság is rend^ülkezzék némi erő felett.

A kb. 10.000^x széles, 7300 puskával megszállt szakaszommal szemben az oroszok — a hdt. pság saját adatai szerint — 18.000 puskával állnak; ezekhez hozzászámítandó még egy része a 174. êzr.-nek, mely a 750 magaslat előtt áll és — fogolybemondások alapján — a 121. ezr.,

Ilyen körülmények közt már most is a védelmi vonal tartása csak azáltal látszik biztosítottnak, hogy a 750 magaslat mögött, a Chliwny-völgyben a 29. h. o.-nak egy tartaléka áll, mely szükség esetén támogatást nyújthat. Ha azonban a ho. gyenge arcvonalából most még egy egész zljat kellene kivonni, megtartása komolyan veszélyeztetve volna.

Ennélfogva felelősségem teljes tudatában sürgősen kérem a hdt. pságot, függeszteni fel a parancs keresztülvitelét legalább is addig az időpontig, mikor a 28-án újonnan beérkező menetzljak (a szegedi kerületből) besorozva lesznek».

Késő este megérkezett a hdt. pság válasza, hogy a hdt. csop. pság elhatározása szerint a zlj kivonása a 906 szakaszból március 28-ra elhalasztatik.

27-én azután a hdt. pság d. e. 3^h-kor — tehát éjjel — a hds. csop. pság utasítására újabb csapateltolásokat rendelt el, amelyek *még ma éjjel* «minden ellenmondás nélkül» teljesítendőek. E szerint a 750 magaslatot megint visszaadom a 29. ho.-nak, ellenben fel kell váltani az egész Schmidbacher-szakaszt a 906 magaslaton.

Erre a hopság még reggel elrendelte:

«a) A 12. h. gy. e. a 750 magaslaton ma reggel a 29. ho. csapatai által (42. ezr.) felváltatik és a Zebrákra vonul. A 750 szakasz ismét a 29. ho.-hoz tartozik.

b) Ma d. u. a sötétség beálltával a 67. és 25. gy. ezr.-nek a Dzialháton lévő részei a ho. által felváltandók. E célra a 12. h. gy. e. és a 31. h. gy. e.-nek ho. tartalékban álló két százada Foglár tb.-nak alárendeltek. A 31. h. gy. e. századaival — a Dobák-csop. jobbszárnyához csatlakozó rész — a 12. h. gy. e.-del a 906 magaslaton s az attól keletre levő részek váltandók fel.

c) A felváltott közös hds.-béli csapatok Foglár tb. által utasítandók, hogy a Chliwny-völgyön keresztül akként meneteljenek Zubraczere, hogy oda 28-án estéig beérkezzenek, hol a 27. ho. kötelékébe lépnek.

d) A 32. h. gy. ezr. egy százada továbbra is ho. tartalék a Zebrakon.

e) A 23. ezr. I. és II. zlja ma d. u., a III/32. (közös) zlj holnap reggel a Zebrákra érkeznek és ott a Schmidt-hdt. rendelkezésére állnak».

Nem elég ezekkel a reggel elrendelt csapateltolásokkal és szakasz-felcserélésekkel, este a hdt. újabb parancsa érkezett, mely szerint március 30-ig a 750 magaslatot megint vissza kell venni a 29. ho.-tól. A csapateltolások e részletes tárgyalásából kiviláglik, mennyire nem jutottak a csapatok pihenéshez még a «nyugalom»időszakában sem; látszik, milyen ingadozó, folyton változó volt a védelmi vonal megszállása s ennélfogva mennyire veszélyeztetve annak biztos megtartása. Az ellenkező tartalmú parancsok egymásutánja pedig joggal kételyt

támaszthatott a magasabb vezetőség nyugodt, biztos, céltudatos működése iránt.

A csapatok eltolásán kívül a menetszázadok beosztása is mozgalomban tartotta az arcvonalat: hogy a beolvasztás alaposan történhessék, egyes alosztályokat ki kellett vonni a harcvonalból, hogy azután — teljes nyugalomban egyesülve menetalakulataikkal — felválthassák a harcvonalon visszamaradt, még ki nem egészített alosztályokat; utóbbiak felváltásuk után ugyanazt az eljárást követték. Az utolsó napokban az egyes h. gy. ezredek normális VIII. menetzászlóaljain kívül még — mint már említettem — a rendkívüli pótlásul beérkezett 10. h. gy. ezr. VIII. menetzlja is besoroztatott. A besorolás után — márc. 25-én — a ho. puskalétszáma a következő volt:

		<i>puska</i>	<i>géppuska</i>
12. h. gy. e.	1057	2
20. „	1370	6
31. „	1489	2
32. „	1550	2
	Összesen	5466	12

Az új — még 28-án is bevonuló — menetalakulatok (lásd márc. 28-át) beolvasztására — 27-én d. u. — a következő parancsot adtam ki:

«A folyó hó 28-án az ezredhez bevonuló idegen ezredbeli menetalakulások (szegedi h. kerületből) azonnal beolvasztandók, illetve az újonnan felállítandó alosztályok (osztályok) megalakítandók.

Ezen beolvasztás által elért állományemelkedés folytán a jelenleg kiutalt védőszakaszok megszállása a mostani beosztás fenntartása mellett akként eszközrendő, hogy a 20., 31. és 32. h. gy. ezr.-től 1—1 zlj mint ho. tartalék a Zebrákra kivonandó.

A 12. h. gy. ezr. Foglár tb. intézkedése szerint egy csop. tartalékot különítsen ki a 906-φ-től délre fekvő nyeregbe; a 31. h. gy. ezr.-del való csatlakozást (a védőszakaszok ottani elhatárolását) Foglár tb. szabályozza.

Ezen intézkedés akként hajtandó végre, hogy 29-én reggelre befejezve legyen.

Tájékoztatásul közöltetik, hogy a ho. tartalékban lévő zljakkal — amennyire a viszonyok azt megengedik — saját ezredük elől levő részeinek időnkénti felváltása terveztetik».

Márc. 23-án a ho. 7. h. ágyús ezredét is újból egyesíthette kötelékében. A hdt. ugyanis azt hirdette, hogy Zubraczen 3 ágyús üteg áll rendelkezésre, a ho.-k azokból szükség szerint igényelhetnek. A 41. ho. felhasználta az alkalmat s 2 üteget igényelt, egyszersmind kérve a hdt. pságot, váltatná fel az igényelt 2 üteggel a 34. ho.-nál állásban levő 1/7. h. ágyús osztályt (2 üteg) és bocsátaná az utóbbit a ho. rendelkezésére.

A hdt. pság eszerint intézkedett; az ütegek 28-án állásba mentek a ho. nál, Maniowtól északra.

A ho. huszárosztálya (2 szd) is kivonatott a 34. ho. lövészárkaibói és — ismét lóra szállva — márc. 27-én Felsőkörtvéyesen (Homonnától ÉK.-re) hadosztályunk kötelékébe visszalépett; egyelőre azonban n^om jelentett erőttöbbletet.

Márc. 25-én hivatalosan értesültünk Przemysl elestéről; mély megrendüléssel fogadtuk a hírt. A várban szorult bajtársaink hosszú, önfeláldozó küzdelme tehát nem menthette meg számunkra a fontos helyet. Ugyan már napokkal, sőt hetekkel előbb biztosak lehettünk a vár sorsáról, felmentése lehetetlen volt. Mégis, mikor az előre látott szomorú esemény bekövetkezett, súlyosan nyomta lelkületünket.

Az oroszok felszabadult ostromló serege most — legalább egy részével — valószínűleg felénk fordul.

Ugyancsak márc. 25-én d. u. a hdt. pság rendelete érkezett egy esetleges visszavonulásra a második védelmi vonalba. A rendelet alapján a ho. pság következőképen intézkedett:

«1. A helyzet a szomszéd 3. hds.-nél esetleg azt követelheti, hogy hds. csoportunk a második védelmi vonalba visszavétessek.

2. A ho. az új védelmi vonalban először is a 20-án közölt vázlatban (lásd 19. melléklet) feltüntetett állást foglalja el, azt balra meghosszabbítva kb. 500^x-re az Oslawától északra (a 19. vázlaton a 29. ho. számára kimutatott szakaszrész). Ott kapcsolat a 29. ho.-lyal.

3. A visszavonulás esetére következőket rendelem:

a) Schamschula tb. a 12. és 20. h.gy. e.-del megszállja a IV. és V., valamint a 29. ho.-nak a vázlatban feltüntetett jobbszárny szakaszát kb. 500^x-ig az Oslowa-völgytől É.-ra.

b) Foglár tb. a 32. h. gy. e.-del megszállja az I., II. és III. szakaszokat; egy zljat, mint tartalékot, kiválasztva a völgyben, kb. 2000^x É.-ra a 631 házcsoporttól.

c) A 31. h. gy. e. egyelőre mint ho. tartalék, visszamegy a Zebrakon át az új, a Maniów-völgybe vezető úton a 631 házcsoporthoz.

d) A Schmidbacher-csop. kilép a ho. kötelékéből és egyenesen a Schmidt-hdt.-től nyer utasítást a Zebrak-nyergén 1001 magaslaton át Maniowra vonulni.

4. A visszavonulás kezdetének időpontját és a sorrendet, meiyben az egyes csoportok a visszavonulást kezdjék, annak idején a ho. pság rendeli el.

5. A szakaszok készítsenek elő mindent, hogy a visszavonulás — ha szükségessé válnék — akadálytalanul és teljes nyugalomban keresztülvihető legyen.

6. Tájékozásul szolgáljon még, hogy a visszavonulási parancsot

követő második éjjelen Foglár szakaszának jobbszárnya egy, a Kraglica 943 és Dilec 937 magaslatok közt már előkészített állásba visszavétték.

7. A 41. tüzér dd. pság azonnal szemrevételezzen tüzérállásokat Szczerbanowkától kétoldalt. Ezen állások elfoglalására még külön intézkedem.

8. Az új védelmi vonal elfoglalása után a magasabb pságok álláspontjai:

41. ho. és 41. tüzér dd. pság Szczerbanowkán,

40. dd. pság a 631 házcsoportnál,

82. dd. pság házcsoport az előbbtől D.-re kb. 700^x-re.

9. Telefonösszeköttetés: a ho. telefonosztaga által a ho. pságtól a 2. dd. psághoz; azoktól tovább a harsonáihoz a csapattelefon által).

A második védelmi vonal kiépítése és az abba való esetleges visszavonulásnak szabályozása már most — tekintettel a 3. hds.-nél Mezőlaborc környékén lejátszódó eseményekre és tekintettel a Schmidt hdt. bizonytalan helyzetére — mindenestre előrelátásról tanúskodó intézkedések voltak. Sajnos — amint azt a legközelebbi események mutatni fogják — nem foganatosították azokat idejében s azzal a ho.-t súlyos katasztrófába döntötték.

Marc. 27-én a ho. 160 db gyalogsági védpajzsot kapott.

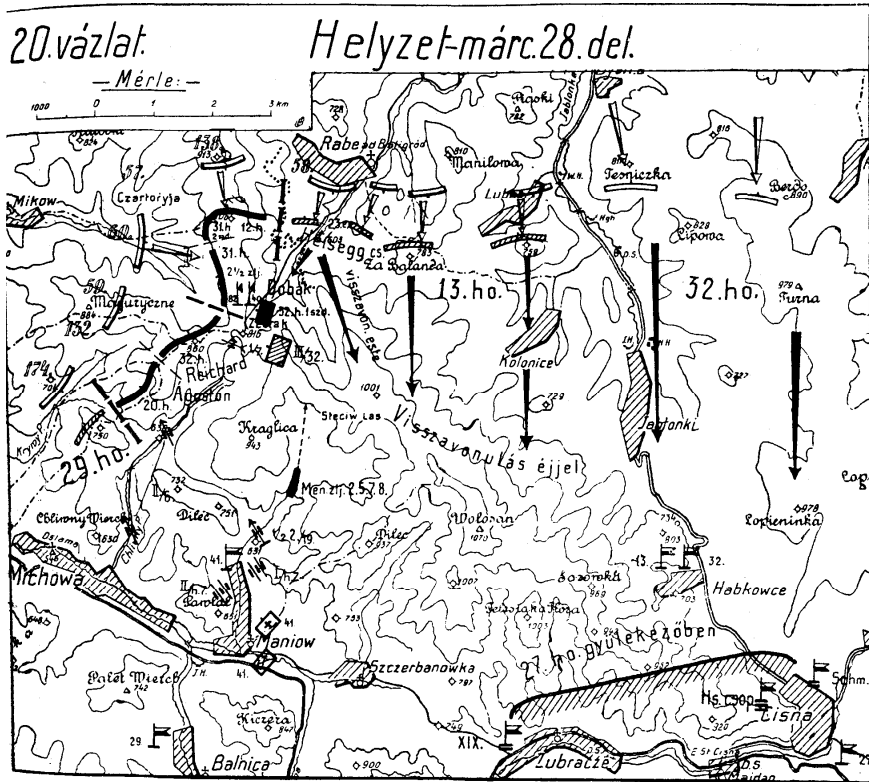
A harcfrontbeli csapatok élelmezésének könnyítésére a gp.-osztagok málhásállatai is szolgálatba állítottak, úgyhogy e célra most a ho. csapatainak 138 felszerelt élelmezési — 78 főzöláda — és 56 gp.-málhás állat állt rendelkezésre. Főzöládákból 110 darab volt.

Március 28. Marc. 28-án az utolsó napok derűjét borulat váltotta fel; 2—3° mellett sűrűn esett. Mély sárban már kora reggel a szegedi h. kerület VIII. menetlajai (a 2., 5., 7. és 8. h.gy. ezr.-hez tartozók) Maniowon keresztül a Zebrákra iparkodtak. Miután ezredeik a przemysli várba voltak zárva, hozzánk küldték őket a ho. rendkívülien lefogyott állományait gyarapítani. Beosztásukkal a ho. hadilétszámának majdnem ³4-részét érte el. (12. h. gy. e. 1630; 20. 1956; 31. 2027; 32. 2152, összesen 7774 puska); az idegen csapatok mind felváltattak; a ho. — legalább rövid időre — megint egyedül állt szakaszában.

(A ho. helyzetét márc. 28-án d. e. a 20. vázlat mutatja.)

Külsőleg, csak a számokat tekintve, a ho. erőteljessége érzetében bizalommal nézhetett volna a jövő harcai elé. De kétségessé vált ez a bizalom a ho. belső szerkezetét nézve. A menetalakulatokkal jött legényesség — most a ho. állományának legnagyobb részét képezve — fiatal volt, hiányos katonai kiképzéssel bírt; nagyrésze a fegyverrel alig tudott

bánni; harcászati kiképzése gyenge; fegyelmezettsége kevésbé megalapozva; azonfelül a legkülönbözőbb vidékekről jöve (Alföld, Bánát, Miskolc) idegenül állt a ho.-hoz eredetileg tartozó legénységgel szemben.

Megjegyzés: Az idegen ho-okhoz tartozó csapatok mind elvonultak.

A huszárosztály F.-Körtvélyesen.

Vonatok: Szinnán tb. sütőde. Vendégin egyesített éleim, vonat.

Szinna és Telepóc közt 6 éleim, oszlop körforgalomban.

Telepócon ho.-vonatprág, hegyi vonatműhely. Innen egy hegyi vonatsz d szállítja az élelmet Balnicára.

(Dunántúliak, továbbá Szatmár, Deés vidékéről valók.) A nemzetiségek sokasága ugyanabban az ezredben keverődött. A menetszázadokkal jött fiatal tisztek nem ismerték legénységüket: elég helytelenül csak a századok indulási napján osztattak be azokhoz, a kiképző tisztek pedig visszamaradtak. A ho. harcértékét azonkívül lényegesen leszállította az a körül-

meny, hogy az idősebb tisztek, különösen a tényleges állománybeliek, a márciusi súlyos harcok és a rendkívüli zord időjárás következtében kidültek a sorból és elhagyták a harcteret. Hosszabban tartó nyugalomra volt szüksége a ho.-nak, hogy egységgé forrjon össze. így egyelőre csak gyengén összeragasztott konglomerátumot képezett, nem pedig homogén, szerves egészet.

«Az ezredek különben megint felállították mind 3 zljukat 4—4 századdal; csak a 12. h. gy. e. alakult 2 zljban 3—3 századdal.

A ho. állományának kiegészítésével kapcsolatosan a tegnapi este érkezett — előbb már említett — hdt. parancs alapján a *750 magaslat újból elrendelt megszállására* következőképen intézkedtem (d. e. 9ⁿ):

A ho. által tartandó vonal ismét a 750 magaslatig bezárólag meghosszabbított.

Ennek folytán a tegnapi kiadott, a menetalakulatok beolvasztására vonatkozó intézkedés módosításával a következőket rendelem el:

1. Ágoston alezr. a 20. h. gy. ezr. 2 zljával balra, D-felé eltolva felváltja a 750 magaslaton levő 29. ho.-beli csapatokat (42. ezr.). Védőszakasznak határa délről a 750 magaslati ponttól kb. 800^x-re DNy.-ra, északról a jelenlegi balszárnyzlj állásának feléig bezárólag. A 750 magaslat mögött egy csop.-tartalékot (legalább ½ zlj) különítsen ki. Álláspontja a csop.-tartaléknál, hova a ho. távbeszélőosztag telefonösszeköttetést létesít.

2. Schamschula tb. a 20. h. gy. ezr. 1 zljával és a 32. h. gy. ezr. 2½ zljával kitölti az Ágoston-csop. eltolásával keletkező hézagot és megszállva tartja inentől kezdve a jelenlegi jobbszárnyig bezárólag terjedő vonalat.

3. Foglár tb. csoportja úgy marad, mint a tegnapi parancsban elrendeltetett; kevesebb 1 századdal.

4. Ho. tartalék ½ zlj a 32. h. gy. ezr.-től a 860 magaslattól DNy-ra és 1¼ 3 a 31. h. gy. ezr.-től a Zebrakon.

5. Az ezen új csoportosításhoz szükséges eltolások folyó hó 29-ről 30-ra menő éjjel hajtandók végre.

Ágoston alezr. a felváltásra nézve a 750 magaslaton levő közös hadseregbeli (42. ezr.) csop.pkkal közvetlenül lépjen érintkezésbe.

6. Az ellenséges állásnak jelenlegi nagyobb távolsága lehetővé teszi, hogy az első vonal — legalább is nappal — aránylag gyengébben legyen megszállva.

A csop. pkok igyekezzenek tehát maguknak minél több tartalékot visszavonni, hogy ez által a csapatoknak a tartalékviszonyban nagyobb nyugalom legyen adható. Az állásnak a sötétség beálltával való erősebb megszállása a szükség szerint még így is eszközölhető, de a csapat egy része legalább nappal nagyobb nyugalmat élvezhet.

7. A felderítés állandóan a legintenzívebben folytatandó. Töre-

kedni kell az ellenség állásában és csoportosításában beálló minden változást lehető gyorsan megállapítani».

Az első délutáni órákban a hdt. pság a *második védelmi vonal megszállása* esetére a következő *változásokat* rendelte el:

«ASchmidt-hdt. csoportosításában bekövetkezett változás (a 27. ho. kivonatott az arcvonalból; a 13. ho. balszárnyával Za Balandára került, míg a Rabe felé nyíló völgyet a 27. ho. helyett Heisegg ezds csoportja zárta el; utóbbi a IT 1/23. és III/32. zljakból alakulva, melyek az imént a 29. ho. arcvonalából felváltva, a Zebrakon át új állásukba mentek; a III/32. zlj még a Zebrakon volt) és a XIX hdt.-nél beérkezett erősítések a második védelmi vonal esetleges megszállására már kiadott utasításban következő változást követelnek:

a) A visszavonulási parancsot követő *első* éjjelen a 41. ho. visszamegy egyetértésben és legszorosabb kapcsolatban Heisegg ezds. csoportjával, mely most az azelőtt a 27. ho. által elfoglalt, a 906 magaslattól keletre fekvő erdőszélig terjedő vonalban áll és a visszamenés alkalmával a főhegyhátra Zebráktól — 1500 ⇄ DK.-re — fog kerülni. Aho. balszárnya egész 732-751 Dilec-magaslatokig bezárólag. (Tehát az azelőtt a 29. ho.-tól átvett, a Dilec és az Oslawa közt fekvő része a védelmi vonalnak megint visszaadandó ennek a ho.-nak!)

Egy esetleges *további visszavonulásnál* Heisegg ezds. csoportja — megfelelő hátvédek kirendelése mellett — az 1001, Wolosan-, Szowka-magaslatokon át Habkowcére vonul a Schmidt-hdt. rendelkezésére; ½ zlja visszamarad a Wolosantól 1500^x ÉNy.-ra fekvő magaslaton mindaddig, míg ott a 13. ho. által fel nem váltatik.

A 41. ho. legszorosabb kapcsolatban Heisegg ezds. csoportjával megszállja a Dilec 937—Kraglica-vonalat.

A visszavonulás alkalmával annak álcázására hátvédek és járőrök lehető hosszú ideig az állásban visszamaradjanak».

Ebben az értelemben azután a ho. pság utasította a szakaszparancsnokokat, különösen még elrendelte:

«Ágoston alezr. a 20. h.gy. ezr.-del a 630 ponton át megy vissza és megszállja az V. és VI. szakaszt. (19. vázlat.)

Reichard alezr. a 32. h.gy.ezr. 2½ zljával megszállja a III. és II. szakaszt.

Dobák alezr. a 31. h.gy.ezr. 2 zljával megszállja az I. szakaszt, valamint a főhegyhátat a Zebráktól 1500^x DK.-re; utóbbit mindaddig, míg a szomszéd Heisegg-csop. ott állást nem foglal, mikor azután a főhegyhátra irányított zlj a 631 házcsoportnál levő ho. tartalékhoz bevonul.

Ho. tartalék a 31. h. gy. ezr.-nek 1 zlja és a 32. h. gy. ezr.-nek

½ zlja a 631 házcsoportnál; a 12. h. gy. ezr. az útelágazásnál 1000^x K.-re a 943 Kraglicától.

A tüzéség a 41. dd. pság által szemrevételezett állásokba vonul, a dd. pság intézkedése szerint.

A két gyal. dd. pság rendelkezésemre marad.

A további visszavonulás annakidején külön rendeltetik el».

Délre az oroszok arcvonala megélenkült; számos járőrük lepte el az előterületet; tüzértüzük erősbödött. Kb. d. u. 2^h-kor támadásba mentek át a Mików-völgyből és a Czartoryjáról a 906 magaslat nyugati arcvonala ellen. Elkeseredett harcban d. u. 6^h-ig háromszor is rohamoztak

— a Dobák-szakaszban szuronyharcra is került — de mindannyiszor véres veszteségük mellett visszavetettek; aznap az eredménytelen kísérletet abba is hagyták. A 913 -φ- felől csak heves gyalogsági tüzzel foglalkoztatták a 906 magaslat védőit. A ho, többi arcvonalán aránylag nyugalom uralkodott.

Eredményesebb volt az oroszok támadása Rabe felől a Zebrák irányában. Itt a 603 magaslati pont körül a Schmidt-hdt. Heisegg-csoportjára találtak. Ennek a csoportnak a helyszínen — 603 -φ- körül — egyelőre csak a III/23. zlja volt állásban; a hozzá tartozó III/32. zlj még a Zebrakon tartózkodott, mert nappal a neki kiutalt állást a 603 és az attól nyugatra levő erdőszél közt — az oroszoktól belátva — nem foglalhatta el. Az oroszok támadása a III/23. zljat (zombori) kb. d. u. 6^h-kor majdnem teljes sötétségben kiverte állásából és szétugrasztotta; nagyobb része fogságba került, egy része a Zebrákra menekült, egy kis csoport Heisegg ezredessel az 1001 magaslatra húzódott.

A Heisegg-csop. kudarca a ho. jobbszárnyát válságos helyzetbe sodorta, mert következményeképen közte és a 13. ho.-nak Za Balandán álló balszárnya közt egy majdnem 3 km széles ür támadt, melyben az oroszok akadálytalanul — még támogatva a sötétségtől is — a Zebrákra és azzal a ho. hátába előrenyomulhattak. Azonnal utasítottam tehát Foglár tb.-ot, vesse vissza — csoportjának jobbszárnyát és a Heisegg-csoportnak még a Zebrakon maradt III/32. zlj át (budapestiek) összefogva

— ellentámadással az oroszokat és zárja el a völgyet Rabe felé; a 23. ezr.-nek a Zebrákra visszament emberei csatlakoztak ehhez a támadáshoz. Az eseményről jelentés ment úgy a XIX., mint a Schmidt-hdt.-hez (mindkettő a III/32. zlj fölötti intézkedést utólag elfogadta), utóbbit megkérve, utasítaná a Za Balandán álló. 13. ho.-t, keressen közvetlen össze köttetést a III/32. zljjal, mely 603-φ- és a Zebrák közt áll: a 41. ho.-nak magának nincsen tartalékja, ezt a zljat támogatni, Heisegg ezredessel pedig megszünt az összeköttetés.

Ezekben az izgalmas órákban érkezett a hds. pság értesítése, hogy

kémjelentések szerint az orosz 15. ho. (az, amelyik Mikóvnál velünk szemben áll) ma éjjel ho.-unk arcvonalt a 860 magaslaton támadni szándékozza. Ilyen körülmények közt egyáltalában nem lehettem hajlandó a 29. ho. sürgetésére a nekünk átutalt védőszakaszt a 750 magaslaton, ahogyan azt kívánta, még ma éjjel elfoglalni; értesíttem tehát a 29. ho.-t, hogy a kérdéses szakaszt — tekintettel a harci helyzetre és a menet-századok még be nem fejezett beolvasztására — legjobb esetben csak holnap, 29-én este kezdek átvenni.

A Schmidt-hdt.-nél lefolyt események hatása alatt a XIX. hdt. pság elrendelte a ho. jobbszárnyának visszavételét a 906 magaslatról a 906 és Zebrák közt félúton lévő kúpra és meghosszabbítását a zebrák — rabéi úttól keletre, az 1001 magaslat felől jövő mélyvonalig. A hdt. tartalék egy zlja (92. ezr.) a Zebrákra kerül.

Erre következőképpen intézkedtem este 10^h 15'-kor:

«A jobbszomszéd hdt. visszavonása következtében ho.-unk jobbszárnya szintén visszamegy.

Foglár tb. csoportja a Zebrák-nyeregtől 1 km.-re É.-ra fekvő kúpra megy vissza; új arcvonala innen a zebrák—rabéi úton át az 1001-től ÉNy.-ra levezető mélyvonalig terjed. Itt szoros csatlakozás a főhátvonalat az 1001 ponttól kb. 1 km É.-ra megszálló Heisegg ezds. csoportjával. Ez utóbbi helyre irányítandók a Zebrakon át a 32. és 23. közötti ezredbeli csapatok (vezetővel).

Foglár tb.-nak ezen állás megszállására rendelkezésre áll a 31. h. gy. ezr. és a 12. h. gy. ezr.-nek 1 zlja, mely utóbbiból a jobbszárnya mögött ½ zljat csoporttartalékkul tartson vissza.

A 12. h. gy. ezr. 1 zlja ho. tart. a Zebrakon.

Az új állás műszakilag megerősítendő.

A jelenlegi állásban a visszavonulás után erősebb tisztí figyelő járőrök hagyandók vissza, melyek csak az ellenség nyomása esetén mennek vissza az új állásba.

A ho. többi része jelenlegi állásait tartja.»

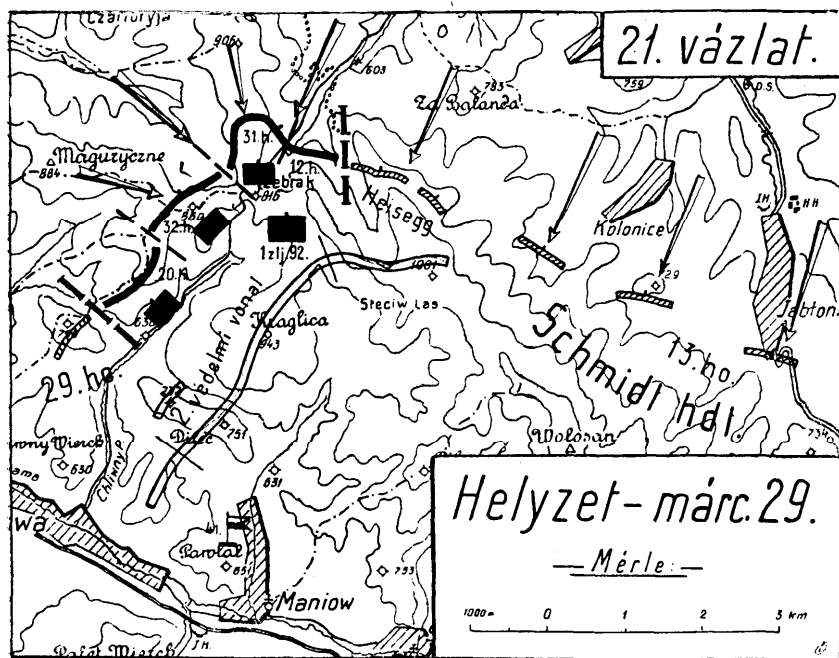
A szomszéd wSchmidt-hdt.-nél a helyzet — ahogyan azt a hdt. pság közléseiből a nap folyamán megtudtuk — végzetesen alakult ki s amint a következő napok mutatni fogják, ho.-unk sorsára is vészesen kihatott.

Már az elmúlt éjjel és a mai nap reggelén elkeseredett harcok folytak a baligrodi országút mindkét oldalán a Piaski- és Tesniczka-, valamint a Berdo-magaslat körül; az itt harcoló 32. ho. (budapesti) visszaszorított Lipmva-magaslatáig. Délre a harc a Manilowára is áterjedt. A 13. ho. (bécsi) visszament Za Balanda—759 vonalába; a 32. ho. a Lipowáról is leszorult és. el veszítette az összeköttetést jobbra a Turna-magaslattal, Az oroszok továbbra sem tágtottak, heves támadásaikat délután egész

éjjelig folytatták. A 13. ho. — ugyanabban az időben, mikor Heiseggcsoportja 603-nál szétugraszatott — Za Balandán és a 759 magaslaton erős orosz támadásokat ugyan visszavert, de a 32. ho. a baligrodi országúton és attól keletre lábát újból megvetni nem!;udta, visszavonulásban maradt. Ilyen körülmények közt a Scimidt-hdt. psága elhatározta egész arcvonala visszavételét még az éjjel az 1001 magaslattól 1 km ÉNy.-ra fekvő kúptól Kolonice nyugoti házcsoportján és Jablonki déli végén át Lopieninka 978 magaslatra húzódó vonalig.

Ezzel a 41. ho. helyzete nagyon kiélesedett; gondterhes napoknak néztünk elébe.

Március 29. Az éjjel csendesen múlt. A Schmidt-hdt. visszament a kijelölt vonalba. A III/32. zlj és a III/23. zljnak töredékei, melyek az éj folyamán Foglár jobbszárnyáról a rabéi völgyben kivonattak, s. e. 6^h-kor az 1001 magaslatra irányították, hogy ott parancsnokukkal s a körülötte csoportosuló csapatmaradványokkal egyesülve, mint «Heiseggcsoport» a 41. és 13. ho. közti űrt kitöltse.

A helyzet a ho. számára válságosra fordult. Egy pillantás a 21. számú vázlatra, mutatja, hogy az oroszoknak a ho. északi irányban kiugró állását átkaroló támadásai, ha csak egy helyen is sikerülnek, a ho.-t hátban fenyegetik s visszavonulását katasztrófálissá alakíthatják.

De ugyanaz a pillantás azt is mutatja, hogy a visszavonulás a már előkészített 2. védelmi állásba a ho.-t legegyszerűbb és úgyszólván magától értetődő módon kivonja veszedelmes helyzetéből. Hogy pedig esetleges visszavonulással számolni kell az egyrészt az orosz túlerőnek a múlt nap kimutatott teljes megfeszítéséből, másrészt a 41. ho. nak úgy számbeéli gyengeségéből, mint belső szerkezetének hiányából, önként következett.

Így gondolva, d. e. 9^h-kor következő előterjesztéssel éltem a hdt. psághoz:

«A Schmidt-hdt.-nek visszamenése, valamint a Heisegg-esop. szétugrasztása folytán a ho. jobbszárnya a levegőben lóg. Parancs szerint jobbszárnyamat tegnap ugyan visszahajlítottam; a csapatok azonban új állásukat — magától értetődően — még nem erősíthették meg a kívánt mértékben, mert ahhoz hiányzott úgy idő, mint — egyelőre legalább — anyag.

De sokkal súlyosabb a helyzet a saját és a 13. ho. közt támadt úr folytán. Ezt az úrt betölteni a Heisegg-csop. volt hivatva; ebből a csoportból azonban a tegnap esti harc után csak 2 zlj létezik (a III/32. és a 23. ezr.-nek menetzlja), míg a másik 2 zlj (23. ezr.) szétugrasztatott úgy, hogy a Zebrákra csak egy százados kb. 100 emberrel jutott vissza. A ho. jobbszárnyának megbízható védelme tehát — tekintve a megmaradt 2 zlj erőviszonyait és a terepet — legalább is kétséges.

Már pedig az oroszok az utóbbi időben élénk tevékenységet fejtenek ki épen Rabe irányából; ez az irány a ho. oldalába és hátába vezet. Ha tehát az oroszoknak a további erőnyomulás déli irányban sikerül — mi a mondottak szerint lehetséges — akkor a ho. visszavonulása legmagasabb fokban veszélyezett, esetleg lehetetlen. A Heisegg-csop. egyenes támogatására a ho.-nak hiányzanak megfelelő erők.

Ha a ho. az oroszok támadásával szemben szívósan kitart — amit bizonyára tenni fog, ahogyan azt a mostani háború számos esetében már bebizonyította — esetleg szükséges visszavonulását veszélyezteti s beállhat a katasztrófa; ha pedig harcolva visszamegy, az sokkal hátrányosabb, mint önkéntes visszavonulás előnytelen arcvonalunk kiigazítására.

Mіндеzen hátrányokat legalább nagy részben elkerülhetjük, ha ho.-mat a 2. védelmi vonalba idejében visszaveszem: a ho. arcvonala az által megrövidül; azzal megtakarítok erőket az 1001 magaslatra vezető hegyhát számára, a Heisegg-csop. egyenes támogatására — az új állás védelemre már be van rendezve — végül az új vonal oldala és háta Rabe felől nincs fenyegetve.

Mostani exponált állásunk feladása nem is jelentene nagy veszteséget, mert az adott körülmények közt az összeköttetés a Schmidt-hdt.-tel úgy sem megy a Zebrák-nyergen át.

Teljes tudatában vagyok annak, hogy összes felsorolt érveim a hdt. pság előtt is ismeretesek. Miután azonban én az esetelt viszonyokhoz közelebb állok, belőlük sokat saját tapasztalásból ismerek, nevezetesen a Heisegg csop. állapotáról közvetlenebbül vagyok tájékozva; kötelességemnek tartom, a hdt. pságot sürgősen megkérni, fontolná meg indítványomat, a 41. ho.-t *még ma éjjel* a 2. védelmi vonalba visszavonni, hogy az egy lehetséges katasztrófától meneküljön, mely úgy a hdt., mint az egész hds. csop. részére is csak káros következményekkel járna.

Végül kérem a hdt. pságot, függesztené fel parancsát — mellyel a 750 szakasznak felváltását csapataim által elrendelte — addig, míg a helyzet ho.-m jobbszárnyán tisztázva, illetve biztosítva nincsen».

Indítványomat a hdt. parancsnok nem fogadta el. A d. u. folytatott személyes telefoni megbeszélésünkben érthetőnek találta ugyan álláspontomat, de — úgymond — nem vállalhatja a felelőséget az egész hdt.-et visszavonni, amit ho.-m visszavonulásának következményeképp szükségszerűkig el kellene rendelnie; nem vállalhatja azonkívül a felelőséget azért sem, mert épen a napokban jött a hds. pság útján erélyes figyelmeztetés, hogy egyes szakaszoknak kényszerült visszavonulása folytán semmiképp sem szabad visszavenni közvetlenül meg nem támadt arcvonalrészeket is.

Hiába iparkodtam álláspontomnak érvényt szerezni. Feladatomban annál nehezebb volt, mert érvelésem jórészt csak érzékelésemre támaszkodott és bizonyos értelemben egy negatívum körül mozgott: Hátha az oroszok nem is támadnak; és ha támadnak, nem állhatja-e meg a ho. helyét épen úgy, mint ahogyan azt megálta tegnap és számos más esetben annakelőtte? Ez is az ellenérveléshez tartozott! Végül legalább azt értem el, hogy a 750 szakaszt nem kellett átvenni; a 92. ezr.-nek egy zlja is fent maradt a Zebrakon. így legalább több erő állt rendelkezésemre a ki nem szélesített arcvonal védelmére.

Az azonkívül nyert felhatalmazással — szükség esetén a Zebrákiig visszamenni — nem szándékoztam élni, mert elől az állások valahogyan már be voltak rendezve, a Zebrakon pedig még semmiféle erődítési munkálatok nem történtek; azonkívül a zebraki állás nem sokkal kevésbé volt kitéve az oroszok oldal- és háttámadásának.

Ezek után a szakaszokknak — d. u. 3^h-kor — elrendeltem, hogy «a ma foganatosítandó csapateltolások és felváltások (a 750 magaslat megszállására vonatkoztak) elmaradnak; a jelenlegi csoportbeosztás érvényben marad.

Schamschula tb. csoportjából egy zlj a 630 ponttól ÉNy.-ra, egy zlj a 860'Tnaga'slat'mögé mint ho. tartalék kiküldönitendő s sürgős esetben egyidejű bejelentés mellett igénybe vehető».

Ho. tartalékomat három csoportban közvetlenül az arcvonal mögé

elhelyeztem, hogy azt szükség esetén azonnal támogassa; a tartaléknak egységes alkalmazása — az adott terepviszonyok mellett — kizártnak látszott annál inkább, mert arcvonalunk megtörtsége folytán az oroszok átkaroló támadása azt egyszerre egész ellentétes pontokon fenyegethette. A megmaradt — a 92. ezr. zlján kívül $3\frac{1}{2}$ zlj ho. tartalékkal (a két előbb említett zljon kívül még a 12. h. gy. ezr.-nek $\frac{1}{2}$ zlja; utóbbinak 3. százada Dobók alezr.-nek bocsáttatott rendelkezésre, hogy a később említendő délutáni harcok veszteségeit pótolhassa) ha nem is nyugodtan, de valamivel nagyobb bizalommal nézhettem a jövő események elé.

Az oroszok már kora reggel lötték arcvonalunk balszárnyát. Délben erősítéseket vontak fel Rabetől a 906 magaslatra. Ugyanazon időben a Maguryczne felől 860 irányában mentek előre; élénk tűzharc fejlődött; tüzérségük tervszerűen lötte egész arcvonalunkat. A benyomás az volt, hogy az ellenségnek múlt éjjelre várt támadása most fejlődik. De nem került arra a sor; tüzérségünk hatásos tüzelése visszavonulásra készítette az oroszokat. Egy itt elfogott oroszról megtudtuk, hogy az ellenség ma éjjel a 704 magaslatról és az attól északra fekvő területről támadásra készül.

D. u. 4^h-kor az oroszok nagy erővel támadták a Zebráktól északra fekvő állásainkat úgy a Mików-völgy, mint 906 és Rabc felől; támadásuk 100^x-re vonalunktól füzünkben összeomlott; az oroszok visszamentek. D. u. 9^h-kor újabb támadásuk vonalunk ugyanazon szakaszára nem járt több sikerrel: visszaverettek. Azután csend állt be. Csend a vihar előtt!

Március 30. Borús, zimankós időben már tegnap este az egész tájat sűrű köd borította, mely még a mai nap délelőttjén át is hátrányosan befolyásolta a látást.

Az oroszok tüzérsége állásainkat a 860 magaslaton éjféltől óta lötte; gyalogságuk az éj és köd leple alatt d. e. 2^h-kor már 150^x-re közelítette meg akadályainkat, mikor fülelő őrök őket észrevéve, felvették a tüzelést. Tüzértüzünk azonnal oda irányított; a tűzharc a 32-ek és a 20-sok jobbszárnya előtt megkezdődött s d. e. 5^h-ig mindjobban fokozódott.

Erre az időre az oroszok Foglár szakaszát is megközelítették úgy a Mików-völgy, mint 906 és Rabc felől; a tűzharc az egész arcvonalon általánossá vált.

D. e. 5^h-kor az oroszok a 860 magaslaton támadásra mentek át; sűrű tömegük, több sorban egymás mögött tagolva, elkeseredetten ostromolta a 32-esek állását. Tüzünk mély barázdákat szántott a rohamozók tömött soraiban; a hátul jövők újból kitöltötték a keletkező hézagokat. Végre d. e. 6^h-kor az ellenségnek sikerült a védők vonalát a 32. h. gy. e.

6. és 7. százada közt áttörni; a védők visszaözönlöttek. Hiába vezette őket az ezred vitéz pka, Reichard alezr., valamint Gyurotsik szds négy-szer is vissza az ellenségre, az oroszok tömegével szemben az alig 1 —2 napja az ezrednél levő fiatal legénység nem tudott megállni, az oroszok a magaslat birtokában maradtak.

A véres harcban Reichard alezr., a Maguryczne hőse, súlyosan meg-sebesült és sebesülten még parancsokat osztogatva a telefonon, fogságba került. Benne a ho. egy kitűnő ezr.-pkát vesztette, akit derekasságáért mindnyájan nagyra becsültünk és sorsát mélyen fájtlaltuk. (A háború utáni években megtudtuk, hogy orosz fogságban sebéből Ugyan kigyógyult, a bolsevikok által azonban egy ellenük szított mozgalomban agyon-lövetett.)

A 860 magaslat visszavételére Schamschulának a magaslat mögött álló ho. tartalékon kívül a hdt. tartalékot képező 92. ezr.-nek $2\frac{1}{2}$ századát (1 $\frac{1}{2}$ század visszamaradt a Zebrakon, azt a Mików-völgy felé biztosítani) — utóbbinak igénybevételét utólagosan bejelentve — bocsátottam ren-kezésre. Az ellentámadás ezzel az erővel sikerült, a magaslat d. e. 8^h 45'-kor megint kezünkbe került. Csak a 860 magaslattól nyugotra, a Reichard-szakasznak a 20. h. gy. e. felé fekvő arcvonallrészében maradtak még oroszok; ezek ellen az Ágoston-szakasz mögött álló ho. tart. zlj intézett ellentámadást. Mielőtt azonban ezen ellentámadás eredményéről hír ér-kezett volna, a Foglár-szakaszban lejátszódó események követeltek sür-gős intézkedést.

A Foglár-szakasz is — amint előbb láttuk — d. e. 5^h óta harcban állt. Az oroszok hevesen támadtak — eredménytelenül. Végre sikerült nekik a rabéi völgyben jobbszárnyunk és a Heisegg-cso. közti ürbe beékelődve a 31. h. gy. e.-nek egy zlj át — azt meglepetésszerűen át-karolva — megtámadni s visszavonulási útjától elvágni; a zlj nagyrésze fogságba esett. A támogatásra előreküldött 12. h. gy. ezr. V_2 zlj a az arc- vonalat nem tudta helyreállítani. így a Zebráktól északra, a Dzialon álló védők hátukban fenyegetve, Dobák alezr. kénytelen volt visszamenni kevéssel azután, hogy balra a 860. magaslatot ismét visszafoglaltuk.

A megintott arcvonalba megint rendet teremteni, kijelöltem a 750-től 860, Zebrák s onnan a hegyháton 1001 felé húzódó vonalat, mint olyat, mely a visszavonuló csoportok által tartandó.

Ekkor — d. e. 9^h 30'-kor — érkezett a hdt. pságnak intézkedése, (a ho.-nak a lefolyt eseményekről tett jelentései alapján), mely szerint a ho.-nak jobbszárnya «csak feltétlen szükség esetében mehet vissza és csak teljes összhangben a Heisegg-csoporttal». A hdt. pság úgylátszik, nem vette tudomásul, hogy a Heisegg-csoportban alig vannak csapatok s hogy ez a csoport a 13. ho. balszárnya felé létező, több mint 2 km. széles ürben — a terepviszonyok folytán is — számításba nem igen jövő labilis erőtenyező

melyhez ho.-om magatartásával nem igazodhatik. Különben a legközelebb beálló tények túltették magukat a hdt. pkság intézkedésén.

Az Ágoston-szakaszból északra irányított ho. tartaléknak (a 20. h. gy. e. egy zlja) előbb említett ellentámadása nem sikerült. Az oroszok újult erővel támadták a 860 magaslatot s onnan a védőket leszorították. Tartalék már nem állt rendelkezésre: Schamschula a harmincketteseket visszavette a Chliwny-völgy felé, Kraglica irányában kb. d. e. 9^h 50'-kor. A völgybe leereszkedve láthatta, mint özönlének le a Zebrák védői (31. h. gy. e.?) a magaslatról, szemlátomást az oroszok támadása által onnan levetve. Ezt a jelentést Schamschula részéről a hopság még megkapta; közvetlen rá azonban megszakadt a telefonösszeköttetés a harcvonallal, a hopság a csapatok helyzetéről joidéig tájékozatlan maradt, a ho. kisiklott kezeiből.

Égető szükség volt a ho. szétszakadt részeinek hollétéről és állapotáról mielőbb tájékozást szerezni és az összefüggést köztük ismét helyreállítani. Parancsba foglaltattam tehát szándékomat: a ho. jobbszárnyát (Foglár tb. csoportja) az előkészített 2. védelmi vonalba — Kraglica és az 1001. magaslattól a Zebrák-felé irányított hegyhátig — visszavonni, míg a Schamschula-csop. balszárnyával (Ágoston-szakasz egy része) állásában maradván és az összeköttetést a 29. ho.-lyal a 750 magaslaton fenntartva, jobbszárnyát 630 ponttól északra hátrafelé hajlítja, elzárja a Chliwny-völgyt és az összeköttetést tart Foglárral a Kraglicán.

Ezt a parancsot Ágostonnal telefonon még közölni lehetett (oda az összeköttetés nem szakadt meg). A jobbszárny számára elvitte azt Stielly vk. szds. — kb. d. e. 10^h-kor — akit egynéhány tiszt kíséretében felküldtem a Kraglicára azzal az utasítással, hogy az ott és a környéken beérkező csapatokat megállítsa, a pkokat a parancs értelmében a védelmi vonal megszállása iránt tájékozza s az így előállt helyzetről, valamint az ellenség magatartásáról ezen a területen nekem mielőbb jelentést gyegen.

Körülbelül d. u. 2^h 30'-ig, azután megtudtam, hogy Schamschula tb. a Dilec-nyergen, Foglár tb. a Kraglicán van; utóbbi magaslaton a 32. h. gy. e. ezr.-nek kb. 3—400 embere, a 92. ezr.-nek 200 embere gyülekezett; ezekből a Kraglicától északra nyúló hegyhátan (mely nem volt megszállva) levő erődítményekbe kisebb csoportokat helyeztek el; a 31. h. gy. e. a Kraglica írás «ca» betűinél gyülekeznek, a 12. h. gy. e. az útélágazásnál 1000^x-re K.-re a Kraglicától; a Zebráktól mintegy 1500^x D. K.-re, a magaslaton oroszok állnak; összeköttetés Heiseggel ennél-fogva nincs.

A ho. roncsaival tehát elérte a kiszemelt védelmi vonalat a szélső jobbszárny kivételével; annak a helyén az oroszok álltak. Azokat visszavetni nem volt erőm; a 67. ezr.-nek d. u. 1^h-kor rendelkezésemre bocsátott zlja erre a célra nem jöhetett tekintetbe, mert csak ebben az órában

ért teljesen kifáradva Maniówra. Azért jobbszárnyamat visszavonni szándékoztam a szintén már előkészített Kraglica — Dilec 937— Wolosan-állásba s abbeli szándékomat be is jelentettem a hdt. pságnak. Az sehogyszem akart ráállni s a Kraglicától a Steciwlason át az 1001 rm-geslatra vezető vonalhoz ragaszkodott. Ezt a vonalat viszont én tartottam előnytelennek és telefonon a hdt. parancsnoknak személyesen fejttem ki — kb. d. u. 4^h 30'-kor — nézetemet:

«A hdt. által kívánt vonal a Steciwlason keresztül védelemre nincs kiépítve; a honvédek pedig annyira kifáradtak, hogy tőlük erődítési munkálatokat az új állásban most követelni nem lehet; ez a vonal ennél fogva lényeges ellenállást nem biztosítana. Az adott körülmények közt csak a már előkészített Kraglica—Dilec 937—kup kb. 1 km — ÉNy.-ra Wolosantól — védelmi vonal jöhet tekintetbe; akkor is a Wolosant a szomszéd ho.-nak kellene megszállnia, nekem pedig a 67. ezr.-nek zlja volna alárendelendő. Ebben az állásban a csapatoknak nem kell azonnal munkába fogni és kipihenhetik magukat, mire nagy szükségük van».

Hozzáfüztem még, hogy a 12. és 32. h. gy. e. csak 1 —1 zljat alakít, a 31. h. gy. e. állományának felét elvesztette.

A hdt. pk. még mindig nem tudta nézetemet osztani és a kérdést a hds. csop. pk. elé vitte. Ez az én álláspontomat fogadta el és mindjárt — kb. d. u. 5^h-kor — elrendelte a Schmidt-hdt. balszárnya számára is a visszavonulást a Wolosan —Jablonki (déli vége) vonalba; a Heisegg-csop. a Wolosantól északra vonuló hegyhátra került, hol az a Dilec 937 felé elágazik.

Volt azelőtt a hds. csop. pságnak egy más intézkedése is, mellyel a Heisegg-csoportot a 41. ho.-nak rendelte alá akkor, mikor az utóbbi jobbszárnyával a Zebrákra ment vissza; a hds. csop. pság akkor szükségesnek találta a Zebrák és 1001 magaslat körül álló erőket egységes parancs alatt összefoglalni. Az események azonban ezt az intézkedést már megérkezése idejében túlhaladták, úgyhogy az tárgytalanná vált, miért is csak mellékesen említem meg. Lehet, ha az intézkedés legalább egy nappal előbb érkezik, a helyzet nem alakul ki olyan katasztrofálisan!

Mielőtt a parancs a védelmi vonal megszállására (az nagyjában ügyis már megtörtént, csak a részletintézkedéseknek egységes összefoglalása mutatkozott szükségesnek) kiadatott volna, még vártuk a helyzet további tisztázását. A 67. ezr.-nek zlját feltoltam a Dilec 937 magaslatra, melyet ő lesz hivatva megszállni; a tüzérséget a tüzérd. pk. által visszarendeltem, az ezen esetre már szemrevételezett állásokba Szerbanowkánál és Balnicától északra; a nehéz tarackok a maniowi templomnál bevérték a holnapi estét, hogy vasúton elszállíttassanak, mert további ittmaradásnál visszavonásuk esetleg kétségessé válhatott volna.

Estére a hdt. pság elrendelte a 29. szomszéd ho. visszamenését — a 41. ho.-lyal kapcsolatosan — a 2. védelmi vonalba.

Foglár tb. beteget jelentett. Az utolsó napok izgalmai, különösen pedig a zord időjárás és a nélkülözések aláásták egészségét. Csapatait különösen a 704 magaslat körül és utóbb a Zebráktól északra vívott harcokban nyugodtan, céltudatosan vezette.

Este a vonal megszállására azután a következő parancs ment ki:

«A ho. Dilec 937— Kraglica 943—Dilec 754 vonalában előkészített védelmi állásba ment vissza, azt megszállja és tartja

Védelmi szakaszok: a) A 67 ezr -nek egy zlja; a Dilecen 937, jobbra csatlakozva Wolosan Zx 1070-től 1 km ÉNy.-ra lévő kúpnál a Heisegg-csoporthoz, balra kb. 500^x a dileci magaslati ponttól ÉNy.-ra.

b) Koszmovszky örgy a 12. h. gy. e.-del (csak 1 zljat alakított) előbbi szakaszhoz balra csatlakozva, a maniowi-völgyig bezárólag.

c) Schamschula tb.a20. h. gy. e.-del, a 29. ezr.-béli zljjal és a 31. h. gy. e. egy zljával a Kraglicán át a 751 Dilecig bezárólag. Az ezen szakaszban már bentlevő 32. h. gy. e.-beli osztagok egyelőre olt maradnak.

d) Ho. tartalék Dobák alezr. alatt a 31. gy. e. egy zlja és a 32. h. gy. e.-nek a Kraglicától északfelé jelenleg állásban levő részei (Gazda fh. az összes többi ezredbeli csapataival), a 631 házcsoportnál a Maniow-völgyben, hol a kötelékek rendezendők. Szentgyörgyi alezr. átveszi a 32. h. gy. e. pságát.

e) 82. dd. pság a 631 házcsoportnál a Maniow-völgyben.

f) Hopság d. u. 7j-től Szczerbanowkán».

A szétugrasztottak Maniowban és a Kraglicán gyűjtettek, azután a 631 házcsoportnál rendeztetek; miután többnyire 32-esek volrak, Szentgyörgyi alezr. végezte a rendezést, ki mint volt 32-es, a fogságba került Reichard alezr. helyett átvette az ezr. prságát. A 12. h. gy. e.-et azután Koszmovszky örgy parancsnokolta.

A megszállási parancs kiadása után a hopság átment Szczerbanowkára.

Ezzel befejeződött a mai szomorú nap. Most mögötte álltunk annak a vonalnak, melyet tegnap a visszavonulásra javaslatba hoztam és a ho. fele, odaveszett! Es miért?

Március 31. Folytonosan borús időben ma erősen havazott; csatakos utak járhatatlanná váltak.

Az éjjel csendesesen múlt el; az oroszok elfoglalt állásaikban maradtak. Annak köszönhetjük, hogy a ho. kimerült s még alig rendezett csapataira nem zúdult újabb katasztrófa. A 67. ezr.-nek zlja ugyanis, melyet tegnap késő d. u. a Maniow-völgytől (631) felküldtem a Dilec 937 magaslatra, eltévesztette az utat és sötétben az erdős hegységben ideoda bolyongva éjfél után ismét lejutott a völgybe; de Szczerbanowkán

innen azután egy a terepben ismerős utász felvezette a Dolice, hová csak d. e. 3^h-ra ért fel. A Dilec körüli egész terület a Wolosanig tehát majdnem egész éjjelen át nyitva állt az oroszoknak s ha azok csak kissé mozgékonyabbak, minden akadály nélkül a Dilecra és onnan Szczerbanowkára jutnak, azzal a ho. hátába kerülnek és az összeköttetést a szomszéd hdt.-tel megszakítják! Visszavetésükre a ho. kifáradt és megtizedelt csapatai alig lettek volna képesek!

A ho. tegnapi veszteségeit csak ma lehetett teljes mértékben áttekinteni. Az ezredek összeszámították legénységüket és jelentettek: 12. h. gy. e. 1080; 2. 1397; 31. 720 és 32. 540, összesen 3737 puskalétszámot. (A 92. ezr. zljának 681 embere maradt.) Ha ezzel szembeállítjuk a már. 28-án kimutatott létszámot (7774 az összes menetalakulatok beosztása után), akkor a ho. vesztesége a tegnapi napon 4037 ember, vagyis 52%-a 28-ki állománynak. Ebből a veszteségből legtöbb esett a 32. h. gy. e.-re (1612 = 75%), melyet a 860 magaslaton szétugrasztottak, mikor egy gp. is elveszett és a 31. h. gy. e.-re, melynek egy zlját a a rabéi völgyben visszavonulási útjától elvágtak.

A nagy veszteségek — következményei főképen a kényszerült visszavonulás alkalmával beállt kavarodásnak — amennyire megdöbbenek, annyira megérthetők, ha elgondoljuk, hogy a legnagyobbbrészt menetalakulatokkal 1 —2 nap előtt megérkezett legénység a válságos helyzet parancsoló szükségéből azonnal, jóformán megérkezés pillanatában — egyik-másik menetszázad ezredébe még be sem sorozva — tűzbe vettek. Amint már előbb említettem, hiányosan kiképzett honvédek a nekik teljesen idegen, azonfelül igen nehéz, erdős, hegyes terepben vha soruk egyszer megingott — elvesztették az összetartást s kész prédái voltak az ellenségnek.

A tisztek sorában is nagy fogyatkozás mutatkozott; az elesetteken és sebesülteken kívül számos tiszt a zord időjárás folytán legyengülve, a tegnapi nap súlyos megpróbáltatásaiban végleg letört és beteget jelentett, így pl. a 32. h. gy. e.-nél az összes zljpok és 5 századpk. hagyta el az arcvonalat. A csapat harcértékét a rendkívüli tiszthiány érezhetően leszállította.

A csapatok létszáma csökkenésén kívül azok erőállapota is nagymértékben hanyatlott; a menetalakulatokkal besorozott fiatal legénység amúgy sem volt valami harcedzett, az öregeket pedig nagyon megviselte a nyugalom teljes hiánya, főképen azonban a nedves, esős, majd hó- és fagygal váltakozó időjárás; a hideg folytán ismét sok volt a fagyás.

A ho. csapatainak állapotáról részletes jelentés ment a hdt. pságnak, mely — legalább a számbeli hiányok pótlására — a délre Maniówba érkező IV/34. zljat és a 49. ezr.-nek (St. Polten—Alsó-Ausztria) menet

zlját bocsátotta rendelkezésre. Előbbit Schamschula parancsa alá helyeztem, utóbbi (600 puska) holnapra a 92. ezr.-hez osztattott be.

Mindezek az erősítések azonban a ho. védelmi vonalának biztos tartására nem mutatkoztak elegendőknek, azért — kérelmemre — a hdt. pság a Szczerbanowkán mint hdt. tartalék levő 33. ezr.-et (aradi) is rendelkezésemre bocsátotta, hogy annak részeit közelebb vonhassam az arcvonalhoz, mert Szczerbanowkáról szükség esetén nem érkezhettek volna idejében a veszélyeztetett vonalrészek támogatására. Az ezr.-nek $\frac{1}{2}$ századját előretoltam a Szczerbanowkától északra, a Dilec felé nyíló völgybe, hogy ott úgy a helységet, mint az attól közvetlenül északra állásba ment taracküteget abból az irányból várható meglepetések ellen biztosítsa. Mielőtt azután az ezr.-del magával intézkedhettem volna, a hds.-csop. pság azt a maga rendelkezésére — mint tartalékot — a helységben visszatartotta.

A hdt. pság, maga is némi felelősséget érezve a tegnapi kudarcért, azt magyarázni és menteni iparkodott egy általánosan közzétett értesítésben, melyben megállapítja, hogy fogolyvallomások szerint a tegnapi támadásnál az oroszok részéről az egész 15. ho., azonkívül a 137., 138. és 229. ezr. vett részt, összesen 20 zljban kb. 16.000 ember; a 41. ho. tehát kétszeres túlerővel támadtatott meg átkarolva. Az oroszok a sötétség és sűrű köd leple alatt 6 — 10 egymás mögötti sorban, sűrű tömegben mentek előre s szintén súlyos veszteségeket szenvedtek.

Csakhogy az oroszok túlerőjéről s átkaroló elhelyezésükről a terepen már előzőleg is tájékozva voltunk (előbbiről a hdt. pság maga értesített egy március 24-én közzétett vázlatában) és sajnos, csak az idején felismert helyzetből a helyes következtetés levonása maradt el!

Az oroszok különben a mai napon nem fejtettek ki nagy tevékenységet a szomszéd ho.-oknál sem. D. e. 7^h 30'-kor 1—2 ezr.-re becsült csoportjuk a 750 magaslatról lebecsátkozott a Chliwny-völgybe és onnan előrenyomult a 732 magaslatra, mire a 20. h. gy. ezr.-nek ott álló előretolt osztaga visszavonult a főállásba. Délre azonban az oroszok megint visszamentek a 750 magaslatra, a 20-asok újból megszállták a 732<i>--ot.

A reggeli órákban az oroszok a Zebrák felől is megközelítették a Maniow-völgyet; 1—2 századjuk d. e. 9^h 30'-kor kb. 1000 ^x-re a Kosz-movszky-szakasz előtt gyülekezett, de ezzel itteni tevékenységük is megszűnt.

D. e. 8^h 45'-kor egy hevesebb, de csak részlettámadásuk a Wolosan körül, mely a 67. ezr. jobbszárnyát (Khayl alezr. szakasza) is érintette, visszaveretett; 90 foglyot hagytak hátra.

Az oroszoknak ezen mozgolódása mégis arra indított, hogy d. u. 4^h-kor a ho. tartalékból a 11/31. h. zljat közelebb toljam a 12. h. gy. e. arcvonala mögé, este pedig, szintén a ho. tartalékból, a 32. h. gy. e.-nek

egy századát bocsássam rendelkezésre Khayl alezr.-nek, miután kiterjedt védelmi szakasza a Dilecen csak gyéren volt megszállva; azonkívül szakaszában még erősítési munkálatokat is kellett végezni, melyek a többi szakaszokban elestek, mert védelmi vonaluk már ki volt építve

A XIX. hdt. arcvonalának visszavonása folytán a Szerbanowkától délre nyíló völgy, melyen a vasútvonal átvezetett, visszavonulás esete nagyobb jelentőséget nyert, mert egyrészt a Maniowtól Balnicára vezető út mihamarább ellenséges tüzértűz alá kerülhetett, másrészt az út Zubracze —Majdan felé a Schmidt-hdt. által foglaltatott el. Utasítottam tehát az árkászszázad pkát, építsen utat a nevezett völgyön keresztül a 677 magaslati ponthoz s — miután rendelkezésemre álló munkaerő nem: volt elegendő — kértem a hdt. pságtól megfelelő munkaerőt. A hdt. pság erre a célra a Balnicán levő hadtápszázadot utalta át.

A hdt. pság mai nappal beszüntette a lőszerpótlást Majdánról és áthelyezte azt a telepóc—balnicai vonalra; a pótlást a pság maga fogja intézni. Ma érkeztek végre kézigránátok a ho.-hoz — ha csekély számban is (összesen 630 db) — azonkívül 2 aknavető 256 vetőaknával és 300 világítóröppentyű.

A vonatok a ho. részéről mind eltolattak Méhesfalva —Csukaházára; a ho. egyesített ütközetvonata (92 jármű) Balnicára került.

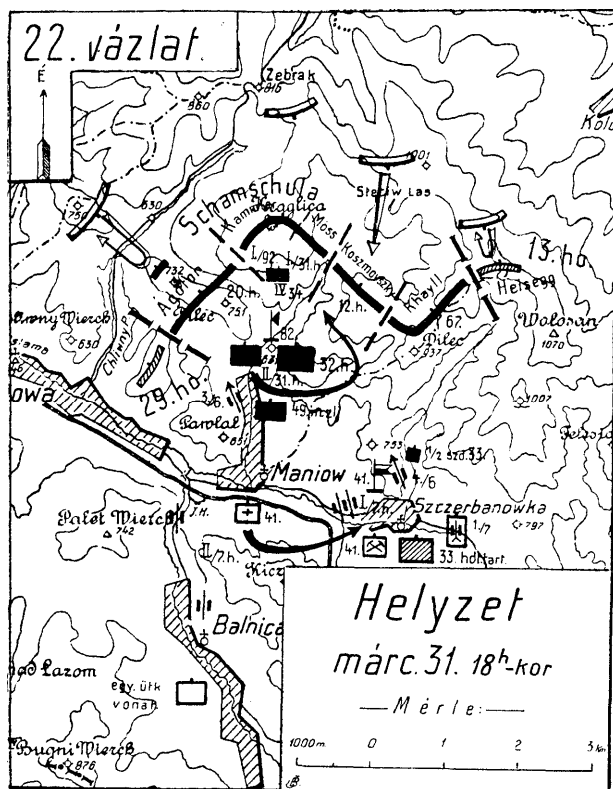
A ho. helyzete március 31-én d. u. 6^h-kor a 22. sz. vázlaton van feltüntetve.

Április 1. A Kraglica, mint kiugrópontja védelmi állásunknak s legközelebb fekvő az oroszok vonalaihoz, mintegy kihívta azok átkaroló támadását. Vártuk is a támadást s ennél fogva a Schamsebula-csoport tartalékai (IV/34. zlj. és a 49. ezr. menetzlja) közvetlen a Kraglica-szakasz mögé tolattak, a szomszéd alszakaszok (Ágoston és Möszi) tartalékai pedig a belső, a Kraglica felé eső szárnyak mögé vétettek. Várakozásunk csakhamar beteljesedett.

Éjfél körül észlelhetjük az ellenség csoportosulását a Kraglica felé; d. e. 3^h-kor pedig kb. 1 zlj. mintegy 1000^x-re a magaslattal szemben beásta magát és lassú tűzharcot kezdett. Az oroszok ereje mindinkább gyarapodott, tüzüik élénkült s d. e. 6^h-kor átmentek — mintegy kétszeres túlerővel — támadásra. A Kraglica keleti lejtőjén elhelyezett honvédek (31.-esek) élénken tüzeltek, a Koszmovszky-szakasz is odairányította gp.-tüzet, — hiába; a 92.-esek, a Kraglica közvetlen védői, a támadást nem várták be, lövés nélkül ott hagyták — saját parancsnokuk későbbi jelentése szerint — állásaikat. A tartalékoknak idejük sem volt a harc menetébe elegyedni.

Az elvesztett állás visszaszerzésére a tartalékok részéről azonnal

megindult az ellentámadás: balról a 20-asok, közepén a 1V/34. zlj és a 49. ezr. menetzlja, jobbról a 31-esek. A hdt. pság erre a célra még a 33. ezredet is, Szezerbanowkán, alárendelte, — a 29. ho. felajánlotta a 28. vadász zlját. A tartalékok azonban, — hogy az oroszok befészkelését az elfoglalt állásba meghiúsítsák — megindították az ellentámadást, mi-

Megjegyzés: A nehéz tarackok a maniowi templomnál várják berakásukat Majdanra.

A huszárak F.-Körtvélyesen.

A hegyi ütég Szezerbanowkán; összes ágyú használhatatlanok.

előtt még az utóbb említett. 2 csapattest beérkezett volna, d. e. 8^h 30'-kor. Ellentámadásuk nehéz küzdelemben csak lassan jutott előre; végre a 20.-asok elérték a Kraglica délnyugati kúpját és 200 foglyot ejtettek; tovább területet már nem nyerhettek. Az oroszok támadó arcvonala egyoldali a Chliwnyi-völgyig, másoldalt a Maniow-völgyig mindjobban kiszélesedett s túlsúlyával visszszorította az előbb még előnyömulásban levő honvédeket, 12^h-kor délben.

Erre — miután a harcoló csapatok már érzékeny veszteséget szenvedtek, friss erők pedig még nem álltak rendelkezésre — visszarendeltem az előbbieket egy hátrább eső vonalba a következő paranccsal d. u. 12^h 10'-kor:

«Az ellenség tetemes túlereje által kényszerítve, a Dilec 751—631 és Dilec 937 vonal azonnal megszállandó és megerősítendő, és pedig:

a) Schamschula tb. a 20. h. gy. e.-del, a 33. ezr. egy zljával (a maniowi paplakhoz irányítva), a 28. vadászljjal (a 29. ho. által a Dilec 751-re irányítva) és a 32. h. gy. e. egy századával Dilec 751-től a maniowi völgyig bezárólag;

b) Dobák alezrds. a 12. és 31. h.gy. e.-dei jobbra csatlakozva 1000^x-re a Dilec 937-től, innen;

c) Khayl alezrds. a II/67. zljjal és a 32. h. gy. e. egy századával jobbra csatlakozva a Heisegg-csop. (13. ho.) balszárnyáig.

d) Ho. tartalék, 92. ezr. (a 49. ezr. menetzljával) és a IV/34. zlj Maniow északi részében, a 33. ezr. három százada Szczerbanowkán;

e) Parancsnokok álláshelye: Schamschula tb. a maniowi paplakban; Dobák alezrds. szakasza mögött a Maniow—Dilec 937 taligauton. A ho. telefonvonalba bekapcsolni».

A ho.-nak támogatás céljára újonnan alárendelt csapatok közül a 33. ezr. zlja épen idejében ért a 631 házcsoporthoz a mianow-völgyben, hogy ott a visszamenő harcvonal megállapodását elősegítse; a zljjal jött ezr.-pk — Sertie alezrds — ott megsebesült; a 28. vadászlj már csak mint tartalék kerülhetett az elfoglalt új védelmi vonal mögé.

Az oroszok nem követtek sokáig; a Kraglicán beásták magukat.

Az arcvonal többi részein aránylagos nyugalom, itt-ott kisebb csatározások. D. u. 7^h-kor az oroszok egy erős támadása a Chliwny-völgyből az Ágoston-szakasz balszárnya ellen visszaverettet.

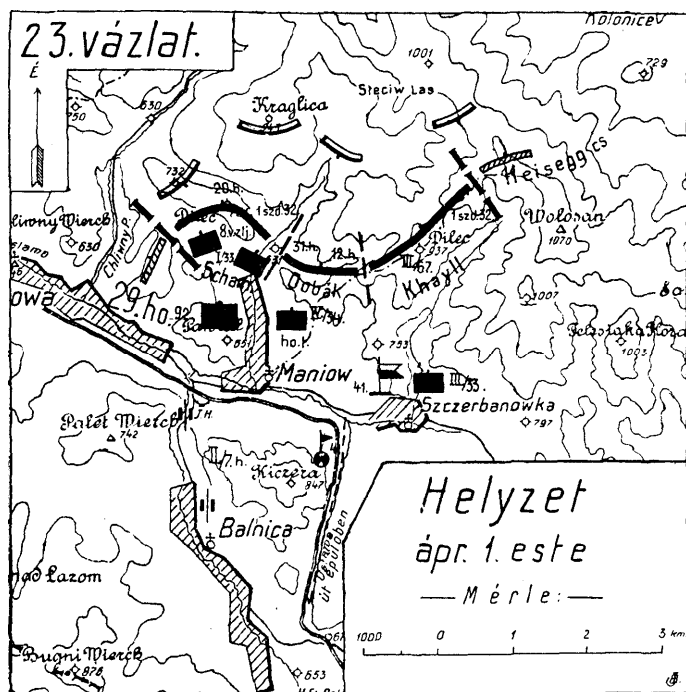
A ho. helyzetét az esti órákban a 23. vázlat mutatja.

A délelőtti órákban hírek érkeztek a Schmidt-hdt. visszavonulásáról; a hdt. állásai az oroszok heves támadásai által Jablonkánái benyomattak, mire a hdt. visszament Habkowcétől északra fekvő hegynyeregig.

Az egész hds. csop. helyzete bizonytalannak látszott s az általános visszavonulás szükségességének gondolata mintegy a levegőben feküdt, mindenki agyában fészkelte. Ennek érzetében a hopság már d. e. 9^h-kor indítványozta a még Balnicán és Szczerbanowkán levő vonatok és anyagok (ütközetvonal, élelmezési raktár, sáncszeroszlop, e. ü. oszlop, árkászszázad járművei) visszairányítását. Délre a hdt. pság erre elrendelte a Szczerbanowkán levő vonatrészek eltolását Balnicára. Onnan azután az esti órákban és az éjjel tovább meneteltek Telepócra; a csapatok fel-

vételező kocsijai előbb még felrakva a balnicai élelmezési raktár készleteit.

Röviddel a ho. fenti indítványának elküldése után a hdt. pásg elrendelte «a védelmi vonal tartásához nem okvetlenül szükséges ütegek» azonnali útbaindítását Majdanon át Méhesfalvára; Majdanban a lőszer pótlandó. A ho. erre a 7. h. á. ezr.-nek I. osztályát indította

Megjegyzés: A II/6 tarackosztály Balnicán; az I/7. h. á. oszt. útban Solinkára; az I/7. á. ü. Solinkán át Telepócra.

Sáncszeroszlop, a ho.-nak még Szczerbanowkán levő többi járműveivel (ho.-törzs vonatszaka, az árkászszázad és az e. ü. oszlop járművei) Maniow, Balnicán át Telepócra; az ütközetvonat éjjel Balnicáról szintén Telepócra menetel.

útnak — Zubraczen át, d. u. azonban a hdt. újbóli értesítésére, hogy a majdani országút az éjjel valószínűleg már nem használható — az I/7. h. á. osztály Zubraczéból Solinkára irányított, míg a II/6. tarackosztály Balnicára ment vissza. A már teljesen használhatatlanná vált hegyi üteg Zubracze—Solinka—Telepócon át Méhesfalvára menetelt. A nehéz tarackok, már d. e. 4ⁿ, illetve 9^h-kor egyenként vonatra rakva Majdánra mentek. így a ho.-nál csak a 7. h. á. e. II. osztálya maradt állásban Balnicánál; az szükség esetén onnan, úgy mint a többi

üteg, Telepócra megy. A gyalogsági lőszerkészletek az Oslawa-völgyben a vasút mentén, a Kiczara 847 magaslattól keletre rögtönzött raktárba helyeztetek; a csapatok lőszerszükségletüket onnan fedezhették.

Délután folyamán vettük a hds. csop. pk. által közölt következő általános parancsát a hds. pságnak:

«A hds. pk. Önagyméltósága az arcvonalban utóbb előfordult események fölötti véleményének kifejezést adva, úgy találta, hogy azok legnagyobb mértékben megszegyenítőek és azt a benyomást keltik, mintha nem a csapatok, hanem inkább a parancsnokok tekintetüket hátra irányítják ahelyett, hogy a most fennálló, kétségkívül válságos helyzetben, minden tettejük, szívósságuk és legfokozottabb erélyük kifejtésével azon túlkerülni iparkodnának, tekintet nélkül esetleges következményekre (!).

Most van a pillanat, mikor az elfoglalt állásokat végsőig kell tartani (?). Követelem és elvárom, hogy az alámrendelt pkok és csapatok — velem együtt, — a legvégső és utolsó erőmegfeszítéssel azon lesznek, hogy Önagyméltósága a hds. pk.-tól a megszegyenítés ez érzését elhárítsák. Tudom, hogy sikerülni fog nekünk annál inkább, mert lépéseket tettem aziránt, hogy a hds. csop.-nak új tartalékok bocsáttassanak rendelkezésre; azonkívül más helyen a legrövidebb idő múlva megfelelő nyomás fog érvényesülni». (Értve alatta a német «Beskid»-hdt. megérkezését Mezőlaborc tájékára.)

Ha a hds. pk. parancsával a pkok önérzetének felvillanyozását célozta, hogy őket erélyes intézkedésekre serkentse, akkor célját elérte. A parancsnokokban, kiknek ilyen serkentésre nem volt szükségük, csak mély elkeseredettség kelt a parancs méltatlan tartalma fölött. Ők tudták, hogy úgy ők, mint csapatjaik a siker érdekében minden tudásukat, minden erejüket latba vetették; küzdöttek legádázabb időviszonyok közt 2—3-szoros túlerővel rájuk zúduló ellenség ellen szívósan, hősiesen, halálmegvetéssel. Hogy a siker elmaradt, hogy mindé a feláldozás sem vezetett eredményre, nem rajtuk múlt: a lehetetlent nem lehet lehetővé tenni!

A parancs azt mondja, hogy a hds. arcvonalán történt események «megszegyenítőek!» Kire nézve azok? A hds.-parancsnokra nézve? A hds. nem azért harcol, hogy egyesekben örömet keltsen vagy azokat szégyenérzéstől megóvja; a hds. harcol hazája, az állam érdekében, hogy az összesség ügyét szolgálja. Sem a hazának, sem az «államnak» nem volt oka magát fiaiért «szégyelleni!» Ellenkezőleg: büszkék lehetnek azokra — a nem siker esetében is -- hogy súlyos megpróbáltatások dacára, az ellenség túlereje által visszszorítva megtöretlenül állták

helyüket életük árán is. Ki tartotta végleg vissza az ellenséget Magyarországra tervezett betörésétől? A csapatok és parancsnokaik, nem a nyáhangzású szavak!

Az ilyen mentalitás szolgáltatta ki a ho.-kat adott esetben — mint p. o. minap a 41. ho.-t a Zebrakon — mindenki által előre látott lehetetlen helyzeteknek, melyekben azok tönkrementek. Miért? Mert hiányzott bátorság felelősséget vállalni, mert «szegyeitek» magukat a pkok visszamenni akkor is, mikor a józan ész azt követelte; mert csillogóbb a «hősi szerep», ha mindjárt ezek célnélkülien elpocsékolt életével is vásároltatott meg.

Miért nem vonta vissza maga a hds.-pk. a már tarthatatlanná vált egész arcvonalat; miért tette ki a ho.-kat részletkudaroknak? Ha a ho.-k, megkímélve célnélküli véráldozatoktól — megint csak a 41. ho. esetére kell mutatnom — fenntartott erejükkel jutnak a Kárpátok déli lejtőire, nem állták volna meg helyüket biztosabban?

Miért vonta ki a hds. csop.-pság a baligrodi arcvonalból a 27. és 31. ho.-t — úgy tudom, a 14. ho.-t is — és gyöngítette azzal az arcvonal ellenálló erejét? Ezek után nem látszott helyénvalónak, a Schmidt hdt.-et — mert érzésünk szerint arra célzott a parancs — bünbaknak odaállítani.

Ha a hds.-pk úgy találta, hogy egyik vagy másik pk. nem tette meg kötelességét, ám vonja felelősségre. De így, kijelentéseit általánosítva, azonfelül ilyen alakban, csak méltatlanul bántotta azokat, kik kötelességüket megtették.

D. u. 8^h-kor érkezett a hdt.-pság intézkedése a visszavonulásra. (Előbb, d. u. 5^h-kor «figyelmeztetés» érkezett, mely szerint «a visszavonulás április 2-ra d. e. 4^h kilátásba van véve, és pedig a Zubracze — Maniow-tól délre fekvő magaslatokra; határvonal a 29. és 41. ho. közt maniowi templom—Kiczara 847.)

«A Schmidt-hdt.-nél előfordult események folytán a XIX. hdt. jobbszárnya és közepe a Zubracze— Szczerbanowka—Maniow-vonaltól délre fekvő magaslatokra és a Galet Wierchre visszavétetnek.

Szakaszhatárok: 41. ho. számára jobbra, a Schmidt-hdt. felé, a mélyvonal, mely a Wolosantól délre, a Zubraczétól Ny.-ra fekvő vasúti hídhoz húzódik, tovább a Matragora 991 magaslati ponttól 800^x K.-re a 720 (Solinkától Ny.-ra) és a Drózdiasko 693 át a 857 Skura vrchre; balra a 29. ho. felé, a mélyvonalig, mely a maniowi templomtól a Kiczara 847 magaslat felé húzódik.

A 41. ho. a csatlakozást a Schmidt -h dt.-h ez a Zubraczétól D Ny.-ra fekvő vasútvonal mentén eszközli, különös súlyt fektetve a 749 nyereg

tartására és lehetőleg 2 zljat irányít a 677 magaslati ponthoz (H. M. Balnicától ÉNy.-ra) mint hdt. tartalék.

Ajánlatos erőknél mielőbbi irányítása a Matragora északi lejtőire, hogy ott a 749 nyeregtől délre felvételi állást foglaljanak el és azt megerősítsék.

A visszavonulás megkezdése a jelenlegi állásokból holnap, 2-án d. e. 4^h-kor; a 29. ho. jobbszárnya csatlakozik a 41. ho. balszárnyának visszavonulásához, míg utóbbi az összhangot a Heisegg-csoporttal tartja fenn.

A 41. hopság Solinkára kerül, míg a hdt.-pság onnan holnap Yendégire megy.

A hdtparancs végre — egy kissé későn — meghozta az általánosan várt visszavonulási intézkedéseket, kissé különös módon a visszavonulást «a Schmidt-hdt.-nél előfordult eseményekkel» megokolva. Az oroszok szembeszökő túlerejét mindenki tudta — a hds. csop. kényszerült visszavonulásához a XIX. hdt. is hozzájárult — kár volt a Schmidt-hadtestet, s azzal magatartását, mint az általános visszavonulás egyedüli okozóját odaállítani.

A ho. d. u. 8^h 15'-kor következő parancsot adta:

«A hdt. közepe és jobbszárnya egy hátrább fekvő állásba vétetik vissza.

Hadosztályunknak a Matragora 991 — Kiczara 847 közti szakasz utaltatott ki. Védelmi vonal a magaslatok északi oldalán a kilövési viszonyok szerint; megszállás után azonnal megerősítendő.

Ezen új védelmi vonalban a jelenlegi csop. beosztás érvényben marad. Védelmi szakasznak kiutaltatik:

a) Khayl alez. csoportjának a Matragora-magaslat; kiterjed jobbra kb. 1000^x-re a Zubracze felé húzódó háton; ott csatlakozás a Heisegg-csop.-hoz. Visszavonulás útja Szczerbanówka — 749— Zubracze DNy. végén át, összhangban és összeköttetésben a Heisegg-csop.-tal;

b) Dobák alez. ettől balra a 900-as magaslatig bezárólag;

c) Schamschula tb. az Oslawa-völgy mindkét oldala a Kiczara 847 magaslatig bezárólag; ott csatlakozás a 29. ho.-hoz. A 28. vadászlj a 29. ho. kötelékébe visszaadandó.

d) Ho. tartalék a IV/34. zlj és a 92. ezr. a 677 pontnál, a vasútvonal mellett.

A II1/33. zljből (Szczerbanowkánál) egy század a 749 nyeregnél felvételi állást vesz s csatlakozik a 67. ezr. zljához, midőni az mellette elvonul; a zljnek 3 százada pedig felvételi állást vesz a 900 magaslat északi lejtőjén, ahonnan a Dobák-csop. beérkezésekor H. St. Solinkára visszamegy; ugyanoda jön azután a 4. század is; az egész zlj ho. tartalék.

Április 2-án d. e. 3^h-kor — az első vonalbeli csapatok d. e. 4^h — a védelmi állást, lehetőleg oldalról megkerülve, az ellenség felé fedeztetten, el kell foglalni.

Ho. pság ma d. u. 9^h-tól H. St. Balnicán, holnap d. e. 5^h-tól Solinkán.

Telefonösszeköttetés a ho.-táv. osztagától Solinkáról a 677 pont-hoz létesített; csoportok ezen vonalhoz kapcsolandók.

Ho. e. ü. oszlop Balnica déli bejáratánál.

Egyesített útközetvonal ma éjjel Telepócra megy.

Visszatartott tüzérség Balnicától közvetlen keletre vonul állásba .és ott további parancsig megmarad».

Tekintve, hogy a parancs sötétben ment ki és azt sötétben is kellett végrehajtani, a szakaszok csapatainak összeállításában és a parancsnoklási viszonyokban nem létesített semmi változást, nehogy kavargások álljanak be.

A hopság pedig már d. u. 9^h-kor egy közbeeső állomásra — H. St. Balnica — ment, mert nem látszott célszerűnek, hogy épen akkor útban legyen, mikor a csapatok is mozgásban vannak: a megállapodott hopság inkább volt abban a helyzetben a visszavonuló csapatoknál esetleg előforduló zavarokat rendezni, vagy közben szükségessé vált intézkedéseket megtenni.

A visszavonulási parancs kiadása után a hopság átlovagolt H. St. Balnicára. Útközben az Oslawa-völgyben, a vasútesten végig haladva, a Szczerbanowkára menő kis vonattal találkozott: az utolsó sebesülteket és betegeket vitte onnan Balnicára. (Balnicáról Telepócra a sebesültszállítást a hdt. pságtól berendezett sebesültszállító oszlopok hordagyakon eszközölték.)

Éjfélkor a hdt.-pság közölte, hogy a szomszéd Schmidt-hdt. balszárnya már éjjel 12^h-kor vonul vissza a Wolosanról. Ez a közlés oly későn jött, hogy a szakaszokat nem lehetett idejében értesíteni. Hogy mégis egységet hozzak a visszavonulás mozdulataiba, annak időpontját d. e. 1^h-ra határoztam (abban a feltevésben, hogy a távol álló oroszok a visszavonulást nem veszik észre azonnal s tekintve azt, hogy a 997 dileci állásunk hátrább fekszik, mint a Heisegg-csop. vonala a Wolosantól északra) a következő paranccsal:

«Jobb szomszéd hdt. balszárnya (Heisegg-csop.) a Wolosánról éjjel 12^h-kor kezdi visszavonulását.

Ennek folytán a mai intézkedés oda módosítottatik, hogy mindkét Dileci csoport, tehát a ho. két szárnya d. e. 1^h-kor hagyja el jelenlegi állásait; a közép, ehhez igazodva, megfelelően későbbben.

Ho. és hdt. tartalék, valamint a III/33 zlj. a parancs vétele után azonnal induljon«.

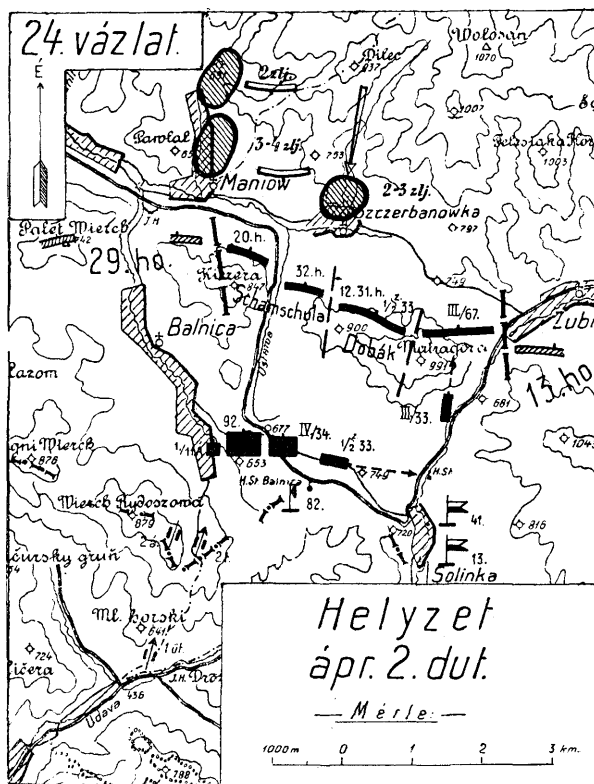
A 29. ho.-hoz megfelelő értesítés ment.

b) Visszavonulás a Kárpátok gerincén át annak déli lejtőire. Április 2.-4.-ig.

Április 2. A csapatok az éjjeli visszavonulás után az oroszoktól háborítlanul, rendben elfoglalták kiutalt védelmi vonalukat.

A hopság d. e. 6^h-kor átment Solinkára; ott találkozott a Vendégire készülő, már indulófélben lévő hdt.pásggal; a szomszéd 13. hopsága is Solinkára érkezett.

A ho. helyzetét d. u. a 24. vázlat mutatja:

Megjegyzés: 7. h. á. e.; hegyi úteg Telepóc—Méhesfálván;
 huszárosztály F.-Körtvélyesen;
 vonatok (ütközetvonal, sáncszer-, e. ü.-oszlop) Telepócson.

A 32. h. gy. e.-nek Khayl alezr. szakaszában beosztott százada (az egész ezr. a nagy tisztihány folytán csak 2 században alakult) az éjjeli visszavonulás alkalmával tévesen az ezr.-nek másik, a Schamschula csop.-ban levő századával egyesült. Az így megzavart erőviszonyok rendezésére következő parancs adatott d. u. 4^h-kor:

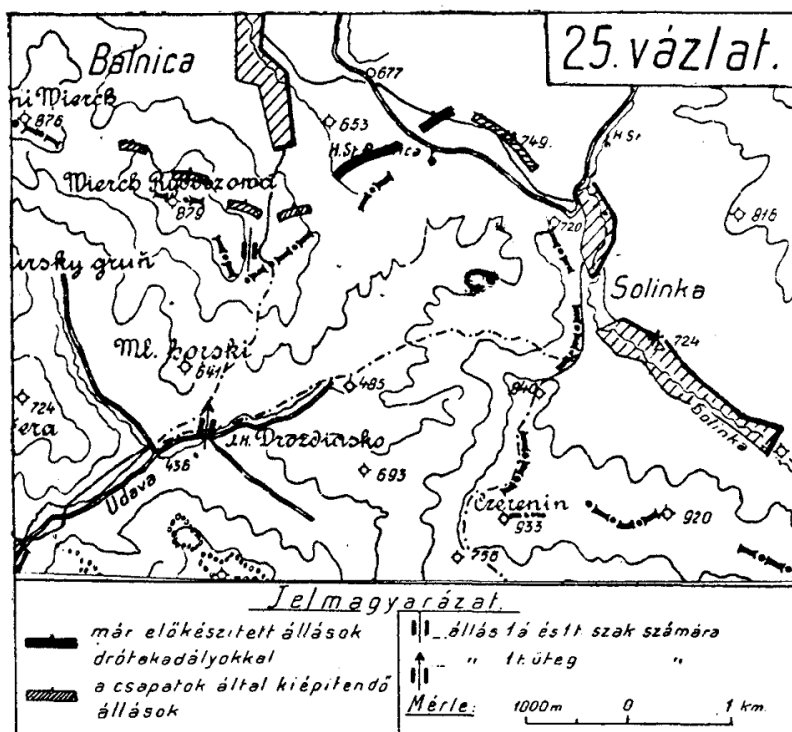
«A 32. h. gy. e.-nek 2 százada Schamschula tb. csoportjánál egyesülvén, ennek maradnak alárendelve.

Ennek folytán a III/33. zlj H. St. Solinkától a Zubracze felé vezető úton levő 681 magaslati ponthoz induljon, hol Khayl alezr.-nek alárendeltetik. Khayl alezr. védőszakasza Zubracze nyugati végén levő vasúti hidig terjesztetik ki; ott csatlakozás a 13. ho. balszárnyához, mely a Solinka-patak völgyét ott zárja el. (Eredetileg a 13. ho. a Zubraczétól délre fekvő magaslatokra ment volna vissza.)

A 33. ezr.-nek eddig Sehamschula tb. csoportjánál volt fél zlj a a H. St. Solinkához küldendő (az elrendelt III/33. zlj helyébe); ott ho. tartalék».

Délben a hdt. közölte, hogy további visszavonulás esetén a határ hegyhát hátvédek által lesz biztosítandó; különösen a 41. ho. a Balnicától délre fekvő átjárókat zárja el; a 13. ho. a Solinkai átjárókat fogja megszállni.

Erre a Balincától délre fekvő utóvédállásnak szemrevételezésére azonnal kiküldetett egy vezérkari tiszt. Szemrevételezése a 25. vázlatból kivethető eredménnyel járt:

Megjegyzés: Kilövés 2—3000x., a jobbszárnyon csak 2—300x.

A határon elhelyezett lövegek úgy a balnicai, mint az Oslawa és a Zubracze felé vonuló solinkai völgybe hathatnak.

Délután a tüzérség elvonult Telepócra, csak a határvonalon, Balincától délre maradt 2 ágyú és 2 tarack állásban; lent az Udava-völgyben pedig egy taracküteg a 436 -tól keletre levő J. H.-nál.

Az oroszok egész napon át élénk mozgásban voltak; összeütkezésre azonban nem került a sor. Dél előtt nagyobb csapatjuk a Kraglicán mutatkozott; ott erődítéseken dolgoztak és gyakorlatoztak; később 3—4 zlj. erős oszlop a magaslatról délfelé menetelt. D. u. az oroszok Maniowban voltak; estére a Dilec 937 felől Szczerbanowkán is gyülekeztek. A maniowi völgyben 631 -φ-nál nagy tábornizek égtek; járőrök megközelítették állásainkat.

A ho. létszáma a tegnapi harcokban ismét lefogyott, úgyszólván a támogatásul beosztott idegen csapatok létszáma a hadosztályét már elérte. Ez az arány, sajnos, a kárpáti harcok végéig fennmaradt; a ho. nem tudott régi erejével feléledni. A puska létszám különben a következő:

<i>honvéd ezredek :</i>			<i>idegen ezredek :</i>		
	<i>p.</i>	<i>gp.</i>		<i>p.</i>	<i>gp.</i>
12. h. gy. e.	590	2	33. ezr.	970	—
20. "	1370	8	92. " (a 49. m.-zljjal)	700	—
31. "	650	2	IV/34. zlj	670	2
32. "	600	1	III/67. "	750	2
Összesen	3210	13		3090	4

A ho. puska létszáma összesen 6300 puska, 17 gp.

Ezen állomány alapján — a tisztek csekély számától is befolyásolva — a csapattestek következő századszámmal alakultak:

32. h. gy. e. 2; IV/34. zlj. 3; 12. és 31. h. gy. e. és III/67. zlj. 4—4; 92. ezr. (bennfoglalva a 49. menetzlj.) 5; 33. ezr. 8; 20. h. gy. e. 12 században.

Éjjel — 2^h-kor — érkezett a hdt. pság rövid felhívása (Aviso): Az este közölt «direktívákat» *azonnal* végrehajtani! A ho. nem kapott, az este semmi «direktívákat»; sürgősen felhívta tehát telefonon a hdt. pságot, hogy tájékoztatást nyerjen. Ezen az úton azután megtudtuk, hogy az említett «direktívák» — melyeket már tegnap d. u. 6^h-kor kiadtak s tévedésből nem jutván hozzánk, csak most közöltek velünk — irányelveket tartalmaztak további visszavonulás esetére; azok a következőképen hangzottak:

«Az április 2-án elfoglalt állások lehető hosszú ideig tartandók már azért is, hogy a felesleges tüzéség és a vonatok akadálytalan elvonulása biztosíttassék. Azonkívül a hds. csop. pság különös súlyt helyez arra, hogy a Beskid-hegyhát lehetőleg soká kezünkben maradjon.

Ha azonban a mai állásokból a visszavonulás elrendeltetnék, a következő *irányelvek* lesznek mértékadók:

a) A 41. ho. főereje Kicursky grun—Skura vrch (Telepóctól kétoldalt) vonalában foglal állást; utóbbi ponton a kapcsolat a Schmidt-

hdt.-tel megbízhatóan létesítendő. Ezen vonal berendezése a hds. csop. pság által foganatosítottatik.

Hogy ezen védelmi vonal alapos berendezésére időt nyerjünk, hát* védek tartják a határgerincet Búgni Wierchtől keletre. Ezt illetőleg különösen tekintetbe jönnek az utak, melyek Balnicáról a hegygerincen át délre vezetnek. Az Udava-völgy elzárására egyetértésben a 13. ho.-lyal kell eljárni. A megszállandó pontok megerősítéséről, ott létesítendő tüzérállásokról és odavezető utakról a hopság idejében (!) gondoskodjék.

A hopság Vendégire kerül.

b) A 29. ho..... ameddig csak lehet, a Beskid gerincét a Búgni Wierchig tartja akkor is, ha a. 41. ho. a főállásba visszamegy.....

A vonatokra nézve külön intézkedés megy».

(A «vonatintézkedés» elrendelte, hogy a ho. ütközetvonata Telepócra meneteljen; a telepóci hegyi átrakodó állomás feloszlik és a csapatok a helység déli végén közvetlenül felvételeznek; az élelmezési lépcsők továbbra is Szinnán vételeznek fel; a hegyi vonatszázadok Telepócról Csukaházára kerülnek. Később a ho. nélkülözhető vonatai Tüskésre, este pedig a hdt. vonalhoz irányítottak a Laborca-völgybe, Homonnától délre.)

A parancs nagyon későn érkezett s a készületlen csapatokkal még az éjjel, azonnal kellett intézkedni. Igaz, hogy a parancs csak tévedés folytán került elkésve a hopság kezébe, de a véletlen eset annál világosabban mutat a visszavonulás átgondolt szervezésének és tervszerű kivitelének okvetlen szükségességére s az épen hiányzott! Az ötlet-szerűen adott parancsok a csapatokhoz meglepetésszerűen érkeztek s csak fokozták a nyugtalanságot, a bizonytalanságot.

A hopságnak elsősorban a visszavonulást kellett elrendelnie, hogy az még a sötétség leple alatt történhessék; intézkedések a fővédelmi vonal megszállására későbbre maradhattak.

A visszavonulási parancs — d. e. 2^h 4-5'-kor kiadva — következőképen szólt:

«A ho. hátrább fekvő állásba vonatik vissza:

a) Schamschula tb. csoportja megszállja a határon a balnica — telepóci út mindkét oldalán fekvő állásokat, keletfelé mintegy 1000^x-re, nyugat felé 870 magaslatig;

b) 12. h. gy. e. csatlakozva a Schamschula-csoporthoz, megszállja a határvonalat H. St. Balnicáig;

c) a 33. ezr.-nek H. St. Solinkánál levő zlja a Solinkától ÉNy.-ra fekvő 720 magaslatot szállja meg s d. e. 9^h-ig tartja, akkor azután az Udava-völgyben levő 436 hídhöz vonul be mint ho. tartalék;

d) a 31. h. gy. e. és a ½I/33. zlj. Balnica déli részén át menetelve

mint ho. tartalék a balnica—telepóci út és az országhatár keresztezésénél helyezkedik el;

e) Khayl alezr. csoportja Solinkán és az Udava-völgyön (485-φ-) át a 436-φ--110ζ mint ho. tartalék; a 720 magaslaton az ott lévő 33. ezredben' zljnál visszahagy egy gp. osztagot;

f) a 92. ezr. és a IV/34. zlj. szintén az udavavölgyi 436 hídhoz menetelnek.

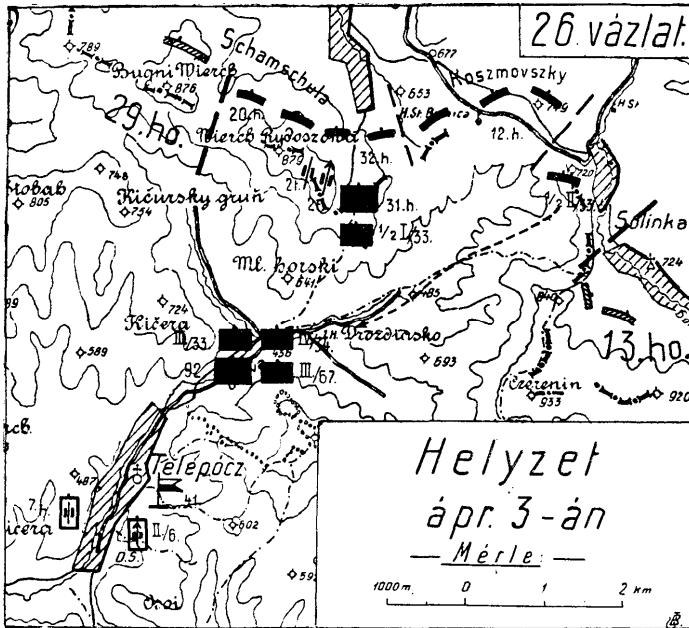
Tüzérség a Beskid-vonaltól délre vonult; az országhatár mentén egy ágyú- és egy tarackszakasz állásban.

A jelenlegi állásból a hátramenet azonnal megkezdendő; gyenge utóvédek egyideig az állásban visszahagyandók.

A telepóc—balnicai úton telefonösszeköttetés — állomások 436-nál és az országhatáron — a ho. távb.-osztág által.

Hopság egyelőre Telepócon».

A visszavonulási parancsral egyelőre elérendő helyzet a 26. vázlaton van feltüntetve.

Megjegyzés: A 7. h. á. e.-nek 2. útege útban Méhesfalvára.

A hegyi úteg Méhesfalván.

A ho.-lovasság F.-körtvélyesen.

Az árkászszázad a Schamsehula-csoporthoz ment elősegíteni a járművek és lövegek sima elvonulását a balnica—telepóci úton.

Stielly vk. százados — a hopság szándékaiba és intézkedéseibe teljesen beavatva — Schamschula tb.-nak rendelkezésre bocsátatott, hogy azt — amit az éj idején hirtelen érkező, szüksézáú parancs nem tehetett — alaposan tájékoztassa a helyzetről és intézkedéseiben támogassa.

D. e. 4^h-kor a hopság azután maga is az Udava-völgyön át Telepócra ment. Ott találkoztam a 14. ho, pkával, kit csapataival minap kivontak a baligrodí arcvonalból (utóbbiaknak egy része a fővédelmi vonal erősítésén dolgozott). Tőle tudtam meg, hogy a német «Beskid»-hdt. Mezőlaborc tájékára megérkezett s ottani beavatkozásá a hadműveletek menetébe valószínűleg legközelebb érezhető lesz.

D. e. 8^h-kor érkezett a hdt. pságnak ismét elkésett (d. e. 3^h 25'-kor adatott ki) a visszavonulásra vonatkozó parancsa:

«A d. e. 2^h-i «Aviso»-val (mely az *azonnali* visszavonulást elrendelte) kapcsolatban:

A 29. és 41. ho. zőme április 3-án *legalább* a határgerincet; a 41. ho. *április 4-én* a fővédelmi vonalat érje el. Utóvédek 3-án az ellenségen maradjanak; a 41. ho. utóvédje 4-én a határgerincen».

A parancs nem igen volt érthető. Az éjjeli visszavonulási parancs *azonnali* visszavonulást rendelt el, és pedig a fővédelmi vonalba, a határgerincen csak utóvédeket hátrahagyva; a távolságok oly csekélyek (Kiczara—határ kb. 3 km; határ—fővédelmi állás Telepóc körül kb. 4 km levegőtávolságban), hogy még a fővédelmi vonal eléreése is egy nap alatt biztosítva volt, mit jelentett tehát a szó: «legalább» s mit jelentett az a rendelkezés, hogy a 41. ho.-nak *csak 4-én kell* elérni a fővédelmi vonalat? A csapatok határozott céllal útban vannak vagy céljaikat — nagyrészt — már el is érték; ellenparancsok nem látszottak helyénvalóknak s csak zavart idézhettek elő! Intézkedés ennélfogva el is maradt.

D. e. 9^h 10'-kor azután a hdt. pság a fővédelmi vonal megszállásának részleteit közölte anélkül, hogy a megszállást egyenesen elrendelte volna:

«A kilátásba vett hátulsó állás:

Skura vrch 857-803-788-Uda va-völgy 436-Kicera 724-Kicursky grun 754—748—Na Stobah 805... vonalában húzódik.

Szakaszhatárok:

41. ho. a Skura vrch és 803-φ- közti hegynyeregtől a Kicursky grun és 748-φ- közti nyeregig bezárólag

Az Udava-völgy és Skura vrch közti szakaszban még munkában áll a II. erődítési munkáscsoport Rambausek szdos alatt, valamint a

71. ezr.-nek egy $\frac{1}{2}$ zlja, mely utóbbi a 788 és 803 magaslatokon l-l támpontot épít. Akadályok nincsenek még sehol sem.

Szemrevételezett tüzérállások:

602 magaslaton Telepóctól K.-re (több ütegnek);

803 és 788 magaslatokon (hegyi vagy egyes lövegek számára);

Kiczerán (1 ütegnek) ...

A 41. ho.-nak a II. erődítési munkáscsoport (1 hidászszd. 500 polgári munkással) alárendeltetik».

Az előbbieket szerint — amint már említettem — a védelmi vonal megszállása nem rendeltetett el egyenesen, de a dolgok természetes fejlődése arra vezetett és én a parancsot csak így értelmezhettem. Így tehát a megszállás iránt következő parancsban — d. e. 9^h 20'-kor — intézkedtem:

«Az országhatár mentén jelenleg elfoglalt állásban csak utó védek maradnak; a ho. zöme a fővédelmi állásba vonatik vissza.

I. Utóvédállásban maradnak:

a) Ágoston alez. Schamschula tb.-nak mostani szakaszában a 20. h. gy. e.-del és 1 tarackos szakasszal;

b) Koszmovszky örgy. jelenlegi állásában a 12. h. gy. e.-del. Mindkét csop. feladata a balnica — telepóci útvonal elzárása és

a fővédelmi vonal műszaki megerősítésének és megszállásának fedezése. Állásukban további telefonparancsig megmaradnak s ekkor — vagy túlerős ellenséges támadás elől előbb is — Telepóc északi végéhez vonuljanak vissza.

II. A ho. zömének fővédelmi vonala Skura vrch 857 (kizárólag) — 788 — Kicera 724 — Kicursky grun 754 (bezárólag). A védelmi vonalba délfelől (Telepóc felől) kell állásba menni.

a) Tirscek ezds. a 92. ezr.-del és a III/33. zljal a 857-788 -φ. és attól ÉNy.-ra levő erődítészeti vonalát szállja meg.

b) Schamschula tb. előbbtől balra a Kicera 724-ig bezárólag a 31. és 32. h.gy. e.-del és az I., 11/33. zljakkal; külön erős elzáró csop.-tal az Udava-völgyben.

c) Colerus ezds. az előbbtől balra a 754 magaslatig bezárólag, a IV/34. zljal.

A szárnycsoportok csatlakoznak jobbra a 13., balra a 29. ho.-hoz.

A fővédelmi állás műszakilag részben már elő van készítve; a csapatok által minden eszközzel tökéletesítendő. A műszaki csapatok külön parancs szerint az egyes csoportoknál erődítési munkálatokat fognak végezni.

Ho. tartalék a III/67. zlj Telepóc északi végén.

Tüzérség itt levő része a védelmi vonal mögött állást foglal, a tüzérség dd. prk. utasításai szerint.

Hopság holnap déli 12^h-tól Vendégín.

Ho. távb. osztag vonala egyelőre Vendégi—országhatár; az utóvédek visszavonulása után Vendégi —Telepóc északi vége. Csoportok ebbe bekapcsolni.

Egyesített ütközetvonat Vendégiben.

A tüzéségből a tarackosztály és a 7. h. á. e.-nek 3 ütege állásba ment a Telepóc közepétől Ny.-ra, a 487 hegyhátra vezető taligaút mentén. A hegyi üteg Méhesfalván rendezte állományát s utasítást kapott egy szakaszba alakulva márc. 5-én megint bevonulni a ho.-hoz. A 7. h. á. e. 2. ütege tévedésből szintén Méhesfalvára ment vissza s mikor ismét előre rendeltetett, Vendégit a mai napon már nem tudta elérni: a lovak nem bírták! A nélkülözések a maniowi állásokban megtörték erejüket. Jellemző a lovak erőállapotára, hogy az üteg az országúton 23 km-t csak 23 óra alatt tett meg, dacára annak, hogy egyes lövegek elé 10 — 12 lovat fogtak; így is az ütegnél elhullott 6 ló és 30 meztagadta az abrakot. A lovak száma általában nagyon megfogyott: lőszerkocsik elé csak 3—4 ló jutott, a lövegvezetők hátsólovait lövegek elé fogták. A 7. h. á. e.-nek 446 lóból 129, tehát 29%, teljes kimerülés és izommerevedés folytán menet képtelen.

A II. erődítési munkáscsoportnak az 1/11. árkászszd. és a 10/61. munkáosztag is alárendeltetett. A munka az állásokban serényen folyt, nagy előnyére a bevonuló csapatoknak, melyek ereje így némiképen kimértetett. Különb. a védelmi vonal viszonyai nem voltak nagyon előnyösek, de jobb híján el kellett fogadni: az erdős, meredek hegyoldalak megkönnyítették az ellenségnek megközelítését s megrövidítették a kilövést.

Délfelé a hdt. pság újból figyelmeztetett a Kárpátok gerincén át vezető utak elzárásának szükségességére. Ezért és miután értesültünk, hogy a 13. ho. Solinkától DNy.-ra a 840 pontra visszament, utasítottam Koszmovszky őrnagyot, különösen ki egy századot az Udava-völgybe vezető taligaút elzárására a solinkai templomtól Ny.-ra fekvő nyeregbe, mely század a maga részéről a 720 magaslatra egy szakaszt irányítson; az összeköttetés sűrű jármenetekkel tartandó fenn.

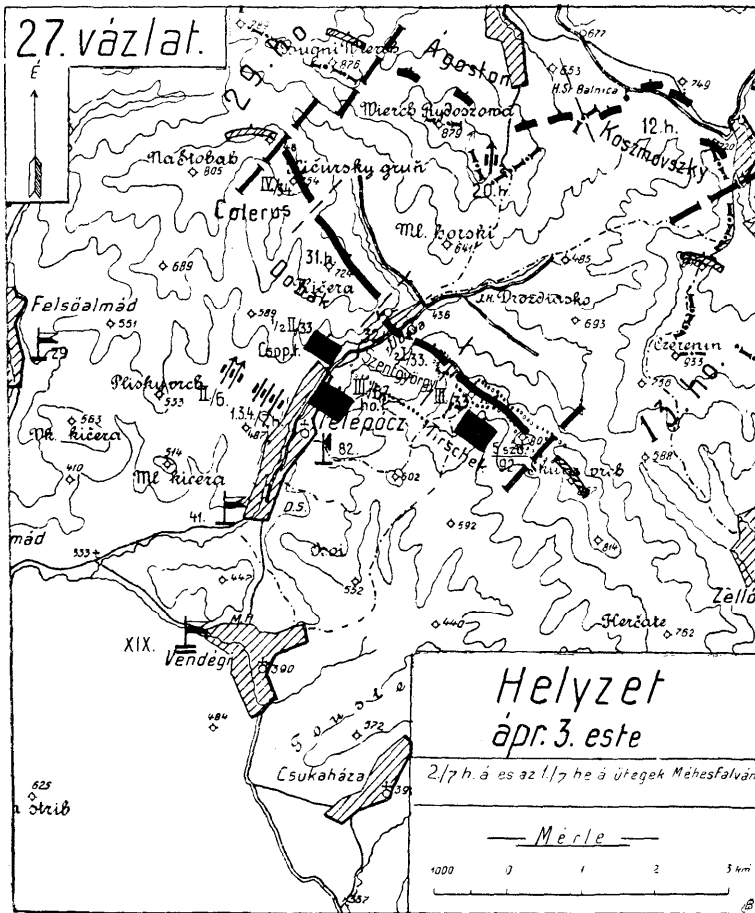
A hasonló tartalmú parancsok egymásutánja tanúskodott a magasabb vezetésben uralkodó idegességről és nyugtalanságról: d. u. 1^h 15'-kor a hdt. pság ismételten figyelmeztetett arra, hogy az utóvédek állásaikban maradjanak «ameddig a körülmények azt csak megengedik»; d. u. 2^h-kor megint arra utalt, hogy a védelmi vonal alapos kiépítése fontos követelmény és ezen munkák fedezésére a határgerinc tartása az utóvédek által sürgős szükség. Ezt mind már ismételten mondták; az ismétlés által jelentősége nem erősödött.

Ezeknél a figyelmeztetéseknél nagyobb jelentőségű volt a rámutatás

arra, hogy a tartalékok számára a védelmi vonal mögött a magaslatokon is rendeztesse be szükségfedezékek; továbbá az intézkedés, hogy a védelmi vonal megerősítésének előrehaladásával lehetőleg erős tartalékok alakíttassanak, melyeknek egy részét azután a hdt. pság a maga számára fogja igényelni.

Reggel az utóvédállások ellenséges behatás nélkül elfoglaltak; az oroszok nem követtek. Estig a Balnica északi vége —Kiczara —Matragora—1043 vonalat csak járőreik lépték át. Foglyok bementése szerint az oroszok nagyon kimerültek, 4 nap óta alig kaptak ételmet. Balnica —Matragora területen 4 ezredük volna; puskaállományuk felére apadt; századonként csak 1 tiszt.

A ho. helyzetét április 3-án este a 27. vázlat mutatja.

Április 4. Április 4-ke — húsvét vasárnapja — a ho.-t a fővédelmi vonalban egyesítette.

Az oroszok előnyomulásukat már kora reggel megkezdték. Matragoráról és a Hyrlata nyugati lejtőiről nagyobb erők ereszkedtek le a völgybe Solinka irányában; erős csapatok Balnicán és az Oslawa-völgyén keresztül közeledtek. Utóbbiaknak előcsapata d. e. 9^h-kor megtámadta Ágostont, de vissza vetetett.

Ugyanabban az időben a 13. ho. balszárnya a Solinkára előnyomult orosz erők elől a 840 magaslatról (Solinkától DNy.-ra) — hol ezideig állást foglalt — visszavonult a Czereninre; a 12. h. gy. e.-nek ezáltal teljesen elszigetelten maradt százada (a 720 magaslatot és a solinkai templomtól nyugatra lévő, az Udava-völgybe vezető út elágazását tartotta megszállva) szintén visszament az Udava-völgybe a 485-φ- irányába.

A szomszéd ho. visszamenése következtében a 41. ho. utóvédállásának jobbszárnya H. St. Balnicánál — 12. h. gy. e. — oldalban és hátban fenyegettetett; visszavonulása is kétségessé válhatott. Sürgős intézkedésre volt szükség; a 12. h. gy. e.-et vissza kellett venni egy oly vonalba, mely Ágoston jobbszárnya és a Czerenin közti űrt elzárja; ez a vonal az Udava-völgyben a 485-φ- magasságában feküdt. Oda irányítottam tehát Koszmovszky őrnagyot — s miután zavartalan visszavonulása nem volt biztos, — még részeit a 20. h. gy. e.-nek (Ágoston csop. tartalék) és a 67. ezr.-nek (ho. tartalék Telepócon) következő paranccsal d. e. 9^h 30'-kor:

«A 20. h. gy. e.-től 2 század, a 67. e.-től 1 század azonnal vonuljon a 485 ponthoz s zárja ott el az Udava-völgyet. Koszmovszky őrgy. egy századot visszahagyva jelenlegi állásában, a többivel elindul 485 ponthoz, átveszi ott a prságot s az egész csoporttal (3 szd/H. 12., 2 szd/H. 20. és 1 szd/67.) biztosítja az Udava-völgyet. A ho. távb. osztag a 436 hídnál állomást létesít, oda összeköttetés keresendő».

Koszmovszky őrgy. telefonon még külön utasított, hogy — az ellenség nyomásához képest — visszavonulását a 20. h. gy. e.-del ossz hangban eszközölje. (A Koszmovszky csop. tarka összeállítása — mint később más esetekben is történt — az adott helyzetből folyt: a 12. h. gy. e. egymaga a feladat keresztülvitelére gyenge volt s talán nem is érhetett volna idejében le az Udava-völgybe; ho. tartaléknak, mint később látni fogjuk, már csak 1 szd/67. maradt, úgy, hogy a 20. h. gy. e.-nek tartalékát is igénybe kellett venni, hogy saját ezredének visszavonulását a többiekkel együtt biztosítsa.)

D. e. 10^h-kor az oroszok Ágoston állásához széles arcvonalban közeledtek; élénk tűzharc fejlődött, melyben mindkét oldalon a tüzérség is részt vett. A 20. h. gy. e. tartotta állását. Jobbra azonban, Solinkánál, a helyzet mind aggodalmasabbá vált: a 720 magaslatot egy orosz zlj. szállta meg s részeivel az Udava-völgy peremét is elérte; a 840 magaslaton egy

ellenséges ezr. állt; azonfelül Tirschek ezr., a jobbszárny szakaszpának jelentése szerint a 13. ho. balszárnya ugyan a Czereninen van, de a Skura vrch nincs megszállva, a 41. ho. jobbszárnya (feleúton Skura vrch és 803-φ-közt) és a Czerenin közt tehát egy, az Udava-völgy felé nyíló, majdnem 2 km széles ür nyílik, melynek kitöltésére neki nincs elég ereje, úgyhogy, ezt a vonalat egyelőre csak tábori őrsökkel figyelteti. Mikor azután d. e. 11^h 30'-kor a 13. ho. közölte, hogy csoportja a Czereninen egy orosz «dandár» által már d. e. 10^h-tól kezdve támadva, szükség esetén a Skura vrchre vonul vissza, az Udava-völgy az ellenséges túlerőnek teljesen nyitva állt; Ágoston utóvédállása így hátra fenyegetve tarthatatlanná vált annál inkább, mert azalatt a szembenálló ellenség is mindjobban megerősödve szemmeláthatóan támadásra készül. Ilyen körülmények közt az utóvédállás további tartásának nem volt célja: Ágoston — a tarackokat előbb visszaküldve — d. u. 12^h 20'-kor megkezdte visszavonulását Telepócra.

Tőle jobbra Koszmovszky a vett parancs értelmében már előbb indult meg; állásában elosztva 4 szakaszt visszahagyott s a 485 pont felé törekedett; visszavonulása közben 840-ről és a telepóci útról lövetve kb. d. u. 1^h-kor egyesíthette csoportját a 485-nél. Innen az Ágostoncsoporttal kapcsolatban folytatva a visszavonulást, az egész utóvéd kb. d. u. 3^h-kor bevonult Telepócra a ho.-hoz mint tartalék.

Az ellenség az országhatáron túl csak járőrökkel követett. Ezeknek feltartóztatására és egyáltalában az ellenség megfigyelésére erősebb tiszti tábori őrsök maradtak a telepóc—balnicai úton és az Udava-völgy különböző elágazásaiban; jelentéseiket a fővédelmi vonal legközelebbi telefonállomásától továbbították.

Mialatt az utóvéd visszavonult — d. u. 1^h 40'-kor — érkezett a hdt. pság utasítása, hogy az ellenség előnyomulását megfelelő közbeeső állásokból lehetőség szerint fel kell tartani. Ilyen «megfelelő állások» nem voltak, miért is a visszavonulás ugyan lassan, rendben, de megállás nélkül történt.

Közben a 13. ho. balszárnya — d. u. 1^h 50'-kor — a Czereninről leszorult s a Skura vrchre ment vissza. Ez utóbbinak, mint a fővédelmi vonal egyik fontos pontjának biztosítására a hdt. pság a 71. e.-nek (trencsényi) Telepócon lévő ½ zlját (a zlj. a 14. ho.-hoz tartozott és a fővédelmi vonal erősítésén dolgozott) odairányította s ugyanarra a célra a III/48. zlját egyelőre Telepócon, az L, V/72, zljakat (pozsonyiak) Vendégin összpontosította. Egy órával később érkezett azután a hdt. parancs:

«A 28. dd. pságnak Mihanovic ezr. a 14. ho.-hoz tartozó a III/48., I., V/72, és 141/71. zljakkal - feladata a Schmidt hdt.-tel való összekötés biztosítása, a Skura vrch tartása főképpen a Czerenin felől várható ellenséges támadásokkal szemben és ezáltal a XIX. hdt. jobboldalának a fedezése.

Miután az említett zljak beérkezése csak későbbre várható, a Skura vrchen addig is a 41. ho. teljesítse a 28. dd. előbb említett feladatát).

Erre a ho. d. u. 3^h 45'-kor a következőképpen intézkedett:

«A Skura vrch biztos tartására Czerenin felől várható ellenséges támadások ellen a 28. dd. pság — Mihanovic ezds. — 3½ zljjal odairányítatott.

Beérkezéséig ezt a feladatot Tirschek ezds. teljesítse, hogy ezáltal saját jobbszárnyunkat is biztosítsa.

Erre a célra ½111/67. 2Il Telepócról 602-φ-οη át 803-φ-ra menetel, ott Tirschek ezds. parancsa alá lép, ki a 28. dd. csapatai fölött is rendelkezik mindaddig, míg Mihanovic ezds. oda nem érkezik»).

Feltűnő volt, hogy a Skura vrch, a fővédelmi vonal egyik legfontosabb pontja — ide vezetett az oroszok legegyszerűsebb útja Solinkároi, ahonnan azután uralhatták úgy az Udava- és a zellői völgyet, mint a vendégii medencét — a 13. ho. által nem volt megszállva s csak a 840 magaslatról visszavonuló csapatokra bízott annak biztosítása. Tényleg a 13. ho. balszárnya a 840 magaslatról visszavetve, csak részeivel érte el a Skura vrchet, nagyobb része Zellőre szorítottatott. A 41. ho.-nak pedig a Skura vrch megszállására kellő erő nem állt rendelkezésre s csak egy ½ zljat (67.) irányíthatott oda; a 12. és 20. h. gy. e.-ek utóvédállásukból csak az imént vonultak be Telepócra. Különben a Skura vrch biztosítása és a szomszéd 13. ho.-lyal való kapcsolat fenntartása a jövőben még nagy és majdnem végzetes szerepet játszott.

A balszárnyon is nehézségekbe ütközött az összeköttetés fenntartása a szomszédal. Már röviddel d. e. 9^h után a hdt. pság értesített, hogy a 29. ho. jobbszárnya az országhatáron a Búgni Wierchen áll, ennél fogva közte és a 41. ho. balszárnya közt egy 2 km széles ür van. Ennek az ürnek kitöltésére a 41. ho. szállja meg — védelmi vonalának meghosszabbításával — a 748 magaslattal is egészen az attól északra fekvő nyeregig, hol azután a 29. ho. fog bekapcsolódni.

A hopság erre a célra a ho. tartalékból a 67. e.-nek ½ zlját irányította a Kicursky-gmra, azt Colerus ezds. parancsa alá helyezve, ki már előbb jelentette, hogy zlja a neki kiutalt szakasz megszállására nem elegendő, mert a szakaszban lévő sok vízmosás és szakadék az ellenség észrevétlen közeledését megkönnyíti s ennél fogva az állás sűrűbb megszállása szükséges. Most a hozzá irányított ½ zljjal úgy ahogy mind a két feladatot — sűrűbb megszállás és kiterjedés a 748-φ-οη túl — kellett teljesítenie, miután a ho.-nak több erő nem állt rendelkezésre. Csak az utóvédállásban lekötött 12. és 20. h. gy. e. felszabadulása után lehetett a fővédelmi vonal megszállásának szükséges szabályozására gondolni.

De még a ½ zlj 67. sem ment azonnal a Kicursky grunra, mert az időközben az Ágoston-szakaszban beállt feszült helyzet a ½ zlj. vissza-

tartását szükségessé tette, hogy a hopságnak mindenesetre valami erő álljon rendelkezésre. Mikor azután az utóvédek visszavonulásukban Telepóchoz közeledtek — kb. d. u. 2^h-kor -a^{1/2} zlj Colerus ezds. szakaszába elindult.

A ho. helyzetét este a hdt. psághoz d. u. 7^h 30'-kor intézett jelentés foglalja össze:

« $\frac{1}{2}$ III/67. és $\frac{1}{2}$ I/71. zljak Skura vrchre megérkeztek s az ottani állást megszállták. A Skura vrch-en találták a 24. és 25. Lndw. e.-ek (13. ho.) visszament részeit. Tetemes ellenséges erők beássák magukat a Czereninen, kisebb erőt előretolva 756 -ra. Fogoly vallomások szerint Solinkán az oroszoknak 3 ezrede áll.

A középszakaszban helyzetünk változatlan; az ellenség d. u. 4^h 30'-kor nagyobb erővel elérte a Wierch Rydoszowa-magaslatot a határon és ott beássa magát; erősebb tábori örsei kitolva az Udava-völgy felé.

Balszakaszunk $\frac{1}{2}$ zlj 67-essel megerősítve, a 748-tól északra fekvő nyergig terjeszkedik; itt az oroszok kisebb csoportjai — a Wierch Rydoszowától nyugatra — déli irányban mentek előre.

Állásaink műszaki berendezése nagyjában befejeztetett: 5-én az akadályok építése kezdődik.

A volt utóvéd most Telepócon ho. tartalék.

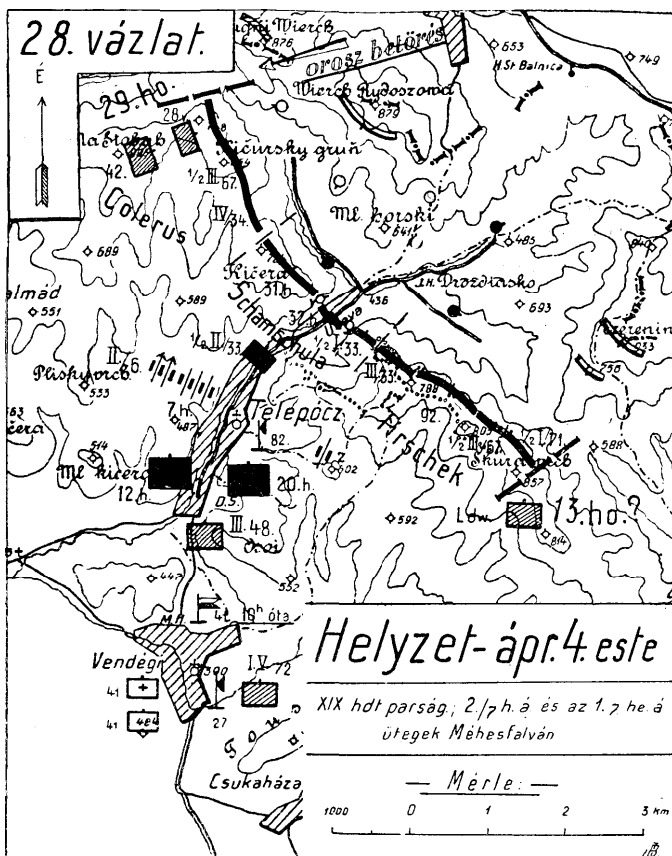
A 28. dd. pság 2 zlj. 72-ssel Vendégire érkezett, a III/48. zlj Telepócra.

A 602 magaslaton (Telepóctól keletre) 2 ágyú emberi erővel felvonszolja, állásba ment».

A 2 ágyú állásba menése a 602 magaslaton a hdt. pság egyenes parancsára történt. A hopság hiába érvelt ellene, hogy a tüzérlovak ereje teljesen elfogyott, azok a lövegeket nem bírják a magaslatra felvonni, az ütegek feladatukat Telepóctól Ny.-ra elfoglalt állásukból teljesen megoldhatják, a hdt. pság nem állt el a már kissé elavult felfogásától, hogy az ütegeknek okvetlen magaslaton kell állást foglalni s megparancsolta 2 ütegnek állásba hozását az említett magaslatra. A kísérlet megtörtént; 4—500^x után 16 ló kidőlt a hámból. Erre elrendeltem 2 ágyú felvonását a 602 magaslatra emberi erővel, a többi löveg lent maradt, így a parancsnak megfelelttem s a hdt. pság megnyugodott.

A ho. helyzetét este a 28. vázlat mutatja.

Késő este értesültünk még arról, hogy az oroszok a 29. ho. állását a Búgni Wierchen megkerülve, azt a magaslattól délre áttörték és beékelődtek a Búgni Wierch—748 -φ- közé. A 29. ho. a 28. vadászljat irányította a 748 magaslatra és holnap esetleg ellentámadást intéz a Búgni Wierch felé.

Megjegyzés: IL erődítési munkáscsop., az 1/4. árkászszd és a 10/61. munkásosztag az állásokban dolgoznak. Az egy. élelmezési vonat és a sáncszerozzlop Sztárán, Homonnától délre.

A ho. április 4-én este összes erejét a fővédelmi vonalban egyesítette. Ezt az állást kevés változással a még hátra lévő kárpáti harcoknak egész idejében tartotta, míg az oroszok ereje meg nem tört s azok — gorlicei áttörésünk következményeképp — Magyarországot végleg el nem hagyták.

III. SZAKASZ.

Védelem a Kárpátok déli lejtőjén Telepóc vonalában április 5—22-ig.

Április 5 — 7-ig. A fővédelmi vonalban egyesített hadosztály három napon át aránylagos nyugalomban maradt. A csapatok egy kis pihenéshez jutottak; a legénység tisztogathatta magát, fegyverét, ruházatát rendbehozhatta; az idő zordsága is enyhült. A hangulat emelkedett.

Legtöbb mozgalmat, gondot és némikép izgalmat a szomszédokkal való kapcsolat kérdése okozta. A visszavonulás alkalmával úgy jobbról a 13. ho., mint balról a 29. ho. nem szállták meg azonnal a fővédelmi vonal azon pontjait, melyek a hadosztályok közti kapcsolatot biztosították volna s mikor később — az ellenségtől kényszerítve — állásaikat a fővédelmi vonalban elfoglalták, az annyi súrlódással járt, hogy azok következtében a fontos kapcsolópontok megtartása nagyban veszélyeztetve volt. Az oroszoknak később épen ezeken a helyeken történt betörése védelmi vonalunkba (Skura vrch és 748 ⇨ a Kicursky gruntól ÉNy.-ra) nagyrészt arra vezethető vissza, hogy a Skura vrch és a 748 ⇨ nem voltak kezdettől fogva megfelelő erőkkel megszállva, a később hevenyében odairányított csapatok pedig még nem rendelkezettek be kellőképpen állásaikban.

Már említettem, hogy 4-én a 13. ho. balszárnya az oroszok által a Czereninről visszavetve, csak töredékeivel érte el a Skura vrchet s hogy ennek a fontos pontnak biztosítására hevenyében a XIX. hdt. részéről 34 zlj/71., a 41. ho. részéről $\frac{1}{2}$ III/67. zlj irányított a veszélyeztetett magaslatra mindaddig, míg a 28. dd. pság (Mihanovic ezds.) három, Telo-pócon és Vendégin gyülekező zljával oda nem ér. De Mihanovic ezds. csapataival még el sem indult Vendégiről (kivéve a III/48. zljat Telepócról, mely már útban volt a Skura vrchre s csak 5-én este ért vissza Vendégire), jött 5-re virradó éjjelen I^h 15'-kor a hdt. parancsa, mely szerint a Mihanovic-csoport Vendégin maradjon a hds. csop. pság rendelkezésére (7-én azután az egész Mihanovic-csoport a Schmidt-hdt.-hez menetelt); a már a Skura vrchen levő $\frac{1}{2}$ zlj/71. pedig a 41. ho. parancsa alá lép. (Tirscek-szakasz.)

Április 5-én d. e. 7^h-kor azután jelentette Tirscek ezds., hogy a Skura vrchen Heisegg ezds. vette át a szakaszparancsnokságot; tehát a magaslat visszakerült a 13. ho.-hoz, melynek körletébe már eredetileg tartozott.

D. e. II^h-kor a hds. csop. pság a Skura vrch kérdését következő paranccsal «rendezte»:

«A Skura vrch parancsnoka (Heisegg ezds.) a *mostani hdt. határvonal megmaradása mellett* átveszi a harcvezetést a 41. ho. jobbszárnyán

egészen a 803 és 788 magaslatok közti nyeregig (bezárólag) álló csapatok fölött is; az ott lévő ½zlj/71. szintén parancsa alá lép».

Félszeg és sűrűlódásokra vezető helyzet adódott így, mert a régi hdt. (ho.) határvonal — Skura vrch és 803 közti nyereg — ugyan megmaradt, de a parancsot egy idegen hdt. (ho.)-hez tartozó parancsnok egészen a 803—708 közti nyeregig gyakorolja! Ki felelős most tényleg a 803 magaslaton történekeért? A 41. vagy a 13. ho. pka? Azt lehetne mondani, hogy világos, hogy az utóbbi! De akkor mit jelent az, hogy «a mostani hdt. határvonal megmaradása mellett?»

Ezek alapján kiadtam következő parancsot Tirschek ezdsnek, a jobbszárnyszakasz parancsnokának d. u. 3^h-kor:

«A hds. csop. pság rendelete szerint Heisegg ezds. a harcászati vezetést a Skura vrchen egészen a 803 és 788 -φ- közti nyeregig álló csapatok fölött gyakorolja. Ennélfogva Tirschek ezds. psága alatt maradnak a III/33. zlj. és a 92. ezr.-nek 2 százada; szakaszának kiterjedése a fentnevezett nyeregtől (kizárólag) egész az erdőtisztásig, 788-tól Ny.-ra. (az eddigi szakaszhatár).

A ½III/67. zlj és a 49. ezr.-nek 3 százada (most Heisegnél) anyagi ellátása, úgy mint eddig, a 41. ho. részéről történik».

Április 6-án azután, valószínűleg belátva a helyzet fonákságát, a hds. csop. pság, d. u. 2^h 45'-kor a Heisegg-csoportot a Skura vrchen alárendelte következő parancsral:

«A Skura vrchen a 788 és 803 -φ- közti nyeregtől a 814 magaslatig álló Heisegg-csoport a XIX. hdt. (41. ho.) parancsa alá lép. A két hdt. közti határvonal ennélfogva 814-től közvetlenül keletre húzódik el. A Skura vrchen lévő csoport pságát Halper alez. veszi át, ki mellé a 27. dd. törzse lép. A pság átadása után Heisegg ezds. bevonul aSchmidt-hdt.-hez. A csoportban lévő csapatok ütközetvonata Szinnán át Vendégire irányítandó».

A ho. védelmi szakasza így most 1 ½ km-rel kiszélesedett egészen a 814 magaslatig bezárólag. Halper alez. — a 48. ezr. parancsnoka — a Skura vrch szakasz fölötti parancsot 7-én vette át. Jellemző a helyzetre a szakaszban lévő csapatok tarka összevisszasága: a 32. (budapesti), 34. (kassai), 48. (nagykanizsai), 67. (eperjesi) és 71. (trencsényi) közös ezr.-nek 2—2 százada; a 92. (komotai) ezr.-nek % százada és a 49. (St. pölteni) ezr.-nek 3 százada; tehát 7 ezr.-nek 1 —2 századból álló töredékei (összesen 1964 puskalétszámmal), magyar, német, cseh összekeverve.

Ha tekintetbe vesszük, hogy 4-én a 13. ho. a Czereninről visszavetve a Skura vrchet csak csapattöredékekkel érte el; oda nagy sebtében és csak későn a 67. és 71. ezr.-nek 1—1 félzlját irányították; hogy 5-én Heisegg ezds. a fenti tarka csapatkeverékkel szállta meg a magas-

latot s hogy ezen csapatkeverék élére már 7-én egy új, csapatai előtt teljesen ismeretlen parancsnok lépett, ki mellé egy neki is idegen (27.) dd. törzset rendeltek (Halper a 28. dd.-hoz tartozott); s ha elgondoljuk, hogy mi történhetett volna, ha ilyen körülmények közt a szemközt, a Czereninen álló orosz ezredek nagyobb aktivitással támadásra mennek át, akkor meg is adtuk a kritikáját az egész helyzetnek.

Nem kevesebb bonyodalmat okozott a 29. ho.-hoz való csatlakozás kérdése. Április 4-én — mint említettem — a 29. ho. még a határon maradt, a fővédelmi vonalat nem szállta meg s így közte és hadosztályunk közt a Búgni Wierch felé rés támadt, melyet a 41. ho.-nak félig ki kellett tölteni, balszárnyát a 748 ponton túl északra kitolva. Mikor azután a Búgni Wierch ugyanazon a napon elveszett, a 29. ho. ezt a magaslatot 5-én ellentámadással vissza akarta szerezni. Az ellentámadás azonban elmaradt — az oroszok már túlerősen befészkeltek magukat — s a 29. ho. jobbszárnyát a Wierch nad Lazomtól 789-en át a Rika-völgy felé húzódó vonalba vette vissza; mire a 41. ho. balszárnyát a 748-on túl az onnan ÉNy. irányban a Rika-völgy felé húzódó mellékhát feléig kiterjesztve, ott a kapcsolatot a 29. ho.-lyal helyreállította.

Colerus ezds. csoportja ilyen körülmények közt — erős ellenség szemközt a Búgni Wierchen és a szakasznak kiszélesítése a 748-on túl — nem látszott elég erősnek szakaszának biztos megtartására már azért sem, mert — a parancsnok jelentése szerint — a 748 magaslat egyáltalában még nem volt megerősítve. Colerus rendelkezésére bocsátottam a 12. h. gy. e.-et (csak I zljat alakított); egyszersmind utasítottam a II erődítési munkáscsoport parancsnokát (ki jelenleg az akadályok beépítésével foglalkozott az egész védelmi vonalon), építse ki sürgősen a támpontot a 748 magaslaton.

Április 7-én d. e. 8^h-kor az oroszok újból áttörték a 29. ho. állását most a Wierch nad Lazom magaslaton. (Itt — most már másodszor — all. cseh ezr.-nek egy zlja fogságba került, miután az oroszok majdnem ellentállás nélkül állásába betörték.) A d. e. 11^h-kor megindult ellentámadás nem sikerült s a 29. ho. visszavonult — egy kissé későn — a fővédelmi vonalba s arról következőkben értesítette a 41. ho.-t d. u. 11^h-kor:

«A 29. ho. még az éjjel a 748—Na Stobah—Parilov vrch-állást szállja meg. Haas alezds. a neki már kiutalt szakaszba vonul s mielőbb felváltja a 748 magaslaton álló 12. h. gy. e.-nek részeit, egyetértésben a szakaszparancsnokkal».

Erre Colerus ezdst éjjel 11^h 15'-kor utasítottam, tartsa a «748 magaslatot Kozmovszky őrgy. (12. h. gy. e.) által mindaddig megszállva,, míg a 29. ho. felváltó csapatai oda be nem érkeznek. A felváltás után a 12. h. gy. e. ho. tartalék a Colerus-szakasz mögött).

Most tehát a 29. ho. jobbszárnya ott volt — a 748 magaslaton — ahol eredetileg kellett volna lennie, de megtört erővel, állásában be nem rendezve, ismeretlen területen; ha az oroszok erőteljesen támadnak, itt gyenge ellentállásra fognak találni. Azért is a 12. h. gy. e.-et mint ho. tartalékot a Colerus-szakasz mögött hagytam.

A ho. védelmi vonalának műszaki megerősítésén serényen dolgoztak a műszaki csapatok és a munkásosztagok. Nappal munkájukat ellenséges tüzér- és puskatüz több helyen akadályozta; ott a munkát éjjel folytatták. A lövészárkok legnagyobbbrészt álló lövészek számára szolgáltak; a nemsokára bekövetkező erős időben — sajnos — vízzel teltek s sok helyen bedőltek; kín volt akkor bennük tartózkodni. Drót hiánya folytán csak egyszerű dróttakadályt fektethettünk az egész állás elé; helyenként kisebb ágtorlaszokat. Srapnelvédők is voltak, csakhogy az esőben minduntalan bedőltek.

Fedezékeket tartalékok számára nem igen emelhattunk, mert a műszaki csapatokat csakhamar elvezényelték; tartalékok pedig a munka végrehajtására hiányoztak.

Az állásnak nagy hátránya az a körülmény volt, hogy a meredek lejtők, a sűrű erdő s az ellenséges oldalon előforduló sok vízmosás és szakadék az ellenség észrevétlen közeledését nagymértékben elősegítette.

Az állás általában nagyon gyéren volt megszállva. A kb. 12.000^x széles (a talajegyenetlenségeket tekintetbe véve) védelmi szakaszban a ho. 7060 puskalétszámából csak 1 puska esett kb. 1 $\frac{3}{4}$ lépésre.

A tüzéség 3 $\frac{1}{2}$ ágyús üteg, 2 taracküteg — a telepóci templomtól kb. 500^x Ny.-ra, a 487 hegyhát északi lejtőjén ment állásba, főlőirány Solinka, illetve Balnica; $\frac{1}{2}$ ágyúsüteg a 602 magaslaton, Telepóctól keletre. A hegyi ágyús üteg 2 ágyúval megint bevonult a ho.-hoz s 1—1 löveggel a Kicera 724 és a 788 magaslaton foglalt állást.

A védelmi állás műszaki megerősítése a műszaki csapatok és a munkásosztagok által azonban csakhamar megakadt: a hdt. pság még 6-án este egy második védelmi vonal kiépítését rendelte el s ahhoz elvezényelte az előbb említett osztagokat. A rendelet következőképen hangzott:

«1. A hds. csop. pság rendeletére egy 2-ik védelmi állás rendezendő be Vrch hlubokoho — Vrch Lipovec—Hrabovka—543—Vendégitől és Méhesfalvától Ny.-ra eső magaslatok—427—277 híd—499 vonalában; kiépítését mielőbb megkezdeni.

2. Kiutalt szakaszok és munkaerők: — — —

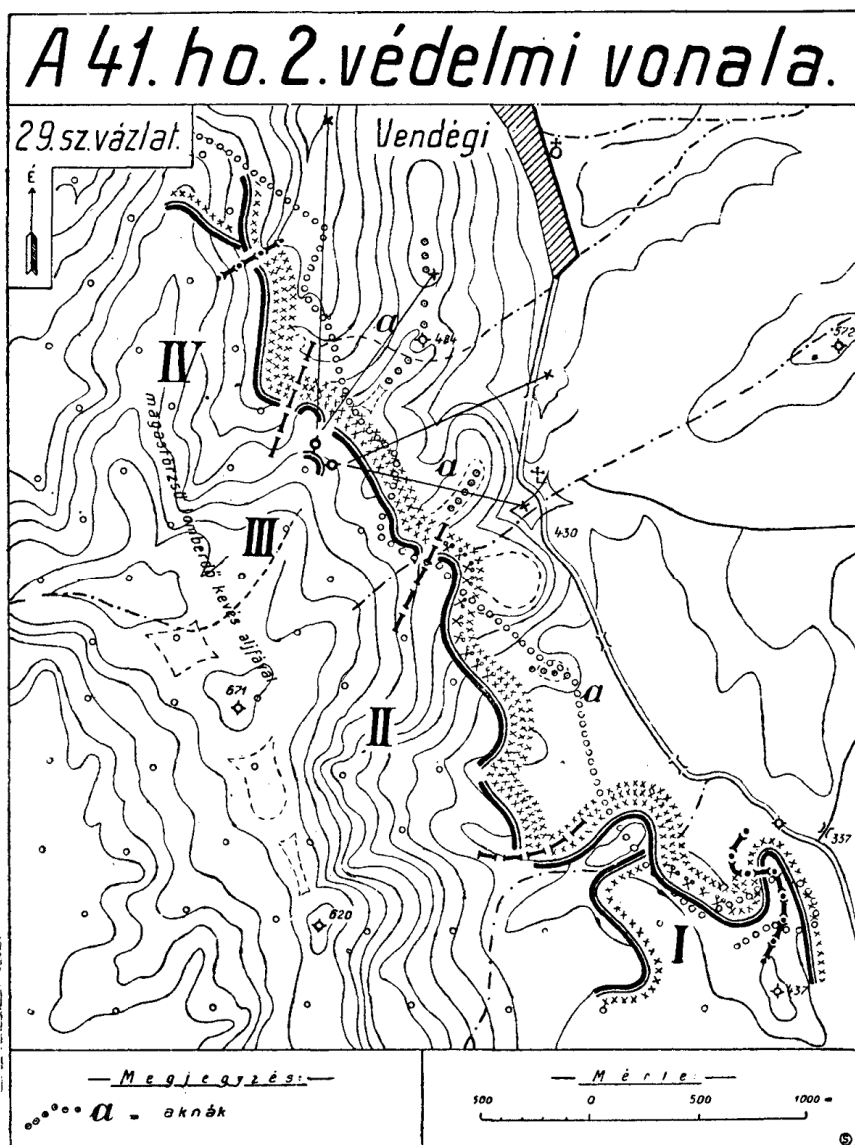
41. ho. a mélyvonattól (bezárólag), mely Vendégi írás «n» betűjén áthúzódik egészen a hegyhátig (kizárólag), mely a Méhesfalvától É.-ra levő 337 hiddal szemben fekszik.

Munkaerő: az 1/11. árkászszd. és a 10/6. katonai munkásosztag.

A munka teljes eréllyel, gyorsan folyjon; a saját területben tartózkodó polgári lakosság teljes mértékben való bevonása mellett; orosz foglyokat is lehet alkalmazni».

Erre 7-én a kiutalt állás szemrevételeztetek s még aznap munkába fogtak; a munkaterv szerint az állás kiépítése és berendezése 15-re volt kilátásba helyezve.

A 2-ik védelmi állás a 29. vázlaton van feltüntetve.

Az oroszok a 3 nap alatt a ho. egész arcvonalát tetemes erőkkel megközelítették s a Czerenin, Drozdiasko, M. horski 641, Wierch Rydo-

szowa- és Bügni Wierch-magaslatokon beásták magukat; a Czerenin előtt a 756 magaslaton előállást szálltak meg. A Drozdiasko és Wierch Rydoszowa magaslatokról kisebb-nagyobb részeik leereszkedtek a délre fekvő völgyekbe s ott az általunk be nem látott és nem pásztázott helyeken gyülekeztek. Járóreik körülrajzolták állásainkat. Tüzérségük — melynek 3 hegyi lövegét a Wierch Rydoszován megállapíthattuk, 4 lövege pedig fogolyvallomások szerint a solinkai templomnál áll — lőtte a Kicursky grunt, a Kiczerát, azután a Skura vrchet és a 803 magaslatot.

Már április 5-én próbálkoztak gyenge támadással Tirscek szakasza ellen, de sikertelenül. 6-án szintén terveztek volna támadást, de — a foglyok szerint — a csapatparancsnokok jelentése alapján, hogy a csapatok kimerültek, az elhalasztódott. 7-én gyenge éjjeli támadásuk a £03— Skura vrch közti nyereg ellen, valamint erősebb támadásuk d. e. 9^h-kor Schamschula szakasza ellen, visszavetettet. Mindeddig 250 foglyot ejtettünk.

7-ike folyamán a ho. jobbszárnyán, a Skura vrchen — a 13. ho.-riál lejátszódo események következtében — erősen feszült helyzet állt be.

Az oroszok kora reggel végrehajtott erős támadásukkal a 13. ho. balszárnyát visszavetették s a Kercate 762 magaslatot elfoglalták. A 13. hóság ugyan ho. tartalékát azonnal ellentámadásra rendelte, de míg az Szedreskéről felér a magaslatra, az oroszoknak az út Juhoson át Vendégire és Csukaházára nyitva áll. Utasítottam tehát a Telepócon levő 20. h. gy. e.-et (ho. tart.), indítson azonnal egy századot a Juhostól Ny.-ra fekvő 607 magaslatra; a század ott «jobboldalunk és Vendégi biztosítására, mint főörs állást foglaljon és derítse, fel 814—735 közti helyzetet». (D. u. azután a hdt. pság is állított egy örsöt a 645 magaslatra, Juhostól D.-re; azzal a ho. főörse fölvette az összeköttetést.)

A nap folyamán a 13. ho. tartalékának és a Schmidt hdt. részéről még odairányított csapatoknak sikerült ugyan nehéz küzdelemben az oroszok további előnyomulását megállítani, a Kercatét is visszafoglalni, de az utóbbi és a 814 közti hegyháton az oroszok mintegy 1 km széles vonalban megmaradtak.

Velük szemben a Halper alezr. a 814 magaslaton lévő jobbszárnyát — a magaslatot tartva — visszahajlította; erősítésére a ho. tartalékból a 20. h. gy. e.-nek egy századát küldtem; azonkívül d. u. 2 tarack állásba ment a 440 pontnál (Juhostól ÉNy.-ra) lőiránnyal Kercatére. A hdt. pság szintén — tekintettel a jobbszárny fenyegetett helyzetére — a 86. menetlajat Világiról (de csak 8-án d. e. 7^h indult el onnan) és a 3/9. taracküteget A.-almádról Vendégire irányította, utóbbi, hogy a Kercatére hasson.

Késő este azután a hdt. pság arról értesített, hogy a 3/9. taracküteg csak holnap jön; azonban a ho.-nál lévő II/6. tarackosztály vonuljon be

a XVIII. hdt.-hez, Ugarra (Nagybereznától Ny.-ra). Miután a tüzérségre nagy szükségem volt, a II/6. tarackosztályt csak a 3/9. taracküteg bevonulása után bocsátottam el.

Halper tekintettel a Kercatén történetekre s mivel saját állását is a Skura vrchen és a 803 magaslaton a Czerenin felől fenyegetve érezte, támogatására még egy századot kért. Sajnos, kevés ho. tartalékomra Telepócon volt szükségem, mert Sehamschula ellen erős támadás készült. Utasítottam tehát Halpert, iparkodjék saját erejével állását tartani» főszűlyt a Skura vrchre fektetve.

A várt támadás Sehamschula jobbszárnya és Tirscek szakasza ellen d. u. 8^h-kor tényleg bekövetkezett; heves harc után d. u. 9^h-kor az ellenség, nagy vesztesége mellett visszaveretett. Azért mégis — a helyzet biztosítására — Schamschulának csop. tartalékul még az 1/20. h. zljat bocsátottam rendelkezésére, miután már előbb a ho. tartalékból 2 gp. osztágot (szintén a 20. h. gy. e.-től) helyeztem parancsa alá.

A ho. helyzetét április 7-én este a 30. vázlat mutatja.

Megjegyzés: A szakaszok megszállása:

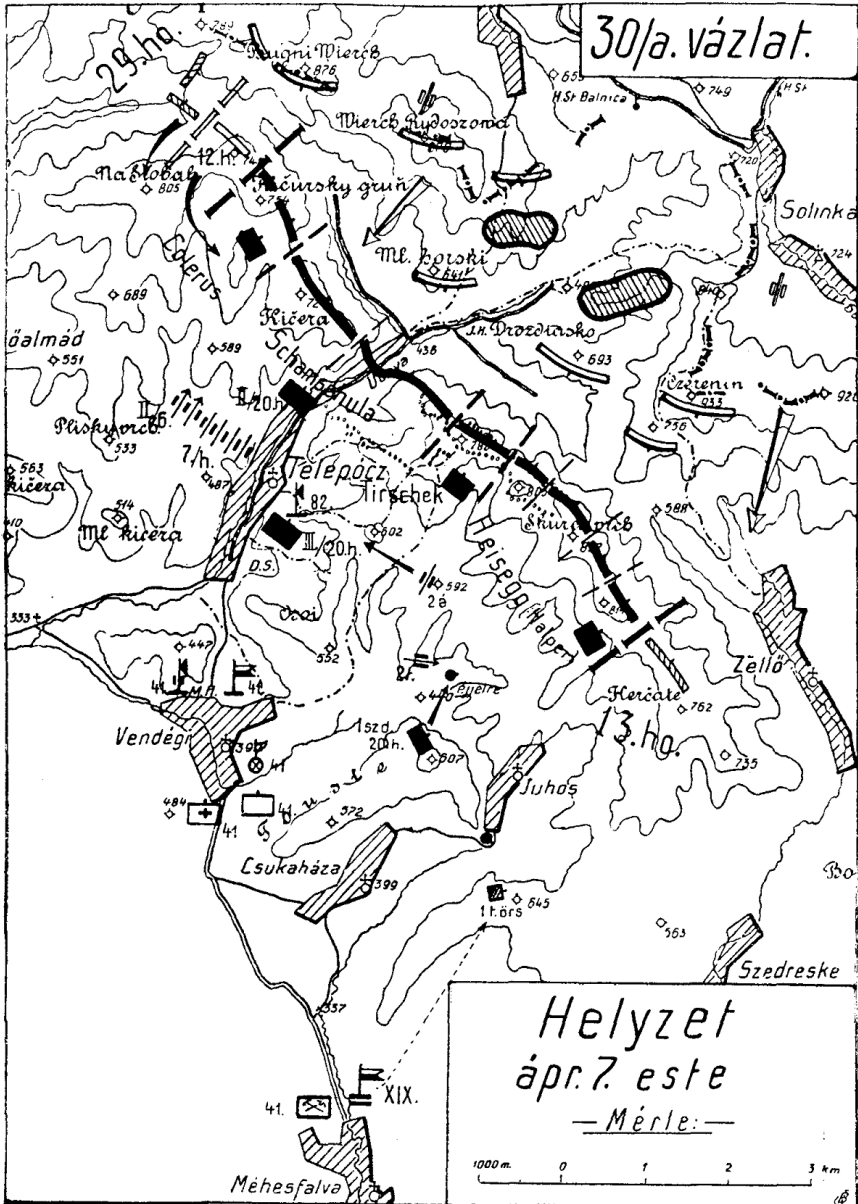
Csoport	Csapatösszetétel	Kiterjedés (légvonalban)	Puskaszám	Fekjenként ... lépés
Heisegg (Halper)	2 szd/32, 2 szd/34, 2 szd/48, 1/2 III./67, 2 szd/71, 3 szd/49, 1/2 szd/92, 1 szd/h. 20 = 14 1/2 század	3000x	2170	1 1/2
Tirscek	III/33, 1 1/2 szd/92 = 4 1/2 szd	1500x	700	2
Schamschula	I. II./h. 31, h. 32, I./h 20, I. II./33 = 13 szd.	3300x	2120	1 1/2
Colerus	h. 12, IV./34, 1/2 III./67. = 9 szd.	2500x	1450	1 3/4
Tartalék	III./h. 20 + $\frac{1 \text{ szd.}}{\text{h. 20.}} = 3 \text{ szd.}$ (1 század főörs)	—	600	—
Összesen :	44 század	10.300x	7040	1 1/2

A 12. h. gy. e. az éj folyamán a 29. ho. által felváltva a Colerus-szksz mögé vonul mint ho. tartalék.

Lovasság lóról szállva Nagypolánynál a Schmidt-hdt.-nél; lovai Pazdicson.

Vonat: A ho. egyesített málhavonata a hdt.-vonatban. Felvételezés (élelem és lőszer) Sztonán, betegek is oda szállítatnak; tb. sütőde Szinnán. A 6/5. tb. kórház. Vendégiről Tölgyeshegyre megy, az 1/4. hegyi vonatszsd. Csukaházáról Tüskére.

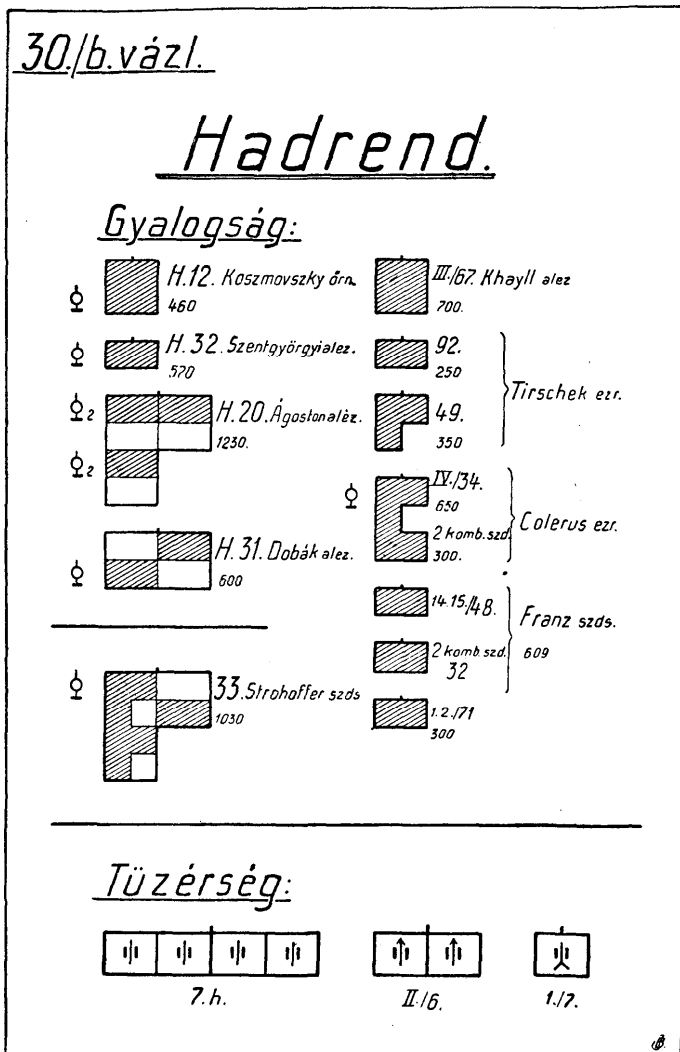
A csapatok buzdítására s hangulatuk emelésére a hds. pság jónak látta az oroszok helyzetéről — 7-én — a következő értesítést közölni:

Tegnap és ma beérkezett jelentések szerint az oroszok támadó ereje észrevehetően fogy. Fegyvereink által okozott veszteségük emberben és anyagban rendkívüli. Egész ezredek teljesen felmorzsolva, amit 8—10 sor mélységben végrehajtott rohamtámadásaiknál nem is lehet csodáim.

A nagy veszteségek folytán az oroszok harcállománya — melyet egy

hét előtt még igen magasra lehetett becsülni — mélyre leszállt. Élelmezésről az oroszoknál egyáltalában már nem is lehet beszélni: a 14. ho. 5 napja

meleg ételt nem kapott; a 81. tart. ho. tömegesen megadná magát (?!), mert élelmet egyáltalában nem kapnak!

A 3. ho.-nál a legénység már 5-én annyira kifáradt és kimerült, hogy az országút sarába feküdt s ott elaludt; az emberek már csak a nagaikával hajthatók előre.

Tüzérségben és géppuskákban az oroszok súlyos veszteségeket fájlnak; egyes hadtestek lőszerkészlete végsőkig megfogyott.

Nálunk ellenben 9-től kezdve tetemes erősítések érkeznek. Tehát csak napokról van szó, melyeken át ki kell tartani. Tekintve az oroszok hanyatló támadóerejét, ki is fogunk tartani.

Ahol az oroszok tényleg kemény ellentállásra találnak, ott még oly nagy számbeli túlsúlyukkal sem fognak eredményt elérni; ők túltették magukat már minden rendszeres harcvezetésen s csak arra szorítkoznak, hogy számban erősebb tömegeiket orosz kegyetlenséggel állásaink ellen hajtsák. Ez azonnal kihirdetendő az összes csapatoknak).

Április 8. Amitől eleve tartani lehetett, az ma bekövetkezett: az oroszok a 29. ho. által csak hevenyében megszállt 748 magaslaton betörték állásainkba s onnan támadásukat folytatva hadosztályunk balszárnyát oldalba és hátba kapták és lesöpörték a Kicursky grun —Kicera-magaslatról.

Az ellenség már d. e. 3^h-kor támadta a Kicursky-grun — Kicera közti hegnyerget, de visszavetett. Akkor balszárnyunk (12. h. gy. e.) még mindig a 748 magaslaton és attól ÉNy.-ra állt, miután a 29. ho. által csak kb. d. e. 6^h-kor váltattott fel. A visszamenő 29. ho.-t az oroszok nyomon követték, mert már d. e. 8^h 30'-kor heves támadást intéztek úgy a 748, mint a Kicursky-grun-magaslatra ismét eredménytelenül.

Az oroszoknak ez újabb támadása közben — mielőtt még annak kezdetéről értesültem volna — szükségesnek találtam a csapatelosztásban változást elrendelni. Miután t. i. azáltal, hogy a 29. ho. a 748 magaslatot átvette s azzal a Colerus-szakasz megrövidült, abban a szakaszban erők feleslegessé váltak, ezt az alkalmat fel akartam használni arra, hogy legalább egyes csapattesteket, melyek a mindenkori pillanatnyi helyzet követelményei szerint szétdaraboltattak, megint egyesítsek. A vonatkozó parancs — d. e. 8^h 40'-kor — következőképen szólt:

«A csapatok elosztásában következő változások eszközöltetnek:

a) A 12. h. gy. e. továbbra is a Colerus-szakaszban marad; azonban az ottlévő 111/67. zlj felváltása után azonnal a 602 magaslatra (Telepóctól K.-re) irányítandó, hol a 27. dd. pság (Halper alez.) parancsa alá lép.

b) Halper alez. a 14III/67. zlj bevonulásával felváltja a 20. h. gy. e.-nek szakaszában lévő századát s azt visszaküldi a Telepóc északi részében álló ho. tartalékhoz; a 92. ezr.-nek % százada pedig visszaadandó Tirschek ezdsnek».

Így a 67. és 92. ezr.-nek szétdarabolt részei megint együtt voltak, amellet úgy a két szárnyszakasz, mint a ho. tartalék is valamivel erősebb, mint a tegnapi napon.

A parancs végrehajtására azonban nem került a sor; a rövidesen bekövetkező események a Colerus-szakaszból még el nem indult ^{111/67.}zljat ott visszatartották. Ugyanis már d. e. 10^h-kor az oroszok — esőben és ködben — harmadik, igen erős támadásukat kezdték meg, mely nem csak a 748 magaslat, hanem a Kicursky-grun és Kicerán lévő egész balszárnyunk ellen is irányult. He^ves küzdelemben, tűzünkötől megtizedelve az ellenség előnyomulása d. e. II¹¹ 20'-kor megállítottat ugyan, de az oroszok drótakadályunkig érték s onnan nem tágtítottak. Hosszú tűzharc fejlődött, melyben végre a védők ereje a 748 magaslaton ellankadt: az oroszok d. u. 12^h 30'-kor betörték a 29. ho. vonalába. Az így támadt résbe özönlő ellenség főerejével balra fordul, a Colerus-szakasz csapatait (34. ezr.) oldalba és hátba fogja s egyidejű arcvonal támadással a Kicursky-grun és Kicerára, azokat a magaslatról lesodorja. A IV/34. zlj. egyes részei szívósan kitartanak ugyan állásaikban, de az oroszokat már nem tudják feltartóztatni; egy része a zljnak fogságba kerül, a többi a ^{111/67.}zljjal (mely utóbbit, mint fent említettem, még nem váltották fel az első vonalban, d. u. 1^h 30'-kor visszaözönlük az 589-φ- irányában. A Colerus ezrds. által már előbb — d. u. 1^h-kor — ellentámadásra vezényelt 12. h. gy. e. (ho. tart.) e közben Kozmovszky őrgy. vezetése alatt az 589-től a Kicursky-grunra húzódó hegyháton előretör, utóbbi magaslatot — d. u. 3^h 30'-kor — nehéz küzdelemben vissza is foglalja s ott foglyokat ejt, de most maga is oldalt és a 748 magaslat felől arcvonalban erősen támadva visszavonulásra kényszerült.

A Colerus-szakasztól jobbra, a Kicerán megtámadt 31. h. gy. e. (Dobák alez.) a Colerus-csoporttal együtt visszament.

A ho.-nak általános visszamenésben lévő balszárnyát Plisky vrch — 487— telepóci templom—hegyhát «Telepóc» írástól északra—788 vonalában szándékoztam megállítani s utolsó ho. tartalékomat (1/20. h. zlj) — mely a Kicursky grun— Kicera-vonalban dülő harchoz már nem érkezhett idejében, hogy a visszavonulást esetleg feltartóztassa — felvételi állásba rendeltem a Plisky vrchre és a 487 magaslatra. Ott — kb. d. u. 3^h-kor — egyesült a visszamenő Colerus-csoporttal. A hdt. pság ugyanakkor beérkező parancsának, hogy «az elveszett állások visszaszerzésére magától értetődően *minden eszközzel* törekedni kell», nem lehetett eleget tenni, miután ahhoz épen a csapatok — legalább egyelőre — hiányoztak.

Egy újabb, d. u. 4^h 30'-kor érkező parancsa a hdt.-nek — egészen a helyzetnek megfelelően — új védelmi vonalunknak szélső balszárnyát a Plisky vrchről a 689 magaslat felé tolta előre, miután a tovább meg nem támadott 29. ho. jobbszárnya a Na Stobah—689 vonalban meg tudott állapodni; utóbbi magaslat volt a kapcsolópont a két ho. közt. Ugyanaz a hdt. parancs a fáradtan Telepócra érkezett 86. menetzljön kívül az A.-almádról Vendégire irányított 11/28. zljat (prágai) is a ho.

parancsa alá helyezte, a 41. ho. vonatát pedig Vendégiről Papházára rendelte.

Ezek alapján a ho. elrendelte az új védelmi vonal megszállását: 1. Colerus ezrds. csoportjával (12. h. gy. e., IV/34. zlj. és %III/67. zlj) a 689 ponttól kb. 600* DK.-re egészen a 487 ponttól kb. 500^x Ny.-ra fekvő nyergig; 2. Schamschula szakasza (31. és 32. h. gy. e., 11/20. h. zlj, I., 11/33.) a telepóci templomon át a magaslatig Telepócz írás «ez»betűjétől északra; tőle jobbra 3. Tirschek-szakasz (III/33. zlj és a 92. ezr. $i\frac{1}{2}$ százada) a 788 magaslatig bezárólag. 4. Az 1/20. h. zlj és a 607 magaslatról visszavont előőrsszázad (a Kercate felé ez a század — mint látni fogjuk — már szükségtelemmé vált), valamint a 11/28. zlj ho. tartalék Telepócon, a 86. menetlj szintén ho. tart. Vendégin.

A tüzérség is visszavétetett, és pedig: 7. h. á. e. a Vendégitől Ny.-ra elhúzódó völgybe; a hegyi ütég a 447 magaslatra (Vendégitől É.-ra); a II/6. tarackosztály a vendégii templomtól K.-re; a beérkezett 3/8. tarackütég Vendégi nyugati végéhez.

Az új állást d. u. 6^h-kor foglaltuk el, mikor a Kicursky-grunra ellentámadással előretört Kozmovszky-csoport is bevonult. Az oroszok nem követtek; fennmaradtak a Kicursky-grun és Kicera magaslatokon; csak az Udava-völgyben követték nyomon Telepóc felé visszamenő vonalunkat, míg tüzértüzünk őket meg nem állította.

Ezzel a mai nap harcai befejeződtek; folytatásukra, illetve ellentámadásra — melyet a hdt. pság kívánt — nem volt rendelkezésre álló erő. A ho. tartalék — a 20. h. gy. e. 2 százada — ahhoz nem volt elegendő; az újonnan alárendelt 2 zlj (11/28. és a 86. menetlj) pedig reggel még harcvonalban állt a szomszéd ho.-nál s csak késő d. u. érkezett teljesen kimerülve Vendégire, illetve Telepócra. Az ellentámadás ennél fogva holnapra maradt.

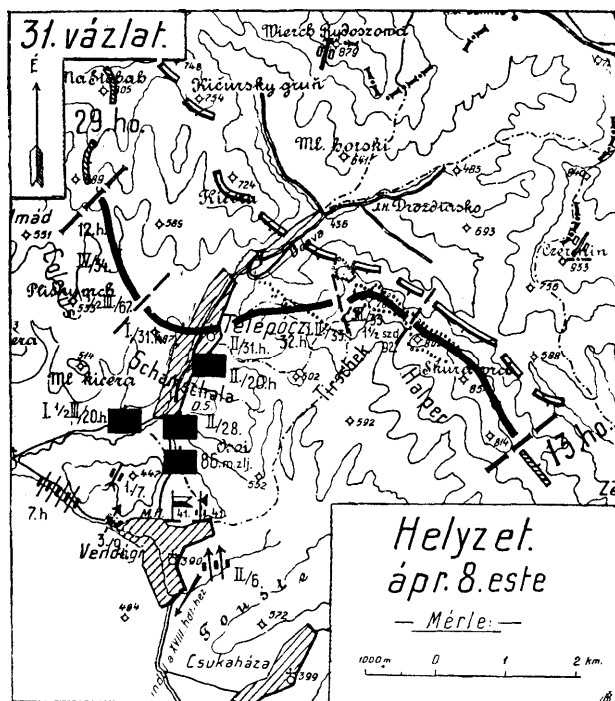
Mialatt a ho. balszárnyán heves és végzetes küzdelem folyt, a jobbszárny aránylagos nyugalomban maradt. Az oroszok a 844—Kercate közti hegyhátról — hol tegnap a 13. ho. vonalában magukat beékelték — d. e. folyamán önként visszamentek, mire a 13. ho. az úrt d. u. igen gyéren megszállta; a 607 magaslaton ezáltal feleslegessé vált előőrsszázadot megint visszavontam Telepócra a ho. tartalékhoz.

A Skura vrchet és a 844 magaslatot orosz tüzérség lőtte, gyalogság helyenként drótkadályainkig közeledett; de támadásra nem került a sor. A ho. helyzetét április 8-án este a 31. vázlat mutatja.

Este a hdt. pság arról értesített, hogy a hds. csop. pság rendelete szerint abban az esetben, ha a második védelmi vonalat (Vendégitől és Méhesfálvától nyugatra) adott parancsra meg kellene szállni, előbb a közbeeső vonalban: Vk. Kicera (A.-almádtól DK.-re)—Plisky vrch —

487—D. S. Telepócon—Osoi—Touste 607 állapotunk meg, ott legszívósbabb ellentállást kifejtve; a 13. ho. a 645 magaslaton kapcsolódna vonalunkhoz.

Április 9. és 10. Április 9-én és 10-én — borús, esős időben — összefüggő súlyos küzdelem folyt a Kicerán elvesztett állások visszaszerzésére — eredménytelenül!

Megjegyzések: 1. Csapaelosztás a Halper-szakaszban: $\frac{1}{2}$ III/20. h. (a 814 magaslaton), a 32., 34., 48., 67. és 71. ezs.-nek 2—2 százada: a 49. ezs.-nek 3 szda és a 92. ezs.-nek $\frac{1}{2}$ szda = $14\frac{1}{2}$ szd.

2. Lovasság lőről szállva a 43. ho.-nál; lovak Pazdicson.

2. 7. h. á. ezs. 13 löveggel, a hegyi üteg 3 löveggel rendelkeznek; a 3/9. tarackütegnek csak 1 valamiképp használható lövege van.

4. Útközvetvonít Papházán.

Április 9-én d. e. 8^h 30'-kor kiadtam a parancsot a d. u. 3^h-kor kezdődő ellentámadásra:

«Ma délután támadás a Kicursky-grun, Kicerán és az Udava-völgyben tegnap elvesztett állások visszaszerzésére.

1. Ehhez a támadócsoporthoz következőképpen alakulnak:

a) Colerus ezds. csoportjával és az 1/20. h. zljjal (utóbbi a Telepócon lévő ho. tartalékból);

Schamschula tb. csoportjával (a 11/20. h. zljat beleértve) és a 11/28. zljjal Telepócról;

Tirschek ezds. csoportjával és a % 86. menetzljjal; utóbbi d. u. 1^h-kor a 602 magaslaton lesz.

2. Az összes csoportok volt állásukra mennek előre; Tirschek csoportja emellett 788-ról a 436 híd felé oldalozva hasson.

3. Ho.tartalék $\frac{1}{2}$ III/20. h. zlj. és $\frac{1}{2}$ 86. menetzlj. Telepóc déli végén D. S.-nél.

4. A csoportok akként tegyék meg az előkészületeket, hogy a támadást rövid felhívásra d. u. 3^h-kor megkezdhessék.

5. A tüzéség d. u. 2^h-tól kezdve tűz alá veszi a támadás területét.

6. A bal szomszéd ho. a 748 elleni támadáshoz teljes erejével csatlakozni fog».

A támadást délutánra halasztottam, hogy az újonnan, fáradtan érkezett csapatok kipihenhessék magukat.

Az ellentámadást esetleg úgy is lehetett volna szervezni, hogy az egész ho. tartalék (1/20. h., 11/28. és 86. menetzlj) egységes parancs alatt összefoglalva, támadja az ellenséges arcvonal valamelyik fontosabb szakaszát, p. o. a Kicerát, ahonnan azután eredményes kihatás várható az ellenséges arcvonal többi részeire. De ahhoz, hogy ilyen döntő eredményt elérjen, a ho. tart. túl gyenge volt (összesen csak kb. 1350 puska) annál inkább, mert egyrészt a Skura vrchi-szakasz fenyegetett helyzete folytán a ho. tartaléknak egy részét okvetlen vissza kellett tartani Telepócon, másrészt a támadó szakaszok erejükben a tegnapi harcban megfogyva, csak nagyon gyengén vagy sehogy sem támogathatták volna a támadó ho. tartalékot. Tekintetbe kellett venni azt a körülményt is, hogy a ho. tart. csapatai — kevert összeállításuk folytán — önálló támadásra alig voltak alkalmasak: az J/20, h. zljon kívül a megbízhatatlan 11/28. cseh zlj ésa hiányosan kiképzett legénységből összeállított 86. menetzlj, utóbbi egy tart. hadnagy vezetése alatt. Az igaz, hogy a tart. hadnagy nagyon derék tisztnek bizonyult, ki védelemben a zljat igen jól vezette, de azt támadásra — kellő számú megfelelő alantos hiányában — alig vihette.

Így célszerűbbnek találtam a támadó arcvonalat — tegnap beállt veszteségeit egyformán pótolva — arra képesíteni, hogy egész szélességében ismét előre mehessen s kiterjedésben pótolja azt, mi erejében hiányzik; a 11/28. és 86. menetzlj így kellő keretbe is kerültek.

A tervezett ellentámadásról értesített hdt. pkság — a hdt. pkal közvetlenül folytatott telefonbeszélgetés után — d. e. 9^h 45'-kor a támadás végrehajtására a 29. ho.-nak Na Stobach és 689 vonalban álló jobbszárnyát (Haas-csop.), valamint az A.-almádon levő hdt. tartalékot (41. czernowitzi menetzlj 860 puskával és III/II. zlj 450 puskával) parancsom alá helyezte. A III/11. zlj tulajdonképen a 99. ezr.-nek

(znaimi) menetzljából állt; a 11. ezr.-ből (cseh, piseki) csak annak maradványai voltak jelen, miután az ezr.-nek 1—1 zlja az előbbi harcokban (márc. 11-én Smolniknál és április 4-én a Bugnie Wierchen) egyszerűen megadta magát a támadó oroszoknak.

A hdt. parancsa alapján: 1. d. e. 10^h 30'-kor utasítottam a 29. ho. útján Haas alez.-t, hogy csoportjával (2 szd/69., 4 szd/42., 1—1 szd. 29. és 74., 28. vadászlj = 800 p.) csatlakozva Colerus ezds. csoportjához, mely a 754 magaslatra vesz irányt, d. u. 3^h-kor támadja a 748 magaslatot s onnan oldalazva a Kicursky grunt; a 41. menetzlj. parancsa alá lép; telefoni összeköttetést létesítsen Colerus ezds. álláspontjához (kb. 1000^x ÉK.-re a Plisky vrchtól); 2. megkértem a 29. ho.-t irányítaná a 11/99. zljat úgy, hogy az d. u. 2^h-kor Telepóc déli végéhez érjen, hol ho. tartalék, tüzéségével pedig lövesse d. u. 2^h-tól kezdve alaposan a 748—754 közti térséget; végül 3. kiadtam a csapatoknak a következő kiegészítő parancsot:

«A 29. ho. Haas-csoportja és a hdt. tartalék a mai támadásra parancsom alá rendeltetett; utóbbiból a 11/99. zlj Telepóc déli végére kerül mint ho. tart.

Ezek után a ho. tartalékból a %I11/20. zlj Halper alezds. parancsa alá lép (a Skura vrch-szakaszban így az egész III/20. zlj egyesítve) s 602-ön át azonnal a Skura vrchre menetel; a V₂ 86. menetzlj. pedig mint ho. tart. az 592 magaslaton foglal állást, honnan Halper alezds. által sürgős esetben igénybe vehető utólagos bejelentés mellett.

A hegyi üteg azonnal állásba menjen a 602 magaslaton».

A 3/9. taracküteg a 3/8. taracküteg által (4 löveg) helyettesített; előbbi — melynek már egy használható lövege sem volt — Papházára vonult.

Míg így a délutáni támadás előkészítettet, az arcvonal nem maradt nyugalomban: az oroszok azt élénken foglalkoztatták. Már az éjjel áttörni iparkodtak a Skura vrch vonalán; szándékuk meghiúsult. Kora reggel pedig egy rohamuk a 788 magaslatra visszaverett. Nem sikerült kísérletük után az oroszok az egész Halper-szakasz előtt 150 — 200^x-re mintegy 3 — 4 zlj erősségben beásták magukat; tüzéségük a Czereninről és Solinkáról élénken lőtte Skura vrch—814 vonalunkat. D. e. 9^h-kor egy harmadik támadás következett a 788—803 vonalunk ellen, d. e. 11^h-kor egy negyedik a 788 magaslatra; mindkét támadás újból siker nélkül maradt. Ezek a folytonos támadások a ho. jobbszárnya ellen s ennek következtében annak fenyegetett helyzete arra indított, hogy Halper szakaszát — mint az az előbb mondottakból kivehető — megerősítsem. A hdt. prságot is nyugtalanította a Skura vrch helyzete s a nap folyamán ismételtlen figyelmeztetett, legyen a délutáni támadás végrehajtásánál figyelemmel ho.-m jobbszárnyára.

Ilyen körülmények közt indult meg d. u. 3^h-kor a támadás. A ho pásg a harcot Vendégiről vezette, hadi szállása volt egyszermind a leg-megfelelőbb harcállása, honnan az egész támadási területet részletesen áttekinthette.

A csapatok nagy hévvel mentek előre: a támadó arcvonalt, előre-tolt ellenséges erőket lendülettel visszavetve, egy óra múlva — d. u. 4^h-kor — már elérte az 589 ponttól a 788 magaslattól ÉNy.-ra levő erdőszélig húzódó vonalat s közben 300 foglyot ejtett. D. u. 5^h 30'-kor a Schamschula-csop. jobbszárnya bent volt régi állásában, míg a többi támadó arcvonalt a Kicera—Kicursky grun gerincvonalát mintegy 800 — 1000^x-re megközelítette. Innen a támadás azonban már csak nehezen nyert tért. Az oroszok a Kicerán több egymás mögötti megerősített sorban álltak; a Kicursky grun is erősen, megszállták; puska- és tüzértüzük szörnyen pusztította az elkeseredett támadók sorait. Hiába próbálkoztak azok újból és újból rohamra előretörni, a támadás meg-akadt.

Hogy megint előre jussunk, megerősítettem Schamschula csoport-ját a 3411/99. zljjal; valamivel később Colerus csoportját a 11/99. másik felével, utóbbit utasítva, hogy tért nyerve a Kicursky grun felé, onnan a Kicerára oldalozva hasson. D. u. 7^h 15'-kor Kozmovszky őrgy. a 12. h. gy. e.-del rohammal elfoglalja a Kicera és a Kicursky grun közti kúpot, Haas csoportjának jobbszárnya egynéhány perccel később magát a Kicursky grun-t; utóbbi csoportnak balszárnya azonban, Na Stobahról a 748-ra támadva, nem tud előre jutni s az oly fontos oldalozó behatás elmaradt.

így szívosán küzdve, lépésről-lépésre tért nyerve, d. u. 9^h 30/-kor a támadó vonalt jobbszárnya (Tirschek és Szentgyörgyi alez.) régi állá-sait elérte, közepe (31. h. gy. e. megerősítve, a ^11/99. zljjal) a Kicera előtt 30 — 100^x-re állt, balszárnya (Colerus bal- és Haas jobbszárnya) feljutott a Kicerától ÉNy.-ra fekvő kúptól a Kicursky grunig terjedő hegyhátra; a 748 magaslaton az oroszok megmaradtak.

Éjjelre a harc vonalt működésének egyöntetűsége céljából d. u. 9^h 30'-kor következő parancsot adtam ki:

«A támadó csoportok azon részei, melyek régi állásukat még nem foglalhatták vissza, minden eszközzel azon legyenek, hogy vagy az éj folyamán vagy virradatkor ismét annak birtokába jussanak; semmi-esetre sem szabad visszamenni, legalább is az elért állások tartandók, hol azután a csapatok beássák magukat. Utóbbi esetben tartalékok kivonása megadja majd az eszközt, mellyel később újra támadásra lehet átmenni».

A 10-re virradó éj folyamán csapatainknak ismételt rohamai nem tudtak célt érni, nagy veszteségükkel visszaverettek. A 31-es honvédek-

nél helyenként szuronyharcra is került — hiába. D. e. 4^h 15'-kor a 12. h. gy. e. támadása az oroszok ellentámadásától körülfogva összeomlott.

Mindezen akadályozó körülmények és eddig eredménytelen kísérletek dacára a támadás folytatása nem látszott kilátástalannak, mert a támadó vonal jobb- és balszárnya nagyjában már bent volt régi állásában s főleg csak a Kicera állt csökönnyösen ellen. Azért — tartalékok hiányában is — a ho.p.ság szükségesnek találta a csapatokat — d. e. 8^h 20'-kor — a támadási műveletek folytatására buzdítani:

«Miután — egyelőre — tartalékok már nem állnak rendelkezésre, a csoportok iparkodjanak saját erejükből előrejutni és a szomszéd csoportokat támogatni. Támadásunk már eredménnyel járt, melyet nem szabad feladnunk. Szívós kitartással és erélyes előretöréssel el kell érünk a végcélt s visszaszereznünk régi állásainkat teljességükben».

A támadás azonban már nem tudott felélénkülni: túl nagy veszteséget szenvedtek már a csapatok; azonfelül megindult az oroszok ellentámadása. D. e. 9^h-kor a Haas-csop. jobbszárnya és a Colerus-csop. balszárnya lezorult a Kicursky grunról és az attól DK.-re húzódó hegyhátról; d. e. 10^h-kor pedig a 33. ezr. a 788 magaslattól ÉNy.-ra nyúló hegyhátról visszavonulásra kényszerítettett tegnapi állásába; az 1/33. zljból ekkor csak 90 puska maradt, a 3411/28. zlj teljesen szétverett.

A helyzetet d. e. 10^h 15'-kor a ho.-nak a hdt.-hez intézett következő jelentése foglalja össze:

«A 33. ezr., erősen támadva 788-tól ÉNy.-ra, nagy veszteségek mellett visszamenni kényszerült hátulsó állásába.

Colerus-csop. balszárnya visszament 589 felé, miután a Haas-csop. a Kiájrsky-grunról hátrált.

Erős orosz csapatok gyülekeznek Kicera és Kicursky-grun közt, valamint az Udava-völgyben a 436 hídnál.

Nincs kizárva, hogy az oroszok támadásánál az említett két irányból, a Kicerától délre levő vonalunkat is vissza kell venni a tegnapi állásokba, miután a puskaállomány a nagy veszteségek folytán tetemesen leszállt. Ho. tartalék már elfogyott.

A Haas-csop.-ról csak a 29. ho. útján jön jelentés, mert a közvetlen összeköttetés, mely tegnap megszakadt, többszöri sürgetésre sem állítatott helyre.

Az elért vonal tartása és a támadás folytatása csak újabb erők bevetésével volna lehetséges».

Az oroszok mindjobban nehezedtek arcvonalunkra; az elől lévő állások tartása mind kétségesebbé vált s cél nélkül csak teljes pusztulásnak szolgáltatva volna ki a csapatokat. Visszavettem őket tehát — d. e. 10^h 50'-kor — a tegnapi állásokba s azt a hdt.-nek következőkben jelentettem be:

«A ho. támadó arcvonalának közepét is visszavonni kényszerültem tegnapi állásaiba; utóbbiak műszaki kiépítésén a csapatok dolgoznak. Az ellenségről megállapított: 4 zlj a Kicerán, 2 zlj az Udava-völgyben, több zlj a 788 magaslattól É.-ra; a Kicerától ÉNy.-ra nagyobb számú csapatok gyülekeznek.

Habár minden eszköz igénybevételével azon leszek, hogy a mostani állásokat tartsam, igyekvésem eredménye a szemben álló orosz túlerő erélyes támadásánál kétségessé válhat, miután a nagy veszteségek folytán igen megfogyott állományok a széles védelmi vonalnak csak gyér megszállását engedik meg».

Miután a 788 magaslat különösen fenyegetve látszott, az ott álló Tirscek-csoportot megerősítettem az 592 ponton lévő $\frac{1}{2}$ 86. menetzlj-nak egy századával (a 2. század bevonult Telepócra, továbbra is mint ho. tart.), a szakaszhatárt Schamschula felé pedig a taligaút elágazásával — 602-től északra — állapítottam meg.

Schamschula úgy találta, hogy jobb lesz, hacsak a sötétség beálltával megy vissza; nappali visszavonulása, az oroszoktól belátva, túl nagy veszteséggel járna. Indítványát helybenhagytam. Mikor azonban az oroszok d. u. 3^h-kor szakaszát az Udava-völgyben megtámadták, kénytelen volt a visszavonulást azonnal végrehajtani.

Az oroszok visszavonuló vonalainkat a 788 magaslattól Ny.-ra vonuló hegyhátig, a Kicera-erdő déli széléig, valamint az 589 pontig követték; ott beásták magukat.

Ezzel a ho. balszárnyán az arcvonal — egy éjjel 11^h-kor történt orosz tűzrajtaütésen kívül az Udava-völgyben — mára megnyugodott. A Haas-csop. d. u. 10^h-kor visszalépett a 29. ho. kötelékébe.

A ho. kétnapi támadása nem hozta meg a várt eredményt. A támadó arcvonal jobbszárnya elérte ugyan régi állásait, de a Haas-csop. *oldalozó* hatása Na Stobah felől 748 ellen elmaradt s azzal a Kickersky-grunra felért csapatok ereje is megbénított úgy, hogy a Kicera felé nem érvényesülhettek; a Kicera és a 748 az oroszok kezében maradt s ellentámadásuknak biztos alapját képezhette. Így visszamenni kényszerültünk kiindulási állásunkba. Ha ezek szerint támadásunk pozitív eredménnyel ugyan nem járt, régi állásainkat vissza nem nyertük, mégis szívós kitartással vívott harcaink az oroszok erejét ebben a szakaszban annyira megtörték, hogy azok — amint látni fogjuk — a Kicera körül nagyobb akciót már többé nem fejthettek ki.

A ho. jobbszárnya, a Halper-szakasz, úgy 9-én mint 10-én nagyjában véve nyugalomban maradt. Az oroszok tűzérésükkel ugyan többször lőtték a Skura vrchet — 9-én este eredménytelenül támadták a 603 magaslatot — de máskülönben ott állásaikban maradtak.

Nem érdektelen a ho. csapatösszetétele a két támadási napon. A ho.-

nak kb. 9000 puskát kitevő állománya — beleértve az idegen segítő csapatokat, a 29. ho.-nak Haas-csoportját is — 22 csapattest többnyire csak 1 —2 századból álló töredékének az összege. A négy honvédezreden kívül (melyekbe,különbén még 5 más h. ezr.-nek menetalakulata volt beosztva) képviselve volt itt a közös hadsereg részéről a 11., 28., 29., 32., 33., 34., 41., 42., 48., 49., 67., 69., 71., 74., 86., 92., h. ezr. és a 28 vadászlj. összekeverve tehát magyar, német, tót, szerb, ruthén, cseh, oláh. Ha azonkívül még a kétféle szolgálati nyelvet vesszük tekintetbe, tarkább konglomerátumot alig képzelhetünk el. Hogy ez a rögtönzött csapatkeverék támadásban még eredményeket is tudott elérni, csodaszamba megy, különösen ha tudjuk, hogy velünk szemben — a hdt. pság adatai szerint — a Kicursky gruntól az Udava-völgyig az orosz 15. ho.-nak 3 ezrede (57—59), az Udava-völgytől a Skura vrchig a 35. ho.-nak szintén 3 ezrede (137—139) állt, összesen kb. 14.000 puskaállományal, azonfelül a 15. ho. — a foglyok bemondása szerint — az orosz hds. kiváló hadosztályaihoz tartozott, melyet «vas» melléknévvel illettek, miután Ivangorod mellett a németek ellen kitüntette magát.

A kétnapi harcban különben kb. 3000 embert vesztettünk, vagyis az állománynak kb. 30%-át.

Április 11—14. Az imént lezajlott háromnapos nehéz harcok után 1 napon át tartó aránylagos nyugalom következett; nagyon ráfért a csapatokra. Három nap, éjjelnappal, majdnem szünet nélkül talpon voltak ellenséges tűzben, sűrű, havas esőben. Állapotukat jellemzi a többi közt a 32. h. gy. e. pkának jelentése: «.....az ezred erő és erkölcsi állapota nemcsak csökkent, hanem nagyon leromlott. (Persze itt tekintetbe jött a megelőző többheti megpróbáltatás is a Maguryczne körül. A tisztetek, de különösen a meglevő tényleges tisztetek szinte emberfeletti munkája által lehet csak a csapatban a lelket tartani, hogy csüggedés lehetőleg be ne álljon. Ezek azonban kevesen vannak (egy 10-én megsebesült, egy beteg, marad 3) és a meglevők már nagyfokban kimerültek. Megbízható tisztetek, kik segítségükre lehetnének, nagyon kevesen vannak, mert fiatal a menetalakulásokkal bevonult egyének^ akiknek tapasztalataik nincsenek és erélyük is hiányzik.

Esetleges komoly következmények elkerülése céljából az ezred felváltását a lehetőséghez képest rövid időn belül kérem. 1 —2 nap teljes pihenés máris kedvező hatással volna». (Az ezredet megnyugtathattam, hogy felváltása 12 én vagy 13-án meg fog történni.)

A 12. h. gy. e. jelenti, hogy már csak 1 tiszttel, 15 tisztjelölttel 110 puskával rendelkezik; az 1 tiszt — az ezr.-pkon kívül — egy besztott huszárhadnagy!

Hasonló volt többé-kevésbé a helyzet a többi csapattesteknél.

Nagyon idejében jött tehát a harcszüneten kívül az 51. honvéd.-ho

megérkezése és a IX. menetzljak bevonulása; mindkét tényező lehetővé tette a csapatok legalább egy részének felváltását az első sorban.

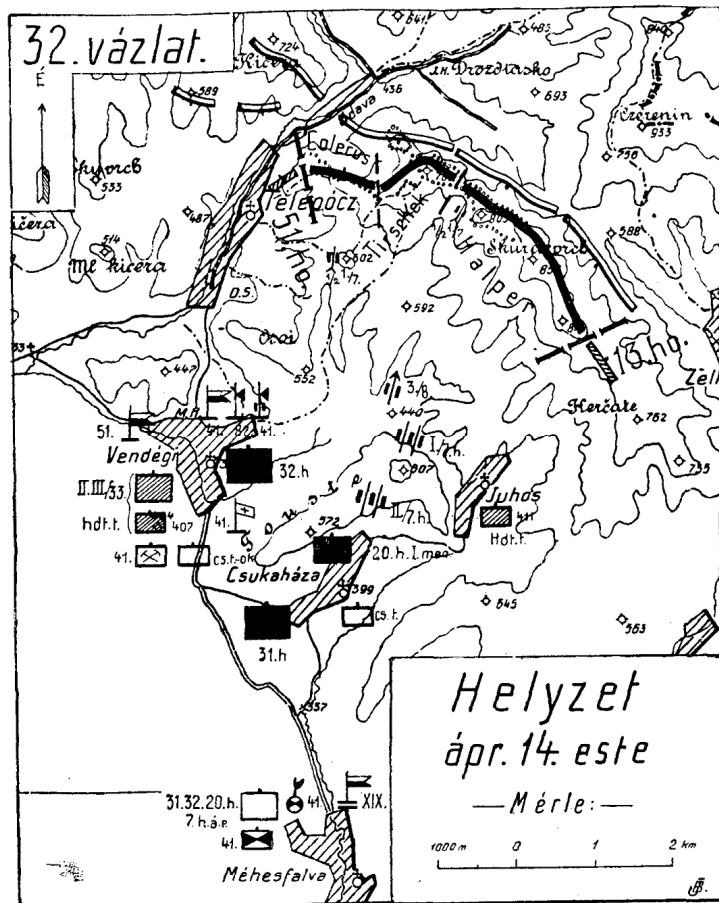
Az 51. honvéd.-ho. (Kornhaber altb.) 11-én lépett a XIX. hdt. kötelékébe s annak intézkedése alapján váltotta fel hadosztályunk bal-szárnyát a teiepóci templomtól 1000^x K.-re húzódó vonalig. A felváltás 12-én este történt. Végrehajtása után a 11/28. és 11/99. zljak bevonultak a 29. ho.-hoz A.-almádra, a 86. menetzlj mint hdt. tartalék F.-almádra. A 12. és 31. h. gy. e., a ½ 32. h. gy. e., a ½III/67. zlj és a 82. dd.pság Vendégire, az 1/20. h. zlj a 602 magaslatra kerültek, mindnyájan egyelőre mint ho.-tartalék. Az új szakaszbeosztás szerint: a) Colerus ezds. átvette Schamschula tb. helyett a szakaszt, mely a telepóci templomtól mintegy 1000^x ÉK.-re fekvő ponttól, a 788 magaslatlaltól kb. 800^x DNy-ra lévő második taligaútelágazásig terjed (IV/34., I. 11/33. és ½ 32. h. gy. e.); b) Tirscek ezds. jobbra csatlakozott a 788-803 közti hegynyeregig (11/20. h., III/33. és 92. ezr.); c) Halper alezds. szakasza egyelőre változatlan maradt.

(Az 51. ho.-ról szólva meg megemlíteni akarom azt a különös esetet, hogy a ho.-nak 300. h. gy. e.-e felváltotta a tőlünk jobbra álló 13. osztrák Landwehr-ho.-nak összes, a harcvonalban lévő csapatait; amellet a 13. hopság megtartotta a parancsot az arcvonalt felett, úgyhogy ebben az esetben egy osztrák Lndw.-pság alatt kizárólag *csak* honvédcsapatok álltak az első sorban!)

Az 51. ho. által történt felváltással kapcsolatosan a tüzérség is — tekintettel a védelmi vonal eltolására — állást változtatott, így került 13-án a 7. h. á. ezr. I. osztálya a 607 magaslatra (Juhostól ÉNy.-ra), az ezr. II. osztálya Csukaháza északi kijáratához, a 3/8. tarack-üteg állásában maradt 440-nél, a hegyi ütegből 1 löveg a 803 magaslaton ment állásba, míg a többi 2 löveg a 602 magaslaton maradt.

A IX. menetzljak bevonulása, azután még más csapatok felváltását és azzal a kötelékek további rendezését is lehetővé tette: 13-án és 14-én felváltatott a 33. ezr. a Colerus és Tirscek-szakaszban s Vendégin egyesülve menetzljjal, A.-almádra menetelt a hdt. pság rendelkezésére; helyébe jött a 12. h. gy. e., miután menetzlját már beolvastotta kötelékébe; az ezr. egyszersmind a Colerus-szakaszban lévő ½ 32. h. gy. e.-et is felváltotta, mely utóbbi azután Vendégin az ezr. másik felével egyesült; a ½III/67. zlj Vendégiről a Halper-szakaszban lévő másik ½ zljhoz csatlakozott, onnan pedig a 34. ézr.-nek egy százada, (a másikat a puskalétszámra való tekintettel még nem lehetett kivonni a szakaszból) átment a ColeruvS-szakaszba, hogy egyesüljön a IV/34. zljjal; a 31. h. gy. e és az 1/20. h. zlj Csukaházán, a 32. h. gy. e. Vendégin sorozta be menetzlját.

A ho. helyzete április 14-én este a 32. vázlaton van feltüntetve.

- Megjegyzés : 1. Csapatelosztás a szakaszokban :
- Colerus-szksz : 1 zlj H 12., 5 szd/34.
 Tirscek- « 1 zlj H 12., II/H 20., 2 szd/92.
 Halper- « III/H 20. 1 szd/34. 2—2 szd/32. 48. ; 71., 3 szd/49. III/67.
 Ho. tart. « H 31. 32., I/H 20.
2. Lovasság lóról szállva a 43. ho.-nál, lovak Pazdicson.
3. Lőfegyverállomány (a 12., 20. és 31. h. gy. e.-nél a besorolt menetalakulással) :
12. h. gy. e.	860 p.	2 gp.	49. menetzlj	440 p.	— gp.
20. h. gy. e.	1540 p.	8 gp.	IV/34. zlj	460 p.	4 gp.
31. h. gy. e.	1070 p.	2 gp.	14. 15/48.	140 p.	3 gp.
32. h. gy. e.	460 p.	2 gp.	1. 2./32.	330 p.	6 gp.
92. ezr.	100 p.	— gp.	1. 2./32.	210	— gp.
III/67. zlj	490 p.	1 gp.			
- Összesen : 6100 p. és 28 gp.

A csapatfelváltások kevés surlódással bonyolódtak le, az oroszok nem igen zavarták. úgy látszott, ők is szenvedtek az időjárás mostoha-

ságától és küzdöttek élelmezési nehézségekkel; leginkább vonalaik megerősítésén dolgoztak és akadályokat raktak ki azok előtt. Aránylag legtevékenyebbek voltak még 11-én, mikor délelőtt folyamán a 803, röviddel rá a 814 magaslatot, délután pedig kétszer is a 788 magaslatot támadták; mindannyiszor visszaverettek. Nem több eredménnyel járt újbóli támadásuk 14-én a 803 -> ellen. A támadásokon kívül csak tüzéségükkel lőtték, különösen a Skura vrch. szakaszt, továbbá Telepócot és Vendégit is, úgyhogy szükséges volt, a 20. és 31. h. gy. e.-et menetzlajaikkal való egyesülés céljából Csukaházára áthelyezni, nehogy a nagy csapatösszevonás Vendégin még inkább a helysége terelje az oroszok tüzt. (Az oroszok különben a Kiceráról teljesen belátták Telepócot és Vendégit s csodálni lehetett, miért nem zavarják alaposabban az ott elhelyezett csapatokat.)

A hdt. pság a minapi sikertelen kísérlet után is azon a nézetben volt, hogy az elvesztett Kicera-magaslatot mielőbb vissza kell szerezni, a hds. csop. pság ellenben — legalább egyelőre — nem osztotta ezt a nézetet. A hdt. pság erről a nézeteltérésről — még 11-én — az alábbiakban értesített, engem egyszersmind javaslatlételre felszólítva:

«Tersztyánszky Ő Nagyméltósága a tegnapi állományjelentésekből következtetve arra az eredményre jutott, hogy az erőviszony a XIX. hdt.-nél — dacára az 51. ho. alárendelésének — az oroszokkal szemben előnytelen. Meg kellene tehát fontolni, nem volna-e előnyösebb a támadással — mely hasonló körülményekre találva, mint a 41. ho. múltkori támadása — addig várni, míg az oroszok a jól megerősített 748—Kicera-magaslatvonalról leszállnak és azzal erélyesebb tüzerhatásnak lehetőségét is megadják?

A szárnytámpontokat — Na Stobah és 788 — ehhez megfelelően meg kellene erősíteni. A 41. hopság a kérdéshez, mielőbb írásban foglaljon állást».

A ho.pság még ugyanaznap következőkben felelt:

«A ho. támadása 9-én az Udava-völgy két oldalán és a Kicera — Kicursky grun magaslati vonal ellen, főleg az oroszoknak a Kicerán levő jól megerősített vonala előtt akadt meg, mire azután az ellenségnek harcba vetett erős tartalékai által végleg visszaszorítottatott.

Az oroszok részéről a ho. arcvonalával szemben az 57—60. és â 137—139. ezredek álltak. Ha egy orosz század puskaállományát 150-nel tételezzük fel, akkor a 41. ho.-nak kb. 8500 puskájával szemben' 16.800 orosz puska állt.

Az erőknek ez az aránytalanságát az 51. ho. bevetésével, ha nem is egészen, de legalább részben kiegyenlítették. A ho. zljainak egyenkénti puskaállománya kb. 650, összesen tehát az egész ho.-ban 7800; hozzá-

számítva a 41. ho.-nak mostani 4500 puskaállományát, 12.300 puskával állnánk az oroszok 16.800 puskájával szemben, kik ugyan a 9-iki harcban szintén tetemes veszteségeket szenvedtek, de azokat valószínűleg eddig már pótolták.

A számbeli különbség maga azonban — miután valószínűleg nem igen nagy — nézetem szerint nem szólna esetleges támadásunk ellen.

A nehézség inkább abban rejlik, hogy a támadást a Kicursky grun — Kicera magaslati vonalra egyenest, arcvonalban kell előre vinni és hogy a Kicera—Telepóc—788 pontok közti térséget az orosz tüzérség rendkívül hatásos tűz alá foghatja.

Nézetem szerint a támadást okvetlenül Na Stobah felől egy erős csoporttal, oldalozással támogatni kellene, és pedig úgy, hogy a 748-on át a Kicursky grunra irányított lökés az ellenséget állásából kivesse, nem pedig úgy, mint az 9-éi történt, mikor a Haas-csoport erejének egy részével a 74S magaslatot délről megkerülte és az oroszok így — ezen magaslat birtokában — észak felé, a Búgni Wierch irányában támogató erejükkel összeköttetésben maradhattak.

Magától értetődik, hogy a 788 magaslat felől is kellene ilyen oldalozó hatásra törekedni, ami különben 9-én eredménnyel is járt.

Ilyen föltételek mellett a támadást már most nem találnám kilátástalannak, mint, további feltételt még *több* tüzérséget megemlítve. A ho.-nak pl. csak *egy* tarackütege van.

Sok érv szól amellett is az ellenséget előbb leszállni engedni a magaslatról s csak azután rátámadni, csak hogy ebben az esetben a 788 és Na Stobah magaslatok megtartása -- mint ahogy az feltételeztetett — alig volna biztosítható. Mielőtt az ellenség Telepócon előtörne, okvetlenül azon lesz legalább a 788 magaslatot birtokába ejteni, hogy meneküljön a magaslatról fenyegető oldalozó behatástól. Tényleg az oroszok ma erőlködésüket főleg a 788 ellen irányítják.

Ennélfogva a támadásnak ezen másik változatánál azzal kellene számolni, hogy arcvonalunkat visszavesszük talán Plisky vrch— Osoi — 498 (Juhostól É.-ra)—Kercate vonalába, hogy azután, ha az ellenség követ, ellentámadással rátörjünk. Minél előbb történik ez az ellentámadás, annál kevesebb idejük lesz az oroszoknak tüzérségüket a nehezen járható utakon előrehozni és érvényesíteni».

Lényegében előterjesztésem azt mondta, hogy a támadás jelenleg kilátástalan, mert két fölfeltétele: megfelelő erőcsoport, mely Na Stobahról oldalozva hasson és elegendő számú tüzérség hiányzott.

A hdt. pság még 11-én elrendelte egy közbeeső állás (a mostani és a nagyjában már kiépített, Vendégitől és xMéhesfalvától Ny.-ra fekvő 2-ik védelmi vonal közt) berendezését. Az állás a Juhoson keresztül DNy. irányban lejtő mélyvonaltól (itt csatlakozás a 13. ho.-lyal) — 607 —

Osoi 552-ön át Telepóc déli végéhez húzódik — csatlakozás az 51. ho.-hoz 1000 ⇄ Ny.-ra az Osoi 552 ponttól.

Az 1/11. árkászszázad utasított a vonal kiépítéséhez már 12-én hozzáfogni, úgyhogy az erődítési munkálatok a két állásban párhuzamosan folytak: a közbeeső állásban az Osoi-magaslaton dolgoztak árkászaltisztek vezetése alatt orosz foglyok és a 10/61. katonai munkásosztag, a 2-ik védelmi vonalban — Vendégitől Ny.-ra — az árkászszázad. 13-án az Osoi-állás földmunkálatai nagyjában befejeződtek s kb. 1 km drótkadály elkészült.

A hadosztályt ugyan nem érintette közvetlenül a következőkben említett, 14-én leért hds. főparancsnoksági rendelet, de miután a hadsereg nemzetiségi viszonyaira — különösen a csehekre vonatkozólag, — éles világot vet, annak lényeges tartalmát rövidesen közlöm:

« . . . több cseh illetőségű csapattest menetalakulásainak szelleme a háterszágban foganatosított minden elővigyázati rendelkezések dacára hónapról-hónapra mindinkább romlik; besorolásukkal egyes ezredek minősége annyira süllyedt, hogy kiszámíthatlan magatartásukkal veszélyt képeznek harcban a szomszédcsapatok számára.» (Ilyen volt p. o. számunkra all. ezr. a 29. ho. kötelékében!) Ennélfogva a hds. főpság elrendelte, hogy a hdt. pságok tegyék megfontolás tárgyává a kérdést, vajjon az ilyen cseh menetalakulások besorozhatók-e veszély nélkül ezredekhez? Ha nem, akkor őket «más nemzetiségű — különösen német vagy magyar — ezredekhez kell beosztani úgy, hogy minden körülmények közt könnyen szemeltartható kisebbséget képezzenek . . . -a csapatok, melyekhez ilyen cseh legénységet beosztanak, utasítandók, hogy azokat szigorúan ellenőrizzék és velük szükség esetén kíméletlenül elbánjanak«.

Mindezek dacára a csehek majdnem a háború végéig bizonyos elnéző, majdnem bátorító elbánásban részesültek.

Április 15—18. A többnapos nyugalmat négy napos harcok időszak váltotta fel. Most a Skura vrch állt a harcok középpontjában, védelmi vonalunknak az a része, melyet eredetileg a 13. ho.-nak kellett volna megszállni s melyre azután mikor a 13. ho. az oroszoktól visszavetve, Zellőre leszorított, egy 7 csapattestből álló keveréket irányítottak Heisegg ezds. psága alatt A szakasz később — mint azt már tudjuk — a 41. ho.-hoz került és fölötte Halper alezds. vette át a pságot; de a megszálló csapatok tarkaságán már nem lehetett segíteni s ez a körülmény flem kevésbé járult hozzá, hogy a Skura vrch az ellenség komoly támadásánál -- amilyen most történt — annak kezébe essék. Csak négy napos harc és nagy veszteségek árán tudtuk aztán megint visszaszerezni.

Hátrányos körülmény volt még, hogy az orosz támadás a ho.-t

épen akkor érte, mikor tartalék nem állt közvetlenül rendelkezésre. Az előtte való napokon a ho. tartalék egyes részei fenn voltak a 602 és 592 magaslatokon, hogy kéznél legyenek a harcvonalat szükség esetén támogatni. Tegnap — 14-én — azonban a 31. és 32. h. gy. e.-et, valamint az 1/20. h. zlját levontam Vendégire, illetve Csukaházára, hogy ott menet-alakulásaikkal teljes nyugalomban egyesülhessenek. Ugyanabból a célból a 33. ezr. is kivonatott a harcvonalból, hogy azután Vendégiről A.-almádra meneteljen a hdt. pság rendelkezésére. Kértem ugyan — már 13-án — a hdt. pságot, engedné át az 51. ho.-nak Vendégire előrevont 407. h. zlját, hogy azt a harcvonalt mögé annak esetleges támogatására előretolhassam, de a hdt. pság úgy találta, hogy ennek a zljnak Vendégin kell maradni s csak konkrét szükség esetén volna nála igénylendő.

Így az oroszoknak *április 15-én* d. e. 4^h-kor váratlanul ért támadása a Skura vrchre harcvonalkat — egyelőre — tartalékok támogatása nélkül találta; csak a Halper-szakasznak csoporttartaléka — 48. ezr.-nek 2 százada — állt a 803 magaslat mögött. A támadás oly meglepetésszerűen történt s oly gyorsan követte azt az oroszok betörése a Skura vrch-magaslaton, hogy Halper az orosz támadással egyidejűleg vonalának áttörését is jelenthette d. e. 4^h 15'-kor.

Azonnal felriasztattam a Vendégin levő 32. h. gy. e.-et — mely menetzlját akkor még nem sorozta be — s az 592 magaslatra irányítottam Halper rendelkezésére, hogy ellentámadással elvesztett állását visszafoglalja. Az eset akkor még nem látszott olyan komolynak s a 32. h. gy. e.-et — kb. 400 puska — egyelőre elegendőnek tarthattam az ellentámadás végrehajtására. Mindamellet elérkezettnek találtam az időt, a hdt. pságtól újból elkérni az 51. ho.-nak Vendégin és Juhoson levő zljait (407. és 411.) annál inkább, mert helyesebbnek véltem a 31. h. gy. e.-et Csukaházán — mely éppen menetzljának besorozásával volt elfoglalva — meg nem bolygatni, hogy azután szükség esetén már mint újból szervezett egészset alkalmazhassam. A hdt. pság a két zljat rendelkezésemre bocsátotta, mire — a beérkezett jelentésekre, hogy az orosz betörés nagyobb méretű, az összeköttetés 814 felé megszakadt és már a 788 magaslatra is támadnak — a 407. h. zljat Vendégiről azonnal (d. e. 5^h30'-kor) a 32. h. gy. e. után az 592 magaslatra küldtem Halper rendelkezésére, míg a 411. h. zljat d. e. 6^h-kor Juhosról a 814 magaslatra irányítottam következő paranccsal:

«Ellenség a Skura vrchen állásunkba betört. Vendégiből a 407. h. zlj és a 32. h. gy. e. az 592 magaslaton át ellentámadásra rendeltetett. 411. h. zlj *azonnal* nyomuljon a 814 magaslatra elő és a Vendégiből előrendelt tartalék ellentámadásával lehetőleg összhangban támadjon a betört ellenség keleti szárnyára, a Skura vrch irányában».

A zlj d. e. 6^h50'-kor indult Juhosról.

A támadás «ezek szerint két csoporttal két irányból rendeltetett el — Halper arcvonalba a Skura vrchre, a 411. h. zlj oldal ózva 814-ről — mert, amint már említettem, Halper és 814 közt az összeköttetés megszakadt, mi egységes vezetést legalább egyelőre kizárt; egységes időpontot a támadás megkezdésére nem állapítottam meg, mert ezáltal esetleg csak késleltetem volna az ellentámadás kezdetét, azonkívül a terepviszonyok s azok folytán a harc hosszabb tartamának valószínűsége az együttműködést kisebb időeltérés mellett is biztosította.

Miután így a pillanatnyilag rendelkezésre álló erők mind kiadattak, felkértem az 51. ho.pságot, tolna a lehetőség szerint valami erőcsoportot a 602 magaslatra, hogy az szükség esetén a 788 magaslaton megtámadt Tirschek-szakaszt támogathassa (az 51. ho. arra egy századot irányított a 602 pontra); sürgettem továbbá a 31. h. gy. e.-nél d. e. 7^h-kor a menetzlj beolvasztását, hogy az ezred mielőbb menetkész legyen; egy századát az ezrednek pedig a 440, illetve 498 pontokra irányítottam a 607 magaslaton állásban levő tüzérség közvetlen biztosítására.

Az 1/20. h. zlj az éjjel felváltva csak most érkezett Csukaházára, hogy szintén menetszázadát magához vonja; ezzel tehát egyelőre még nem intézkedhettem.

D. e. 10^h20-kor a hdt. pság a 33. ezr.-nek még Vendégín levő s menetzljával már egyesült két zlját is alámrendelte.

Ezalatt az ellentámadás Halper részéről — hóban és esőben — megindult; balszárnyán a 32. h. gy. e. Szentgyörgyi alezds. vezetése alatt nagy lendülettel előretört s csakhamar elérte a 803—788 közti nyeregben a régi állást, 250 foglyot ejtve. Nemsokára az oroszok azonban visszaszorították, mikor Tirschek szakaszában a 788 magaslat is elveszett. Közben a Halper-csoport közepe és jobbszárnya, nehezen küzdve, csak lassan jutott előre; d. e. 11^h-kor kb. a Skura vrch írás «S» betűjének magasságába érve — a támadás itt megakadt.

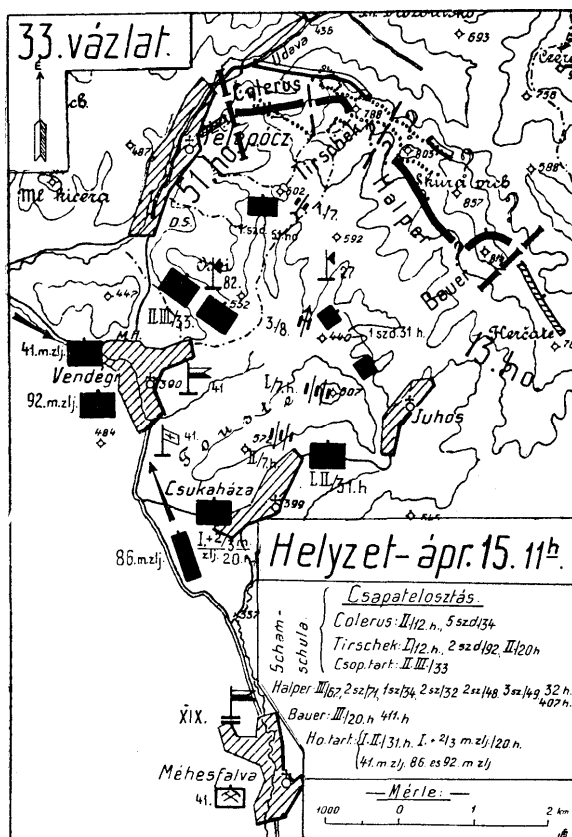
Röviddel előbb a 411. h. zlj. indította meg oldalozó támadását a 814 magaslatról Skura vrch felé. A 814-en Bauer szds. állt a III/20. zlj jal; őt az oroszok reggeli betörése elvágta a Halper-csoporttól s mostanáig az oroszoknak hat támadását verte vissza nagy veszteséget szenvedve, de állását szívósan tartotta, jobbra csatlakozva a 13. ho.-nak — mint már említettem — honvédek által megszállt vonalához. A 411. h. zlj oldalozó támadása nem igen tudott tért nyerni, rövid idő múlva szintén megakadt.

A 788 magaslat előbb említett elvesztése és ennek következtében a Tirschek-csoport visszamenése alkalmával rés támadt a harcvonalba a Halper-szakasz balszárnya felé s azzal lehetővé vált orosz erőknek esetleges előretörése az Osoi irányában, azért az alámrendelt II. III/33. zljakat Vendégiről az Osoira toltam előre; nemsokára rá pedig — mikor

Halper támadása d. e. 11^h-kor megakadt — a két zljat, valamint a Golems- és Tirscek-csoportot Schamschula tb. mindenkor bevált, egységes parancsa alá helyeztem azzal a megbizással, hogy «a régi állások visszacszerzésére és Halper ellentámadásának előbbrevitelére és azzal kapcsolatosan támadjon, jobbszárnyával balra a mélyvonalról, mely az 592-es magaslattól közvetlenül északra a 803—857 közti nyereg felé vonul».

Így most a ho. arcvonala 3 szakaszba tagozódott: 1. Schamschula tb. szakasza Colerus- és Tirscek-alszakaszokkal, kapcsolatban vele 2. Halper szakasza és közvetlen összefüggésen kívül 3. Bauer szakasza a 814 magaslaton.

A ho. helyzete ápr. 15-én d. e. 11^h-kor a 33. vázlaton van feltüntetve.

A 31. h. gy. e.-et d. u. 1^h-kor — miután menetzlját besorozta — mint ho. tartalékot a 440 ponthoz; a 41. menetzlját pedig d. u. 2^h-kor, pihenés után (A. Almádról jött és Vendégín étkezett) a 602 magaslatra irányítottam szintén mint ho. tartalékot.

A támadás, délután az egész arcvonalon lassan tért nyert. Élénkítésére d. u. 3^h 40-kor a 31. h. gy. e. egy zlját Halper parancsa alá helyeztem, az ezred másik zlját pedig a 814 magaslatra küldtem, hogy onnan, erősítve Bauer-csoportját, azzal együtt folytassa az oldalozó támadást a Skura vrch felé. A 31. h. gy. e.-et a 440 pontnál az 1/20. h. zlj helyettesítette mint ho. tartalék.

D. u. 5^h-kor Halper-csoportja a gerincvonalat mintegy 300^x-re megközelítette, helyenként elérte még régi állását is; Schamschula pedig a Tirschek-csoport jobbszárnyával a 788-tól 100^x-re állt, a csoportjához tartozó 33. ezr. a 803 magaslat felé nyomult előre.

A hdt. pság a Skura vrch körüli küzdesnek nehézségéről értesítve, d. u. 6^h-kor még a Vendégire irányított 86. menetzljat — mostanáig hdt. tartalék — is alám rendelte.

Végre d. u. 7^h-kor a támadó Halper-csoportnak sikerült a Skura vrch magaslatára betörni s azt visszafoglalva meg is tartani; abban az időben a Schamschula-csoportból a 33. ezr. a 803 magaslatot 100^x-re megközelítette; a támadó arcvonal többi része változatlanul tartotta elért vonalát.

Tekintve a csapatoknak az egész napon át tartó nehéz küzdelem folytán nagyfokú kimerültségét, éjjelre beszüntettem a támadás folytatását következő paranccsal d. u. 7^h 30-kor:

«Ellentámadásunk által eddig nyert állásaink az éjjelen át okvetlen tartandók. Ajánlatos tartalékokat a harcvonalból kivonni és azokat esetleges ellenséges támadások visszaverésére közelben kéznél tartani.

Az újonnan rendelkezésre bocsátott tartalékokból alárendelem Halper alezrdsnek az 1/20. h. zljat az 592 magaslaton, Schamschula tb.-nak a 41. menetzljat a 602 magaslaton.

Ezek a tartalékok arra szolgálnak, hogy az oroszoknak esetleges éjjeli támadása okvetlen visszavetessék, azért szükség szerint közelebb is vonandók a harcvonalhoz.

Holnap d. e. 6^h-kor mindkét csoport összes erejével folytassa támadását, hogy régi állásait az egész vonalon visszaszerezze. Bauer szds. csoportja egyidejűleg támadni fogja a Skura vrchet a 814 magaslat felő!»!

A támadás esetleg szükséges támogatására még intézkedés történt a rendelkezésre álló menetalakulások előrevonására, és pedig útba indított holnap (16-án) d. e. 4-ra a 20. h. gy. e. két menetszázada Csukaházáról a 440.-hez, a 92. menetzlj Vendégiről 292-re, a 86. menetzlj ugyancsak Vendégiről a 602 magaslatra.

Estefelé Bauer szds. bejelentette szándékát éjjeli rajtaütéssel a Skura vrch birtokába jutni. Indítványát a ho. pság elfogadta.

A késő esti helyzetet — d. u. 9^h 15'-kor — összefoglalja a következő, a hdt.-nek tett jelentés:

«814 magaslaton az ottani csoport jobbszárnya változatlanul tartja régi állását, balszárnya 80 —100^x-re régi állása előtt; Halper csoportja visszafoglalta régi állását a Skura vrchen és biztos kézben tartja; jobbra-balra a nyergekben és a 803 magaslaton még oroszok állanak; saját arcvonalunk 100—150^x-re előttük; egy, a 788—803 közti nyeregből d. u. 9^h-kor előtörő orosz ellentámadás saját támadásunkat megállította; Tirschek- és Colerus-szakaszok változatlanul; a II/7. h.a. osztály Csukaháza északi végéről az A.A.-lmádtól keletre lévő 333 kereszthez állást cserélt».

Még késő este — d. u. 10^h-kor — a VIII. hdt. pság részéről (a VIII. hdt. a Schmidt-hdt. helyében vette át a parancsot az utóbbinak csapatai felett; tehát a szomszéd 13. ho. is alája tartozott) arról értesültünk, hogy a 13. ho.-nak Ma der ezds. dandára (osztr. 1. és 24. Lndw. ezr. mind a kettő bécsi) holnap, 16-án kora reggel a Kercate területére vonul s onnan a 41. ho.-lyal történt előzetes telefoni érintkezés után szükség esetén és egyetértésben vele annak támadását a Skura vrchre támogatni fogja.

Bauer szds. csop.-jának éjjeli rajtaütése — 16-án d. e. 1^h-kor — nem járt a várt eredménnyel; balszárnya ugyan valamivel előbbre jött, de az összeköttetés Halperrel még nem állt helyre. Máskülönb az egész arcvonalon éjjelen át többé-kevésbé élénk tűzharc.

A támadás *április 16-án* d. e. 6^h-kor parancs szerint újból megindult. Schamschula jobbszárnya és Halper balszárnya arcban tört előre, míg Halper jobbszárnyából a Skura vrchen egy zlj a 803 felé eső nyeret oldalazva támadta. Bauer a 844 magaslaton az oroszok által maga támadtatva, nehéz küzdelemben állását szívósan tartotta, de oldalazó hatásra a Skura vrch felé egyelőre nem gondolhatott.

A támadás nem igen tudott tért nyerni; az oroszok szívós ellentállásán minden kísérlet az előrejutásra hajótörést szenvedett, sőt a Skura vrch és a 844 ellen maguk ismételten támadtak, úgyhogy Halper, illetve Bauer csak nehezen tarthatták magukat. A harcok d. e. 11^h-ig csak annyit eredményeztek, hogy Halper és Bauer csoportjai közt megint létrejött a szoros összeköttetés. A harc állt!

A VIII. hdt. által ígért támogatás a Mader dd. részéről egyelőre elmaradt. A dandár d. e. 1^h-kor indult el Szedreskéri, d. e. 5^h 30'-kor ért el Juhosra s ott pihenőt tartva, csak d. e. 10^h 30'-kor volt kész előny omulását onnan a 844 magaslatra megkezdeni.

D. u. 2^h-kor a ho.-nak még az éjjel rendelkezésre bocsátott, de Vendégire csak most ért két zlját a 48. ezr.-nek előrevontam ho. tartaléknak a harcvonal mögé, 1—1 zlját az 502, illetve 602 magaslatra; ugyanakkor átutaltam a 92. menetzljat. Halpernek, veszteségei pótlására; a 20. h. gy. e.-nek még be nem sorozott 2 menetszázadát (a 3-ik már be-

osztatott az 1/20 h.₄zljhoz) pedig felirányítottam, mint ho. tartalékot 844-re Ágoston alezr. vezetése alatt, ki eddig mint ezr. pk. lenn maradt Csukaházán, hogy a menetcsodok beosztását a zljakhoz személyesen szabályozza, most azonban, a változott helyzet folytán felment a 814 magaslatra, hogy ott a Bauer-csoport felett (III/h.20.,H.411. és 2 menet-szd h. 20.) átvegye a pságot.

Estére harcvonulunk szívós kitartással vívott harcban helyenként valamivel előbbre jutott, sőt a 33. ezr. a 803—788 közti nyeret is elfoglalta, de a nevezett nyergen s a már tegnap visszanyert Skura vrchen kívül régi állásait a gerincen nem tudta elérni.

A Mader-dd. támogatása még mindig váratott magára Kb. d. u. 3^h-kor felért ugyan a 814 magaslatra (Szedreskéről elindult d. e. 1^h-kor, tehát a 7 km hosszú utat 500 m. emelkedéssel 14 óra alatt tette meg!) s támadásra csoportosult — telefoni megbeszélés alapján — a Skura vrch irányában, de a támadás Mader ezds. kérésére estére, majd másnap reggelre halasztott. Az osztr. Lndw.-ezredek azonban erre az időre sem tudtak elkészülni, a támadás nem tudott megindulni. Látva, hogy így, egységes vezetés nélkül, csak megbeszélés útján egységes akció nem létesülhet, következő jelentést, illetve indítványt intéztem — miután az egész éjjel hiábavaló várakozással múlt el — *április 17-én* d. e. 6^h-kor a hdt. psághoz:

«Mader ezdsel egyetértésben megállapítottuk, hogy csoportja hadosztályom jobb szárnyával együtt tegnap d. u. támadni fog a 814 Skura vrch közti területre. Kivánságára a támadás elhalasztott, hogy azt a sötétség beálltával rajtaütésszerűleg végrehajtsuk, az időpont d. e. 2^h-ra, majd d. e. 4^h-ra megállapítva.

A támadáshoz Mader ezds. dandárának 2½ zlját csoportosította a lobbí lent maradt Juhoson mint tartalék. Jelentése szerint támadó csoportja nem igen jut előre, kéri a támadás újbóli elhalasztását estére a sötétség beálltáig.

Miután ezek szerint a támadás ismételen halasztást szenvedett, kérem a hdt. pságot, eszközölné ki, hogy Mader ezds. egész csoportja alámrendeltessék, legalább hogy én a támadás időpontját meghatározhasam és elrendelhessem. A támadás nehéz, de egységes vezetés nélkül kilátástalan.

«Pótlólag még jelentem, hogy Mader ezds. tegnap este Bauer csoportját ½ zlj megerősítette, 2 zlját pedig támadásra csoportosította a Skura vrch felé; azok közül az egyik zlj ma d. e. 5^h-kor még mindig csak gyülekezésben volt. A támadás azután meg se kezdődhetett, mert a 2 zlj még most se érte el harcvonulunkat.

A 2 zlj — jelentések szerint — nagyon kimerült, már két napja hiányosan élelmeztek; 2 század még lent van Juhoson.»

Indítványomra a Mader-csop. d. e. 9^h 20'-kor parancsom alá helyez-' tetett.

A támadást most, késő nappal végrehajtani — kezdésének időpontját nem igen tűzhettem volna ki a déli óra előtt — nem látszott célszerűnek már azért sem, hogy az osztrák Lndw. kimerültsége ne szolgáltasson újból okot a támadás elhalasztására. Tervbe vettem tehát annak éjjeli, azaz inkább holnap reggeli végrehajtását.

Addig is a szakaszokhoz következő parancs ment d. e. 6^h 40'-kor: «A szomszéd ho. támadása a Skura vrch irányában elmaradt. A szakaszok tehát elfoglalt állásaikat tartásák, magukat ássák be s lehetőleg vonjanak ki tartalékot a rajvonalból.

Iparkodjanak az orosz állás gyöngye pontjait megállapítani s azokról jelentést tenni. Szándékom a támadást következő éjjel végrehajtani. Ehhez a szakaszokat újabb tartalékokkal fogom megerősíteni.

Mindenekelőtt szemelőtt tartandó, hogy a régi állást a gerincen mindenáron vissza kell foglalni».

Az éjjel különben — a Mader-dd.-dal való súrlódásokat nem is tekintve — meglehetősen mozgalmas volt; a tűzharc tovább folyt; a Skura vrchen a jobbszárny századunk rohammal visszafoglalta régi állását; orosz ellentámadások a Skura vrchre visszaverettek.

D. e. 7^h 30'-kor Ágoston alezds. átvette a parancsot a Bauer-csop. fölé.

D. e. 10^h 30'-kor értesítettem a szakaszokat az éjjelre tervezett támadás mikéntjéről, hogy ennek alapján tájékozódjanak és előkészíthessék a támadást:

«Az éjszakára tervezett támadást következőképen szándékozom végrehajtani:

A 48. ezr.-nek a 602 magaslaton lévő zlját Schamschula tb.-nak, az ezr.-nek 592-ön lévő zlját Halper alezds.-nek rendelem alá.

Schamschula tb. ezzel a zljjal a 803 magaslatot támadja főképen nyugatról; Halper alezds. a neki alárendelt zljjal egyrészt ugyanazt a magaslatot keletről támadja, másrészt a Skura vrch felé fordul; ugyanabban az időben Mader ezds. a Skura vrch felé keletről támad.

A terv végrehajtására a nevezett zljak pkai azonnal a helyszínen tájékoztatandók; a zljak maguk csak később tolandók közelebb az arcvonaltól; jelentést várok, hogy ez az eltolás lehetséges-e nappal is?

A támadás kezdetét d. e. 3^h-ra tervezem; a szakaszprkok ddigi tapasztalataik alapján az időpont esetleges megváltoztatását javaslatba hozhatják. Támadási parancs még következik».

D. u. 1^h-kor a 32. h. gy. e.-nek ma beérkezett menetzlját a 440 ponthoz toltam ho. tartaléknak.

D. u. 3^h-kor azután következő támadási parancsot adtam ki:

«1. A főgerincen bírt régi állásból már a következő pontokat szereztük vissza:

814 magaslatot, Skura vrchet és a 803—788 közti nyeret.

2. A többi részek, különösen a 803 magaslat és a 814—Skura vrch közti nyereg visszafoglalására ho.-unk a Mader-csoporttal ma éjjel támadni fog.

2. Ehhez 18-án d. e. 3^h-kor a mostani állásból támadnak:

a) Schamscula tb. csop.-jávai és a 48. ezr. egy zljával (a 602 magaslaton) főerejével DNy. felől a 803 magaslatra; biztosítva baloldalát 788 felé; a hegyi üteg a 602 magaslaton parancsa alatt marad;

b) Halper alez. csop.-jávai és a 48. ezr.-nek másik zljával (az 592 magaslaton) — a Skura vrch megbízható tartása mellett — nagyobb erejével a 803 magaslatra, kisebb erejével a Skura vrch keleti lejtőjére; kapcsolatban marad kétoldalt Schamschula tb., illetve Mader ezds. csop.-jávai.

c) Mader ezds. — kinek a 814 magaslaton levő Ágoston-csop. alárendeltetik — csoportjával a Skura vrch és 814 közti ellenséges állásra; a 13. ho. által a 814 magaslat területére irányított hegyi üteg Mader ezds. parancsa alá lép.

d) Ho. tartalék a 32. h. gy. e. menetzlja a 440 pontnál.

4. A csapatokat — amennyire lehet — még nappal, az ellenségtől be nem látva csoportosítani; a támadást d. e. 3^h-kor egyidőben kezdeni.

5. Az összes tüzéség a tűz. ddnok utasítása szerint a támadás kezdetén tüzét a gerinc északi lejtőire, közvetlenül az ellenség állásai mögé irányítja.

b) Telefoni összeköttetés Schamschula tb., Halper alezds. álláspontjához és a 814 magaslatra már lefektetve; Mader alezds. álláspontját maga kapcsolja be a ho. vezetékébe.

7. Országos járművek sebesültek szállítására Juhoson, Csukaházán és 440 pontnál».

Kiegészítésül d. u. 6^h 30'-kor még közöltetett:

«Ellenséges tüzelés — különösen gp.-ból — a Skura vrchen szükségessé teszi az oroszokat mindenekelőtt az egész fennsíkról (a Skura vrch tulaj donképen egynéhány 100^x széles fennsík) leszorítani. Azért a Halper-és Mader-csoportok belső szárnyai támadásukat először is koncentrikusan a 857 magaslati ponton túl irányítsák, hogy azután — nevezett magaslatnak teljes birtokbavétele után — oldalazva támadhassák a 814 felé eső nyeret.

Schamschula csoportja előbb a régi állást a 803 magaslaton foglalja el, hogy *azután* 788 ellen fordulhasson».

Az arcvonalt egész napon át aránylag nyugodt marad; csak a 803 — 788 közti nyeregbe támadtak az oroszok — d. u. 6^h-kor — nagy erővel, de visszavetettek; egy, d. u. 9^h-kor a Skura vrch — 803 vonalunk ellen irányított támadásuk nem járt rájuk nézve több eredménnyel.

Reménykedve vártuk holnapi elhatározó támadásunknak eredményét.

Támadásunk *április 18-án* d. e. 3^h-kor megindult. Halper jobbszárnycsoportja Szentgyörgyi alez. vezetése alatt csakhamar elfoglalta a Skura vrch egész fennsíkját s onnan azután kétoldalt fordult úgy 814, mint 803 felé; ez alkalommal kb. 500 fogoly maradt kezünkben. Mader csoportja az erős ellenséges tüzértűzben nemigen jutott előre; Schamschula csoportjának előremenését az oroszoknak heves géppuskatűze a 803 magaslattól lassította. A szívós elkeseredettséggel vívott harc egész napon át dúlt; arcvonaltunk hol előrejutott egy kissé, hol nehéz küzdelemben hiába iparkodott tért nyerni, de vissza nem ment. Schamschula jobbszárnya délben végre felér a 803 magaslatra, onnan bekanyarodik 788 felé, mikor összeütközik az oroszoknak ugyanabból az irányból előretörő ellentámadásával; az oroszok visszavetettek, a 803 magaslattal kezünkben marad, de a 788 elleni támadást már nem lehetett újból felvenni. D. u. 10^h-kor, sötétben, végre a Mader-csoport is hosszas előkészületek után, de rákövetkező élénk támadással a 814—Skura vrch közti gerincvonalt birtokába jut.

Ezzel volt állásainkat a hátvonalon elértük; a 4 napos elkeseredett harc befejeződött. 15-én feljutottunk a Skura vrchre, 16-án visszafoglaltuk a 788—803 közti nyeret, 17-én a Mader-dd. elmaradt akciója folytán csak apróbb területnyereségeket értünk el, 18-án végre visszaszereztük a 803 magaslattal, a Skura vrch egész fennsíkját és az utóbbi és 814 közti egész hátvonalat. A 814-től a 803 magaslattig a gerincvonalon álltunk megint, csak a 788 magaslattal maradt az oroszok kezében. Azt már most visszaszerezni hiányzott az erő; birtok a hátvonal többi részének biztos megtartására nem is volt okvetlen szükséges; megvívása későbbi, alkalmasabb időre maradhatott.

A 18-i harcok teljes eredménye még nem volt áttekinthető, csak annyi látszott bizonyosnak, hogy a gerincet nagyjában visszaszereztük, mikor az elért vonal berendezésére estefelé következő parancsot adtam ki:

«1. A mai támadás befejezésével a ho. legközelebbi feladata a 814 — Skura vrch—803—788 vonal tartása lesz.

2. Ott, hol régi állásainkat elértük, azok műszaki megerősítéséhez minden eszközzel azonnal hozzá kell látni s azt lehetőleg gyorsan befejezni. Ezáltal az állások feltétlen tartása biztosítandó.

3. Ott, hol régi állásainkban még oroszok vannak, éjjelre oly vonalra kell választani, melynek tartása biztosítottnak látszik, úgy hogy azt

ellenséges előretörés esetére ne kellessen mindjárt feladni. Ezt a vonalat is műszakilag meg kell erősíteni, de úgy, hogy abban a megfelelő mozgás-szabadság meglegyen, nehogy a legénység élelmezése nehézségekbe ütközzön — ahogyan azt ma jelentették — vagy az egyáltalában lehetlenné váljon.

4. Az állás műszaki kialakítására még különösen elrendelem:

a) a 803, 857 és 814 magaslatokon sürgősen erős támpontok létesítendőek oly elrendezésben, hogy azok egymást szükség szerint támogathassák, de önállóan is védekezhessenek;

b) az összes szakaszok szoros kapcsolatot tartsanak.

c) Kellő mennyiségű drót hiányában ágtorlaszok alkalmazandók kiadós mértékben.

A legürgösebb szükség fedezésére még ma kiutaltatnak Schamschula- és Halper-szakaszok számára 10—10 karika szegesdrót, mely az 592, illetve 602 magaslatra szállítatik; további, minimumra leszállított igénylés telefonon bejelentendő.

A beérkező menet zljak (a 32. h. gy. e.-é és a szegedi kerületnek ismét hozzánk beosztott menet zljai; azonkívül a 12. h. gy. e.-nek 1, a 31. h. gy. e.-nek 2 gp. osztaga) besorolásával minden szakaszból legalább $\frac{1}{2}$ zlj mint ho. tartalék kivonandó a 602, 592 magaslatra, illetve 814-től délre. Azonkívül a raj vonalhoz közel erős szakaszartalékokat elhelyezni.

A ma elfoglalt állásról minden szakaszpk. holnap d. e. 8^h-ig részletes vázlatot küldjön be, melyből kivehető:

a) hol foglaltatott el a régi állás, hol egy új?

b) erők elosztása;

c) ellenséges állás és annak távolsága a saját állástól;

d) a saját állás műszaki kialakítása részletesen (támpont, akadály, összekötőárkok stb.); mindenütt megjelölni, mi kész, mi van készülöben».

Április 18.-a folyamán bevonult betegségéből felépülve Weeber ezds., a 31. h. gy. e. volt pka és átvette ismét az ezr. pságát.

A hdt. pság, ugyancsak 18-án, szállását Méhesfalváról Papházára tette át.

Április 15-én, az oroszok betörése alkalmával a Skura vrchen a hdt. pság — késő este — közölte, hogy a hds. pság «megütközésének (Befremden) adott kifejezést afölött, hogy az ellenség ma reggel a Skura vrchet elfoglalhatta», azzal a hozzáfűzéssel, hogy «az összes tekintetbe jövő pkok személyesen felelősek azért, hogy a helyzet a Skura vrchen minél előbb ismét helyreálljon. Azonkívül a hds. pság kijelentette, hogy helyi kudarcokat nem szabad hiányos megerősítési berendezésekkel mentetgni. A mai események a Skura vrchen mutatták, hogy ilyen, magaslatokon

fekvő állásoknál a szakasztartalékoknak a magaslaton kell lenniök, közvetlenül a harcvonat mögött, «természetes» fedezékekben («Naturunterkünfte»), hogy idejekorán beavatkozhasanak, *mielőtt* még az ellenség betört volna.

Az első vonal összes pkainak és csapatainak kötelessége fokozott figyelemmel és szakaszaik szívós védelmével az ellenségnek ilyen súlyos következményekkel járó betörését saját erejükkel megghiúsítani.

Elvárom, hogy a régi állások visszafoglalása után azok többé nem esnek az ellenség kezébe!»

Megint egy parancs, hangjában hasonló az általam az április 1-én lezajlott eseményekkel kapcsolatosan már közölt hds. parancssal. A parancsra semmi szükség sem volt, mert az oroszok betörése után megtéte-tett minden — mi az adott körülmények közt lehetséges volt — hogy az elvesztett állásokat visszaszerezzük; ami, mint láttuk, meg is történt: a Skura vrch maga már birtokunkban volt, mikor a hds. parancs meg-érkezett! Hogy az oroszoknak betörése sikerült, az minden csapaton megtörténhet és meg is történt, sőt épen a közelmúltban úgy balról a 29. ho.-nál, mint jobbról a 13. és 43. ho.-nál. Ez esetben sem volt a közvetlenül érdekelt szakasz- és csoportoknál szó mulasztásról, sem figyelem, sem bátorság vagy kitartás hiányáról. Inkább a magaslatnak annak idejében tarkán összeszedett csapatrészekkel sebtében történt megszállá-sában rejlett a hiba (mire az előzőkben már rámutattam); ha egyáltalán hibáról akarunk beszélni akkor a hibát máshol kell keresni.

A parancs hangjának kíméletlensége megint jellemző! Úgy látszik, maradványa még a «Landsknecht» időbeli felfogásnak, mely durva kímé-letlenségben katonai erényt látott s amelytől, sajnos, még mai nap is sok polgár és nem kevés katona nem tud szabadulni. De a kíméletlenség még nem erély!

Különben nem igen érthető, mire célzott a hds. pság, mikor «kudar-cok mentegetéséről» szólt? A hopság sem ilyen, sem más mentegetéssel nem élt! Épen úgy nem érthető, mik legyenek azok a «természetes» fede-zékek? (Naturunterkünfte.) A Skura vrchen nem láttunk olyasvalamit. Szakasztartalékok voltak ott, sőt közel a rajvonalhoz, de tudjuk, hogy azok dacára állások gyakran elvesztek. Ha pedig a hds. pság azt gondolta, ~ hogy az *összes* tartalékoknak közvetlenül a rajvonalhoz kell elhelyezkedve lenniök, akkor ellentétbe helyezkedett a hadi tapasztalatokkal, különösen a most lezajlott nagy háborúban, melyek azt mutatták, hogy az egy vonalban elhelyezett védelmi erőket az ellenség támadása sokkal könny-nyebben töri át, mint a mélyen tagolt védelmi vonalat, melynél a hátulsó tartalékok a már betört ellenséget ellentámadásukkal visszavethetik. Igaz, hogy a fennforgó konkrét esetben 15-én, a szakasztartalékokon kívül nem volt közelben ho. tartalék, amire a Skura vrchi harcok leírásá-

nál már rámutattam az okokat is megemlítve. De ez nem a hadosztályon múlt, mely idejekorán kérelmezte a hdt. tartalék egy részének átengedését, hogy azt közelebb tolhassa a harcvonaltól mögé; kérelmének nem adtak helyet. A betörést különben akkor sem lehetett volna megghiúsítani! A hds. parancsot nem adtam tovább.

A hds.prság végül részletes jelentést is kívánt az esemény lefolyásáról. A jelentést megtettük s abból kitűnt, hogy senkit mulasztás nem terhelt; s miután a jelentésből még az is kiviláglott, hogy a betörés helyét *közös* ds.-beli csapatok tartották megszállva, az eset el volt intézve.

Április 19. és 20. Április 19-én és 20-án — derült, szép időben — a harc ugyan szünetelt, de azért a védelmi vonal nem jutott nyugalomhoz. Az oroszok élénk mozgalomban maradtak.

Mindjárt a 19-re virradó éjjelen háromszor is támadták a 803 magaslatot — hasztalan; következő éjjel pedig négyszer ismétlődő tűzrajtaütéssel és apróbb támadásokkal nyugtalanították egész arcvonulatunkat; tüzérőségük élénken lőtte ez éjjel, valamint 20-án egész napon át védelmi vonulatunkat és érzékeny veszteséget okozott nekünk.

Eközben hadosztályunk berendezkedett állásában s azt mindenképpen megerősítette, hogy az oroszoknak esetleges újabb nagyobb támadása készen találja.

19-én, mikor a 4 napi harcok befejezését már megállapíthattuk és eredményüket áttekinthettük, következő parancsot adtam ki a kötelékek rendezésére és a védelmi vonal további kialakítására:

«A ho.-nak és a neki alárendelt idegen illetőségű csapatoknak 18-án végrehajtott támadásával sikerült a főhátvonalat 814-től a 803—788 közti nyeregig megint visszafoglalni, a régi állásokat is nagyrészt visszanyerni.

1. A 788 magaslat visszafoglalása későbbi vállalkozás célja marad.

1. Legnagyobb örömmel teljes elismerésemet fejezem ki mindazon csapatoknak, melyek szívós kitartásukkal és a nagy veszteségek dacára lankadatlan támadási kedvvel kivívták a szép eredményt az erősebb ellenséggel szemben.

2. A nehéz harcokban kiküzdött állásnak kell, hogy minden körülmények közt kezünkben maradjon.

3. Ehhez szükséges, hogy állásaink már elrendelt kialakítása a leg-rövidebb idő alatt teljességében végrehajtsák. Azáltal azt is el éadjük, hogy csapataink az állásokban aránylagos nyugalmat találjanak.

Különösen a 788 magaslaton — hol az ellenség az uralkodó magaslatot bírja — szükséges a műszaki berendezés legtökéletesebb végrehajtása.

5. A műszaki berendezésre már kiadott utasítások kiegészítésére még a következőket rendelem el:

a) Ahol az ellenséges állás a miénket túlságosan megközelíti, ott többi — ha a terep azt megengedi — valamivel hátrább veendő anélkül, hogy azáltal az összefüggés és az uraló vonal elveszne;

különös gond fordítandó ellenséges oldalozó tűz elleni védelemre, másrészt törekedni kell géppuskákkal az ellenséges állást oldalazni;

akadályokat nem célszerű közvetlenül az állás elé lefektetni (legalább 30-40^x-re);

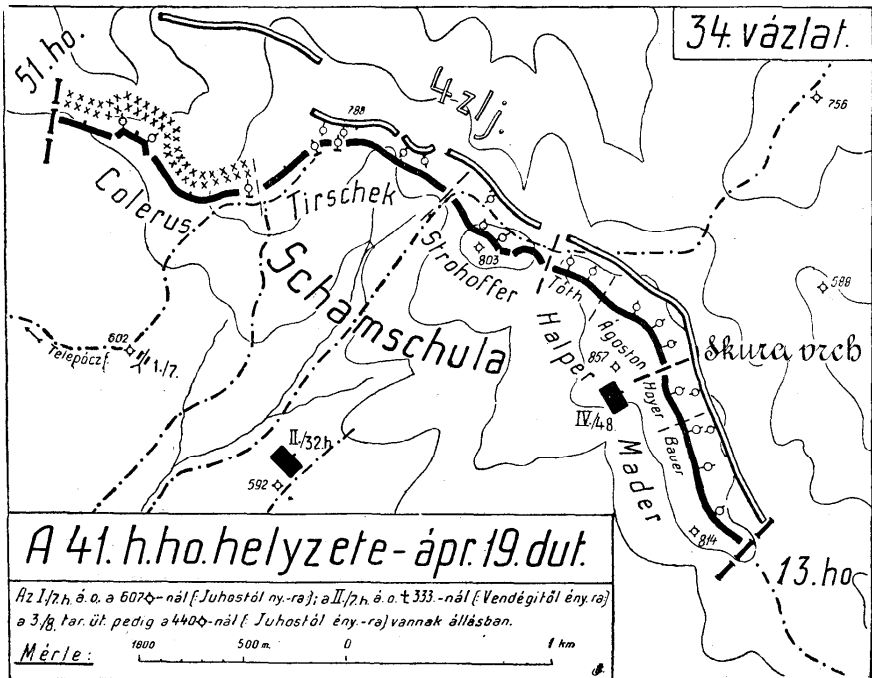
tartalékok számára közel a raj vonalhoz fedezékek rendezendők be; onnan pedig a harc vonalhoz összekötőárkok;

a 814, 857 és 803 magaslaton emelendő támpontok számára a szakaszpkoknak (Schamschula, Halper, Mader) április 20-ra és 21-re egy-egy árkászszakaszt utalok át.

6. Figyelmeztetem a szakaszpkokat különösen a megszakítás nélküli éber őrködés szükségességére a harc vonalban. Ennek fenntartására intézkedés történjék, hogy a raj vonalban lévő osztagok megfelelő időközökben felváltassanak tartalékok által.

7. A szakaszokon belül a kötelékek — amennyire azt a harc viszonyok megengedik — mielőbb rendezendők,

8. A menetzljak besorozása után a harc vonalból kivonandó és mint ho. tart. felállítandó:

a) Schamschula-szakaszból a 48. ezr. zlja a 602 magaslaton;
 b) Halper-szakaszból a 32. h. gy. e.-nek egy zlja (az ezr. fele), azonkívül a 67. és 92. e.-nek otllévő részei az 592 magaslaton.

9. A IX. menetzljak már megérkeztek Vendégire, és pedig az 5. h. gy. e.-től a 20. h. gy. e. számára, a 8-tól a 32., a 7-től a 31. h. gy. e. számára; utóbbi menet-zlj azonban majd csak 20-án érkezik. (A 2. h. gy. e. menet-zlja már tegnap irányított a 12. h. gy. e.-hez.)

10. Tudomásul szolgáljon, hogy a közelebbi időkre tervbe van véve a következő csapatok kivonása a harc vonalból és gyűjtésük Vendégin: 92. e. a 49. menet-zljjal, 86. menet-zlj, 41. menet-zlj és a III/67. zlj». A ho. helyzetét 19-én d. u. a 34. vázlat mutatja:

Megjegyzés: Csapatelosztás a szakaszokban:

Szakasz	Alszakasz	Csapattest	Puska	Puska összesen	Kiterjedés	Géppuska
Schamschula tb.	Colerus , ezrds.	IV/34.	465	4152	4200 X	8
		H. 12.	1226			
	Tirschek ezrds.	H/h. 20.	493			2
		92.	260			
		41. men. zlj	120			
		86. men. zlj	98			
		1 szd.				
		9/48.	144			
	Strohoffer szds.	49. men. zlj	98			2
		II. III/33.	620			
86. men. zlj		197				
2 szd						
		3/4 III/48.	431			
Halper alezrds.	Tóth szds.	I/h. 20.	493	2903	1300 X	5
		HI/67.	70			
		I/h. 31.	655			
	Ágoston alezrds.	H. 407.	260			8
		I/h. 32.	850			
		IV/48.	575			
Madererzds.	Hoyer őrgy.	I/Lw. 1. i/2 I.	872	2222	1200 x	1
		II/Lw. 24.				
	«Bauer» szds.	H. 411	202			8
		H/h. 31.	655			
		III/h. 20.	493			
H. o.	tartalék	II/h. 32.	850	—	—	—

A puskalétszámban már beszámítva az összes menetzljak.
 Az 5. és 8. h. gy. e. menetzljai Vendégin.

A hds. csop. pságtól 20-án egy 15 cm taracküteget kaptunk; különös mód az üteget a hdt. pságnak ajánlották volna fel, de az számára nem talált alkalmazást. Mikor az esetről hallottunk, rögtön elkértem az üteget a ho. számára; vele majd előkészíthetem a 788 magaslat visszavételét!

Estefelé a német «Beskid»-hdt. összekötőtisztje (a «Beskid»-hdt. bal szomszédja volt a XIX. hdt.-nek, illetve a 34. ho.-nak és összekötőtisztjét a nevezett ho. szállásán tartotta) A.-almádról telefonon arról értesített, hogy egy porosz nehéz üteg 21-én d. e. 8^h-kor A.-almádtól keletre a 333 keresztnél a 41. ho. rendelkezésére áll. Eleinte nem tudtam mire vélni a dolgot, miután eziránt a hdt. pság részéről nem volt semmi értesítésünk. Később eszembe jutott, hogy volt tanítványom a hadiskolában, Windischgraetz Otto herceg, ki részünkről mint összekötőtiszt a német «Beskid»-hdt.-nél volt beosztva, tegnap meglátogatott s vele a ho.-nak épen lezajlott többnapos harcairól beszélve megemlítettem, mennyire szeretném a 788 magaslatot, mely még az oroszok kezében maradt, visszaszerezni, de nem áll rendelkezésemre nehéz tüzérség. Valószínűleg erre a kívánságomra közvetítette a herceg a «Beskid»-hdt.-nél a nehéz üteg átengedését s azt az ő figyelmének köszönhettem. Később megtudtam, hogy úgy is volt.

Így most két nehéz üteggel rendelkezve komolyan gondolhattam a 788 magaslat visszafoglalására, hogy azzal a gonosz orosz éket vonalunkból eltávolítsam. Szándékomat bejelentettem a hdt. pságnál, mely azt jóváhagyta.

Tervemet mielőbb végrehajtani iparkodtam, mert egyrészt nem látszott célszerűnek az oroszoknak időt engedni, hogy magukat a 788 magaslaton alaposan befészkeljék, másrészt a kisebb terjedelmű akcióhoz az erők rendelkezésre álltak s a porosz üteg átengedésének véletlen alkalmát is ki kellett használni. Azonfelül tekintetbe jött még az a körülmény, hogy a támadás végrehajtására a ho.-nak már csak kevés idő állt rendelkezésre. A hdt. pság ugyanis indítványt kért tőlem az iránt, miképen lehetne a ho.-nál beosztott idegen illetőségű csapatokat a legújabbban a hdt. parancsa alá került 14. ho. által legegyszerűbben és a legmegfelelőbb módon felváltani? Kaptam az alkalmon, hogy mindjárt a pihenésre nagyon is rászorult 41. ho. felváltását javaslatba hozzam. A felváltást úgy gondoltam keresztülvihetőnek, hogy a 14. (pozsonyi) ho. egyes osztályai, illetve csapattestei védelmi vonalunknak 1—1 szakaszát egyszerre váltják fel (Mader-szak.: a 71. ezr. 3 zlja, Halper-szak.: a 48. ezr. 2zlja és a 71. ezr.-neklzlja, Tirschek- és Strohofer-alszakaszok együtvéve: a 72. ezr. 2 zlja, Colerus alszak.: marad a 12. h. gy. e.) s miután a 14. ho. állománya egymaga nem lett volna elegendő a védelmi vonal biztos tartására, a 41. ho.-tól a 12. h. gy. e. benn marad az eddigi Colerus-

szakaszban, míg a 20. h. gy. ezr.-nek 2 zlja tartalékot képezhetne a 14. ho. számára.

Ezt a tervemet egy «felváltási áttekintésben») összefoglalva, következő jelentéssel terjesztettem a hdt. pság elé:

«A mellékelt «áttekintés» mutatja a ho.-nak tervezett felváltását a 14. ho. csapatai által, valamint a végrehajtott felváltás utáni erőelosztást.

Ehhez megjegyzem, hogy a felváltó csapatok ereje akként van megállapítva, hogy a különösen fontos szakaszokban erős tartalékok alakítása lehetséges legyen.

Miután a javasolt erőelosztás mellett a 14. ho.-nak nem maradna ho. tartalékja, erre a célra a 20. h. gy. ezr.-nek 2 zlja (kb. 900 puska) állna rendelkezésére.

Tekintve az ellenség közelségét s csapatkötelékek jelenlegi nagy szétdaraboltóságát — mi abban leli magyarázatát, hogy az egyes csapatrészeket akkor kellett harcba vetni, amikor azok a válságos pillanatokban épen megérkeztek s ott, hol legsürgősebb szükség volt rájuk — a gyors és veszély nélküli felváltást csak akkor tarthatnám keresztülvihetőnek, ha ezen különböző csapattestekhez tartozó apró csapatrészekből összetett csoportok egészükben, egyszerre váltatnak fel egységes, zárt osztályok által.

A javasolt új megszállás és csapatelosztás alap gondolata és célja a 41. ho.-nak nagyobb részét egy időre kivonni a harc vonalból.

A ho. február közepe óta megszakítás nélkül harcban áll összes csapataival mindig első sorban és mindig kietlen, zord vidéken, 800—900 m magasságban. A szivós harcok, a gyakran ismételt támadások, különösen pedig a kemény tél annyi veszteséget okoztak, hogy dacára 16 menet-zlj beosztásának, a ho. ütközetállományának még most is alig felét éri el. Hogy a ho. nevezett idő alatt nyugalomhoz nem jutott, általánosan ismeretes, így ezen körülmény illusztrálására csak arra szorítkozom, hogy rámutatok a tényre, hogy az oroszok összes erőlködése a Kicursky grun — Kicerára volt irányítva, ameddig a 41. ho. ott állt s most ott nagyjában véve csend uralkodik, míg a ho. arcvonalán a Skura vrchen megint se nappal, se éjjel nyugalom nem volt.

A háború e súlyos szakának hátrányos kihatása elsősorban a tisztikarnál érezhető, melynek számbeli megfogyatkozása menetalakulásokkal nem pótolható, különösen nem a magasabb rendfokozatokban.

A tisztek, kik elejétől kezdve vagy csak rövid megszakítással arcvonalban álltak, annyira kimerültek és elfáradtak, hogy további szolgálattevélük lehetősége kérdésessé vált.

Hasonló jelenségek szintén észlelhetők a legénység azon részénél, mely az utolsó súlyos időszakot átharcolta.

Tekintettel a felsorolt körülményekre, kérem az indítványozott felváltást elfogadni s közbejárni, hogy a ho.-nak legalább egy része pihenés céljából egy időre tartalékvizonyba helyeztessék.

Tekintetbe jönnének a 31. és 32. h. gy. e., a 20. h. gy. ezr.-nek 1 zlja és 2 dandártörzs. Azok elhelyezését javaslom:

82. dd. pság és 31. h. gy. e. Méhesfalván,

40. dd. pság, 32. h. gy. e. és 1/20 h. zlj Csukaházán.

Bizonyos idő múlva azután a ho.-nak harc vonalban maradt részei felválthatók lennének a ho.-n belül, úgyhogy azok is részesülnének az annyira szükségelt nyugalomban».

A hdt. pság indítványomat változás nélkül elfogadta s így hadosztályunk a legközelebbi napokban a megérdemelt pihenést élvezhette. Előbb azonban, mint látni fogjuk, kísérletet tett a 788 magaslat visszafoglalására.

A napokban kegyelmezési jogomat gyakorolhattam. A ho.pk. háborúban úr élet és halál felett; hozzá kerülnek a hadbírótság Ítéletei, melyeket helybenhagy vagy megváltoztat, esetleg meg is kegyelmez a bűnösnek.

Utóbbi időben több esetben fordult elő öncsonkítás, vagy legalább is annak gyanúja. Az emberek meg akartak szabadulni a lövészároknak ellenség és zord időjárás ellen vívott, egészséget és ideget ölő nehéz küzdelmétől, talán a halálfélelemtől is; ha megsebesültek, kórházba kerülnek, talán haza is. Példát kellett statuálni! De a legtöbb esetben nem lehetett az öncsonkítás szándékát bebizonyítani; hisz ellenséges golyó vagy szerencsétlen véletlen is okozhatta a sebesülést. Elitélni törvény és lelkiismeret szerint csak azt lehet, kinek bűnös szándéka iránt kétség nincs. Most azonban az eset világos, a legény maga vallotta be öncsonkítási szándékát. A törvény egyhangúlag halálra Ítélte. Az ítélet hozzám került helybenhagyásra.

Magam megnéztem az embert: vézna, magával jóformán tehetetlen ember volt, kinek amúgy is kevés testi és lelki erejét a lövészárók súlyos megpróbáltatásai teljesen letörték. Ez az ember nem, hogy nem *akarta* volna kötelességét tovább is teljesíteni, ez az ember nem *tudott* tovább kitartani! Itt nem volt helye a törvény kíméletlen alkalmazásának; halálát nem követelte a törvény szelleme. Megkegyelmeztem neki.

Miután sebe nem volt súlyos, rövid kezelés után visszaküldtem az arcvonalba; a rámért fogházbüntetést majd a háború befejezése után fogja leülni. A csapatoknak az eset kihirdettetett azzal a megjegyzéssel, hogy újabban bekövetkező hasonló bűnesetben kénytelen volnék a törvény teljes szigorát alkalmazni. Több eset azután nem adódott elő.

Még egy esetet akarok megemlíteni, mely a Skura vrchi nehéz és hosszú küzdelmekkel kapcsolatban világot vet a háború lelki életére.

19-én éjfélután, tehát 4 napi heves, éjjel-nappal tartó küzdelmek után lelkendezve beront egy honvéd a ho.pság szállására Vendégin: «Meneküljünk! Az oroszok egy osztrák őrmestertől vezetve állásainkban termettek, azokat áttörték! Kozákok is vannak köztük, azok mindjárt itt lesznek!» Persze az oroszok «betörésén», vagyis helyesebben «támadásán» kívül, a többi mind csak az ember túlfeszített idegeinek rémlátása volt; de az kergette a Skura vrchról Vendéigiig. Egynéhány óra alatt megnyugodott, akkor visszaküldtük az arcvonalba. Ezzel a dolog elintéződött. De így keletkeznek az annyira pusztító, jó csapatokat is némelykor elvesztő «pánikok!»

Április 21—22. Már említettem, hogy a ho.-nak 2 nehéz taracküteg bocsátatott rendelkezésre s hogy ezek bevonulásával a ho.-hoz a 788 magaslat visszafoglalását terveztem. Tervemet ma — 21-én — szándékoztam végrehajtani.

A támadás előkészítésében a 2 nehéz tarackütegnek jutott a főszerep. Parancsnokaik már d. e. 8^h-kor megkapták utasításukat Vendégin, melyeknek alapján állásba mentek, a helyzetet szemrevételezték s megfigyelőiket a 788 magaslatnál szemben a lövészárokban elhelyezték. A 4. nehéz taracküteg Vendégi északi kijáratánál, a német nehéz taracküteg a 333 keresztnél, Vendégitől ÉNy.-ra ment állásba; a ho. többi ütege (7. h. á. ezr., 3/8. tarack- és 1/7. hegyi üteg) azelőtti állásából tüzelt; azonkívül közreműködött az 51. ho.-nak 2 ágyús ütege az Osoi és a Vendégitől É.-ra fekvő 447 magaslaton, továbbá a 29. ho.-nak egy tarackütege szintén a 447 magaslaton. A német nehéz taracküteg lőtte a 788 magaslatnak nyugati, a miénk a magaslatnak keleti kúpját (lásd a 34. vázlatot), illetve az azokon elhelyezett orosz támpontot; a többi üteg tűz alatt tartotta a két támpont közti, valamint az azoktól jobbra és balra, valamint hátra eső területet. Az ütegek d. u. 1^h-kor kezdték a belövést, d. u. 4^h-kor a hatáslövést.

Azalatt a támadó csapatok következő, d. u. 12^h 45'-kor kiadott parancs szerint csoportosultak:

«A 788 magaslaton volt régi állásunk visszafoglalására — megfelelő nehéz tüzérségi tüzélkészület után — azt megtámadjuk.

Ezen támadáshoz készenlétbe helyezkednek:

a) Kozmovszky őrgy. alatt 9/48., 1/86., II/h. 20., I/h. 12. (a 602 magaslaton) és a 12. h. gy. ezr.-nek még tartalékban álló részei a 788-tól délre eső térségben;

b) Strohofer százados alatt szakaszának balszárnya (33. ezr.), 2 szd/34. a 602 magaslatról és az összes szakasztartalék (2 szd/86.); mindkét támadó csop. a mostani állásban, illetve szorosan mögötte.

Támadási irány Kozmovszky őrgy. számára a 788 magaslat nyugati, Strohofer szds. számára annak keleti kúpja.

A Tirschek-szakasz mindazon részei, melyek a két támadó csop. közé esnek, a támadáshoz csatlakoznak.

A Strohofer-szakasz jobbszárnya a támadás alatt a szembenfekvő ellenséges arcvonalat élénk tűz alatt tartja.

A készenlétbehelyezés és a támadás kezdetének időpontját még külön elrendelem; az valószínűleg d. u. 3^h, illetve 6^h-kor lesz.

De már most meg kell tenni minden előkészületet, hogy rövid értesítésre a készenlétbehelyezés megtörténhessék, illetve a támadás megkezdődhessék.

Ehhez elsősorban a 602 magaslaton elhelyezett tartalékszázadok közelebb vonandók a harcvonalhoz».

A d. u. 4^h-kor kezdett hatásos tüzértűz felvevése után d. u. 4^h 45'-kor elrendeltetett a csapatok készenlétbehelyezése. A tüzértűz hatása azonban nem érvényesült a kívánt mértékben d. u. 8^h-ig tartó tüzelés után a 788 magaslaton levő két orosz támpont — különösen a nyugati kúpon fekvő — még mindig nem látszott támadásra érettnék. Azért — a sötétség beálltával — elrendeltem a támadás elhalasztását holnapra a következő paranccsal:

«A támadás végrehajtása előtt még a nehéz tarackok további hatását kell bevárni.

A hatásos tüzértűz holnap d. e. 4^h-kor kezdődik, a támadást d. e. 5^h-ra terveztem. A csapatok készenlétbehelyezése fennmarad.

A felváltó csapatok (a 14. ho.-tól) egyelőre a 602 magaslaton maradnak».

A lassú tüzértűz egész éjjelen keresztül tartott; d. e. 4^h-kor megint megélenkült. Sajnos, nem sokára a német taracküteg beszüntette tüzelését; lőszerkészlete elfogyott! Nehéz ütegünk tehát egymaga folytatta a 2 orosz támpont lövetését; ezáltal elhalasztódott a támadás kezdete d. e. 11^h-ra, mikor úgy a támadó csoportok pkai, mint a tüzermegfigyelők jelentették, hogy az orosz támpontok támadásra megérettek.

A támadás tehát megindult. De mindjárt kezdetén a Kozmovszky-csop. előnyomulása az oroszoknak erős, különösen oldalozó géppuska-tűzében megakadt; Strohofer pedig csak igen lassan tudta nehéz küzdésben a keleti kúpot megközelíteni s d. u. 3^h-ig — nagy veszteségek mellett — csak az ellenséges akadályokig ért.

Miután így a nyugati kúp elfoglalása kilátástalannak látszott, a keleti kúpot pedig — ha el is foglaljuk — nem tarthattuk volna, mert a nyugati kúpról oldaloztatott, elrendeltem — d. u. 3^h 30'-kor — a visszavonulást a kiinduló állásba. A sötétség beálltával a támadó csoportok oda beérkeztek.

A támadás meghiúsult! Eredménytelenségének okai, hogy egyrészt az oroszoknak — a terepnek rájuk nézve előnyös alakulatánál (igen meredek északi lejtők) — sikerült rajvonalukat a támpontok lövetése közben hátulsó fedezékekbe visszavonni s azt így tüzértűzünk hatása alól kivonni; másrészt a német nehéz taracküteg lőszerhiány folytán idő előtt beszüntette tüzét, ágyú- és táborig tarackütegeink pedig az általam már a zebrai harcok alkalmával említett okokból elégtelen tüzerhatásukkal az orosz vonalakat nem tudták eléggé letartani, úgyhogy az ott elhelyezett orosz géppuskák előrontó támadó csoportjainkat oldalozó tűzhatásukkal azonnal megállították vagy legalább is előnyomulásukat lényegesen lassították; végül, hogy nagyon nehéz az időpontot biztossággal megállapítani, mikor a tüzértűzhatás elérte azt a fokot, melynél a roham eredménytelenségig végrehajtható. Jelen esetben a támadó csoportok pkai maguk figyelték meg a tüzértűz hatását a rajvonalból és csak az ők, valamint a tüzermegfigyelők jelentései alapján rendeltetett el a támadás. Mégis csalatkozhattak és a támadás — mint a következmények mutatták — korai volt vagyis a tüzértűzhatás nem volt elégséges.

Hogy a tüzértűz az orosz arcvonal egyik-másik részére eredménnyel járt, mutatja az a körülmény, hogy 23-ra virradó éjjel 140 orosz átszökött hozzánk, akik egyhangúlag kijelentették, hogy nem bírták tovább gyilkos tüzértűzünket és hogy az oroszok igen nagy veszteséget szenvedtek.

A 788 magaslatot tehát nem sikerült elfoglalni; visszaszerzését későbbi alkalmas időpontra kellett halasztani.

A 14. ho. felváltó csapatai még 21-én d. u. a 602 magaslatra, illetve 440 ponthoz meneteltek, 22-én reggel pedig felváltották a Mader-szakasz, majd este a Halper-szakasz, éjjel pedig a Tirscheke-és Strohofer-alszakaszok csapatait; utóbbiak még 23-án reggelig az állásban maradtak s csak azután vonultak el új szálláshelyükre, különösen a 20. h. gy. e. Méhesfalvára, a 31. h. gy. e. Csukaházára, a 32. h. gy. e. Juhosra. A német nehéz taracküteg bevonult ho.-jához; a ho. összes többi tüzérsege állásában maradt.

Ezzel a 41. ho. harci tevékenysége a Kárpátokban befejeződött. A 14. ho. pság átvette a ho. volt arcvonala fölött a pságot, a 41. ho. pság pedig — d. u. 7^h-kor — új szállására, Méhesfalvára ment.

Április 23-tól május 15-ig. A ho. majdnem¹/₂-része élvezhette a teljes nyugalmat. Pihenés lecsendesítette a túlfeszített idegeket, rendes élelmezés új erőt adott; fegyver, ruházat rendbe jött; mérsékelt gyakorlatozás pótolta a nemrég bevonult menetalakulatok kiképzésének hiányait és szilárdította a kissé meglazult fegyelmet. Másnap, 24-én ugyan kirendelték már a 32. h. gy. ezr.-et Juhosról 1—1 zljjal a602, illetve 592 magas-

latra mint hdt. tartalékot, de az ezr. ott sem volt igénybe véve, miután volt arcvonalunk ezentúl csendes maradt; az oroszok nem mozgolódtak s részünkről is a 788 elleni támadás képezte utolsó nagyobb akciónkat ezen a területen. így a lövészárkokban visszamaradt 12. h. gy. e. is aránylagos békességben maradt.

Május 4-én a 20. h. gy. e. felváltotta a 12. h. gy. e.-et a lövészárkokban, a 31. h. gy. e. a 32. h. gy. e.-et hdt. tartalék viszonylatában a 602, illetve 592 magaslaton.

Már előzőleg, május 1-én a «Tersztyánszky-hds.csoport» feloszlott. A 41. ho. a 14. és 51.ho.-lyal együtt a VIII. (prágai) hdt. kötelékébe lépett; a XIX. hdt.-nél csak a 29. és 34. ho.-k maradtak. A XIX. hdt. pka ez alkalommal a kötelékéből távozó 41. ho.-hoz következő meleg hangú búcsúztatóját intézte:

«Abból az alkalommal, hogy a 41. ho. a XIX. hdt. kötelékéből távozik, köszönetemet és elismerésemet fejezem ki parancsnokának hadosztálya a legsúlyosabb viszonyok közt bevált, körültekintő, erélyes és eredményteljes vezetéseért; az összes tiszteknek és a legénységnek a legelőnytelenebb viszonyok közt tanúsított áldozatkész, mindenkor példás magatartásáért. Kívánom, hogy a derék ho. a jövőben is babérokat arasson!»

Pihenése közben része volt a ho.-nak vendéglátásban is. Április 26-án Lipót Salvator fh. tüzérségi felügyelő megtekintette a Vendégi körül állásba ment tüzérséget s a ho. törzsénél ebédelt. Május 3-án pedig Sven Hedin, a híres svéd utazó köszönt be hozzánk. Kalauzolva egy vezérkari tisztinktől, megtekintette a Csukaházától nyugatra fekvő magaslatokról telepőci állásainkat s azután szintén nálunk ebédelt. A központi hatalmak meleg barátjának mutatkozott s ebéd közben még azok támogatását a svédek által sem találta lehetetlennek.

Május 1-én a hds. pk. — Böhm-Ermolli gy. tb. — megtekintette Méhesfálván a kivonult 20. h. gy. e.-et. Dicsézőleg emlékezett meg a ho. működéséről s felszólított engem, szavait a fogadásra sorakozott legénységnek magyarul tolmácsolni és az egész ho.-nak is parancsban közölni. A ho. parancsban közzétett dicséret következőképen hangzott:

«A hds. pk. úr Ó Nagyméltósága ma a 20. h. gy. e. felett tartott szemléje alkalmával a legnagyobb dicsérettel és elismeréssel emlékezett meg a ho. működéséről, kezdve azon időponttól, midőn a ho. a 2. hds. kötelékébe lépett a legutóbbi harcokig bezárólag.

Ezen időszakba esnek a Maguryczne, Chryszczata, Czartoryja, Zebrák, Kraglica és Dilec birtokáért vívott nehéz harcok, nemkülönben az országhatár mentén legutóbb lefolyt események, melyekben a ho. a szenvedett súlyos veszteségek és zord időjárás minden nehézségei dacára a magas előljárók legteljesebb megelégedésére állta meg helyét.

Ezen kitüntető dicséretnek a legmelegebb szavakban való tudtuladása és az elért eredmények teljes elismerése mellett kifejezést adott Ő Nagyméltósága azon biztos reményének, hogy a ho. eddigi működéséhez méltón fogja részét a további küzdelmekben és harcokban is kivenni.

Ő Nagyméltósága ehhez szívből szerencsét kívánva, teljes bizalommal számít az eddigi harcokban kipróbált és mindenkor bevált 41. ho.-ra!»

Délben a hds. pk. nálunk ebédelt s tőle tudtam meg, hogy e napokban várható hadseregeink döntő akciója Grybownál. Tényleg épen május 1-én történt a nevezetes gorlicei áttörés. (Grybowtól keletre.)

A hds. pk. azután még megtekintette a VIII. hdt.-hez tartozó 14. és 51. ho.-t. (Figyelemreméltó, hogy a cseh hdt. pság alatt 2 honvéd és 1 közös *magyar* ho. állt) Érdekesnek tartom a hds. pknak a 3 magyar ho. megtekintéséről kiadott hds. parancsát következőkben közölni:

«Tegnap katonaszívemet rendkívüli örömmel betöltő napot élveztem. A VIII. hdt. hadosztályai megtekintésének volt az szentelve.

Amit láttam és tapasztaltam, minden vonatkozásban kiválóan kiélegített. Mindenekelőtt kiemelendő a kitűnő szellem, amely a 41. honvéd, az 51. honvéd és a 14. ho. csapatait lelkesíti, a példás rend mindenben és mindenhol, a kemény fegyelem és a szilárd bizalom, mellyel mindenki a jövő elé tekint.

Boldog vagyok, hogy magasfokú várakozásomat a legteljesebb mértékben beigazolvva találhattam.

Éljen a császár és király!»

Ez utóbbi mondat a parancsban *magyarul* volt írva.

Tehát szükség szerint a magyar, jobban mondva «honvéd» csapatokat is meg lehetett dicsérni, őket magyar szóval legyezgetni.

A következő esetet — melyről Méhesfalván a hds. pság révén értesültem s amely azután közbelépésemnek tárgyát képezte — nem akarnám megemlítés nélkül hagyni, mert mutatja, mily termékeny talajt szolgáltat rémhírek keltésére és elterjedésére a háború, különösen annak súlyosabb, az idegeket hosszú időn át túlfeszítő szakaszaiban. Mindjárt másnap azután, hogy a ho.pság Vendégiről visszament Méhesfalvára, az oroszok lőtték a 14. ho. szállását (utódja a 41. ho.-nak Vendégin) és ott a gránát egy embert meg is ölt. Persze a mende-monda felkapta a dolgot, rémhíreket hozzáfűzve, hogy valami kém lehet sorainkban, valószínűleg magában a 41. ho. törzsében; mert miért nem lőtték az oroszok előbb a szállást; miért csak akkor, mikor a 41. ho. épen az előtte való estén onnan kivonult?

Magától értetődő dolog, hogy az egész nem volt, de nem is lehetett igaz s csak a felhevült vér, a háborús pszichózis szüleményének bizonyult. Valószínűleg az oroszok érdemesebbnek találták előbb más, nekik fontosabb célokat tűz alá venni, p. o. az 51. ho.-nak nem eléggé fedezett tüzér-

állítását az Osoi-magaslaton, a közelebb fekvő Telepócot stb. vagy lövegeiket nem hozhatták előbb megfelelő állásba stb. Mindenesetre csak véletlen volt, hogy tüzelésük a ho. törzsek változásának idejével összevágott.

A gorlicei áttörés mindjobban érezte hatását; az oroszok az áttörés helyétől kezdődőleg fokozatosan visszavonultak; vonalaink követték őket. így május 8-ára virradó éjjel telepóci állásaikat is kiürítették. A VIII. hdt. az első sorban lévő 14. és 51. ho.-lyal nyomon követte őket — egyelőre Maniow—Zubracze irányában — a 41. ho. második sorban Telepócra, majd 9-én Balnicára, 10-én Kalnicára (Cisnától keltre) mentelt. Itt érte a ho.-t a parancs, hogy menjen vissza Nagybereznára; ott vasúti szállításra berakják.

A ho. G. Rostoki, Cirókaófalú és Kispereszlő állomásokon át 13-án Nagybereznára ért s itt egyesült a VIII. hdt. psága alatt a 37. honvéd ho.-lyal, (melyet szintén a 2. hds. arcvonalából, csak annak más szakaszából kivontak). Most tehát 2 honvéd ho. egy cseh hdt. pság alatt!

Már május 13-án kezdődött a berakás a 12. h. gy. e-el s 15-én indult a ho.pság. 52 lépcsőben robogott a ho. ismeretlen rendeltetése felé; vitte a vonat új feladatok, új küzdelmek elé!

Visszapillantás.

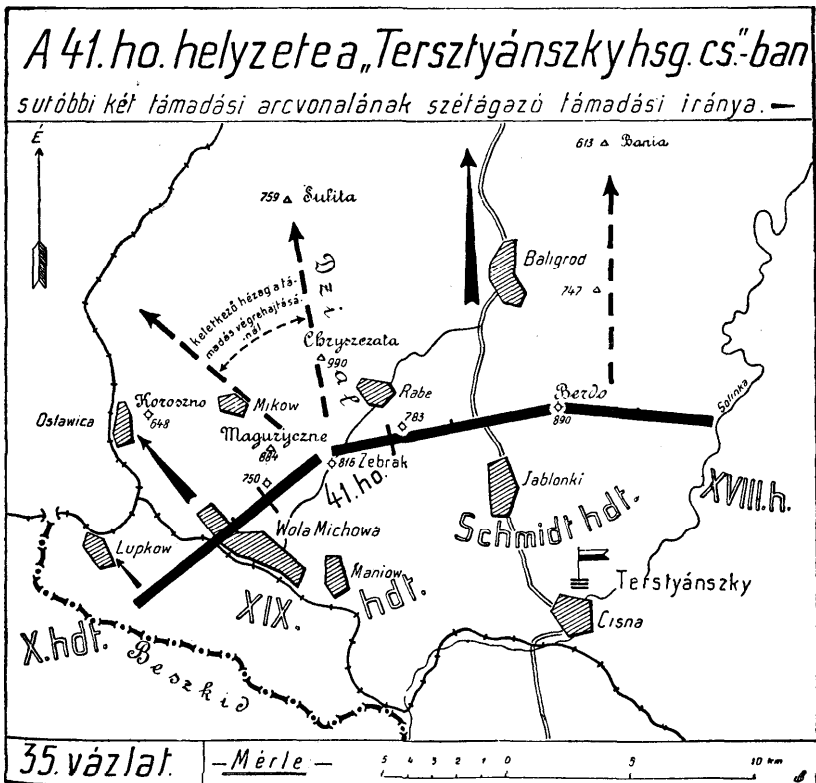
Ha a 41. h. ho. kárpáti harcainak az előbbieken vázolt részleteit céljukban, összefüggésükben, jelentőségükben áttekinteni és megérteni akarjuk, akkor előbb a Tersztyánszky-hds. csop. feladatát és akciója megalapozásának és végrehajtásának körülményeit kell megismernünk. A hds. csop. keretében, szerves összefüggésben annak működésével játszódtak le a ho. ténykedései; ennél fogva sok esetben csak itt, ebben a keretben találjuk meg az egymagukban nehezen megérthető eseményeknek magyarázatát. Természetesen a hds. csop. működésével csak annyit foglalkozom, mennyit a ho. tevékenységének megvilágítása és megértése okvetlenül követel; bővebb tárgyalása — amennyire érdekesnek és tanulságosnak is tetszik — túlhaladná munkám keretét.

Mint a bevezetésből tudjuk, a Tersztyánszky-hds. csop.-nak feladata — a 2. hds. keretén belül — az előnyomulás Przemyslre volt. Ezt a feladatot a 2. hds. pság következőképen formulázta: a hds. csop. «támadólag nyomuljon előre a baligrodi országot mentén az oroszoknak Liskó körüli összeköttetései ellen s tegee azáltal lehetővé az együttműködést a Przemysl várából kitoró összes mozgó erőkkal».

Miután pedig ezt az előnyomulást a Lupkownál álló oroszok baloldalon fenyegették, szükségesnek látszott egy erőcsoporttal ebben az irányban is támadni, hogy ezáltal — együttműködésben a 3. hds.-nek

jobbszárnyával Mezőlaborcnál — egyfelől az oroszok oldalozó behatása a baligródi támadó csoportra elháríttassék, másfelől, hogy a pótlási célokra igen fontos lupkow —cisnai szárny vasút felszabaduljon s így az egész Liskóra irányuló hadművelet anyagi ellátása széles alapon biztosítva legyen. Tekintettel utóbbi körülményre, kívánatosnak látszott, hogy a Lupkow felé irányított mellékakció megelőzze a Baligródon át tervezett főakciót. (A XIX. hdt. azért is kezdte támadását már febr. 26-án, 2 nap előbb, mint a baligródi csop.) Már itt megjegyzem, hogy ez az időbeosztás nem érvényesült, a Lupkowra irányított támadás nem ért célt idejében és az egész támadási időszakon keresztül tovább folyt párhuzamosan a baligródi támadással.

A két támadási iránynak megfelelően csoportosult azután a hds. csop.: a XIX. hdt.-tel (a41.ho.-lyal jobbszárnyán) Lupkow, a Schmidt-hdt.-tel (egyelőre 3 ho., melyek rövidesen hatra felszaporodtak) Baligród felé, mint azt a 35. sz. vázlat mutatja.

A Tersztyánszky-hds. csop. támadása az első szép sikerek után csakhamar megakadt, erejének teljes kimerülésével véget ért. Miért? Mik voltak azok a tényezők, melyek a nagy reménnyel kezdett offenzívát megghiúsították, kihatásukban a hds. csop. erejét idő előtt felmorzszolták úgy, hogy az a támadás folytatására képtelenné vált?

Közülük talán elsősorban említhetjük a váratlanul beállt *rendkívülien kedvezőtlen időjárást*. Egy kivételesen kemény utótél méteres hóval borította a hegyeket, betemette a lövészárkokat, majdnem lehetlenné tett minden mozgást a terepen; dermesztő hidegek, éles viharok fagyasztották az embereket, betegséggel megtizedelték a csapatok sorait, megakasztották az ágyúkat, a géppuskák működését, bénították az összes támadási erőket. Csak vasakarat és tántoríthatlan kötelességtudás tarthatta fenn a csapatban a lelket.

Egy másik tényező volt *az oroszoknak aránytalan nagy túlsúlya* erőinkkel szemben. Ez nemcsak harcban vált érezhetővé, az ellenséges tömegek leküzdésében tűzharcban és kézitusában; majdnem még jobban nehezedett csapatainkra az a körülmény, hogy az oroszok legnagyobb veszteségeiket is jóformán másnapra pótolták közelben tartott kiegészítő legénységgel; mint a hydra leütött feje ismét kiújul, úgy álltak a megtizedelt orosz századok másnapra megújult erővel velünk szemben, akik soraink hézagjait nem tölthettük ki. Emberfölöslegük megengedte az oroszoknak, hogy lövészárkaik védőit kíméljék, amennyiben őket időnként felváltották vagy megerősítési munkák alól felmentették, azokat a kiegészítő legénységgel végeztetve. A mi embereink kevés pihenéssel mindig talpon voltak; vagy harcoltak vagy a lövészárkok kiépítésén dolgoztak, felváltásukra nem igen került sor; ez a folytonos igénybevétel, a nyugalomhiány nagymértékben fogyasztotta erejüket.

Ha az imént említett két tényezőben a vezetőség hatáskörén kívül álló, attól függetlenül érvényesülő erőket látunk, akkor a következőkben meg fogjuk ismerni magának a vezetőségnek a hadműveletek menetét és eredményét irányító működését, látni fogjuk, mennyiben befolyásolták annak intézkedései vagy abbanhagyásai a siker kilátását.

Ebben a tekintetben megállapíthatjuk, hogy a *hds. csop. támadási akciója — anyagi ellátás szempontjából — hiányosan volt megalapozva*. Amint már a részletek bemutatásánál láthattuk; túlkevés volt a tüzéség; a meglévő kevés is már érezhetően megcsökkent hatásképességgel bírt; elégtelen volt a tűzérőlszer; elégtelenek az állások megerősítésére szolgáló anyagok, mint p. o. szeges drót; az utak, melyeken a pótlás lebonyolított, rossz állapotban és — tekintettel mindezen hiányokra — túlkevésnek is mondható a támadási akcióra összpontosított csapaterő, mert ennek kellett volna saját élő erejével pótolni, ellensúlyozni az anyagi hiányokat.

A tüzéség elégtelensége háború előtti áldatlan politikai viszonyaink következménye: a népképviseltek évről-évre elzárkóztak hadügy-miniszterünk a hadsereg kiépítését célzó sürgős követeléseinek megszava-zása elől; az igényelt összegeknek végre az utolsó évben történt folyósítása már nem segíthetett gyökeresen a hiányokon. Ugyanabból az okból ipari berendezkedésünk a háborúra is elmaradt, úgy, hogy annak teljesítő-képessége szükség idejében nem tudott lépést tartani a lő és az erődítési anyagok elhasználásával: nem tudta az elhasznált anyagot idejében pótolni, a szükségelt anyagot kívánt mennyiségben előállítani. Végül csapatot, de tüzéséget is más frontokból még nagyobb számban — mint ahogyan az már ügyis történt — kivonni azok túlságos gyengítése nélkül nem igen lehetett.

Ezek a hiányok minden valószínűség szerint a hds. főparancsnok-ság (A. O. K.) előtt sem voltak ismeretlenek. Hogy mégis a támadási akció mellett határozott, onnan magyarázható, hogy elhatározása bizonyos pszichológiai kényszer hatása alatt állt. Przemysl helyzete a fel-szabadítási akció kezdetét sürgősen követelte; a hds. főpság nem vállal-hatta a felelősséget annak esetleges elmaradásaért; hátha a támadási hadművelet a hiányok dacára mégis sikerül? Kedvező körülmények között annak lehetősége nem volt teljesen kizárt! Hogy egy rendkívülien kemény utótél viharai elsöpri a lehetőség kevés esélyeit is — jégbe-hóba temetik a nagy reményekkel kezdett vállalatot — azzal nem lehe-tett előre számolni.

Hasonló lelki presszió alatt álltak az összes parancsnokságok a hdt.-től felfelé; Przemysl felszabadításának gondolatán kívül előre-hajtották őket még a hds. főparancsnokság parancsa, melynek, amennyire csak lehet eleget tenni, kötelességük volt; ilyen lelki diszpozícióval el-telve — kicsikarni a sikert — rendelték azután a csapatokat támadásról-támadásra s fogyasztották mértéken felül azok erejét.

S itt bekapcsolódott még egy másik tényező, mely szaporította az erőszakolt támadások számát: a *szélsőségig fokozott támadószellem*, mely a felsőbb pságokat eltöltötte s kihatásában nagy, célnélkül hozott áldo-zatokat követelt. Én evvel a jelenséggel valamivel behatóbban szándé-kozom foglalkozni, mert benne látom egyik főokát aránytalan nagy vesz-teségeinknek, melyek — erőinket mérték nélkül megapasztva — nem ritkán sikereinket is veszélyeztették.

A támadó szellemnek túlhajtása békenevelésünk eredménye volt. Béke idejében a katonai nevelés a támadó szellem erősítésére, növelé-sére irányult, nagyon helyesen: «a legjobb kivédés a támadás!» De ezt a magában véve teljesen helyes elvet gyakran túlságba vitték, mint egyedül helyeset hirdették, ellentétbe helyezkedve a szolgálati szabály-zat határozmányai-val is, melyek céltudatos, a körülmények által okada-

tolt védelmet ismertek. Ezzel azután nagyon egyszerűsítették az elhatározás sokszor nehéz feladata; a parancsnoknak, ha ellenséggel találkozott, nem kellett sokat gondolkodni: támadás mellett határozott és biztos lehetett eljárási dicséretéről és elismeréséről. Magam emlékszem béketapasztalataimból a szertelenségig növelt támadási szellemnek egy különösen klasszikus példájára s azt sok hasonló közül kiemelve, a következőkben elmondom: Egy gyakorlati megbeszélés alkalmával a terepen, Budapest környékén, egy ho. előnyomulását és rákövetkező harcát tárgyaltuk a Péceltől DK.-re fekvő «Bai-temetés» magaslatán. A ho., feltevés szerint, egy oszlopban menetelt rendes elővéddel. Az elővéd pka — egy kiváló csapatezredes — Mende felől megközelítve a «Bai-temetést», hírszerző járőrei révén tudja, hogy a «Bai-temetést» egy egész ellenséges ho. tartja megszállva megerősített állásban; az ellenséges állás egyes részeit ő maga látja; a térképből (a gyakorlat alkalmával persze a helyszínen) kivehető, hogy a «Bai temetés»-ről kitűnő kilátás és több ezer lépés szabad kilövés nyílik a Mende felé lassan lejtő előterületre: egy valószínű glaxis. Ilyen körülmények közt az ezredes megkérdezve, mit szándékozik tenni az elővéddel, mire határozza el magát? — azt feleli: *támadni!* És a gyakorlatvezető hadtestparancsnok úgy találta, hogy ez nagyon jó, nagyon helyes elhatározás; a jelenlevő tábornokok és törzstisztek majdnem összessége ugyanazon nézeten volt! Kommentár ehhez, azt hiszem, nem kell. Mert hogy egy feladatot, melyet a ho. egész erejével alig tudott volna megoldani, az elővéd egymaga akar végrehajtani, az nem támadó szellemről, hanem — enyhén mondva — elfogult gondolkodásról tanúskodik.

És ez az eset nem állt egymagában, mint kivétel; az tipikus volt a «támadó szellem» (Offensivegeist) nevelésére: «Támadás minden körülmények közt», volt a jelszó; jaj annak, ki védelemről is beszélt: kitétte magát a lágyság, az erélytelenség gyanújának. így azután a *felelősségvállalás* fontos katonai erénye is csorbát szenvedett: minek felelősséget vállalni az adott helyzetben még oly helyesnek és szükségesnek talált védelem vagy — pláne — visszavonulás mellett, ha támadásért nemcsak felelősség nem jár, ellenkezőleg dicséret! Hogy a támadásnak, a végsőkéig való kitartásnak esetleg helye nincs, mert nem okadatolt, az nem baj, azt nem kutatja senki, mint ahogyan a háborúban sok erőszakolt támadásnak nagy veszteségeivel senki sem törődött.

De akkor minek volt katonai tanulmány, magasabb tisztiképzés? Akkor minden káplárban megvan az elhatározás képessége: «Ott az ellenség! Mit teszel? Támadok!» Ez lehet talán elfogadható elv lovasági harcban, a rohamban, de nem modern gyalogsági harcban, annak minden technikai segédeszközeivel szemben.

A békenevelés ezen vérbe átment túlzásaitól a felsőbb pságok

nagyrésze — a hds. főpságtól kezdve le a dd. pságokig — nem tudott szabadulni, dacára a háború elején szerzett szomorú tapasztalatoknak, még a háború vége felé sem. Hozzájárult egyik-másik esetben — hisz általános emberi vonás s a háborús atmoszférában majdnem természet-szerűleg sarjadzó lelki jelenség — a felsőbb pkok *személyes ambíciója, hiúsága*: nagy eredményeket elérni, nagyobbakat, előbb, mint a szomszéd! Az volt a vágy, mely egynémelyik esetben elhallgattatta a komoly megfontolást s szemet hunyt az áthághatlan akadályok előtt is. Ezen diszponáltságnak következménye volt azután a támadásoknak egyik-másik esetben hiányos előkészítése, sőt az előkészítés teljes elmaradása is, mikor az intézkedések úgy adtak, mintha *mozgó harcról* volna szó, nem pedig támadásról állásában jól megerősített ellenségre.

Mindezen tényezők természet-szerűleg a hds. csop. keretében harcoló 41. ho. működését is lényegesen befolyásolták. A zord időjárás, az oroszok túlereje, a harcművelet hiányos megalapozása külön-külön éreztették nyomasztó súlyukat; a támadási szellem túltengése pedig kifejezést talált a hdt. parancsaiban, kezdve február 20-tól (mikor az élével a harctéren még alig megjelent 41. ho.-lyal támadni szándékoztak ismeretlen, nehezen áttekinthető, erdős, hegyes terepen, tűzér előkészület nélkül az oroszoknak megerősített állása ellen) egész március 11-ig (mikor a megelőző harcokban állományának negyedére lefogyott ho.-t hóban, lágyban, viharban támadásra rendelték egy, messze az oroszok arcvonala mögött fekvő magaslatra), a XIX. hdt. támadási akciójának végéig.

Mindezekon felül a 41. ho.-nál még egy külön körülmény nehezítette a helyzetet: *előnytelen beillesztése az általános arcvonalba*. A ho. í{lásd a 35. számú vázlatot) a Tersztyánszky-hds. csop. két támadási frontjának épen törési pontjára — a Zebrákra — került akként, hogy fele a baligródi, fele a lupkowi támadó csoporthoz tartozott; így a ho. hol az egyik, hol a másik, hol egyszerre minkét csoporttal kényszerült szétforgácsolva támadni, idő előtt felemészítve erejét. A hdt. és hds. csop. gyakran ellentétes intézkedései is ebben a körülményben lelik magyarázatukat.

A ho. elhelyezéséből folyó súrlódások azonban nemcsak a ho. működését érintették, kihatottak közvetve az egész hds. csop. akciójára is; a ho.-nak két irányban igénybe vett ereje egyfelől nem támogathatta elég erélyesen a baligródi támadó csoport balszárnyát a Chryszczata és Rabe irányában, másfelől nem tömhetette be csapataival az előrehaladás mérvében a Mików-völgy táján támadó rést; ehhez idegen csapatok váltak szükségessé, melyek válságos időkben a baligródi támadó arcvonalnak hadosztályaitól elvonva, azok akcióját bénították. Pedig a annak csak csekély eltolása az általános arcvonalban — ami később, de túlkésőn, úgyis megtörtént — segített volna a helyzeten: ha a ho.

valamelyik *szárnyával* kerül a Zebrákra, úgy, hogy *egész erejét* — vagy a baligródi, vagy a lupkowi csoporttal kapcsolatban — *egy cél* felé összpontosíthatja, akkor előreláthatólag nem szorul idegen csapatok támogatására és a sűrűlódások a parancsadásban is elmaradnak.

De mind e súlyosító, hátráltató tényezők nem akadályozták a 4L ho.-t lendületes előretörésében: magaslat magaslat után esik szívós támadásban, szilaj rohamban birtokába; az oroszok visszavetve, arcvonaluk megingatva, még a szomszéd ho.-k előtt is visszavonják vonalait; a kapu bedöntve, az áttörés lehetőségének reménye ébred! A ho. ereje azonban elfogyott, megtört; végsőkéig kimerülve a támadás folytatására képtelen. A ho. csop. — kevéssel később — szintén erejének végére ér, támadási akciója végelgyengülésben kimúl.

Most az oroszok mennek át támadásba. Más arcvonalukból kivont ho.-kal, Przemysl elestével felszabadult csapataikkal megerősödve rázúdulnak a hds. csop., az egész 2. hds., a 3. hds. meggyengült soraira s azokat visszaszorítják a Kárpátok gerincén túl aztok déli lejtőire; itt azután sikerül az oroszok áradatát feltartóztatni, azt végkép megállítani.

A visszavonulásban úgy, mint a megelőző, valamint a rákövetkező védelemben a fent felsorolt, a harci működést befolyásoló tényezők szintén éreztették hatásukat, de enyhébb, változott alakban. Az időjárás zordsága lassacskán engedett; az oroszok túlereje támadásban megerősített állásainkra nem érvényesülhetett teljességében annál kevésbé, mert most ők küzdöttek — hátukban a Kárpátok gerincével — a pótlás nehézségeivel, míg mi, közelebb lévén a vasúthoz, segélyforrásainkhoz, csapatainkat jobban láthattuk el, kielégítőbb mennyiségben rendelkezettünk a szükséges hadianyaggal; a tüzéség hiányát és fogyatékoságát sem éreztük annyira súlyosnak, mert nem kellett ellenséges megerősített állásokon, azok akadályain át rést törni.

A támadó szellem túlhajtásai egyes esetekben ugyan még mutatkoztak — nem tudott egyikönnyen beletörődni a változott viszonyokba (lásd a 41. ho.-nak célnélküli visszatartását a zebraki állásban, március 30-án; továbbá az egész hds. csop. késői és tervszerűtlen visszavonását — április 2-től 4-ig — és erőinek elpocsékolását közbeeső állások védelmében) — de előtérbe léptek most a békében nagyra nevelt támadó szellemnek előnyös oldalai is, mint ahogy általában emberi működésünkben és mivelünkben ritkán tapasztalunk kizárólag csak fogyatékoságokat; közelebről tekintve a dolgok összefüggését, mindenütt értékeket is találunk s csak a kettő közti arány változik esetenként. Itt is a helyes mederbe terelt támadó szellem megnyilatkozásaiban nem engedte lábra kapni a csüggedést még oly válságos helyzetben sem; fenntartotta és élesztette a felsőbb pságokban a bizalmat a véggyőzelemben az oroszok

tömegével szemben is és letörte végre azok erejét szüntelenül ismételt ellentámadásaival.

A 41. ho. a védelmi harcokban is teljes mértékben megtette kötelességét, vetekedett a 2. hds. többi ho.-ival a közös cél elérésében. Pedig belső szerkezete, tartalma, csapatainak összetétele más volt már, mint a kárpáti harcok elején: a régi tisztikar, az öreg legénység a támadási időszak (február 20-tól március 11-ig) viharában elfogyott, elpusztult, helyét fiatal, tapasztalatlan tisztek, fiatal, hiányosan kiképzett honvédek, foglalták el, kik — megtizedelve a védelmi harc nehéz küzdelmeiben — idővel megint idegen, közöshadseregbeli, sőt osztrák Landwehr-csapatok támogatására szorultak, hogy kiterjedt védelmi vonalukat tarthassák; ezen idegen csapatok a kárpáti harcok végéig a ho. állományának majdnem felét képezték. De a változó csapatösszetétel, a változott tartalom dacára, a ho. derekasan megállta helyét: a fiatal honvédek, egy testté összetartva és lelket nyerve a régi tisztikar maradványaitól, latba vetve saját lelkesedésüket és elszántságukat, SZÍVÓS küzdelemben, lankadatlanul ismételt ellentámadásokkal visszavetik az ellenséget s betörését magyar földre végleg megakadályozzák; két teljes orosz ho.-t (15. és 35.) tartottak így fel, a saját ho. hadilétszámának kétszeresét! Vállvetve működött e cél elérésében — a honvéd csapatok keretében s azoktól gerincet nyerve — a közöshadseregbeli; a cseh kivételével mindegyik megtette kötelességét.

Drágán fizették meg a honvédek az elért eredményeket. A február 15-től április 15-ig terjedő időszakban (a még fennmaradó napokról április 22-ig nincsenek adataim), tehát két hónap alatt a ho. vesztesége (a veszteségi kimutatások szerint; idegen csapatok nélkül):

halottakban és sebesültekben	123 tisztt	7832 legény
eltűntekben és foglyokban	76 »	7188 »
betegekben	143 »	4235 »
Összesen	342 tisztt,	19255 legény,

tehát a ho. hadilétszámának majdnem kétszerese. Ugyanabban az időszakban a ho. e. ü. oszlopának kezelése alatt állt 5876 sebesült és 4041 beteg. A betegek közt nagyszámban a fagyás sokszor súlyos esetei (kb. 1200); aránylag kevés az infekciós beteg (kb. 150 vérhas, 12 typhus).

Ezzel szemben a ho. a 2 hónap alatt 34 orosz tiszttet és 5360 legénytt foglyul ejtett; az egész 2. hds. ugyanarra az időszakra eső fogolyfámának (80 tisztt, 11.000 legénytt) tehát majdnem felét.

S itt rátérek a csapatok magatartására a kárpáti harcok alatt, azoknak harcban megnyilvánult szellemére. Róluk szól ugyan — kimondottan és kimondatlanul — a leírt események összessége, munkám

minden oldala; hiszen ők voltak a parancsok végrehajtói, az ő feláldozásuknak köszönhető a ho. legnagyobbbrészt a sikereket, melyeket feladata teljesítésében elért. Most azonban külön akarok rámutatni a csapatok teljesítményeinek minden képzeletet felülmúló méreteire, melyekre, hogy ember egyáltalában képes, a háború előtt nem tudtuk volna elhinni. Lelkem mélyében megrendülve tanúja voltam derék honvédeink odaadó, lelkes küzdelmének; támadás, védelem egyformán helyén találta őket; a tél minden zordsága, hó, fagy, nem csökkentette kitartásukat. Bámulatraméltó magatartásuk jellemzésére csak ismételhetem azokat a szavakat, melyeket egy, a 41. ho. kárpáti harcairól írt cikkemben, — honvédeimről megemlékezve — már használtam: «Két hónapon keresztül első vonalban állt a ho. s majdnem megszakítás nélkül harcolt a legádázabb időjárásban. Mit izzó lelkesedés, elszánt bátorság, szívós kitartás, megtörhetlen kötelességtudás, vasakarat és csendes tűrés időviszontagságok elviselésében elérhet, azt a honvédek fényes harcaikban elérték. Nemcsak a katonai nevelés eredménye, hanem a nép valódi lelkülete mutatkozott így legszebb, leggazdagabb kifejlésében. Itt nem volt kivétel: tiszték úgy, mint legénység, egy szellemtől áthatva és összetartva vetekedtek és diadalmaskodtak a közös cél elérésében: megvédeni a magyar földet az ellenségtől!»

A 41. ho.-nak kárpáti harcairól írt értekezésemet ezzel befejeztem s leteszem tollamat azzal a mély megrendüléssel, mely mindenkor elfog, mikor honvédeim hősi időszakában elmerülök. Kötelességemnek tartottam, tetteiket a történelem számára fenntartani s csodálattal vegyült tisztelettel emlékülüknek áldozni.